

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

1839.

5

OM

C A R L D A N S K E,
GREVE AF FLANDERN.

AF

DR. C. F. WEGENER,

LECTOR I HISTORIE OG STATISTIK VED SORÖE ACADEMIE.

INDBYDELSESSKRIFT

TIL EXAMEN ARTIUM OG DEN OFFENTLIGE SKOLEEXAMEN VED SORÖE ACADEMIE I JULI 1839.

Kjöbenhavn.

TRYKT HOS ANDREAS SEIDELIN,

HOF - OG UNIVERSITETS-BOGTRYKKER.

Grev Carl af Flandern, eneste Søn af den danske Konge Knud den Hellige, er en Mand, hvis mærkværdige Skjæbne ligefra Fødselen indtil hans Død synes at kunne gjøre Krav paa danske Historieskrivers Opmærksomhed. Født i disse Lande og af Rigets gamle Kongestamme, havde han saa at sige med Livet modtaget Forjættelser om Fremtids Storhed paa den fædrene Throne; men Faderens tragiske Skjæbne bortrev ham i den spæde Alder fra dette Fædreland og han saae det aldrig mere. Hans Moders Hjemstavn blev ogsaa hans, og hans Navn tilhører mere Flandern end Danmark; hist er hans Grav, — her bør i det ringeste hans Minde være.

Jeg mener nemlig, at han for vort Fædrelands Historie har en Interesse, som vi ikke kunne afvise. At den ældgamle først fjendtlige siden fredelige Forbindelse mellem Danmark og Flandern leder til at hæve en dansk Kongesøn paa den flanderske Grevethrone, der forud var opreist som et Bolværk mod hans krigslystne Forfædre¹, er i sig selv ikke umærkeligt; det er heller ikke umærkeligt, at denne Kongesøn i fremmed Land holder fast ved sin Stammes Character og Handlemaade, og derved bereder sig en Skjæbne, der atter som i et Speil viser os den hellige Danerkonges blodige Død. Det er ikke uden Betydning, at samtidige Skribenter saa ofte give ham Tilnavnet den Danske², som om de ønskede stadig at minde os om, hvem han var og hvorfra han var, og at han

¹ Comites Flandri ad hoc præcipue crant creati affinitatibusque et opibus aucti, ut regibus adversus Normannorum sævitiam auxilio essent: Meyeri annal. rer. Flandr. ap Feyerab. p. 20. Alle flanderske Annaler ere fulde af Beretninger om Normannernes Angreb og Plyndringer.

² „Carolus Danus“ — er ofte Carls Benævnelse hos de Gamle, og stundom med særdeles Eftertryk, f. Ex. Anon. de pass. S. Caroli cap. 5 p. 72, Galbert p. 113, Ægid. de Roya p. 23, o. m. fl.

selv i det flanderske Grevesegl kaldte sig Danerkongens Søn¹, som om han derved vilde betegne Fordringer, hvilke det maaskee ei heller skulde være blevet ham saa vanskeligt i den følgende Tid at have kunnet udføre, hvis ikke hans Livstraad saa tidlig var bleven afskaaren².

Derfor have ogsaa vore anseeligste Historieforskere i ældre og nyere Tider betragtet ham som henhørende til vort Fædrenelands mærkværdige Mænd. Vi vide, at Christiern Pedersen, hvis Indsigt i vor Historie og Kjærlighed til vort Modersmaal er ligesaa bekjendt som hans udødelige Fortjenester af begge, allerede for over tre hundrede Aar siden havde beskrevet Carl Danskes Liv og Levnet i et Skrift, som nu desværre er tabt³; Hvitfeldt har tilføiet Carls Levnet af en ubekjendt Forfatter til sin Udgave af Ælnoth⁴; Meursius har udgivet det samme Skrift, og Gram har optaget dette i den florentinske Udgave af Meursii danske Historie⁵. Ogsaa i en nyere Tid ansaae Langebek Grev Carls Historie for en vigtig Deel af vort Fædrenelands, og samlede med Omhyggelighed ikke alene Gualters og Galberts samtidige Mindeskrifter, men endog mange andre Krønikeskriveres Brudstykker, der kaste Lys over Carls Historie, og indrømmede denne Samling en meget betydelig Plads i sin Udgave af Middelalderens Skribenter over vor danske Historie⁶. Ligeledes har Suhm hyppigt taget Hensyn til ham, skjönt han hverken har leveret fuldstændige Materialier eller ifølge sin Plan kunnet give dem i en sammenhængende Form. Ja selv den nyeste Bearbejder af vort Fædrenelands Historie har troet ikke at burde nægte Grev Carl en passende Omtale⁷. Med alt dette have vi dog hidtil ikke af nogen dansk Historiker hverken en fuldstændig Samling af Materialier eller en ordentlig Fremstilling af Carls Historie. End ikke som Materialier ere Gualters og Galberts Mindeskrifter, der optage mange Folio-

¹ Ol. Vredii sigil. com. Fland. p. 10 og 11.

² Uden at ville tillægge det gamle danske Sagn om Magnus Nielsens Deeltagelse i Carls Døds (Annal. Esrom. p. 240, D. Dan. Riimkr. V. 5722 fgg. S. 139. Molb.) nogen særdeles Betydenhed, finder jeg det dog i sig selv ret mærkeligt.

³ Jfr. Lyschandre de scriptt. Dan. lib. hos Westph. T. III. p. 434. Nyerup har ikke nævnet dette Skrift i sit Literaturlexicon; men Lyschander maa dog have havt en Auctoritet for sin Beretning. Suhm V. 514 mener, at det har været paa Dansk. Derimod siger Lelong III. 652 om Anonym. de passione S. Caroli: *Peut-être cette Vie est-elle de Chrétien de Pierre, à qui Lyschander attribue une Vie de Saint Charles-le-Bon.*

⁴ Hafn. 1602, 8vo.

⁵ Meursii Udgave Hafn. 1651. 4to. Grams i Meurs. p. 1107—1114.

⁶ SS. RR. DD. IV. p. 68—216. Efter denne Udg. anfører jeg Anonymen, Gualter, Galbert og Brudstykkerne, hvilke sidste jeg for Kortheds Skyld for det meste blot benævner: Mantissen.

⁷ Molbechs Fortæl. og Skildr. af den danske Hist. 2 D. p. 145—146 Anm.

blade, at ansee for tilstrækkelige: det er kun en Martyrhistorie, de have villet levere. Den første begynder derfor ligefrem med Grevens Martyrium og gjør derpaa en lille Tilbagegang, hvori han meddeler os Et og Andet af hans foregaaende Liv; den anden begynder vel noget tidligere, men er som egentlig Biograph endnu mindre tilfredsstillende, thi ogsaa ham er Mordet og dets Følger, den flanderske Borgerkrig, Hovedsagen.

Noget mere have fremmede Lærde leveret til Carls Historie, saavel i større almindelige Kildesamlinger, som i selvstændige Skrifter. De berømte Samlinger af Feyerabend, Miræus, Martene og Durandus, Dom Bouquet, Bollandisterne o. m. a. have ikke ubetydelige Bidrag¹, og saavel det Brüsselske Academie² som den Kongelige Commission for Belgiens Historie³ har i den nyeste Tid bragt mange flere for Lyset; men Donatianskirkens Archiv var endnu for faa Aar siden tilmuret⁴, og hvad vi hidtil have erholdt af flanderske Lærde, udfylder ikke Hullerne i Carls Historie. Ældre og nyere Forfattere af Flanderns Historie, saasom Smet og Roovere, Oudegherst, Marchantius, Ferreolus Locrius, Damhouder, Sanderus⁵ og andre, have givet os stundom endog en temmelig udførlig Beretning; men deres Fremstilling er en saadan Blanding af Historie og Digt, at de ingenlunde kunne tilfredsstillende Nutidens billigste Fordringer; og saavel Leo som Warnkönig, der i disse Aar have bearbejdet den flanderske Historie med Smag og Kritik, kunne ifølge deres Værkers almindeligere Plan kun kortelig behandle Carls Historie⁶. I særegne Skrifter er denne Historie behandlet af Gregoire, Giry, Baillet og andre fra en ældre Tid, og af Delpierre og Pernéel i vore Dage; men de ældre Skrifter

¹ Af disse er uden Sammenligning Bollandisternes Udgave af Gualter og Galbert i Acta SS. Martii T. I. p. 152 det allervigtigste. Den af Henschenius og Papebrochius forudskikkede Commentarius prævius gjør Epoche i Behandlingen af Carls Historie.

² Et Repertorium, som ifjor er udgivet over denne Samling (*P. Namur Bibliographie Académique Belge. Liege 1858. 8*), og de af Reiffenberg, Voisin og Warnkönig udgivne Nouvelles Archives historiques har jeg ikke vidst at forskaffe mig.

³ Af denne Kongelige Commission ere fire Bind udgivne. Det tredje, som ogsaa fører den særskilte Titel: *Recueil des chroniques de Flandre* Tom. 1, indeholder mange Bidrag til denne Historie; det fjerde, som er andet Bind af Philip Mouskes Rijkronike ved Reiffenberg, har jeg desværre ikke kunnet erholde.

⁴ Næmlig i S. Salvator-Kirken i Brügge. Warnk. flandr. Staatsgesch. I. S. 13.

⁵ Smet og Roovere ere Forfattere af «die excellente Cronike van Vlaenderen.» Antwerp. 1531. fol. Den nyere Udg. af Oudegherst med Anmærkninger af Lebroussart (Gand 1789—90. I—II Bd.) har jeg ikke kunnet benytte,

⁶ Leo, zwölf Bücher Niederländischer Geschichten, 1 Th. Halle 1852, *Warnkönig*, Flandrische Staats- und Rechtsgeschichte, I—II Bd. Tüb. 1853—57. Det sidste udmærkede Værk skylder jeg, især hvad Literaturen angaar, overmaade meget.

ere alene Martyrhistorier¹, og dette nyere skal efter Kyndiges Dom ikke være meget tilfredsstillende².

Jeg troer da, at en ny og særegen Fremstilling af Grev Carls Bedrifter og Skjæbne ikke vil være et ganske overflødig Arbeide. Kunde jeg udføre det, som jeg ønskede, skulde det maaskee foruden den fædrenelandske ogsaa kunne vinde en almindeligere Interesse. Scenen, som snart er i Danmark, snart i Flandern, snart i det hellige Land, snart i Tydskland, Normandiet eller Frankrig, tilbyder en Afvexling, der opliver og behager, og Dramaet, som opføres, giver os et anskueligt Begreb om Tidsalderens Aand, Sæder og Statsforfatning, om Lidenskaberne Magt, Sædernes Raahed og Fyrsternes Forhold til de geistlige og verdslige Store. Det bliver her ikke store og vidtindgribende Begivenheder, der tildrage sig vor Beundring; men det er netop det indskrænkede Tidsrum og den afsluttede Række af Handling, der ville fængsle Opmærksomheden desto mere, jo mere begge tillade os med større Nöiagtighed at dvæle ved de enkelte Kjendsgjerninger. Det er en lille historisk Fortælling, hvortil jeg i de levnedes Beretninger om Carl Danske troer at have Materialier, et lille Leilighedsskrift af det Slags, som pleier at beregnes for Læsere ogsaa udenfor den Videnskabs Kreds, hvortil det nærmest hører.

Fra denne Synspunct beder jeg, at man vil betragte nærværende Skrift; thi den har foreskrevet mig Regler med Hensyn baade til Behandling og Foredrag³. Den isolerede Stilling, hvori en saadan Biographie staaer, har jeg søgt at afrunde ved at benytte det Udgangspunct, som den bekjendte Catastrophe i Fædrenelandets Historie frembød. Den følgende Deel af Fortællingen, som jeg har

¹ Lelong III. 655—54 nævner disse Levnetsbeskrivelser. Det første, som udkom i Brüssel paa Flamsk 1629, er vel ligesom et andet, der udkom i Antwerpen 1700 (Suhm V. 314), ikke andet end en Folkeroman; de to andre ere optagne i Forfatterens Vies des Saints, og ere altsaa kun Helgenhistorier. I Adrian de Budts fland. Krön. (Corp. Chron. Fland. ed. Smet, T. I. p. 282) omtales en historia S. Caroli, som var optaget i et Passionale, og vel altsaa var en dramatiseret Fremstilling af hans Martyrium. At søge paalidelige Efterretninger i disse Skrifter og i adskillige andre, som nævnes i Actt. SS. Mart. T. I. p. 154, vilde være forgjæves Umage.

² *Delpierre & Pernéel, Histoire de regne de Charles le Bon. Bruxelles 1851 8vo.* Det synes i Hovedsagen kun at være en Oversættelse af Galbert, og *leider lässt dieselbe überaus viel zu wünschen übrig,* siger Warnk. I. 156. Jeg har forgjæves søgt Skriftet paa vore Bibliotheker.

³ Derfor er Litteraturen, de historiske Beviissteder, som jeg i et videnskabeligt Arbeide ikke turde udelade, og stundom maaskee et lille Udvalg af saadanne Sammenstillinger og Bemærkninger, som man under Beskjæftigelsen med Middelalderens Kildeskrifter saa let har Leilighed til at gjøre og dog saa ugjerne vil have tabt, kort sagt, alt hvad der kun har Interesse for den Lærde, afsondret fra den egentlige Fremstilling.

stræbt at sammensætte af de enkelte løse og afbrudte Efterretninger, der ere os levnede, maatte forsaavidt blive mindre tilfredsstillende; men den har for Bearbejderen og vil maaskee for reent historiske Læsere have den störste Interesse; thi hine fragmentariske Beretninger ere ligesaa mange Opgaver, der pirre Videbegjærligheden og sætte Undersøgelsen i Bevægelse, og saaledes give os en Erstatning der, hvor en Ahnelse eller Formodning maa træde i sikke Kjendsgjerningers Sted. Mod Slutningen har jeg i de omtalte Mindeskrifter havt saa rigelige Oplysninger, at mit Arbeide fornemmelig har bestaaet i at bortskjære det Overflödige og ordne de övrige meddeelte Efterretninger paa en passende Maade. Endelig har Carls Canonisation, Borgerkrigen og de nærmeste Fölger af hans Död tilbudt mig et naturligt Hvilepunct og givet Fremstillingen en afsluttet Form. Det Vidunderlige, som af de Gamle er indflettet i hans Historie, og de Folkesagn, som have udsmykket den, har jeg ikke aldeles villet forbigaae; thi ogsaa de ere Historie i en dybere Betydning.

Savnet af Localkundskab, der altid gjør Behandlingen af et fremmed Lands Middelalder saa vanskelig, har ogsaa jeg fölt¹; og de Forsög, som jeg engang for lang Tid siden har gjort paa at skaffe mig Oplysninger om Tilstanden af Carls Grav og Levninger i Brügge, kunde ved min Mangel paa Bekjendtskab i Udlandet ikke lede til det forönskede Maal.

¹ Blandt de Kort, jeg har kunnet benytte, maa jeg fornemmelig nævne de tvende, som ere tilföiede Bylandts *descriptio Comitatus Flandriæ* i *Annal. Academ. Lovaniensis an. 1824—25*. En Grundtegning over det gamle Brügge har jeg meget savnet; thi den, som findes hos Sanderus Tom. II., giver ikke de fornödne Oplysninger.

I. Carls Födsel, Opdragelse og Bedrifter förend han kom til Regjeringen 1084—1119.

1. Den ældgamle Færdsel mellem Flandern og de nordiske Lande havde allerede för Midten af det tiende Aarhundrede antaget en mildere og fredeligere Aand¹. Christendommens Opfordringer, saa lidet disse end stemmede med Nordboens Tænkemaade, og den större indvortes Rolighed, som Statslivets Begyndelse fremkaldte i Normannernes Hjem, bevirkede endelig, hvad Balduins Jernarm² og Flanderns talrige Borge ikke eller dog kun for en kortere Tid havde kunnet: den Vei, som dristige Söekongers Drageskibe havde viist, fulgtes snart af driftige Kjöbmænds lavere Snekker, og den flanderske Skipper ræddedes ikke selv for at opsøge Danmarks fredelige Havne³. De danske Kongers og Hövdingers krigerske Lyst antog i det ellefte Aarhundrede en bestemt Retning mod England, og under de Erobringskrige, hvormed Kongerne af Knytlingenes Qvindelinie truede dette Rige, var det ligeoverfor liggende Flanderns Venskab af særdeles Vigtighed. Dengang var det ogsaa let at vinde. Normandiets Hertug havde nemlig, i det han med Vaabenmagt vilde gennemføre sine formeentlige Fordringer paa det angelsachsiske Rige, gjort sig skatskyldig til den flanderske Greve⁴; men da han siden

¹ Ved at gjenemgaae de bekjendte flanderske Annaler vil man finde bekræftet, hvad Oudegherst fol. 43 udtrykkelig siger, at Normannernes Plyndringer begyndte at tage af, efterat Rolf var bleven forlehnet med Normandiet. Ved Aaret 943 ansætter Meyerus p. 20 Aigrolds Tog til Normandiet, som ogsaa havde Følger for Flandern; men fra den Tid af synes Flandern meget sjældent at være blevet hjem-søgt af de nordiske Sörövere.

² Meyeri anal. p. 13 ved Aar 861. Balduin kaldes for det meeste Ferreus, men ogsaa *Brachium Ferreum* hos Meycr. p. 14, Ferreol. Locr. I. p. 109, *Bras-de-Fer* hos Oudegherst cap. XVI. fol. 52, *met den Yzeren arm* hos Damhouder p. 61, 65. Dette synes at vise Urigtigheden af Brauweres Forklaring, som omtales i Corp. Chron. Fl. Tom. I. Introd. p. XVI. not.

³ Jfr. Audun Vestfyrdska Saga i Udtog hos Suhm IV. 479, og om Harek fra Vigen a. St. S. 481. Oprettelsen af Markeder i Brügge. Cortryk, Thorhout, Cassel, Ypern o. a. Meycr ved Aar 958, Galb. p. 124.

⁴ Willh. Malmesbur. fol. 39 b. Sav. Balduinus senior . . . Wilhelmmum in Angliam venientem arguto, quo pollebat, consilio et militum additamento vivaciter juverat. His ille illustres crebro retributiones refunderat, omnibus, ut ferunt, annis trecentas argenti marcas pro fide et affinitate socero annu-merans. Ea munificentia . . . hæsit in Roberti Frisonis malitia etc. Oudegherst fol. 31, De Budt p. 231.

ligesaa lidet vilde opfylde denne Forpligtelse, som erkjende de danske Kongers gjentagne Fordringer paa Knyttingenes Arv, saa maatte Flandern af egen Interesse blive Danmarks Allierede mod den fælles Fjende¹. Da derfor Svend Estrithsens Flaade anden Gang drog til England, fandt den 1075 i de flanderske Havne en venlig Modtagelse². Svends Søn Knud var denne Flaades Anfører.

I Flandern regjerede dengang den tappe men haarde Grev Robert den Første, hvem Krigene mod Friserne havde givet Tilnavnet Friseren. For faa Aar siden havde han fortrængt sin Brodersøn Arnulf; i Slagene ved Cassel og Broqueroi havde han befæstet sin usurperede Værdighed, og var en rig og mægtig Fyrste³; men blandt det ovtroiske Folk sneg sig et hemmeligt Rygte omkring, der vel kunde skjærpe Opmærksomheden for den ankomne danske Høvding. Da Grev Robert — saaledes fortæltes der — efter Seiren over sin Brodersøn havde sendt Gesandter til Keiser Henrik IV, saa havde i Nærheden af Cöln en ærværdig Qvinde viist sig for dem, og tiltalt dem saaledes: "Jeg veed, hvem I ere og hvorhen I gaae; Keiseren skal opfylde Roberts Önske; men Robert er en Meeneder, og derfor skal hans Sönneson döe uden Afkom, og en smuk Yngling fra Danmark skal blive hans Efterfølger"⁴. Hvordan det end er, saa var Knud en dansk Kongesön, var ung, stærk, dristig, tapper, from og en Ven af det smukke Kjöen. Det er altsaa ikke urimeligt, at han kunde finde Opmærksomhed, og at han alle-

¹ Meyer. p. 51. Balduino defuncto (Wilhelmus) solvere recusavit, *quæ res multa Comitibus Flandris eaque damnosa cum Anglis peperit bella*. Det forekommer mig, at man har overseet denne Bemærkning om Hovedgrunden til den langvarige Strid mellem Flandern og England. Den tilbageholdte Tribut blev brugt som Paaskud baade af Robert II. (Meyer. p. 42) og af Balduin VII. (Oudegh. fol. 115 b.).

² Henr. Huntin. fol. 211 b. Sav. Annal. Wawerl. p. 151—52. Gale. Derfor havde ogsaa den oprørske Robert, Wilhelms Sön, altid sit Tilhold i Flandern. Jfr. the Saxon Chron. p. 232, 234—35. Ingram.

³ Als hi al sine vianden hadde verwonnen ende veriaecht, soe wordt hi ghweldich prinche: D. excel. Cron. v. Vlaend. fol. XV. Forholdene ere forresten bekjendte. Sigeb. Gembl. ad. an. 1072, Lamb. Schafu. ad. an. 1071, Gisleb. Montens. hos Dom Bouquet XIII. 344, Wilh. Gemmet. p. 299, Henr. Hunt. fol. 211 b, Liber Floridus (Corp. Chr. Fl. I. 5) og kort sagt alle flanderske Kröniker omtale denne Sag.

⁴ Langeb. Mantiss. p. 196, 203. Corp. Chron. Fland. I. p. 65—64, Die excel. Cron. fol. XVI. a, Oudegherst cap. LIII. fol. 99—100. Ferr. Loer. II. p. 150. Hvad Værdie man kan tillægge saadanne Fortællinger, behöver jeg ikke at tale om; men at Sagnet var snart udbredt, er ganske vist; thi Herimannus, som 1150 var Abbed ved St. Martini i Dornik, skriver udtrykkelig: «hæc ego adhuc parvulus a præfato Balduino, Tornacensi Advocato, qui unus ex legatis fuerat, narrari audivi.»

rede her kunde have fæstet sit Blik paa Grevens ædle og skjønne Datter Edele¹. Men fra de Gamle have vi aldeles ingen Beretning derom.

Nogle Aar efter besteg Knud Danmarks Throne og kastede snart sine Øine paa England, hvilket Rige han betragtede som Danerkongens retmæssige Arv. Med Sværdet vilde han vinde denne tilbage, og under en saadan Kamp maatte den flanderske Greves Venskab og Understøttelse være ham af den største Betydenhed. Robert Friser selv havde længe gaaet svanger med en Angrebsplan mod England for at tiltvinge sig den tilbageholdte Tribut²; kunde han understøtte sin Fordring ogsaa med danske Vaaben, vilde den have dobbelt Vægt. Politiken alene kunde her dictere Love. Altsaa paa en Tid, da alle Knuds Tanker vare sysselsatte med Englands Erobring, beilede han til Roberts Datter, erholdt hendes Haand og rimeligviis tilligemed denne Löftet om kraftig Bistand under den forestaaende Kamp³. Saaledes kom Edele til Danmark formodentlig ved Aaret 1083, og fødte vel i det følgende Aar Sønnen Carl, hvis Skjæbne er Gjenstanden for denne Fortælling⁴.

Den unge Kongesøns Barndoms Dage bleve Vidne til de stormende og blodige Optrin, der kostede hans Fader Krone og Liv. Den til Englands Erobring bestemte danske Flaade og Hær opløste sig, som bekjendt, endnu inden den var löben ud, og istedenfor at møde med en anseelig Stridsmagt paa den flanderske Kyst, hvor Grev Robert ventede med sex hundrede Skibe, sendte Knud kun sin Broder Olav, Oprørets formeentlige Anstifter, i Lænker til sin Svigerfader⁵. Snart

¹ Hun var ædel, siger Pet. Olai og Thom. Gheysm. (re et nomine; imidlertid vil jeg dog bemærke, at Ælnoth refererer denne Ædelhed til hendes Byrd (S. R. D. II. 209, 538, III. 544), hvilken Forklaring Saxo p. 214 ogsaa synes at antage. Til hendes Skjönhed sigter Radulph af Caen hos Muratori T. V. p. 291, naar han skriver: *Flandria, . . . quæ pucllari quoque pulchritudine præcellens reges Gallicum, Anglicum et Dacum meruit generos.* Det er forresten Suhm, som mener, at Knud ved denne Leilighed har gjort Bekjendtskab med Edele

² Willh. Malmesb. Lib. III. fol. 59 b; og han opgav ikke denne Plan saalænge han levede. Jfr. Meyer. p. 56 ved Aar 1095, Oudegherst cap. LV. fol. 105.

³ Man bör lægge Mærke til den Forbindelse, som de Gamle antyde mellem Knuds Ægteskab og hans Tog til England. The Saxon Chr. p. 288 siger: *On pisum geare menn cwydodon end to soðan sædan, þæt Cnut cyng of Denmearcan, Swægnes sune cynges, fundade hiderward, and wolde gewinnan pis land mid Rodbeardes corles fultume of Flandran; forðan þe Cnut heafde Rodbeardes dohter.* Annał. Waverl. p. 155 have her ordret det samme. Jfr. Roger de Hoved. fol. 265 b. Savil.

⁴ Chronologien beroer nærmest paa en Beregning over Carls Alder, da man antager (S. R. D. IV. p. 68), at han ved Flugten til Flandern 1086 var omtrent to Aar gammel. Oudegh. cap. LVII. fol. 106 b. vil, at Edele først kom til Danmark to Aar før Knuds Död, og at Carl kun var eet Aar, da han kom til Flandern; men dette vil ikke vel lade sig tænke, da Carl havde to yngre Søstre.

⁵ Om Roberts Flaade jfr. Willh. Malmesb. fol. 60 a, Saxo p. 218, Elog. S. Canuti p. 320. Knytlingas. p. 247 o. fl.

efter ilede Kongen, forfulgt af sine oprørske Undersaatter, fra Jyllands nordligste til dets sydligste Egne. Her havde han i Hedeby eller Slesvig den sidste sørgelige Sammenkomst med sin Hustru og Søn, og her befalede han Edele, ligesom ahnende den Skjæbne, han gik imøde, at hun, hvis nogen Ulykke tilstødte ham, skulde forlade Danmark og begive sig med sin Søn, Rigets unge Arving, til sin Fader i Flandern¹. Selv drog han derpaa til Fyen, og fandt Martyrdöden i St. Albani Kirke i Odense 1086.

Edele fulgte imidlertid ikke strax sin afdöde Herres Befaling, at bringe sig selv og sin Søn i Sikkerhed. Dreven af christelig Iver og af Kjærlighed til den afdöde Konge, begav hun sig först til Odense i den Hensigt at före Knuds Lig med sig til St. Peders Benedictinerkloster i Gent. Men da hun ledsaget af nogle troe Venner midt om Natten var traadt ind i Kirken for at borttage Liget, da udbredte sig — saa fortælles der — pludselig et himmelsk Lys overalt, hvorpaa hun, slagen af Beundring og Skræk, erkjendte Himlens Villie og afstod fra sit Forsæt². Ikke længe efter opfyldte hun Knuds Önske; hun efterlod sine tvende Döttre, Inger og Cecilie, i Danmark, men selv drog hun til Flandern med sin unge Søn³.

2. I Brügge og maaskee paa Gaarden Winendale⁴ nöd Carl den tidligste Opdragelse under sin Moders og Morfaders Öine; men af hans Barndoms Historie fra denne Tid er lidet eller intet bekjendt. Dog have de fædrenelandske Sagn bevaret os Fortællingen om en Begivenhed, der, hvis den var paalidelig, ikke turde forbigaaes, fordi den paa en virksom Maade maatte have indprentet hos Barnet Erindringen om den martyriserede Fader, og derved have nedlagt i den unge Sjel Spirer til en Tænke- og Handlemaade, der i Tiden blev af en saa

¹ Saxo p. 219. Kaytl. S. kjender ikke denne Sammenkomst med Carl og Edele i Byen Slesvig, men lader (p. 262) Kongen sende denne Befaling fra Fyen af til Edele; men derved er at mærke, at Sagaen af Knuds Stationer paa Flugten kun kjender Søfarende og Fyen, hvorimod den samtidige Ælnoth. cap. XXIV. p. 362 bestemt nævner os »portus fluminis, qui Sle dicitur.« Jfr. ogsaa Langebeks Anm. m.

² Ælnoth. cap. XXXII. p. 376 fg, Legende-Samlingen p. 396, 411, 420.

³ Genæl. Reg. Dan. i S. R. D. II. p. 162, Liber Floridus p. 6, Chron. Com. Flandr. p. 66, Damhouder S. 36 o. a.

⁴ Winendale, »t welck van den Ouden Robrecht de Vriese opgesticht was« (Damhouder S. 81), var ofte de flanderske Grevers Residents. Her döde Robert Friser (Oudegk. fol. 105); her holdt Balduin Kapkin stundom Hof: Oudegk. fol. 110, Genæl. brev. forestar. et com. Fl. i Corp. Chron. Fl. I. p. 14—13. Jezt, siger Warnkon. I. 124—25 Anm., sind nur noch zwei sehr verfallene Flügel von dem sonst achteckigten Gebäude übrig. Den herrlichen Thorwald, der es umgab, hat man 1831 umzuhauen begonnen. Es stand noch manches Monument in demselben!

afgjørende Virkning paa hans følgende Skjæbne; men det er ikke at nægte, at denne Fortælling i nogle af dens Enkeltheder er aabenbar Digt, i andre af en meget tvivlsom Troværdighed. Imidlertid ville vi ikke forholde vore Læsere et til Carls Historie henhörende Sagn, der baade er smukt og ikke mange Aar yngre end den Tidsalder, det angaaer ¹.

Da Carls Fader, Kong Knud, paa sin Martyr dag havde knælet for Höialteret i St. Albani Kirke, medens Almuen, der törstede efter hans Blod, stormede udenfor, saa reiste han sig, styrket ved Bönnen, og begyndte at uddele Gaver til sine Venner, de sidste Gaver, han troede her i Verden at kunne give dem. Da havde han ogsaa kaldt til sig den storættede Hövding Svend Trundsen ² og skjærket ham et prægtigt Bælte, som han selv havde baaret. Dette Bælte var en stor Kostbarhed, og Kongen havde befalet Svend, at han ikke maatte skille sig derved, uden at han gjorde det paa en hæderlig Maade ³. Men Svend Trundsen spændte sig strax den kongelige Gave om Livet og troede deri at have ligesom et overnaturligt Beskyttelsesmiddel under den forestaaende Kamp; og virkelig undslap han ogsaa, skjönt altid i den forreste Række af Kongens Mænd, med Livet paa hiim blodige Dag ⁴. — Da derpaa det danske Folk efter Knuds Död havde valgt den fangne Olav til Konge, sendte man Svend og hans Broder Astraad, der begge efter deres Moder kaldtes Torgunnesöunerne, til Flandern for at underhandle med Grev Robert om Olavs Lösladelse. Her gik begge Brödrene i frivilligt Fængsel som Gidsler for en Lösesum, hvilken Olav edelig lovede efter sin Hjemkomst til Danmark at ville betale; men da han sveg sit Löfte og sin Ed, maatte de den hele Vinter i Lænker udholde det haardeste Fængsel ⁵. Da aabenbarede sig — fortæller Sagnet fremdeles — Paaskenat Kong Knud for dem, tröstede dem og

¹ Det læses i Knyttl S. cap. 64—68 S. 281—295.

² En Sön af Thurgot eller Trund hin Fagre af Hakon Jarls Slægt og Thorgunne Vaagsdatter af Palnatokes Stamme. Jfr. Suhm IV. 656.

³ Saadanne kostbare Bælter omtales oftere af de Gamle. Saaledes finder jeg f. Ex. at Grev Adolph af Boulogne, en Broder til Arnulf den Gamle, testamenterede til Klosteret i St. Omer og St. Bertin »baltheum poculumque aureum« (Meyer. p. 20). Da nu Middelalderens Skribenter ofte sige balteum ligefrem, ofte balteum dignitatis equestris i samme Betydning som cingulum militare, og da Ridderbæltet, som en *ved Kirken indviet* Prydelse, havde en særdeles Værdie og Hellighed, saa skulde man næsten troe, at her er Talen om et saadant Ridderbælte. Vi begribe da ogsaa Sagaens Ord: ok spenti þegar um sik beltinu, ok *kvæð hann þat skyldu gæta lifs síns i dag.*

⁴ Denne Beretning i Knyttl. S. cap. 33 fgg.

⁵ Det maa altsaa have været Vinteren mellem 1036—37. Sagaen, som sjelden har nogen Chronologie, siger blot S. 288: Leid nú hinn næsti vetr eptir fall Knúts konungs, at þeir bræðr sátu þar í járnum með Baldvina hertoga. Robert kaldes her altid Balduin.

løste deres Lænker; og ved Edeles Forbønner bleve de foreløbig befriede fra Fængsel, fik en god Seng og bleve pleiede paa det bedste. Og Drengen Carl, Knuds og Edeles Søn, kom til Sengen, hvori de laae. Og her saae han hiint berømte Bælte, som Svend havde lagt paa Hyndet ved Siden af sig, tog det i sine barnlige Hænder og legede med det. Da sagde Svend til ham: hvorledes synes Du, Carl, om dette kostbare Stykke? Godt! svarede Barnet. Og Svend forærede ham derpaa Bæltet, idet han tilføiede: jeg anseer det for ret, at Du faaer det, eftersom Din Fader, Kong Knud, har givet mig det, og jeg opfylder derved tillige Din Faders Bestemmelse, da jeg saaledes synes at skille mig derved paa en hæderlig Maade ¹. — Men Carl løb strax til sin Morfader, viiste ham den herlige Gave, han havde modtaget, fortalte, at Bæltet havde tilhørt hans afdøde Fader og begyndte at trygle Morfaderen om dog at ville skjænke de gode fangne Mænd deres Frihed ². Da nu ogsaa Dronning Edele indstændig bad sin Fader om, at sætte Gidslerne paa fri Fod, saa kunde Robert ikke længere modstaae begges Bønner, men lösgav Svend og Astraad paa det Vilkaar, at de selv skulde erlægge den bestemte Lösesum, hvis Olav ikke vilde. Og derpaa droge de hjem og bragte personlig Lösepengene til Flandern, hvilke dog Robert, der havde antaget et ædelmodigere Sind, ikke vilde modtage, da de vare tilveiebragte af deres egen Formue.

Saavidt den gamle Saga; men uden at tale om det Vidunderlige i den, tør vi ikke lade ubemærket, at det næsten synes, som om Edele endnu var i Danmark, da Olav kom dertil ³, at Grev Robert rimeligviis var i det hellige Land, da Kong Knud blev dræbt og flere Aar efter ⁴, og endelig at en anden gammel Skribent tillægger Carls Farbroder Niels Æren for at have stillet sig som Gidsel for de Lösepenge, Olav skulde erlægge, og tilføier, at det danske Folk snart igjen löskjøbte Niels ⁵; og vi maae indrømme, at denne Skribent ifølge de personlige

¹ Viltu eiga beltit, ætla ek þat máliligast, þvíat Knútr konúgr, faðir þinn, gaf mér, gjöri ek þá, sem faðir þinn mælti fyrir, at ek þikjumst vel selja mér af hendi. S. 291.

² Sagaen anfører Carls Ord. Han kan dengang ikke have været meer en lidt over to Aar! —

³ Jfr. Suhm IV. S. 719.

⁴ Ifølge de flanderske Krøniker var Robert den I. paa en Pilgrimsreise i Syrien fra 1083 til 1091, (Meyer. p. 53. 56, Ferr. Locr. p. 227, Iperii Chron. hos Dom Bouquet XIII. p. 437) og hvis vi antage dette, saa forstaae vi det, naar adskillige Beretninger sige, at Carl flygtede til sin Morbroder; thi Robert II. var Flanderns Regent i Faderens Fraværelse. Mod Sandheden af denne Chronologie lader det sig ikke anføre, at Oudegherst fol. 104 b. ansætter Robert I's syriske Reise til 1073; thi den samme Forf. lader ham döe 1077, som er beviislig urigtigt. Desuden kjender ogsaa Oudegherst den rigtigere Angivelse. Jfr. fol. 104.

⁵ Saxo lib. XII. p. 222. Dani vero collato certatim ære pro sponsoris (Nicolai) reditu, pactam creditori pecuniam numerarunt. Denne »pacta pecunia» ansætter Wilh. Malmesb. lib. III. fol. 60 til decem millia marcarum argenti.

Forhold, hvori han stod, ligesaalidet kan antages at have været uvidende om den rette Sammenhæng i disse Begivenheder, som at have villet enten tillægge Niels en ufortjent Roes eller forbigaae Noget, der kunde forherlige den Slægt, hvortil Thorgunnes Sønner henhørte ¹.

Men hvad enten Thorgunnesønnerne eller Kongesønnen Niels har været afsendt fra Danmark til Flandern, saa fremgaaer dog deraf den Sandhed, at den unge Carl ikke strax ved Faderens Død har været afskaaren fra enhver Erindring om sit egentlige Fædreneland. Der opholdt sig desuden endnu begge hans Söstre; derhen stundede endnu ofte hans Moders Tanker. Edeles vedvarende Hengivenhed for den hedengangne Ægtefælle ² og faste Overbeviisning om hans overordentlige Hellighed og himmelske Løn kunde ei heller blive uden Indflydelse paa Carls unge Sjel og tidlige Aandsretning. Men iövrigt forblev Carl i Flandern, endog efter at hans Moder omtrent i hans sjette Aar forlod ham for at ægte Hertug Roger af Apulien ³; han blev fremdeles opdraget ved Morfaderens Hof som en flandersk Fyrstesön, og nærmede sig efterhaanden den Alder, da hans ridderlige Dannelse efter Datidens Sæder maatte begynde ⁴.

3. Ikke længe efter døde Robert Friser 1093 ⁵. Men dette Dödsfald gjorde ingen Forandring i Carls udvortes Stilling, da han forblev paa samme Maade hos hans Sön og Efterfølger, sin Morbroder Robert den Yngre. Derimöd kunde vel dennes personlige Egenskaber blive af Indflydelse paa den unge danske Kongesön. Grev Robert den Anden var nemlig ikke mindre krigersk, end hans Fader havde været, men dertil af en langt ædlere og mere ridderlig Tænkemaade. Han var en Helt blandt Samtidens berömteste; Krig og Kamp var hans bestandige Lod, vel ogsaa hans bestandige Lyst ⁶, og christelig Iver gav derhos hans ridderlige Aand Fuldenndhed og Holdning. Korstogenes Helteold var kommen, og Fölelsen for de lidende Brödre var vakt i Flandern tidligere end i noget andet

¹ Suhm har forenet Saxos og Sagacs Beretning; men saadanne sammenflikkede Fortællinger ere vist det uheldigste, man kan gribe til. Jeg mener, at Saxo her ubetinget bör have Fortrinet.

² Jfr. Ælnoth. cap. XXXIV. p. 385.

³ S. R. D. III. 525. 584, IV. 80, Gaufredi Malat. Hist. Sic. ap. Muratori Tom. V. p. 597.

⁴ I den Tidsalder i det mindste, da Riddervæsenet var fuldkommen uddannet, blev Barnet, som var syv Aar, Garçon eller Edelknecht, og dermed begyndte dets Dannelse til Ridder.

⁵ Sigebert. Gembl. p. 166, Miræi. Geneal. Com. Fland. ap. Martene Thes. nov. Anecd. Tom. III. 591, Chron. Elnones. St. Amand. ap. Dom Bouquet T. XIII. p. 455, Chron. Trunchiniens. i Corp. Chron. Fland. I. p. 600. o. m. fl. afgjørende Vidnesbyrd imod Oudegherst.

⁶ Derfor siger Radulph af Caen om ham: Contigit ut ipse quidem multo plus ceteris Ducibus celebraretur habere *de milite*, at neglecta regiminis cura, multo minus de Duce: Muratori T. V. p. 291.

europæisk Land. Allerede havde Keiser Alexius, der frygtede for snart at skulle see Seldschukernes Skarer for sin Hovedstads Mure, i et mærkeligt Brev begjæret Understøttelse hos den ældre Robert ¹: Sønmen vilde af Hjertenslyst opfylde denne Begjæring.

Da fremstod Munken Peter og satte hele Europa i en Bevægelse, hvis Lige i Begeistring og Storhed endnu ikke var seet hos de nyere Nationer. Flandern, allerede forberedt og allerede dengang eet af Centralpuncterne for den europæiske Samfærsel, maatte fremfor andre Lande, tilmed under en Fyrste som Robert, rives hen i den almindelige Hvirvel. Altsaa, efter kort Feide med den tyske Keiser Henrik den Fjerde ², greb ogsaa Robert Korset,

¹ Hos Martene og Durandus (Vet. Scriptt. et mon. ampl. coll. Tom. I. col. 572 fg.) findes et Brev fra Keiser Alexius Comnenus til Grev Robert af Flandern, hvori Keiseren efter mange Beskyldninger mod Tyrkerne klager over, at de have erobret næsten hele Riget, saa at snart intet er tilbage uden Constantinopel, »quam ipsi minantur citissime nobis auferre»; han heder Robert om at komme sig til Hjælp, og bevæge de vestlige Christne til at befrie sig, »sicut Galathiam et cetera occidentalium regna anno præterito a jugo paganorum aliquantum liberarunt»; han nævner sine og sit Riges overordentlige Rigdomme, hvoraf de tapre Latinere skulde belønnes o. s. v. Men ved dette Brev er Meget at mærke. Først spørges der, til hvilken Robert det er skrevet. De lærde Udgivere, der henføre Brevet til 1100, vilde have svaret: Robert II, og vilde rimeligviis beraabe sig paa den fornæntlig omtalte Erobring af Galatien. Men vilde vel en Keiser i Constantinopel passende kunne regne dette Galatien til regna occidentalia? vilde Alexius Comnenus, efterat have prøvet een Storm af Korsfarerne, strax fremkalde en ny? og kunde man sige 1100, at Constantinopel var i den Fare for Seldschukerne, som Brevet anfører? Disse Vanskeligheder har uden tvivl ogsaa Wilken (Gesch. d. Kreuzz. I. 72—75) følt, og er derved kommen til det Resultat, at Brevet er skrevet for Korstogets Begyndelse, men dog til Robert II; og han har yttret, hvad der ligger meget nær, den Formodning, at dette Brev er det samme, som omtales af Guibertus (Bong. Gest. Dei. p. Fr. p. 476). Men ligesom der paa det omtalte Sted hos Wilken er adskillig anden Forvirring, saaledes har han ganske overseet, at Guiberts Brev ingenlunde er til Robert II, men til Robert I, den Ældre. Guibert kalder ham »Robertus senior», hvilket Tilnavn Robert II. ikke havde; han nævner denne Roberts Pilgrimsvandring, hvilket Wilken urigtigt henfører til Robert II, som ingen saadan Reise havde gjort; og endelig, hvad der hæver al Tvivl, omtaler han længere hen p. 486 Robert II. saaledes: ad horum cumlandas vires Rothbertus Junior, Senioris, ad quem imperatoris missa est epistola, filius, tota animi vivacitate dirigitur etc. Altsaa Guiberts Brev er til Robert I. og, hvad jeg ligeledes antager, identisk med det hos Martene og Durand anførte. — Men derefter kunne vi ikke undgaac det Spørgsmaal, hvad da Keiseren, eller hvis man vil drage Brevets Authentie i Tvivl, Brevskriveren har meent med sit Galathia i de vestlige Lande. Jeg vil ikke paatage mig bestemt at besvare dette Spørgsmaal; men jeg vil dog gjøre opmærksom paa, deels at en Græker maaskee gjerne kunde kalde de vestlige Lande *ialmindelighed* Gallien (Γαλαρία), ligesom han kaldte alle Europæerne Franker, saa at man kunde tænke paa de idelige Krige mod Maurerne i Spanien, deels at Stephanus Byzantinus (v. O. Γαλαρίων) kalder en Egn paa Sicilien Γαλαρία χώρα, hvilket bliver saa meget mærkeligere, som netop den Tid, vi efter Rimelighed maac anvise Brevet, falder sammen med Siciliens faldkomne Befrielse fra Arabernes Herredømme.

² Jfr. Meyerus p. 53 ved Aaret 1096.

og ham fulgte Blomsten af den flanderske Adel. Blandt denne nævnes os atter den unge Carl Danske, dengang endnu et Barn paa tolv Aar. Men skjönt det ikke var uden Exempel, at ogsaa Börn, hvis svage Haand endnu neppe mægtede at løfte Sværdet, droge med i en Kamp, hvori Gud troedes at ville give Styrke til den Svage og i alt Fald Salighed til den Faldne, og skjönt Robert vel kunde have været et Skjold ogsaa til den unge Söstersöns Beskyttelse, saa kunne vi dog ikke læste Lid til den Beretning, at Carl denne Gang fulgte Korsfarernes Hær. Gyldige Vidnesbyrd mangle; den Annalist, paa hvem man har villet bygge, er for ung til, at hans blotte Formodninger kunne være Hjemmel¹, og de Grunde, hvormed en nyere Historieskriver, skjönt tvivlende, har villet bestyrke denne Formodning, kunne neppe udholde Critikens Prövelse².

Men skjönt vi saaledes ikke kunne antage, at Carl personlig har fulgt Grev Robert til det hellige Land, saa kunne vi dog ingenlunde tvivle paa, at denne store Begivenhed ogsaa paa ham har havt overordentlig Indvirkning. Han stod just dengang paa det vigtige Overgangspunct, da Ridderdrenge skulde være Riddersvend³, og naar han nu hørte Korsfarernes Priis gjenlyde fra alle Munde, og

¹ Suhm IV. 29, Langebek IV, p. 206. Not. a. og andre Lærde anföre ligefrem Meyerus som Hjemmelsmand for den Beretning, at Carl fulgte med sin Morbroder til Palæstina, men ikke med tilstrækkelig Grund. Meyerus lib. IV. p. 57 siger nemlig, i det han gaaer over til at omtale Korstoget, at de anseeligste blandt Fyrsterne vare fra Belgien, saasom Godfred og hans Brödre, Robert af Flandern, Ilduin af Hennegau, Hugo af S. Pol og en overmaade stor Mængde navngivne flanderske Herrer. Alle disse nævner han bestemt som Deeltagere. Derpaa vedbliver han saaledes: Et vixerunt eadem tempestate in Flandria, quos subjecio optimates, quique haud dubie cum multis præterea aliis, quorum non est invenire nomina, hac expeditione Comitum sunt secuti, ut Carolus, stirps Regia Danorum, Flandriæ postea comes etc. Man vil heraf see, at Meyerus blot ytrer det som en lös Formodning, grundet alene paa, at Carl dengang opholdt sig i Flandern.

² Det er Suhm a. St. Ann. a., som vil prøve at forene Meyeri Formodning med Beretninger af Anna Comnena og Gobelinus Persona. Men Ordene hos An. Comn. lib. XI. 261—2 (*τὸ τῶν Νορμαννῶν Φοσάτον, ἡγεμόνας ἔχον ἀδελφοὺς δύο, φλάντρας καλουμένους*) passe jo ikke paa Robert og Carl; og dertil kommer endnu, at Anna Comnena lader disse to flanderske Brödre komme til Constantinopel efter Godfreds Död, og siger, at de ikke vilde forene sig med de andre Korsfarere, men søgte Ære og Bytte paa deres egen Vei. Vilde man ikke urgere disse sidste Beretninger, saa kunde man ved de to flanderske Brödre passende tænke paa Ludolph og Engelbert el. Giselbert fra Dornik (Albert. Aquens. p. 277. 239, Wilh. Tyr. p. 738. Bong.). Og hvad Gobelinus Persona angaaer, da kan han som en Forfatter fra Beg. af det 13 Aarhundrede (jfr. Vita Gob. Person. af den ældre Meibom. p. 53—56) ikke have stort at betyde i denne Sag, og desuden ere hans Udtryk: frater Regis Danorum (Meib. S. R. G. Tom. I. p. 265) ikke anvendelige paa Carl.

³ Denne *Wehrhaftmachung*, hvorved der Edelknecht gik over til at blive Knap eller Ecuyer, skeete ordentligviis i det 14 Aar, hvilket Carl efter vor Beregning 1093 maatte have naaet. Til denne ridderlige Opdragelse sigter ogsaa Genal. Com. Fl. p. 205 (Mantiss.): diligenter educatus, inde robur militaris disciplinæ laudabiliter exercuit. Jfr. Galb. p. 121.

fornemmelig hvorledes Morbroderen blev modtaget af den store Keiser i Constantinopel, hvorledes han paa den lange Vandring heltemodig kjæmpede sig frem gjennem Forasien og Syrien, og endelig hvorledes hans og hans Landsmænds Tapperhed fremstraalede ved den hellige Stads Erobring¹, — naar disse Toner traf hans Öre i samme Öieblik, da man höitidelig lagde ham Tömmen og Sværdet i Haanden², saa ledede man ham med Ord og Gjerning til at efterligne denne Frænde og vakte Lyst hos ham til at vinde Hæder og Salighed ved Heltedaad og Fromhed. Det er nemlig ikke alene rimeligt, men det kan ansees for historisk vist, at Korsfarernes Bedrifter og vel fornemmelig Flandrernes og deres Greves, udgjorde, om jeg saa tör sige, Dagens Emne i Flandern; thi de gamle flanderske Kröniker beskjæftige sig i den Grad dermed, at de næsten glemme Landets egen Historie for at fortælle os Korsfarernes, og give deres Beretninger et Udseende, næsten som om Korstogene kun udgjorde en Episode i den flanderske Historie³.

Robert, prydet med Hædersnavnet St. Georgs Sön, vendte imidlertid allerede 1099 over Constantinopel og Apulien tilbage til sit Hjem, bragte kostelige Reliquier med sig, og blev modtaget med Ære og Glæde af sit Folk⁴. Korstoget gav ham ogsaa den sædvanlige Titel, Jorsalafar. Carl modnedes imidlertid til Mand, og allerede to Aar efter finde vi ham selvstændigt handlende. Han gjorde

¹ Roberts Bedrifter ere nøksom beljendte; de samle sig i disse fire Hovedmomenter: Fremstillingen i Constantinopel, Nicæas, Antiochiens og Jerusalems Erobring, ved hvilke Leiligheder han stadig nævnes af alle de Forfattere, som have skrevet om Korstogene.

² Jfr. Büsching Ritterzeit u. Ritterwesen i B. S. 33. 34. 40—42.

³ Man see f. Ex. Chron. Comit. Flandr. i Corp. Chron. Fl. I. p. 69 fgg., et Brev af Biskop Balderic hos Miræus I. S. 272—75, Chron. S. Bavon. an. 1102—5, Meyerus p. 37—40, Oudegherst cap. LVIII. fol. 107—108 b, Ferr. Loer. II. 248 fgg.

⁴ »Filius S. Georgii« jfr. Gualter p. 31, Chron. Com. Fland. p. 69, Chron. Trunchin. p. 601, Marchant. p. 75. Feyerab. Om Hjemreisen taler Alb. Aquens p. 239, Fulcher. p. 400, Willh. Tyr. p. 769, Ann. Comn. p. 160. Chron. S. Pantaleon. ap. Eccard. I. col. 912. Meyerus p. 40 siger bestemt, at Robert besøgte sin Söster, *Carls Moder*, i Apulien. Sigeb. Gembl. p. 169 og Matth. Westm. p. 236 ansætte Hjemreisen til Aar 1100. — Den kostelige Reliquie, som Robert bragte til Flandern, var *St. Georgs Arm*, som han forærede til Klosteret Anchin (Flandr. generos. p. 411, Adr. de Budt p. 230, Ferr. Loer. II p. 232); desuden nævner Chron. S. Bavon. an. 1100 en Decl af Christi Kors, der kom til Veurne (Furnes). Die excel. Cron. fol. XVI. b. og Damhouder p. 79 nævne »het lichaem van sint Jooris.« Disse Helligdomme vare vel komne i Roberts Hænder ved Erobringen af St. Georgs Kirken mellem Ramla og Lidda (Rob. Monach. p. 75, Balderic. p. 150, Willh. Tyr. p. 742), skjönt jeg nok seer, at Ferr. Loer. 232 vil, at han har faaet denne Gave af Keiseren. Overhovedet var, som beljendt, den hellige Georg de orientalske Christnes Skytspatron, og det er ikke uden Betydning, at man paa den Tid kaldte Strædet, der skiller Europa fra Asien, *S. Georgs Arm*; thi denne Arm dækkede virkelig Europa bedre end nogen Ridderarm. — Endnu meget senere erindredes St. Georg i Flandern ved de store Gildæ Arcubalarum St. Georgii i Gent og Brügge. Jfr. Sanderus I. 139. 203, II. 40.

nemlig, uvist i hvilken Hensigt, en Reise til Tydskland og undertegnede den første November 1101 i Paderborn et af Biskop Henrik udstedet Brev¹. Muligt er det, at denne Reise har staaet i Forbindelse med de Stridigheder og Feider, som i de to følgende Aar og senere førtes mellem Grev Robert og Keiseren, dels angaaende det saakaldte Rigsflandern, dels i Anledning af Greven af Löwens Forlehuing med Hertugdømmet Lothringen²; muligt er det ogsaa, at Robert i Anledning af disse Feider ved en høitidelig Investitur har optaget Carl blandt sine Riddersmænd. At denne har modtaget Ridderslaget er vist³; kun angive de Gamle os ikke Tiden, naar det skeete. Men, dersom vi tør slutte af, hvad der i det mindste i en noget senere Tid blev almindeligt, kunne vi med Rimelighed ansætte den ridderlige Indklædning til Carls eet og tyvende Aar, altsaa Aaret 1105⁴. Har maaskee den danske Kongesøn under Feiden med Keiseren ved Krigersdaad tilvundet sig Krigsmandens Hædersnavn og Rang!

4. Men Guds frygt var en ægte Ridders Cardinaldyd ligesaameget som Tapperhed, og Kampen mod de Vantroende var Prövestenen for begge. Hvad enten Carl mindedes sin hellige Fader eller betragtede sin tappre Morbroder, maatte han opfordres til denne Kamp, og virkelig have vi fra begge hans samtidige Biogramer et aldeles bestemt Vidnesbyrd om, at han ikke unddrog sig denne Ridderpröve. Galbert i sine Mindeskrifter om Grev Carl skriver udtrykkelig, at han efter mange udmærkede Bedrifter bestemte sig til et Korstog til Jerusalem, at han seilede over det vide Hav og under mange Farer og Besværligheder endelig naaede det forönskede Maal, den hellige Stad, at han der i nogen Tid tappert fægtede

¹ Schateni ann. Paderborn. Tom. I. lib. VII. p. 631. cl. Langeb. IV. p. 68.

² Det synes næsten, som om Carl har været sendt til Tydskland med et flandsk Gesandtskab, som enten opholdt sig der i flere Aar eller oftere afgik dertil. Stridighederne førtes i Aarene 1102 og 1105 (og fornyedes atter 1106, 1108, 1110. Jfr. Flandr. generos. p. 411. D. Bouq, Siegb. Gembl. p. 170. 173, Chron. S. Bavon. an. 1106, Meyer. p. 41—42, Oudegh. fol. 103, Butkens Troph. de Brab. I. p. 96); men Schaten anfører p. 638—39 et lignende af Biskop Henrik 1105 udstedet Brev, blandt hvis Underskrifter jeg ikke kan undlade at bemærke: *Thancmar, . . . Welrico et alii quam plures, qui ad synodum convenerant.*

³ Galbert c. 1. p. 115, Gualter c. 2. p. 31: *militiæ cingulum accepit.* Det er uden tvivl aldeles urigtigt, naar Suhm (V. 29. Anm. og 158) oversætter disse Ord ved: *han blev gjort wehrhaft,* d. e. blev gjort til Knap. Dette om Livet spændte Bælte (cingulum militiæ) erholdt kun Ridderen umiddelbart før han modtog den høitidelige Accolade: Büsch. Ritterz. 1 B. p. 91—92.

⁴ Dette var Regelen, hvorfra dog i særdeles Tilfælde Undtagelser fandt Sted. Naar saaledes Carls Efterfølger, Wilhelm Clito, fjorten Aar gammel, blev slaact til Ridder af Balduin Haplin (Chron. Com. Flandr. p. 75), saa seer man let, at det kun skeete, for med desto større Værdighed at opstille ham mod Kong Henrik.

mod Troens Fjender, og at han endelig, efterat have forrettet sin Andagt ved den hellige Grav, vendte tilbage til sit Fædreland. Gualter siger omtrent det samme, kun med færre Ord¹. Men ingen af dem siger os, hverken paa hvad Tid dette Korstog er skeet, eller under hvilke Omstændigheder det er foretaget, eller hvilke Bedrifter Carl har udført, og vi kjende ingen samtidig eller gammel Forfatter, der giver os de Oplysninger, som vi savne. Kalde Beretningen i Tvivl kunne vi ikke; den har al udvortes Hjemmel og indvores Rimelighed. Maaskee kunne vi da ved nogle Betragtninger nærmere bestemme de meddeelte Kjendsgjæringer.

Hvad for det Første Tiden angaaer, da vide vi, at Carl ved Hjemkomsten fra sit Korstog endnu traf sin Morbroder Grev Robert i Live². Deraf følger, at Toget maa have været fuldendt i det seneste i Aaret 1111, som er Roberts Dødsaar, saa at vi maaskee kunne antage det foregaaende Aar for den Grændse, udover hvilken det ikke med Rimelighed kan ansættes. Vanskeligere bliver det at udfinde den Grændse, indenfor hvilken dette Korstog kunde formodes at være udført; men naar nian dog deels tager Hensyn til Carls unge Alder, deels betænker, at han vistnok maa have modtaget den ridderlige Investitur, før han drog bort³, og at dette ikke vel kan antages at været skeet før omtrent ved Aaret 1105, saa vilde man maaskee ikke finde den Formodning urimelig, at det følgende Aar kunde være det tidligste, hvori Toget kunde være begyndt. Saaledes have vi et Tidsrum af fire Aar: 1106—1110, hvori vi med en Slags Grund kunne søge Carls Korsvandring, og en bestemtere Gisning ville ikke vove, skjönt han sandsynligviis ikke i hele dette Tidsrum kan have opholdt sig i Asien. En berömt Historieforsker i den

¹ Galb. cap. III. p. 121. Gualter p. 31 siger blot: *•Hierusalem sanctam, sepulchrum Dominicum visitaturus, devotus adivit, ibique adversum paganos, fidei nostrae inimicos arma ferens, Christo Domino aliquanto tempore strenue militavit.* Jo. Iperius (Mant. p. 206) kjender ogsaa dette Tog. Alle disse ere samtidige og gode Vidner. Blandt Auctoriteter fra en senere Tid vil jeg nævne Arnold. Bostii de patronatu h. Virg. i Actt. SS. Mart. I. p. 154, Chron. Com. Flandr. i Corp. Chron. Fl. I. p. 78. 80, Die excell. Cron. fol. XVII. c. Damhouder S. 86.

² Gualter a. St. siger dette aldeles bestemt: *ad avunculum suum Robertum juniorem Marchionem in Flandriam revertitur,* og Iperius modsiger det ikke, allermindst naar man antager, at Robert kort efter er död. Die exc. Cron. fol. XVII er ganske paa Vildspor, hvorfor ogsaa Damhouder a. St., skjönt han ellers aabenbar har benyttet den, her ganske bestemt følger Gualter (van waer o: 't Heyligh Landt—wederom gekeert zijende, gonck hy woonen by den jongen Robrecht de Vriese, zynen Oom).

³ Dette antyde de Gamle saa bestemt, at der neppe kan være Tvivl derom. Galb. p. 115 og især Gualter: *postquam militiae cingulum accepit, Hierusalem . . . adivit.* Det samme gjentages i Chron. Comit. Fl. p. 74.

nyere Tid har villet gjætte, at Toget maatte henføres til Aaret 1107 eller 1108; det er muligt, men de Grunde, hvorpaa han støtter denne Gissning, ere svage ¹.

Spørge vi dernæst om selve Reisen, saa vide vi ikke andet, end hvad Galbert beretter, nemlig at Carl har fulgt Söeveien og, som det synes, lidt meget paa denne Vei; men af Söeveie gaves der flere, og det synes af adskillige Grunde ikke en urimelig Formodning, at Carl er gaaet ud fra de italienske Havne ².

Endelig — ved hvilke Bedrifter har Carl fortjent den Roes, at han med Tapperhed bekjæmpede Troens Fjender? Svaret paa dette Spørgsmaal maatte søges i de rigelige samtidige Beretninger om Korstogene, som endnu ere til. Jeg har søgt der, men Carls Navn har jeg intetsteds fundet. Derimod har jeg fundet en stor og stærkt bevæget Skueplads med saa mange handlende Personer, at en enkelt Ridder vel kunde forsvinde for Beskuerens Öie. Det nystiftede Rige bestod af tvende fuldkommen afsondrede Landmasser, det egentlige Kongerige mod Syden, og mod Norden de to store Vasalstater, Antiochien og Edessa. I den nordlige Deel kunne vi ikke søge Stedet for Carls Bedrifter ³; de Gamle henvise os bestemt til det egentlige Jerusalem. Og her finde vi da, at Kong Balduin den Første netop paa den Tid, paa hvilken Carls Ophold i Landet rimeligviis maa antages at have fundet Sted, mere planmæssig end nogensinde fortsatte Erobringskrigen fornemmelig mod de fatemidiske Söestæder paa den syriske Kyst, hvis Besiddelse baade vilde aabne en nærmere Forbindelse mellem Rigets afsondrede Dele og tilstede en friere og lettere Adgang for de europæiske Flaader og Hjelpehære, uden hvilke det nye Rige umulig kunde holde sig. Akka med dets ypperlige

¹ Langebek i Anm. til de samlede Brudstykker S. 31 v. S. 206 a. grunder sin Formodning alene paa den Beretning hos Alb. Aquensis (lib. X. p. 546 fg.), at der i Aaret 1107 kom en stor Flaade fra England, Danmark og Flandern til Palæstina. Men jeg maa tilstaae, at jeg snarere af dette Sted vilde slutte, at Carl ikke var med; thi Fortællingen er saa rigelig og omstændelig, at det synes mig utænkkeligt, at Forfatteren, hvis Carl havde været med, skulde have forbigaaet ham. Overhovedet forekommer Krønikeskrivernes Taushed mig at være et Beviis for, deels at Carl ikke har fulgt de store Expeditioner, deels ikke udført meget store Bedrifter. En Helgen vilde vist ellers neppe blive glemt.

² Deels var det denne Vei, som Robert var gaaet, deels havde Carl sin Moder Edele i Italien. Denne sidste Grund anfører ogsaa Langebek S. 31 Anm., men den synes ikke vel at harmonere med hans til samme Tid yttrede Formodning, at Carl er fulgt med den ovenomtalte nordiske Flaade.

³ Baade Antiochien og Edessa bleve, som bekjendt, næsten i hele det Tidsrum, hvorom vi her tale, bestyrede af den tappre Tancred, da Balduin var bragt fangen til Mosul af Dschekermisch 1104, og den fra Fangenskabets hos Kameschtheikin Ebu Dænischmend i samme Aar udlöste Boemund var gaaet til Europa for at samle Stridskrefter mod Keiser Alexius. Men vi kunne vist ikke engang formode, at Carl har været her.

Havn og stærke Mure var allerede erobret¹, og det gjaldt nu en Kamp om Tripolis, Berytus og Sidon, en Kamp, der næsten uafbrudt varede i syv Aar, i hvilke venetianske, pisanske, genuesiske og amalfitanske Skibe bare saa mangen vakker Ridder fra Europa til disse Egne². Her og navnlig for Tripolis og Sidon er det, at Carl maa have fægtet; men i Slagets Bulder har Klängen af hans Sværd ikke kunnet naae de samtidige Historieskriveres Ören: ingen nævner ham³. Da Kampen var udstridt, det vil sige, da det haardnakkede Sidon havde maattet böie sig for nordisk Heltekraft, saa bad Carl den sidste Bön ved Herrens Grav, og vendte snart tilbage til sit Hjem⁴. Det er meget uvist, om han har lagt Veien over Alexandrien⁵; men vist er det, at han allerede Aaret efter Sidons Indtagelse befandt sig i Flandern (1111).

5. Her havde imidlertid den krigslystne Grev Robert ved at indlade sig i den vidtløftige engelsk-normanniske Feide aabnet en ny Række af Handlinger og Begivenheder, der bleve af den meest afgjørende Indflydelse paa Carls Skjæbne. Efter den engelske Konge Wilhelm den Førstes Död var Forbindelsen mellem England og Normandiet bleven löst, siden igjen svagt knyttet og derefter atter oplöst, saaledes at hiint skulde adlyde den yngre Broder Kong Henrik den Første,

¹ Næmlig i Aaret 1104: Andr. Dandul. Chr. Venet. ap. Murat. XII. col. 259, Sigeb. Gemh. p. 170, Gesta D. p. Fr. p. 533, 416, 792, 1063 etc.

² Beleiringen og Erobringen af disse tre Stæder varede med enkelte Afbrud fra 1104 til 1110. Albert. Aquens. p. 533 nævner 1103 Ankomsten af en Deel Skibe fra Italien, der understøttede ved Sidons Beleiring, og p. 539 i det følgende Aar 1109 omtaler han atter Bertrams Tog med pisanske og genuesiske Skibe. Jfr. Fulcher af Chartres S. 420, Wilh. af Tyr. S. 300, Bong. Wilh. af Malm. fol. 86. Vil man formode, at Carl kunde have fulgt med et eller andet af disse italienske Skibe, saa kan man; men Resultatet bliver alligevel meget ringe.

³ Overrasket bliver man derfor ved at læse hos Suhm (D. II. V. 133, 139) en ligefrem Fortælling om Carls Ankomst til og Hændelser i det hellige Land. Men naar jeg bemærker, at Carls Navn allevegne, hvor det forekommer i denne Fortælling, er Suhms egen Gisning, der ikke har nogen Hjemmel hos de Gamle, saa behøver jeg ikke at sige mere. Sagen forholder sig saaledes: Langebek (IV. 81) har gjættet, at Carls Tog er udført 1107; Suhm tager denne Gjetning som et Bevis og giver os nu Albert af Aachens ovennævnte Beretning (Bongars. p. 546—48), hvori han efter Behag har indskudt Carls Navn!

⁴ Galbert p. 121.

⁵ Die excel. Cron. v. Vlaend. fol. XVII. c fortæller dette Sagn: ende ten selven tyden (o: da Balduin Hapkin laae paa Dödsleiet) so quam bi aventueren tot hem syn rechtsweere Kaerle, sinte Cauwerts sone, . . . dese Kaerl quam metten galleyen van Alexandryen, end hi hadde gheweest te Jherusalem, end quam om tevyenteirne sinen rechtsweer Boudin Apkin, die welcke hy aldoo noyt en hadde ghesien. Man seer let, hvor fuldt dette Sagn er af Digt, og jeg skulde ikke have nævnet det engang, hvis det ikke forekom mig, at Galbert sigter til, at Carl paa Reisen har udstaaet en Deel Eventyr og Lidelser.

dette den ældre Broder, Hertug Robert¹. Men Henrik, der frygtede Broderens ridderlige Tapperhed og Frankrigs retfærdige Politik, beredte sig ved et Forbund med Flandern til at møde begge: ved en dobbelt Tractat forbandt han Grev Robert til at understøtte sig saavel i England som i Normandiet med et betydeligt Antal Stridsmænd². Dog, Begivenhederne udviklede sig hurtigere og under Henriks kloge Ledelse rimeligviis meget anderledes, end Grev Robert havde ventet: da Henrik i det blodige Slag ved Tincherbrai havde fanget sin Broder og dennes femaarige Søn Wilhelm³, da han ved den franske Kónges, Philip den Førstes Uvirksomhed let havde sat sig i fast Besiddelse af hele Normandiet, og da han truende viiste sig paa Frankrigs Grændser for den unge Kong Ludvig, der ræd Grund søgte at gjenoprette sin Faders Forsømmelse⁴, saa glemte den flanderske Greve de indgangne Forpligtelser, fremkaldte paany de forældede Fordringer paa den engelske Tribut⁵ og sluttede sig med 4000 Mand til sin Lehnsherres Faner⁶. Saaledes var Tilstanden i Flandern, da Carl vendte tilbage fra det hellige Land. Om han efter Datidens Skik har indstillet sig under sin Herres og Mor-

¹ Ved Wilhelm Istes Død fik Robert Normandiet og Wilhelm England 1087; men da Robert vilde drage bort paa Korstog, solgte eller pantsatte han 1096 Hertugdømmet til sin Broder; dennes Død satte ham strax ved Hjemkomsten fra Korstoget igjen i Besiddelse af Landet, og angaaende England sluttede han 1101 et Forlig med Henrik. Jfr. The Saxon Chr. S. 295, 514, 521—22, Ann. Waverl. p. 142, Walt. Hemmingf. p. 469, Math. Westmon. p. 256, Florent. Wigorn. p. 630, Wilh. Gemmet. p. 295, 298, 293, Orderic. Vital. p. 784, 785, 783, Henr. Huntingd. fol. 216 b, Roger Hoved fol. 269 b. o. a.

² Disse to mærkelige Tractater findes hos Rymer Tom. I. p. 1—5. Den første antages at være sluttet 1101 og bestemmer, at Robert for 400 Mark aarlig skulde tjene Kong Henrik med 500 Milites, dog *salva fidelitate Ludovici regis Francorum*, eller at han i al Fald kun skulde stille saa faa Stridsmænd som muligt i Ludvigs Hær. Den anden Tractat er sluttet 1103 og er omtrent af samme Indhold, kun at Hærfølgen er forhøiet til 1000 Mand, og at der her bestandig nævnes Kong Philip, ligesom i den forrige K. Ludvig. Man vil erindre, at Philip 1100 antog sin Søn til Medregent, ja endog efter Nogles Mening for en Tid uedlagde Regjeringen. Iøvrigt turde Tidsbestemmelsen for disse Tractater være noget tvivlsom.

³ Orderic. XI. p. 820—21, Wilh. Malmesb. V. fol. 89 a, Henr. Huntind. fol. 217 a, Roger. Hoved. fol. 270 a, The Saxon Chron. S. 529, Chron. Salisb. p. 23, Flor. Wigorn. p. 652 o. m. fl. — Wilhelm var født Aar 1101 (Orderic. X. 784) af den skønne Sibylle af Conversana (Wilh. Malmesb. fol. 86 b.), hvem la Chronique manusc. de Normandie hos Dom Bouquet Tom. XIII. p. 247 ganske artig kalder *une Roynne d'Armenie.*

⁴ Henriks Besættelse af Grændsefæstningen Gisor var ifølge Sugerii vita Ludov. Gr. ap. Pithoeum p. 109 Krigens Aarsag. Ifr. The Sax. Chron. S. 550. Men Ludvigs Politik var det ikke mindre: Orderic. p. 353—357.

⁵ Wilh. Malmesb. fol. 90 a. siger dette bestemt og anfører endog Henriks Svar: *non solitos reges Angliæ Flandritis vectigal pendere, nec se velle libertatem majorum maculâ suæ timiditatis fucare.* Meyerus har p. 42 omtrent det samme.

⁶ Sugerii Vit. Lud. Gr. p. 109.

broders Banner, vide vi ikke; men af Vigtighed for ham blev i ethvert Tilfælde denne Krig. Thi medens Grev Robert med sin vante Dristighed leverede Englænderne hæderlige Træfninger, hentede han 1111 sit Banesaar i en Fægtning ved Meaux, og efterlod sit skjønne Grevskab til sin eneste efterlevende Søn med Clementia af Burgund, Balduin den Syvende eller Balduin Hapkin, d. e. med Öxen¹.

Hermed begynder saa at sige et nyt Afsnit i Carls Historie. Balduin havde arvet sin Faders hele Tapperhed og krigerske Lyst, men dertil ogsaa hans Ringeagt eller Ligegyldighed for en Fyrstes fredelige Sysler; han var desuden en Yngling paa atten Aar², og uden den Erfarenhed eller Myndighed, som Regjeringen fordrede. Fætteren derimod, den danske Kongesøn, synes at have havt, hvad han manglede: Carl stod nu i Manddomskraftens bedste Aar; hans ualmindelige Væxt kunde uden Hjelmens og Rustningens Hjælp vise Skikkelsen af en fuldkommen Ridder; hans stolte og dog milde Blik frembød Billedet af den fødte Hersker³; hans Mod var prøvet, og hans Aand udviklet i Erfaringens Skole⁴. Han var Balduins personlige Ven, ligesom han var hans nærmeste Slægtning. Alt dette synes at have hævet ham næsten til Anseelsen af Balduins Medregent. De samtidige Skribenter forsikkre os eensstemmig, at Balduin overlod den hele Regjering til ham, navnlig saa ofte han selv under sine mange Feider var fraværende, og at han fornemmelig ved hans Raad og Veiledning hævede sig til en saadan Ære og Anseelse, at Naboerne, selv Konger, frygtede ham, og Alle beundrede ham⁵. Og virkelig i den første Handling, hvormed Balduin

¹ Sigeb. Gembl. p. 179, The Saxon Chr. p. 353, Wilh. Malmesb. fol. 59, b, Suger. p. 118, Meyer. p. 45, Oudegh. fol. 108 b, Ferr. Loer. p. 265. Der er neppe Grund til at vakle mellem Aaret 1111 og 1112, som Langebek gjør i Mantis. p. 206, Not. a. Orderic. p. 857 vil vide, at ogsaa Hedningerne i Arabien begræd "casum bellicosi Hierosolymitæ"! — Joh. a Leydis lib. XVI. c. IV. p. 146 (Sweert.) giver Balduin Tilnavnet: *Graefbylken*.

² Anselm af Gembl. (p. 186 Mir.) siger, at Balduin blev Munk, da han var 26 Aar. Nu vide vi, at han blev Munk 1118 eller 1119; han var altsaa født 1092 eller 1095, og følgelig ved Faderens Død 18 à 19 Aar. Orderic. a. St. kalder ham "puer". Jfr. Oudegh. fol. 109 b.

³ Fuit vir *procerā admodum statwā*, novem scilicet pedes longus, cui longitudini corporis membra et ossa, quæ hodie magna cum admiratione ibidem spectantur, respondent: Act. S. S. Mart. T. I p. 154. Sand. Fl. illustrat. T. III. p. 595, Montfauc. mouum. Franc. Tom. II. p. 43, Damhouder p. 37 nævne alle Maalet 9 Fod; men efter hvilket Fodmaal er her regnet? — Hvad jeg har kaldet Hersker-Udtrykket i hans Miner, giver Gualter p. 95 ved disse smukke Ord: *frons reverendissima, superborum dejectrix, humilium erectrix*.

⁴ Blandt disse Erfaringer nævner Galbert p. 121 udtrykkelig dem, som han gjorde paa sit Korstog "sicut in Comitatu sedens sæpe retulit." Iperius p. 206 siger: *prudens erat et justus*.

⁵ Gualt. p. 85: *ei rerum omnium summam regendam ac disponendam tradiderat*. Jfr. Chron. Comit. Flandr. i Corp. Chron. Fl. I. p. 171, Narr. de restaur. S. Martini p. 196 (Mantiss), eique . . . ut Flandriam, se absente, servaret commendavit. Gualt. p. 82: *Caroli præcipue consilii usus et institutionibus*

begyndte sin Regjering, Landefredens høitidelige Fornyelse, kjende vi tydelig den Aand, som Carl senere med saa megen Kraft lagde for Dagen¹. Balduins egen Lyst stod mere til Krigen, og de normanniske Feider gave ham Leilighed til at tilfredsstille den.

Disse Feider havde nemlig faaet et nyt Opsving, da Kong Henriks Fjender fremstillede den fangne Roberts Søn, Wilhelm Clito, paa Skuepladsen. Denne unge Fyrste, som vi fra nu af saa ofte maae nævne, var af Kong Henrik bleven overgivet til en normannisk Ridder, Helias af S. Saens, for at opdrages²; men Helias bragte sin Myndling i Sikkerhed og vandt ham mægtige Beskyttere saavel i adskillige andre franske og normanniske Store, som fornemmelig i den stridbare Grev Fulco af Anjou, der gjorde Fordring paa Maine som Arv efter sin Svigerfader, Grev Helias af Flèche. Wilhelm var kun et Barn; men han var ifølge sine arvede Fordringer et brugbart Redskab, et truende Navn, hvormed Kong Ludvig kunde skrække sin overmægtige Vasal og de normanniske Baroner besmykke deres idelige Oprør. Fulco bestemte den elleveaarige Clito til sin Svigersøn, og begyndte dristig en Feide med Henrik, der nægtede ham Maine⁴. Kong Ludvig betænkte sig ikke paa at tage Partie, og den unge Balduin fulgte sin Lehnsherre⁵. Men Kampen ledede ikke til noget Resultat. Da Fulco havde udsonet sig med den engelske Konge, maatte ogsaa Ludvig slutte Forlig og overlade den unge Clito til hans egen Skjæbne⁶. Denne vidste intet sikkrere Tilflugtssted end Flandern, hvor han hos Balduin og Carl fandt Modtagelse og Beskyttelse⁷.

instructus, ad tantam fortitudinis et strenuitatis eminentiam in brevi exerevit, ut etc. jfr. Iperii Chr. p. 206 (Mant.). Disse ere nu alle klare Vidnesbyrd; men dog maa jeg bemærke, at Orderic. Vit. Lib. XI. p. 837 ligefrem gjør Balduins Moder Clementia til hans Medregentinde i nogle Aar.

¹ Meyer. p. 45, Oudegh. fol. 109—110. I Forveien havde han i Arras aflagt Lehnshyldingen til K, Ludvig.

² Henrik fangede Wilhelm efter Slaget i Falaise og overgav ham til Helias *de S. Sidonio*. "ne aliqua sibi derogatio oriretur, si puer in manu ejus quolibet infesto casu læderetur" etc. Orderic. l. XI. 321.

³ Orderic. l. XI. p. 838—840, Annal. Waverl. p. 143. Gal.

⁴ Forlovelsen omtaler Orderic. a. St. S. 358; men Wilhelm, der var født 1101 (jfr. Orderic. I. X. p. 784) var dengang endnu kun i Börnealderen: The Saxon. Chron. S. 555, Ann. Waverl. a. St. — Helias *de Fleccia*, Comes Cenomannensis, døde 1110.

⁵ Meyer p. 45 giver en Fortegnelse over de Fyrster, som Ludvig, understøttet af Balduin og Rudolph af Vermandois, overvandt. Balduin gjentog Roberts Fordring: *Ægid de Roya* p. 23 (Sweert.).

⁶ Orderic. l. XI. p. 841. Forliget blev sluttet i Gisor 1115. Ved denne Leilighed maa det vel ogsaa være skeet, hvad Suger p. 110 og Wilh. Malmesb. fol. 90 b. omtale, at Henriks Søn, Wilhelm Atheling, aflagde Lehnsseden til Kong Ludvig.

⁷ Ganske nøie at bestemme, naar Wilhelm Clito er kommen til dem, er vanskeligt. Orderic. p. 858 fortæller under Aar 1108, at han maatte forlade Anjou, og tilføier: *Denique post multos circumitus ad Balduinum Flandrensem cognatum suum divertit etc.*; men det er temmelig klart, at Orderic (eller

6. Ikke længe efter opsteg Carl til et nyt Værdighedstrin; thi skjönt han efterhaanden mistede alle sine egentlige Blodsforvandte af det flanderske Huus og sidst sin Mormoder Gertrude af Sachsen, Robert Frisers Enke ¹, saa holdt dog hans Venskab med Balduin ham urokket i den samme Anseelse. Han blev nu optaget i Lehnmændenes Rang. Den Landefred, som Balduin, vistnok efter Carls Raad, havde paabudt, behagede ikke de Store, og navnlig ikke de urolige Vasaller i det morinske Gebet. Grev Hugo af St. Pol brød Freden og ödelagde ved Plyndringer de tilgrændsende Egne af Flandern ²: han var falden under Loven; men i hiin Tidsalder maatte Sværdet skaffe Lovene Lydighed hos de mægtige Store. Om Balduin personlig har paataget sig at hævde sin Lov, eller om han har overdraget Carl at tugte den gjenstridige Vasal, er ikke ganske klart; men vist er det, at en Feiden begyndte, hvis Følger fornemmelig bleve af Vigtighed for Carl: han höstede alene den egentlige Fordeel af den, men han skaffede sig ogsaa derved en uforsonlig Fjende. Hugo mistede nemlig een af sine Borge, Encre, hvilken Balduin derpaa skjænkede eller forlehnedes til sin Fætter og Yndling Carl i Aaret 1115 ³. Men Kampen var ikke dermed tilende.

maaskee rettere de, der have orduet Orderics Text, som vi nu have den) har sammenpakket under dette Aar adskilligt, som hörer til de følgende. Helias döde först 1110 (Orderic p. 359); derefter blev Fulco Wilhelms Beskytter, og maatte vedblive at være det til det gisorske Forlig. Da kom han vistnok til Flandern. — Det har ikke undgaet min Opmærksomhed, at Dom Bouquets Fortsættelse (T. XIII. p. 508) paastaae, at Wilhelm ikke kom til Flandern för 1113; men de af dem anførte Grunde slaae ikke til. Meyerus p. 49 siger, at Wilhelm var opdraget i Flandern hos Balduin, og denne Balduin laae 1113 paa Dödsleiet; Chron. Comit. Flandr. i Corp. Chron. Fl. T. I. p. 75 fortæller endog bestemt, at Wilhelm 10 Aar gammel d. e. 1112 kom til Flandern og at han 1116 blev slaet til Ridder af Balduin.

¹ Hun döde 1115; Carls Stiffader Hertug Roger var död 1107: Meyerus p. 45. 41. Carls Halvbroder Guiscard döde 1108 og hans Moder rimeligviis för Roger, skjönt Tiden ilike nöie kan bestemmes: Suhm D. H. V. S. 165. 160.

² Intet uden Rövelyst fra Hugos Side synes at have foranlediget denne Feide. Hugo, Comes Fani Pauli, in fide contineri non potuit, sed dominandi accensus libidine Flandricæ ditionis fines vexavit, siger Meyerus p. 45. Ifølge Chron. S. Bertini p. 615 (Mantiss. p. 207) og Chron. St. Bavon. p. 374 skulde man troe, at Hugo virkelig var uretmæssig Besidder af den omtvistede Borg; men derimod vil jeg dog bemærke, at Familien Campus-avenæ senere, ved Aar 1200, igjen findes i Besiddelsen af den. Jfr. Martens & Dur. vet. scriptt. col. Tom. I. col. 1056—57. En geneal. Udsigt over denne Familie findes hos Miræus T. I. p. 704. Efter Oudegherst fol. 112 var ogsaa en anden af de morinske Vasaller, Walter af Hesdin, Deeltager ja maaskee Hovedmand för dette Hugos Oprör.

³ Gualter p. 35—34, Aarstallet angives bestemt af Anselmus Gembl. p. 184 (Mir.) Chron. St. Bavon. i Corp. Chron. Fl. I. p. 574. Meyerus p. 45. Ferreol. Loer. II. p. 271. Navnet skrives i Chron. Comit. Fland. p. 71: castellum Nierense, men i Batkens Troph. de Brab. Liv. IV. p. 97: le Chateau de Jerne, efter Alberic ad aa. 1117 og Oudegherst fol. 112 og 114 b. le Chassel de Jereuse, skjönt han synes at skjjelne mellem dette og Encre. Orderic p. 344 kalder Carl efter denne Borg: Carolus de Anchora.

En saadan Ophöielse kunde neppe andet end vække Carl Misundere, især da han paa en vis Maade var en Fremmed og desuden hævet paa en anden Vasals Bekostning. Det bliver derved meget begribeligt, at han netop til samme Tid stræbte at vinde sig Venner, paa hvis Bistand han kunde lide. Han vilde besvogle sig med de store franske Fyrstehuse. Grevskabet Vermandois stödde lige op til Flandern og Greverne kunde saa vel ved deres betydelige Lehn, som ved deres personlige Egenskaber og Forbindelser med Rigets anseeteste Slægter blive et mægtigt Værn for den danske Kongesön, der hidtil stod som et eenligt Skud, forplantet til fremmede Egne ¹. Altsaa, paa samme Tid, da Balduin tilvandt Carl en Plads blandt Rigets Lehnmænd, mæglede han tillige et Ægteskab mellem ham og den unge Margrete af Clermont, en Söster til Grev Radulph af Vermandois. At det fornemmelig var en politisk Beregning, der ledede hans Valg, vilde blive endnu mere klart, dersom det lod sig tilstrækkelig bevise, hvad en nyere Historieforsker vil have udfundet, at denne Fyrstedatter paa den Tid, da Forbindelsen blev afgjort, endnu ikke havde tilbagelagt Barndommens Alder ². Margrete, eller, som Nogle kalde hende, Svanhilde ³ var en Datter af Grev Rainald af Clermont og Grevinde Adelheid af Vermandois. Hendes Halvbroder Simon erholdt ikke længe efter Bispestolen i Noyon og var altsaa ogsaa en Mand, hvis Venskab og Understöttelse kunde blive af Betydenhed ⁴.

De Gamle berette os ogsaa, at Carl til samme Tid kom i Besiddelse af Grevskabet Amiens; men hvorledes og af hvem har han faaet det, er meget

Hvor dette Slot fordmulig laa, der findes nu i Somme Departement, mellem Amiens og Peronne, den lille By Albert. Det forekommer mig iövrigt, at Kong Ludvigs Samtykke maatte udfordres til denne Forlehnning.

¹ Uden at udtegne Noget af de franske Fyrstehuses Stamtavler, skal jeg blot gjøre opmærksom paa, at Margretes Moder Adelheid eller Adele første Gang var gift med Hugo den Store, en Broder til Kong Philip I. Jfr. Act. SS. Mart. T. p. 135.

² Suhms D. II. V. S. 212. 316. Var Ægteskabet Politik, saa begriber man ogsaa, hvorfor Carls Eftermand Didrik af Elsass ægtede den samme Margrete. Thi det var denne Didrik, der ægtede hende, og ikke Hugo Campus-avenæ, som Foppens fortæller. Miræus T. III. p. 525. Not. Et mærkeligt Exempel paa, hvor vigtig en Forbindelse med Huset Vermandois tidligere var bleven betragtet — giver Ferr. Lær. p. 145. an. 399.

³ S. R. D. p. 85. not n. Oudegherst fol. 114 b. Jo. Buzelini Gallo - Fl. p. 461. Jeg maa med Miræus, Oudegherst og Smet ansee dette for en Forveksling med Didriks første Gemalinde, som hed Svanhilde. Jfr. Corp. Chron. Fl. I. p. 284. Not., Vrede geneal. Com. Fl. p. 130 giver Margretes Slægtregister mange Led tilbage.

⁴ Jfr. Meyerus p. 44, Robert de Monte hos Dom Bouquet T. XIII. p. 527, Chron. St. Bayon. p. 377. Denne Simon var en Sön af Hugo den Store og Adelheid, altsaa en kjædelig Fætter til Kong Ludvig VI. Langeb. Mantiss. p. 202.

vanskeligt at sige. Nogle ville, at Balduin har skjænket ham dette tilligemed Encre ¹; men skjönt det ambianske Herskab virkelig i en ældre Tid synes at have henhört til de morinske Lehn og atter i en senere Tid traadte i en temporair Forbindelse med Flandern ², saa er det dog vist, at en Greve af Flandern ikke kunde bortforlehne Grevskabet Amiens i det Tidsrum, hvorom her er Talen. Andre Forfattere fortælle os, at det var Margrete, der bragte Carl dette Grevskab ved Giftermaalet ³; men ogsaa denne Beretning synes at have sin Oprindelse fra en senere Tid, da virkelig Amiens stod under de viromanduensiske Grevers Høihed ⁴. Et Blik paa den franske Historie vil maaskee bedst oplyse den rette Sammenhæng. Grevskabet Amiens tilhørte ved denne Tid den röverske Thomas af Coucy, som ikke vilde finde sig i den Commune-Forfatning, som Kong Ludvig begunstigede i Stæderne; men da han paa et Möde i Beauvais var bleven dömt for sine voldsomme Forstyrrelser af Landefreden, saa nödte Kongen ham först 1115 til at erkjende Stadens selvstændige Forfatning, og to Aar efter befriede han ganske Amiens for Huset Coucys Tyrannie ⁵. I Amiens herskede en Greve i Forbindelse

¹ Gualter p. 85—84, Chron. Comit. Flandr. p. 71. Adr. de Budt p. 282 (thi hvad denne kalder *Castrum Peronense*, maa vel være en Feiltagelse istedenfor enten Encre eller Jereuse) o. m. a.

² I de franske Kongers Capitularier lib. I. c. 2 og lib. II. c. 25 har man villet finde, at den Berengarius, som blev sat over det morinske Gebet, tillige erholdt Ambianum: Ferr. Locr. II. p. 124. Ved Midten af dette Aarhundrede (1137) kom Amiens atter ved Ægteskabsforbindelser til Flandern, der först 1185 tractatmæssig renoncerede derpaa. Jfr. et Privilegium af Philip II, August for den ambianensiske Kirke hos Martene og Durand vet. scriptt. Coll. T. I. col. 965. Men dette kan jo her aldeles ikke komme i Betragtning.

³ Oudegherst fol. 112. Il (o: Balduin Hapkin) print le castel d'Encre, lequel il donna a Charles duquel il practiquá peu apres le mariage avec Madame Marguerite, fille de Renault Conte de Clermont, avec laquelle ledict Charles eust la Conté d'Amiens et le chastel de Jereuse. Det samme gjentages fol. 114 b. Damhouder S. 84 sigter aabenbart til det samme, naar han skriver saaledes: Hy heeft in Houwelyck gehadt Vrouw Margriete, Gravinne van Amiens. De Budt p. 282 ligeledes: cui designavit uxorem Margaretam, filiam Reynaldi, comitis de Claromonte, et comitatum Ambianensem cum castro Peronensi donavit; thi her sættes Erhvervelsen af Amiens ligefrem i Forbindelse med Ægteskabet og ikke med Erobringen af Encre. Paa samme Maade i Chron. Com. Flandr. p. 71.

⁴ Dette fremgaaer af den Lehnstrid, som 1181 opstod mellem Grev Philip af Flandern og Kong Philip August. Kongen fordrede ifølge Willh. Briton. Philipp. lib. II., da Grevens Gemalinde Elisabeth af Vermandois (Grev Radulphs Datter) var död uden Börn, hendes Arv, som hjemfalden Lehn, nemlig Grevskabet Vermandois, Roye, Nesle, Peronne og — Amiens. Daniel IV. Th. S. 17 (i den tyske Udg.). Herhen hörer ogsaa den ovenfor gjorte Bemærkning af Martene og Durand T. I. col. 965.

⁵ Man sammenl. Dom Bouquet Tom. XIII. p. 557 not., Sismondi hist. des Francais Tom. V. p. 95—97.

med Bispen, og — det er da vel rimeligt, at Carl som Herre af Encre¹ af Kong Ludvig tillige har erholdt Greveværdigheden af Amiens.

Hvis jeg i denne Forklaring maatte have truffet Sandheden, var Carl altsaa virkelig Besidder af Grevskabet eller den grevelige Værdighed i Amiens. Om Encre maatte han og Balduin endnu i lang Tid kjæmpe med Hugo, indtil endelig et Forlig, mæglet af en anden morinsk Storvasal, Grev Eustathius af Eclogne, 1117 fuldkommen sikrede ham ogsaa denne Borg². Carl havde sat Foden paa den verdslige Høiheds Stige, og det første Skridt ledede hurtigt til de næste.

7. De i Flanderns Skjæbne saa indgribende normanniske Krige bleve atter den fjernere Anledning til at hæve ham. En kort Stilstand var fulgt efter det gisorske Forlig³, og Henrik havde benyttet denne til at slutte saadanne For-

¹ Det synes, som om Herrerne af Encre have udstrakt deres Indflydelse lige til Egnen af Amiens. i det mindste vare de i en tidligere Tid tillige Advocati for Klosteret Corbie, som man seer af et Dijon. hos Martene og Durand a. St. col. 379—80.

² Anselm. Gembl. p. 185 (Mir), Meyerus p. 43 ad an. 1117. Man tør vel antage, at det har været en Fortsættelse af den 1115 begyndte Feide.

³ Denne Stilstand udvide de fleste Historieskrivere (f. Ex. Rapin I. S. 601 tyd. Udg., Sprengel S. 352 o. m. fl.), urigtig til et Tidsrum af hele fem Aar, dertil som det synes forledede af Orderic, der forbigaaer de Begivenheder, der ligge mellem 1115 og 1118, at sige efter den Recension, som vi have af hans saakaldte *Historia ecclesiastica*. Jeg siger med Flid: »efter den Recension, som vi have»; thi jeg er ved en nøiagtigere Læsning af Orderic bragt paa den Formodning, at han virkelig ikke har forbigaaet dette Tidsrum, men at Afskriverne eller Udgiverne af hans Værk have begaaet en Feil i den chronologiske Anordning af hans Beretning. Jeg troer hist og her i Orderics Text at kunne opvise Stykker, som henhøre til det formeentlig forbigaaede Tidsrum, og som vistnok af Forfatteren vare anviste deres rigtige Plads, men som senere ere forsatte til urigtige Steder. En mutileret Codex kunde let foranledige sligt. Her vil jeg indskrænke mig til nogle Steder, som i det følgende skulle benyttes. Lib. XI. p. 854 fortælles ved Aaret 1108 Wilhelm af Evreux's Død og den derved opstaaede Strid med Amalrich; men Wilhelm af Evreux døde først ti Aar efter, saa at dette Stykke synes at maatte hensættes til Aaret 1118, hvor Orderic p. 845 virkelig har den rigtige Fortælling. — Lib. XI. p. 858 fortælles ligeledes under Aaret 1108 Wilhelm Clitos Flugt fra Anjou og — »post multos circumitus» — Ankomst til Flandern; men som jeg allerede ovenfor har viist (Ann. 7 p. 22) maatte Flugten fra Anjou henføres til 1115, da Fulco udsonede sig med Kong Henrik. — Lib. XII. p. 856 findes under Aaret 1119 et Fragment: »Pulcher et probissimus Flandrita . . . Britolii expiravit», som forekommer mig saa abrupt og tvivlsomt, at jeg slet ikke veed, hvorefter det skulde høre. — Lib. XII. p. 884 omtales ved Aaret 1127, at »Balduinus, acerrimus juvenis et Karolus Satrapæ cum Proceribus Flandrorum» med mange andre franske Vasaller efter K. Ludvigs Opfordring forbandt sig til at gjengive Wilhelm Clito hans Fædrearv, Normandiet. At dette Sted er hensat paa et aldeles urigtigt Sted, er saa klart, at man blot behøver at gjøre opmærksom derpaa: Balduin Hapkin, som Orderic oftere kalder »acer, acerrimus juvenis», var død 1119.

bindelser, hvoraf han i Fremtiden kunde drage Nytte for sine Planer, blandt hvilke den, at sikkre sin eneste Søn Wilhelm Atheling en uanfægtet Thronfølge i alle hans Stater, indtog den første Plads; men da han 1116 troede at burde yde sin Søstersøn Grev Theobald af Blois nogen Understøttelse i en Strid med Kong Ludvig ¹, saa greb denne til det forhen prøvede Middel at opstille den unge Normanniske Clito mod Farbroderen og opfordrede de franske og normanniske Store til at understøtte dennes retfærdige Sag. Wilhelm opholdt sig, som vi vide, i Flandern. Balduin slog ham til Ridder for at forhøje hans Anseelse, forbandt sig edelig med Kong Ludvig og Grev Fulco til at vinde ham hans Fædrearv tilbage og ilede glad og modig til Kampen ². Ham fulgte, som det synes, hans Medregent eller Medhjælper Carl og de anseeligste flanderske Baroner ³; den flanderske Hær brød over Caux ind i Normandiet og trængte frem lige til Rouens stærke Mure ⁴. Ikke destomindre ledede denne Kamp ligesaalidet til Maalet som de tidligere og opførte som frugtesløs et Par Aar derefter ⁵.

og Carl har beviislig i dette Aar ikke kunnet føre Krig mod Henrik. Naar jeg betænker, at det var i Aaret 1116, at Balduin slog Wilhelm Clito til Ridder, at Carl her kaldes Satrapa og at Balduins første og sidste Feide mod Henrik begge paa rette Sted ere omtalte, saa turde jeg maaskee henføre dette Fragment til den anden Feide, mellem Aarene 1116 og 1118. Dette, som et lille Bidrag til Orderics Critik, overgiver jeg til Historieforskernes nærmere Overveicelse, Antagelse eller Forkastelse.

¹ The Saxon, Chron. p. 536 siger ved Aaret 1116: næst his unschte was forðan þe se cyng Henri fylsete his nefan þam eorle Tædwalde de Blais, þe þa wyrre hæfde togeanes his hlaforde þem cyngne of France Loðewis. Man seer altsaa, at Krigen udbrød allerede 1116. Jfr. Rob. de Monte ap. Dom Bouquet XIII, p. 234, Annal. Waverl p. 146 ad an. 1116, Henr. Huntingd. fol. 217 b.

² Henr. Hunt. a. St. Juraverunt namque rex Francorum et consul Flandrensis et Consul Andegavensis, se Normanniam regi Henrico ablaturus et Wilhelmo . . . daturus. Suger, vit. Lud. p. 121: Adventare festinant Comes Flandriæ Balduinus etc. Man vil heraf see, at det er aldeles urigtigt, naar Suhm (V. 217) fortæller, at Balduin 1116 har understøttet Henrik imod Ludvig. Matth. Paris, p. 46 i Wats's Udg. (som vel er det Sted, hvortil Suhm sigter) vidner ogsaa imod ham.

³ Orderic lib. XII. p. 334: Balduinus, acerrimus juvenis, et Karolus Satrapa etc. det ovenfor behandlede Sted. Suhm vil drage herhen det Udtryk i Narrat. rest. S. Martini (Mantiss. 196): ut Flandriam, se absente, servaret, commendavit; men jeg seer ikke mindste Grund til netop at henføre denne ubestemte Notits just til dette Sted.

⁴ Chron. St. Bertini p. 615 (Mantis. 206), Damhouder S. 30 o. a.

⁵ Balduin og Carl synes allerede 1117 at have trukket sig ud af Krigen; jfr. Ann. Waverl. p. 146—47. Mantiss. a. St. Herhen hører vel ogsaa Orderics Ord p. 334 under det urigtige Aar 1127: Deo adversante . . . nil profecerunt. De engelske Historiekrivere tale om en formelig Fred 1118, hvorved Gisor skulde være bleven aftraadt til K. Henrik; men det synes meget tvivlsomt.

Men naar Balduin fra saadanne dristige Krigstog vendte tilbage til Flandern, saa modtog ham her Folkets og fornemmelig Geistlighedens Klager og Sorg over de idelige Farer, for hvilke han udsatte sig¹. Han var det sidste Skud af Robert Friserens ægte mandlige Stamme; han havde intet Haab om at efterlade sig Livsarvinger², og han satte dog saa ofte sit Liv paa Krigens vovelige Spil, at han ikke kunde miskjende det grundede i Folkets Bekymringer for Grevskabets Skjæbne, naar han ikke mere var til. Der var gyldig Anledning til at bestemme hans Efterfølger, og Geistligheden kunde neppe ønske at lede Valget af denne paa nogen anden, end paa Carl. Balduin delte dette Önske. Vel gaves der endnu Descendenter af det gamle Balduinske Dynastie paa Sværdsiden, nemlig Balduin den Tredie af Hennegau, Sönneson af den förste Roberts ældre Bröder³; men uden at tale om, at det kunde være tvivlsomt, om ikke denne lovmæssig maatte staae tilbage for de i Linien nærmere quindelige Descendenter, saa havde allerede denne Balduins Fader forud fraskrevet sig alle Fordringer paa Flandern, og kunde fölgelig ikke efterlade saadanne i Arv til sine Efterkommere⁴. Under disse Omstændigheder besluttede Balduin Hapkin, endnu medens han levede, at afgjøre denne tvivlsomme Sag til Fordeel for de i Linien nærmeste Cognater.

Balduin selv havde ingen Söster; hans Faders Söstre vare altsaa i Graden de nærmeste. Den äldste af disse var Edele, Danerkongen Hellig Knuds Dronning, og hendes äldste Sön, og tillige den eneste med Knud, maatte altsaa

¹ Chron. Comit. Flandr. i Corp. Chron. Fl. T. I. p. 72: *Quum omnes præconabantur, non diu eum inter tot pericula vivere posse.* Ligeled. Mantiss. p. 196.

² Balduin havde 1110 ægtet Agnes, en Datter af Grev Alan af Bretagne: Meyer. p. 42, Ferr. Loer. II. 263, Damhouder S. 30. Men han havde maattet forskyde hende, fordi hun var beslægtet med ham i femte Led. Disse Slægtskabsforhold giver Dic. excel. Cron. fol. XVI, c., Oudegherst cap. LIX. fol. 109, Chron. Comit. Fl. p. 74, de Budt p. 281, Vredii geneal. Com. Fl. p. 146 o. a. I Flandria Generosa hos Dom Bouq. XIII. p. 411 not. fremstilles Slægtskabet noget anderledes efter et utrykt Brev fra Ivo af Chartres. Dette var ogsaa efter den græske Kirkes Forskrift: *μέχρι τοῦ πέμπτου βασιμὸς πάντη τὸ ἐξ ἀγγισίας κενώλονται.* Jfr. Joh. Cinnam. ed. Carol. Du-Fresne, Notæ p. 164. I den latinske Kirke kunde endog i denne Tid Slægtskab i sjette Grad forhindre Ægteskab. See Alberic. Chron. hos D. Bouq. XIII. p. 692. — Ægid. de Roya ap. Sweert. p. 24.

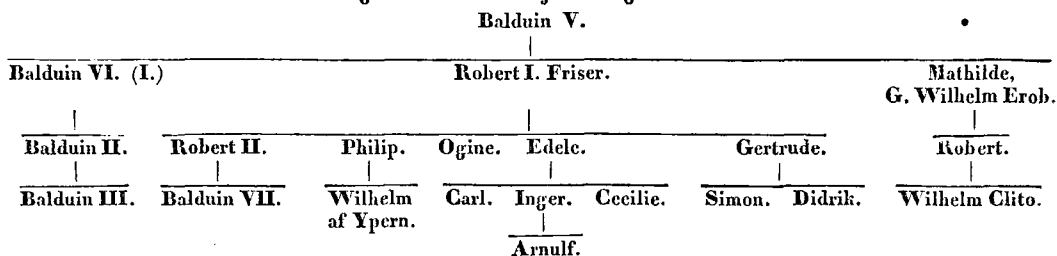
³ Wilhelm, Borggreve af Ypern, en Sön af Robert den II's Bröder Philip, kunde som födt i ulige Ægteskab ikke komme i Betragtning. Der vil senere blive Tale om ham. Philip var död allerede 1095: Ferr. Loer. p. 250.

⁴ De Gamle erkjende alle Carls og af samme Grund siden Didriks Ret til Grevskabet. Hvad Successionsordenen angaaer, da lader Oudegherst fol. 117 Carl svare Wilhelm af Ypern saaledes: *qu'il étoit plus eagé que ledict Guillaume et que par la coutume de la couronne, de laquelle Flandre étoit tenue, le plus ancien parent en un mesme degré faisoit a preferer en succession de fiefs a tous autres.*

betragtes som den ved Födselen nærmeste Arving¹, ligesom han ogsaa personlig var Balduin den kjæreste Efterfølger. Og saaledes skeete det da, at Balduin endnu i levende Live bestemte og erklærede den danske Carl for sin retmæssige Efterfølger i Regjeringen over Grevskabet Flandern. Hans Moder Clementia modsatte sig denne Plan af alle Kræfter; men Balduin bragte hende til at give efter og udsonede hende med Carl². Naar denne vigtige Sag er afgjort, vide vi ikke fuldkommen nøie; men det vide vi, at den allerede to, tre Aar før Balduins Död blev betragtet som afgjort; thi vi have omtrent fra den Tid et af Balduin udstedet Diplom, hvilket Carl har underskrevet og bekræftet, og hvorved han udtrykkelig kalder sig selv Grev Balduins Efterfølger³. Dersom det nu med Rimelighed tør antages, at Balduin, der selv var en ung og kraftfuld Mand, ikke meget tidligere kunde have været foranlediget til at træffe en saadan Anordning, saa kunne vi vel uden meget at feile henføre Carls Udnævnelse til Efterfølger paa den flanderske Grevethrone til Löbet af den omtalte normanniske Krig.

8. Skjæbuen retfærdiggjorde meget snart det flanderske Folks Frygt og Balduins Forsigtighed. De normanniske Feider syntes uden Ende, og den unge

¹ Til Overskuelse af Slægtskabsforholdene tjener følgende Tabel:

Fuldstændigere udført vil man finde den i Vredii Geneal. Com. Fl. p. 20 og i Corp. Chron. Flandr. Tom. I. Introduction p. XXII.

² Gualter cap. 8 p. 84 omtaler denne pactum concordia. Clementia har ogsaa undertegnet Brevet hos Miræus I. 85.

³ Brevet, som Carl har underskrevet saaledes: *«Ego vero Carolus, consanguineus et successor Comitis Balduini, in presentia ipsius id ipsum pro justitia recognosco, concedo et confirmo»* — læses hos Miræus T. I. p. 85. Miræus henfører det til 1115; men det kan visselig ikke være rigtigt. Balduin var dengang kun 22 eller 23 Aar og havde endnu ikke vovet sig i andre Krige end den, hans Fader havde begyndt, og denne var allerede for to Aar siden tilendebragt. Jeg maa derfor med Vredius (Sigilla Com. Flandr. p. 10), som synes at have seet Originalen i St. Petri i Lille, ansætte dette Brev til 1117, og jeg troer neppe, at Carls Udnævnelse til Efterfølger tidligere kan have fundet Sted. Marchantius hos Feyerab. p. 75 siger blot: *«ante mortem»*.

flanderske Greve næsten at have gjort sig det til en Æressag, at møde paa denne Kampplads. En Lehnstrid angaaende Arven efter Huset Evreux, hvorpaa den urolige Amalrich af Montfort gjorde Paastand, opvakte atter 1118 næsten alle Kong Henriks normanniske Vasaller imod ham¹, og det paa en Tid, da indvortes Splid i den Kongelige Familie og andre fölelige Tab betydeligt svækkede hans Kræfter og Hjælpekilder². Balduin af Flandern og Fulco af Anjou kastede sig strax ind i Krigen under det sædvanlige Paaskud, at ville hjælpe den unge Clito til Besiddelsen af hans Fædrearv, og Kong Ludvig tövede heller ikke med at fornye gamle Fordringer til den forhadte og frygtede engelsk-normanniske Vasal³. Om Carl personlig har deeltaget i denne Krig, er tvivlsomt⁴. Flandrerne og Fransk-mændene gjorde til samme Tid et ödelæggende Indfald i Normandiet, hvor det efter mange Spotterier paa Datidens Viis mellem Balduin og Kong Henrik⁵ kom til en Fægtning ved Eu mellem Flandrerne og de bretagniske Hjælpetropper; og her blev Balduin under den hæftigste Kamp dödelig saaret ved et Pileskud eller ved et Landsestöd i Hovedet af Ridderen Hugo Boterel⁶. Ved hans Aftrædelse fra Kamppladsen, i September 1118, tabte Wilhelm sin djærveste Forsvarer; thi Carl kunde, under saa tvivlsomme Omstændigheder som dem, der nu indtraadte, ikke tænke

¹ Orderic lib. XI. p. 854 omtaler dette under Aaret 1108, hvorom jeg ovenfor har yttret mig S. 26 Anm. 5; men lib. XII. p. 845 kommer han igjen paa rette Sted dertil. Wilhelm af Jumiege viser p. 501 Huset Evreux's Forhold til Huset Montfort og Anledningen til Striden; men derpaa følger ogsaa hos ham et Hul fra Balduins Död til Slaget ved Bourg-Teroude.

² Han tabte sin vise Minister Robert Meulan: Orderic. p. 845. Han kom i en hæftig Strid med sin naturlige Datter Juliane, der var gift med Eustach af Breteuil: Orderic. p. 848, Wilh. Gemmet. p. 299.

³ Orderic p. 845. Meyerus p. 45 anförer för Balduins Vedkommende foruden Lehnspilgten en tredobbelt Anledning til Krigen: *caesi parentis bello Anglicano recens memoria, — continuæ Guilelmi pulsus ducis, sanguine sibi juncti, preces, — negatum sibi tributum*; den samme Forf. angiver Henriks Vægning ved at aflægge den skyldige Lehnssed som Grund til Krig för Kong Ludvig.

⁴ Det beroer nemlig paa, om man maaskee skulde drage Orderic lib. XII. p. 884 til dette Sted, hvilket vel lod sig gjøre, skjönt jeg finder mere Anledning til at henføre det til 1116—1119, som ovenfor bemærket.

⁵ Jfr. Chron. Comit. Fland. p. 75 og a. St.

⁶ Suger vit. Ludv. Gr. p. 122 kalder Stedet: *Oense*, Henr. Huntingd. fol. 218 og Roger Hoved. fol. 272 skrive: *Ou*, Meyerus p. 45 derimod: *Augen*, hvorhos han anförer den Beretning, at Balduin blev saaret af sit eget Skjold, der af en Ridder blev slaet mod hans Pande. Orderic p. 845 nævner Hugo Boterellus som hans Banemand, og p. 857 udtrykker han sig saaledes: *quasi flos gratissimus, levi læsurâ tactus, in momento emarcuit*. Jfr. Wilh. Malmesb. fol. 39 b, fol. 90 a, Wilh. Gemmet. p. 501, Rob. de Monte ap. Calles. T. IV. P. I. p. 217, Alberic. ad an. 1117, Radulph. de Diceto ap. Don Bouquet XIII. p. 196, The Saxon. Chron. p. 558, Liber floridus i Corp. Chron. Fl. I. p. 3—6, Chron. St. Bertin i Mantiss. p. 207, Ferr. Locr. p. 271 o. m. a. St.

paa andet end sin egen Sag¹; og den snilde Kong Henrik, der altid forstod at gribe Öieblikket, bragte snart ved et fastere Forlig med Fulco sin Sag paa en bedre Fod².

Balduin bragtes haardt saaret til Flandern, hvor han dog i Rosselaer³ udholdt et langvarigt og haablöst Sygeleie, under hvilket han til samme Tid nød Livets sandselige Glæder, og i en Munkekaabe troede at berede sig Himlens evige⁴. Da han endelig i Midten af næste Aar mærkede Dödens visse Nærmelse, besluttede han at anvende sine sidste Öieblikke til endnu engang at forsikkre sin Fætter og Yndling den ham bestemte Arv. I denne Hensigt fremstillede han atter höitideligt Carl for de forsamlede flanderske Store og lod ham ifölge sin tidligere Anordning modtage deres formelige Hylding som Flanderns Greve⁵. Faa Timer efter döde Balduin, den 17 Juni 1119, og blev efter eget Önske af Carl bisat i St. Bertins Kloster⁶.

¹ *Karolus de Anchora . . . de suis sollicitus cum rege Anglorum aliisque affinibus suis pacem habuit*: Orderic p. 344. Damhouder S. 32—33 giver en Fremstilling, som om Carl strax overtog Regjeringen, da Balduin var bleven saaret; men da han lader Balduin döe 1117, sigter han vel egentlig til Carls Udnævnelse til Successor.

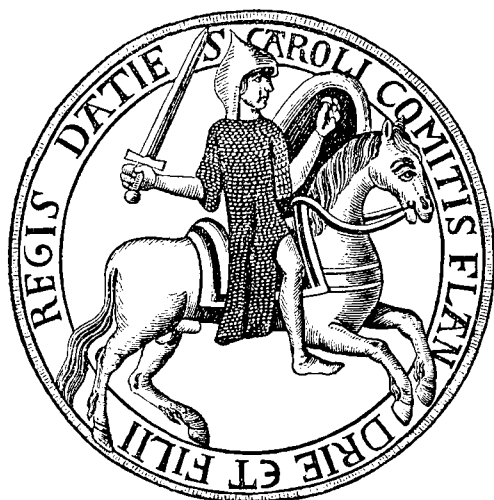
² Orderic p. 331, Suger, p. 125.

³ At Balduin havde sit Sygeleie og döde i Rosselaer, sige de fleste og, som jeg troer, de bedste Kilder. Man see de ovenanförte Steder og desuden Gualter c. 6 p. 35, den samtidige Liber floridus i diplom. Anhang hos Warnkön. I. S. 13 og i Corp. Chron. Fl. I. p. 6. Chron. Trunchiniens. p. 602 o. a. Derimod har nylig Le Glay i Commentaire ou notes hist. til sin Udg. af Balderic S. 366 villet forsvare den ogsaa af Andre yttrede (Damhouder S. 33) Mening, at Carl döde i St. Bertin; men hans Hjemmelsmand, Balderics anonyme Fortsætter, kan neppe rokke et af flere samtidige og navngivne Skribenter stadfæstet Factum.

⁴ Hans Uafholdenhed i Spise og Elskov — jfr. Orderic g. 345. Narr. de rest. St. Martin. i Mantiss. p. 197, Willh. Malmesb. fol. 90 a, Ægid. de Roya p. 25. — I Rosselaer anlagde han Munkedragt (Gualter p. 35), og hvis man vil antage, hvad der synes meget rimeligt, at det har været St. Bertins Benedictinerdragt, siden han der valgte sin Begravelse (Miræus Tom. III. p. 525), saa seer man Grunden til den Feiltagelse, at han döde i St. Bertin. Jfr. Jo. a Leydis lib. XVI. cap. 4 i Sweertii rer. Belg. an. p. 146.

⁵ Liber floridus a. St. Langeb. Mantiss. p. 203, 207, Oudegherst fol. 114 b, Chron. Comit. Flandr. p. 74, 79, De Budt p. 232.

⁶ Jfr. de ovenanförte Steder, saa og Anselm. Gembl. p. 136, Willh. Gemmet, p. 501, Ferr. Loer. II. p. 272 o. a. Nyere Skribenter henføre Balduius Död til 1120, f. Ex. Anonym, Egmondanus hos Sweertius p. 536 o. a.

II. Carls Regjering 1119—1127.

1. **V**i have hidtil fulgt Carl Danskes ¹ Skjæbne fra den tidligste Barn-
dom igjennem den Række af Begivenheder, der paa en mærkelig Maade ledede

¹ Hvormeget Carl erindrede sig sit danske Udspring, vil man see af de tvende ovenstaaende Segl, hvoraf det første er fra 1119, altsaa hans første Regjeringsaar, det andet fra 1122. Begge findes i Vredii Sigil. Comit. Fland. p. 10—11. Alle de flanderske Grevesegl, som endnu haves, ere *Equestersegel*, undtagen Arnulf den Stores, der viser en Mand (Greven) siddende paa en Bænk (Greve throne), men som er af tvivlsom Authenticitet (Gatterers Diplom. S. 293). Siden 1112 ere de *hængende*, men de ere kun *ensidige* indtil 1139. Robert Friser, fra hvis Tid vi først have en uafbrudt Række af Segl, brugte stundom en opretstaaende Löve paa Skjoldet. Robert II. indførte Harnisket i Seglet, og Balduin VII. lod Skjoldet gjøre kantet og optog Ordene: *Dei gratiâ* i Omskriften, hvilket dog for det Første ikke fandt Efterligning af de følgende Grever. Carls Segl sees ovenfor. Det første er det almindeligst brugte; det andet har Vredius kun set een Gang (Vredii Sigil. Com. Fl. p. 2, 4, 6—11). — I Seglet førte Carl ikke Ordene: *Dei gratia*, men i Diplomerne meget hyppigt. Suhms Bemærkning derom (D. H. V. S. 252) synes aldeles ugrundet; thi for det Første var det en de flanderske Grever ved særegent Privilegium tilstaaet Ret (Wielant antiqu. de Fl. i Corp. Chron. Fl. Tom. I. p. XLIV, Ondegeherst fol. 87 b), som ogsaa Carls Forgjængere havde benyttet, og for det Andet var denne Formular allerede dengang in Praxi bleven temmelig almindelig for andre Fyrster, hvilket blot et løst Bekjendtskab med Middelalderens Diplomer vil vise. Overhovedet ville man erindre sig, at denne Titel jo oprindelig var et Ydmyghedstegn (Martens europ. Volkerr. S. 211), en Omskrivning af Ordene *διὰ θελήματος θεοῦ*, der første Gang skal være brugt af Bisperne paa Conciliet i Ephesus 451, ligesom ogsaa dens Varianter pege hen paa denne Oprindelse: *Dei misericordia*, *Divina favente elementia*, *Dei gratiâ non meis meritis* etc. — Ligesaa lidet er der Grund til med Suhm (D. H. S. 234) at søge noget Mærkeligt deri, at Carl holdt de saakaldte høie Hefbetjente, hvilket jeg vel nedenfor vil finde Leilighed til nærmere at omtale.

den landflygtige, faderløse Kongesøn til Hæder og Anseelse i fremmed Land. Men hidtil stod han stedse noget i Baggrunden; han indtog kun den anden Rang blandt de handlende Personer, og de Gamles Beretninger vare saa sparsomme og afbrudte, at det faldt vanskeligt at sammenstykke et nogenledes beskueligt Billede. Fra nu af finde vi ham som Hersker; han staaer foran og selvstændig paa Skuepladsen, og om end Samtiden ogsaa nu fornemmelig har hæftet sin Opmærksomhed til hans sidste Aar¹, saa har den dog ikke ganske overseet den Rolle, han spillede som Landsherre og Kriger.

Hans krigerske Dygtighed blev strax sat paa Prøve; thi saa omhyggelig end Grev Balduin havde været for at bane ham Veien til en uanfægtet Succession, saa maatte dog det dragne Sværd beskytte de høitidelige Tractater. Carl var en Fremmed i Flandern; med Balduin var hans sidste egentlige Blodsforvante tabt; hans Ægteskab kunde, som barnløst², neppe sikkre ham den kraftige Understøttelse, hvorpaa det synes at have været beregnet, og hans nærmeste Frænder i det danske Fædreneland vare altfor sysselsatte med udvortes Fjender og indvortes Splid til at kunne yde ham nogen Hjælp³. Derfor var ogsaa Balduin neppe død, før Carls Misundere og Fjender søgte med Vaabenmagt at frarive ham hans lovlige Arv. I Spidsen for dem fremtraadte Enkegrevinde Clementia og den flanderske Vasal, Grev Hugo af St. Pol.

Clementia, Robert Jorsalafars Enke og den afdøde Balduins Moder, var en Kvinde af kraftfuld Character, fuld af Lyst til at herske og dertil endnu i den Alder, at hun ved ny ægteskabelig Forbindelse kunde søge et Støttepunct for sin Herskelyst. Det nagede hende, at hendes Slægt, som hun efter trende Sønners Fødsel havde anseet for sikkert paa Grevethronen, aldeles skulde være forsvunden fra Flandern, og hun kunde maaskee ikke dølge for sin egen Samvittighed, at hun selv fordum ved en unaturlig og egenmægtig Bestemmelse af sine Sønners

¹ Man erindre sig, hvad ovenfor S. 2—5 er bemærket om Beskaffenheden af de to vigtigste Bidrag til Carls Historie, Gualters og Galberts Mindeskrifter.

² Galbert p. 112 siger: sine hærede; Wilh. Gemmet. p. 299 skriver: absque filio; Ferr. Loer. p. 285: sine liberis, og Damhouder S. 84 endnu tydeligere: waer by hy gene Kinderen, noch Kindt verweckt, noch gewonnen heeft. Jeg kan derfor ikke med Langebek finde denne Sag uvis, eller iadsee, at et modsigende Vidnesbyrd af Wilhelm Egmondanus eller Herman Cornerus kan komme synderlig i Betragtning. Jfr. S. R. D. IV. p. 85—84 Not. o.

³ Jeg vilde end ikke have nævnet dette, dersom ikke Die excell. Cron. fol. XXII. c—d ved at tale om Arnulf antydede en saadan directe Forbindelse mellem de nordiske Lande og det flanderske Fyrstehaus af dansk Stamme. Men Beretningen selv er af mistænkelig Troværdighed.

Antal havde beredet sig denne Skjæbne¹: hendes Beregning var slaaet feil, hendes Haab beskjæmmet, og hun stod nu ene i et Land, som hun troede for evig Tid at have vundet for sin Slægt. Der var endnu tilbage een mandlig Descendent af Robert Frisers Blod, Borggreve Wilhelm af Ypern, en Søn af Robert Jorsalæars Broder Philip, men avlet i ulige Ægteskab og derfor anseet uberettiget til Arv eller arvelige Fordringer efter sin Fader²; men han var gift med en Broderdatter eller anden Nærbeslægtet af Clementia og var derved hendes Hjerte nærmere end Carl, eller blev i al Fald betragtet som det Middel, hvorved hun maaskee endnu kunde bevare i det mindste en Deel af sin Indflydelse. Altsaa, Clementia erklærede sig imod sin afdøde Söns Testamente, brød den Fred, som Balduin havde mægllet mellem hende og Carl, og dannede sig et Partie i den Hensigt at bringe Wilhelm af Ypern til Regjeringen³. Hun selv forlovede eller formælede sig med den mægtige Nabofyrste Hertug Godfred af Löwen, for derved at vinde ny Styrke for sin Sag⁴; hun forbandt sig med Grev Balduin III. af Hennegau, der var en Descendent af den ældre fra Flandern fortrængte Linie af den Balduinske Mandsstamme; hun knyttede til sit Partie den urolige Thomas af Coucy, en krigersk Herre og længe en ødelæggende Plage for de flanderske Grændser⁵. Da hun saaledes baade mod Syden og Östen havde omcirklet Flandern, da hun som Besidderinde af betydelige Herskaber, hendes Livgeding, havde fast Fod i Hjertet af Landet⁶, og da hun endelig, uvist hvorledes, havde vundet sig en hemmelig

¹ Chron. Comit. Flandr. p. 68: genuitque ex ea Balduinum Happiule et alios duos infra tres annos. Sed Clementia timens, ne plures haberet, qui inter se de suo regno contenderent, *arte muliebri egit, ne ultra pareret.* Det samme Saga læses hos De Budt p. 280, Marchantius p. 75, Oudegherst fol. 105 b., Iperius hos Dom Bouquet XIII. p. 438, Ferr. Loer. p. 266.

² See ovenfor S. 29. Ann. 1. Jfr. Gualter p. 33, Iperius i Mantiss. p. 206, Damhouder S. 84, Vredii Geneal. Com. Fl. p. 147. — Wilhelm kaldes ogsaa Herre af Loo, som Nogle mene, efter sin Moder. Oudegherst fol. 116 b, Die excell. Cron. fol. XX. d.

³ Gualter cap. VII—VIII, Meyerus p. 44, Ferr. Loer. g. 272. Damhouder S. 85 siger ligefrem: *d'Orsake was, om dat Willem van Ypre eene der Nichten van Vrouw Clemence getrouwt hadt.*

⁴ Gualter a. St. Oudegherst fol. 116 b, Damhouder a. St. Meyerus p. 44 ansætte Ægteskabet til Februar 1120 — Om Godfred jfr. Adrian. Barlandi Chron. Brabant. ap. Feyerab. cap. 17—19, Butkens Troph. de Brab. I. 106 ffjg.

⁵ Jeg sammenstiller disse to, Balduin og Thomas. Gualter cap. VIII. anfører den første som Clementias Allierede, og cap. IX. stiller han ham den anden ved Siden. Dertil kommer endnu, at de nationale Kröniker, f. Ex. Die excell. Cron. fol. XVIII. a, udtrykkelig omtale, at der i Clementias Krigsmagt var en stor Hær af Picarder, og at Borgen Coucy netop ligger paa Grændsen af Picardiet; og endelig at Thomas var beslægtet med Balduin; jfr. Gislebert. Montens. Chron. Hannon. ap. Dom Bouquet T. XIII. p. 350, 353.

⁶ Tenebat in Flandris præfecturas duodecim. Meyer. p. 44.

Beskytter i Kong Ludvig af Frankrig¹, Flanderns Lehsherre, saa troede hun vel at turde maale sig med den hende forhadte Grev Carl.

De flanderske Vasaller, som af forskjellige Grunde kunde være misfornöiede med Carl, fulgte det Signal, som Clementia havde givet, og forrest blandt dem stod Grev Hugo af St. Pol. Denne Herre var, som saa mange Riddere i hiin Tidsalder, besjælet af Lyst til Strid og Feide, og vant til at tilfredsstille denne Lyst ved Plyndringer i de tilgrændsende Lande; han var dertil en gammel Fjende af Carl, rimeligviis fra den Tid af, da denne berövede ham Borgen Encre². Med Hugo gjorde ogsaa andre store morinske Vasaller fælleds Sag: Eustathius, Greve af Boulogne, og Walter, Greve af Hesdin, en Mand af indskrænkede Evner og uidentivl hildet i Hugos Ledebaand, samt Eustathius, Foged over Teruanne, men Stiftets Plage istedenfor dets Beskytter³. Den Landefred, som Balduin havde paabudt, og som Carl med Kraft havde overholdt og vilde overholde, var disse rovgjerrige Lehnmænd en Anstødssteen⁴.

Mod saa mægtige Fjender havde Carl en Støtte i den almindelige Mening om hans retmæssige Adkomst til Grevskabet og i Geistlighedens dengang saa overveiende Indflydelse: hans Arveret til Flandern var grundet i Lehnsretten⁵, og Geistlighedens Villie var en Forjættelse om Guds Bistand⁶. Carl sammenkaldte da de flanderske Baroner til en Landdag i St. Omer for at høre deres Raad og begjære deres Understøttelse. Baronerne erklærede sig for ham; Folket greb villigt

¹ Gualter a. St. omtaler det som et almindeligt Rygte (*ut a multis putatum est*); vist er det, at Ludvig, skjönt Carls Slægtning, ikke understøttede ham.

² *Antiqua et inveterata prius contra eum odia renovare etc.* Gualter p. 84. Skjönt en Fred var sluttet 1117 (see ovenfor S. 26), saa finder jeg dog i Kröniken af St. Bavo, at Feiden igjen blev fornyet 1118. Corp. Chron. Fland. I. p. 573.

³ Walter af Hesdin og hans Forbindelse med Hugo læses hos Gualter p. 83; begge Eustathius hos Meyerus p. 44. Jfr. Die excell. Cron. fol. XVIII. b. Damhouder p. 83 o. a. nævne endnu flere Fjender. Et Beviis for, at Greverne af Boulogne og Guines vare flanderske Vasaller og paa Carls Tid erkjendte sig som saadanne, giver et Diplom hos Miræus T. I. p. 576. Om Greverne af Boulogne, Guines og Hesdin, samt Herrerne af St. Pol og Bethune i deres Forhold til Flandern, jfr. Warnkön. 1 B. S. 268—275, Leo 1 B. S. 15—14, 54—53.

⁴ Boudouyn son predecesseur avait fait publier la susdicte paix, autrement appellée *heerlycke vrede* et a laquelle ils ne vouloyent aucunement obeir etc. Oudegh. fol. 116 b. Butkens p. 97 vil ogsaa, at de önskede at forskaffe Wilhelm af Ypern Grevskabet.

⁵ Oudegh. fol. 116 b — 117: Carls Svar til Wilhelm.

⁶ Derfor siger Gualter cap. VII., at Carls Ophöielse skeete *«superni iudicis ordinatione»* og cap. IX, at han overvandt sine Fjender *«auxilio Dei.»* Een Geistlig maa dog vel have været paa Clementias Side, nemlig hendes Skriftfader Provst Johannes af Aire: Ferr. Loer. p. 275.

til Vaaben, og i Spidsen for en Hær af den flanderske Ungdom drog Carl i Marken mod sine Fjender¹.

Disse stode allerede under Vaaben. Clementia, som rimeligviis havde samlet sine Stridskræfter paa den hennegauske og brabantiske Grændse, trængte frem fra Östen, erobrede Oudenarde og skal have taget en grusom Hævn over denne By formedelst dens Troskab mod Carl². Hugo brød fra Syden af ind i Flandern, og skjændte og brændte i dets vestlige Egne³. Fogeden Eustathius truede den Teruanniske Kirke fra sin befæstede Borg⁴. Men Carl kom de Undertrykte til Hjælp. Efter en kort og ublodig Feide⁵ maatte Clementia give efter og tilkjøbe sig Freden ved at aftræde til Carl fire af de til hendes Enkesæde henlagte Herskaber, Dixmude, Bergen, Aire og St. Venant; men forresten erindrede han sig med en Ædelmodighed, som Clementia ikke synes at have gjengjældt, at hun var hans afföde Velgjörers, Grev Balduins, Moder⁶. — Meget haardere behandlede Carl de

¹ Flandria Generos. i Mantiss. p. 205—4, Liber Floridus i Corp. Chron. Fl. I. p. 6, Chron. Comit. Fl. p. 80. Man seer, at Mødet holdtes i Kirken: Jfr. Die excell. Cron. fol. XVIII. a, Dambouder S. 83 o. a. En Liste over de gamle flanderske Baronier giver Miræus T. I. p. 304. Flandricam universam certatim nomina dantem eduxit juventutem, siger Meyerus p. 44.

² Chron. Comit. Flandr. p. 31, Die excell. Cron. fol. XVIII. a, Meyerus a. St. o. a. Jeg veed vel, at de lærde Udgivere af Act. Sanct. Mart. T. I. p. 153 ville forkaste denne Beretning; men deres Grunde slaae ikke til. Man maa ikke tage Ordene om en fuldkommen Ödelæggelse altfor strængt. Saaledes berettes det, at Brügge afbrændte 1116 og Gent 1120, og dog finde vi strax efter disse Stæder i god Behold. Angrebet paa Oudenarde fortælles saa almindelig, at man neppe ganske tør forkaste Beretningen. Man maa nemlig nøie lægge Mærke til, om en saadan Beretning gives i en udsmykket Form, eller om den simpelt fortælles. Dertil kommer, at Oudenarde netop ligger saaledes, at et Angreb fra Hennegau og Brabant maatte naturlig stöde paa den.

³ Naar Gualter cap. VIII. siger: partes sibi contiguas, og Meyerus p. 44: Occidentalem Flandriam, saa stemme de overeens.

⁴ Eversa Eustathii Advocati arce, quam novam Taruannæ adversus ecclesie libertatem eduxerat. Meyerus a. St.

⁵ «Absque omni sanguinis effusione» siger Gualter, og Meyer. udtrykker det samme ved: *parvo negotio.* Saavel disse Ord, som den Orden, den samtidige Gualter følger, synes at vise, at Clementia er falden tilföie förend de övrige. Derfor har jeg ikke kunnet agte paa, at enkelte nyere Forfattere, f. Ex. Butkens Troph. de Br. I. p. 97—98 o. a., ville sætte Forliget med Clementia tilsidst. Feiden varede, som vi skulle see, i flere Aar, og en saadan Feide kunde neppe endes absque omni sanguinis effusione.

⁶ Gualter p. 33 skriver *Bragium*, som maa være en Skrivfeil istedenfor Bergium. Oudegherst fol. 116 b. nævner urigtig Cassel istedenfor Bergen, og Dambouder S. 83 forbigaaer den ganske. Jfr. Butkens I. p. 98, Preuves p. 51, Ægid. de Roya ap. Sweert. T. II. p. 25. Det er ikke urimeligt, som Die excell. Cron. vil, at Carl i Krigen har erobret disse Byer. Gualter a. St. siger: cum omni honore eam deinceps et humanitate tractavit, og Ferr. Loer. antyder p. 232, at hun beholdt sine övrige Besiddelser, i det han 1124 kalder hende: *Flandiæ Fructuaria.* Men dersom Miræus T. I. p. 377 ikke

urolige Vasaller i Teruannegau; han erobrede og afbrændte St. Pol, opfyldte Gravene og nedrev Fæstningsværkerne lige til Grunden; han hærgede Boulogne med Ild og Sværd; han forjog Grev Walter fra Hesdin; han overvandt Fogeden Eustathius og sløifede hans Borg¹. Saaledes maatte da Oprørerne underkaste sig: Walter af Hesdin mistede sit Lehn, der blev skjænket til en anden Herre, og først senere tilstod Carl ham nogen Erstatning; Hugo maatte tilbringe Resten af sine Dage som en rolig Landmand²; Eustathius beholdt sit ødelagte Land. Greven af Hennegau og Herren af Coucy bleve saa eftertrykkeligt ydmygede, at de for Fremtiden ei alene maatte ophøre med at fornærme, siger en samtidig Skribent, men endog rolig taale Andres Fornærmelser³. Wilhelm af Ypern, der nu var berøvet ethvert Værn af Bundsforvandte, og som desuden synes mere at have været et Værktøi i Andres Hænder end en selvstændig Deeltager i Kampen, faldt let tilføie, og skal efter tvivlsomme Beretninger have erholdt en Pengesum og Herskabet Vestquarter⁴.

I Löbet af denne Feide havde Carl tillige afgjort tvende andre stridige Sager, som han havde arvet efter sine Forgjængere. Han havde gjengivet Balduin af Gent de Forlehninger i Waes og Drongiennes, som Robert II. havde frataget hans Moder⁵, og han havde igjen indrømmet Biskop Bouchard af Cambrai Slottet Cambresis, som Balduin VII. havde bortforlehnet til en vis Ridder Hugo⁶. — Saa-

har taget feil i at bestemme Alderen af et Gavebrev, saa skulde man næsten troe, at den gjenstridige Clementia endnu 1123 ikke har villet erkljende *Carl* for Flanderns Greve.

¹ Gualt. a. St., Mantiss. p. 204, Lib. Florid. p. 6, Chron. Comit. Fl. p. 30, De Budt p. 232, Oudegh. a. St. Meyerus p. 44, Ferr. Loer. p. 231, Ægid. de Roya ap. Sweert. II. p. 26 o. a. ansætte Advocatus Eustathius's Betvingelse først til Aaret 1122.

² a. Steder. Oudegherst vil, at Carl gjorde Hesdin til *Domaine*; men vi vide, at det blev givet til en vis Anselm: Dom Bouq. XIII. p. 557 Not.

³ Gualter cap. IX., Iperius i Mantiss. p. 208. Ruinerne af Slottet Coucy omtales endnu som mærkelige i Bastien Diction. géograph. p. 133. Man seer, at Carl just ikke tilgav sine Fjender «om die minne Gods», som Die excell. Cron. fol. XVIII. b. udtrykker sig.

⁴ Vidste jeg anden Auctoritet derfor end *Oudegherst* fol. 117, vilde jeg finde det rimeligt, fordi netop denne Egn siden nævnes som Sædet for Carls Fjender.

⁵ Kröniken af Drongiennes fortæller ved Aar 1100, at Robert II. efter Balduin af Gents Död i Nicæa fratog hans Enke «Trunchinium et Vuas», og at Carl 1120 gav disse Herskaber tilbage.

⁶ Ogsaa denne Beretning er lidet beljendt. Den beroer paa den gamle franske *Chronique de Cambrai* hos Dom Bouquet Tom. XIII. Keiseren havde efter langvarige Stridigheder 1102—1110 overladt Robert II. Castellaniet Cambrai og Slottet Cambresis (Sigeb. Gembl. p. 170, Dom Bouquet XIII. p. 411, Oudegh. fol. 108 a, b, Saxo Annalist. col. 398, 619, 621, Chron. S. Pantaleon. col. 924), som denne igjen havde bortforlehnet til en vis Ridder Hugo d'Oisi; men efter Roberts Död opstod Strid derom mellem Balduin Haphin og Bisp Bouchard af Cambrai, der ansaae Stiftets Ret krænknet ved denne For-

ledes efter en, som det synes, næsten treaarig Feide¹ vendte den indvortes Fred og Rolighed tilbage til Landet, og der kunde da blive Leilighed for Grev Carl til at aflægge hans Lehnsherre Kong Ludvig den skyldige Hylding².

2. Havde Carl for en stor Deel Geistligheden at takke saavel for Ophöielsen til den grevelige Værdighed, som for Seiren over sine Fjender, saa benyttede han nu ogsaa trolig sin hele Magt og Anseelse til at hæve og belønne denne Stand ved ethvert Middel, der stod til hans Tjeneste, ved sit Exempel, ved sin Regering, ved sin Indvirkning paa Landets Store. Paa en Tid, da Hovmod og Raahed var almindelig blandt de verdslige Fyrster³ i den Grad, at Kirkens tæmmende Baand ikke sjældent bleve en virkelig Velgjerning for Folket, underkastede han sig, skjönt Landsherre, med en Undersaats Ydmyghed enhver Dadel og Tilretteviisning af Prælater og Munke, saavel hvad hans private Liv, som hvad hans Regering angik⁴, og indrettede sit hele Liv, enhver sin daglige Syssel efter Kirkens Fordringer; ja han udbad sig endog selv Præsternes straffende Dom, takkede dem for den, lovede Bedring og bad til Gud, at deres Ord maatte frugte paa ham⁵. Hans første Dagværk var at uddele Almisse. Barfodet bragte han sin Gave til

lehnung. Paa sit Yderste faldt Balduin tilføie og afstod disse Herskaber til Stiftet; men Carl optog Tristen paany og bekræftede kun imod Udbetaling af 200 Mark Forliget med Balduin 1120. Chron. de Cambr. p. 495.

¹ Jeg har nylig bemærket (S. 57 Anm. 1), at Nogle først regne Stridens fuldkomne Afgjørelse til Aaret 1122. Dette bestyrkes ogsaa af den saa vel underrettede Galbert p. 115, der siger: in quarto sui Comitatus anno per illum omnia florent etc. Jfr. Chron. St. Bavon. ad an. 1122.

² Die excell. Cron. fol. XVIII. a. fortæller denne Lehnstagelse. Urimeligt er det ikke; thi de franske Konger vare meget skinsyge over deres Höihed over Flandern. Tiden er uvis. Jeg vil endnu bemærke, at naar jeg kalder saavel Carl som hans Forgjængere *Grever*, saa følger jeg derved den Titel, som de selv i offentlige Documenter brugte. Egentlig var vel den første Herre af Flandern *Markgreve*, som der staaer i *Ebbos Brev til Balduin I.* (*Miræus I.* p. 22), men iøvrigt varierer Titelen mellem *Comes*, *Marchio*, *Consul*. Det sidste Navn betyder hos Middelalderens Skribenter blot *Lehnmand* ialmindelighed, og deri er intet mærkeligt, som *Suhm V.* 248 synes at mene. I den gamle Rhytme v. 1, 7, 57, 145 kaldes Carl endog *Dux*, ved en poetisk Frihed.

³ Flandrernes Raahed paa den Tid er almindelig bekjendt. Gualter c. X. p. 85—86 klager saavel over de verdslige som over de geistlige Stores Uregjerlighed: Quod ideo in ejus moribus magis nobis laudabile videtur, quia hoc in aliis non solum hujus mundi, verum etiam ecclesiasticæ dignitatis primoribus raro et difficile invenitur Sicque dum nec Deum, nec homines metuunt veluti equi effrenes in vitia per præcepta ruunt.

⁴ Chron. St. Bertini i Mantiss. p. 208, Gualter a. St., Damhouder S. 85: Dat hy zich zelf an d'Overste der Kereke onderwierp, hunlyder straffen sachtmoedighlyck verdragende, zoo wannær in zyne Regeringe icedt berispelyck was.

⁵ Gualter cap. XI. i Beg., Iperii Chron. i Mantissen a. St.

Enhver, med egen Haand uddeelte han den og kyssede dertil Modtagerens Hænder¹. Og rigelige vare hans Gaver; han aabnede sine fyrstelige Skatte for de Ulykkelige og deelte med dem sin egen Spise, ja endog sine Klæder². Mod Slutningen af hans Regjering, da hans Gudfrygtighed og Fromhed end mere tiltog, opklædte han hver Dag fem Fattige³. Var Messetiden forhaanden, besøgte han Kirken, og vel fornemmelig Donatianskirken, som laae nær ved den grevelige Gaard, og hvis Provst var Grevens Hofcapellan: andægtig, enten alene eller kun ledsaget af nogle faa Hoffolk, gik han til Kirken for at bivaane Messen⁴: da kastede han sig ned for et Alter, fremtog sin Bönnebog og lagde tretten Penge paa den for deraf at uddele til de Ulykkelige, som under Bönnen maatte nærme sig ham og bede om en Almissee⁵; derpaa gjorde han sin Andagt meh høi Stemme, at Alle kunde höre det, idet han sang og læste de syv Poenitentsepsalmer og femten Gradualer⁶. Ogsaa hjemme i sin Gaard iagttog han enhver af Religionens eller Geistlighedens Forskrifter. Naar han spiste i sin Sal med Landets Store, saa bespiste han tillige tretten Fattige med de samme Retter, som Herrerne nöde⁷, og om Aftenen holdt han sin Andagt med trende Munke, alle Doctorer i den hellige Skrift, som daglig maatte forklare ham et Capitel af Bibelen⁸. Saaledes anvendtes en stor Deel af Dagen til fromme Övelser; den Deel, som levnedes til Fyrstens Regjeringsarbejder, synes at have været den ringere.

Men ogsaa i disse fyrstelige Forretninger indtog Omsorgen for Kirkens Velvære og Tilvæxt den förste Plads. Lovbestemmelser i Kirkens Aand, kirkelige

¹ Singillatim singulorum manus summa osculabatur veneratione! Gualt. cap. XXV. p. 95.

² Damhouder a. St. zoo dat hy zyne eygen kleederen, geldt, lyfkost, end zyne Princhelycke schatten dagelyckx deed' uytleylen. Jfr. Gualter p. 37.

³ Galbert p. 116 omtaler udtrykkelig hans 'vitæ finis', og tilføier, at han skulde have regjæret bedre end han hidtil havde gjort, hvis han ei var bleven dræbt. Hertil finder jeg ogsaa et Parallelsted i Gualters (p. 95) *nuper adjecerat etc.* Maaskee der sigtes til hans Stridigheder med Bispen af Cambrai i Begyndelsen af hans Regjering (see ovenfor S. 37 Anm. 6). Dog vil Oudegh. fol. 113 b, at han ogsaa i en tidligere Tid (au commencement et auparavant) var meget from.

⁴ Dette fortælles i Anledning af hans Mord, men som hans daglige Sædvane. Jfr. Iperii Chron. i Mant. p. 209, Gualter p. 95.

⁵ Sugerii vit. Ludov. Gros. p. 396 i Mant. p. 193: *more suo*. Ligeledes det tilsvarende Sted i Chron. S. Bert. p. 209. Chron. Comit. Flandr. p. 31 siger: *portavitque marsupium, plenum nummis.*

⁶ Gualter p. 95: *ita orare consueverat etc.* Mantissen a. St. *Gradale* eller *Graduale* kaldes efter den romerske Ritus et Responsorium, som synges in gradibus ad pulpitem, analogium eller andet ophöiet Sted. Du Cange v. d. O. Jfr. Clausens Cathol. og Protest. p. 379.

⁷ Oudegherst fol. 116.

⁸ Le bon Conte Charles avoit des le commencement de son gouvernement et mesmes avoit en auparavant continuellement en sa compagnie trois notables religieux etc. a. St. fol. 113 b.

Stiftelser og kirkelige Sager synes at have været ham den vigtigste og kjæreste Syssel. Saaledes forbød han ved Lov al Sværgeren ved Guds eller Helgenes Navn og bestemte endog Straf paa Lemmer og Förlighed samt efter Omstændighederne en forudgaaende Faste i fyrgetyve Dage for Lovens Overtrædelse; han forbød alle overtroiske Kunster, Spaadomme, Besværgelser, Tegnsudlægning, Nekromantie og lignende Uskikke, som i hiin Tid, uagtet Religionens bestemte Forbud, vare saa almindelige¹. Ved Lov forviiste han ogsaa Jöderne, som man dengang allerede beskyldte for Aager og hadede som Korssets Fjender, fra sit Land, en Uretfærdighed, som efter Datidens Begreber blev anseet for en Gud velbehagelig Handling². Ved Lov hævdede han de kirkelige Indstiftelsers höie Værd til Menneskets Saliggjörrelse, i det han befalede, at alle Misdædere, der skulde straffes med Döden, iforveien ved Sacramentets Nydelse skulde gives Forladelse for deres Synder og Tilsagn om Guds Naade³. Fremdeles opfyldte han ogsaa deri de kirkelige Fordringer, som ellers paa den Tid mödte saa levende Modstand, at han ikke paa lagde de rige Kirkegodser trykkende Skatter, men lettede deres Byrder og sörgede for deres Fornödenheder, — alt efter sin hellige Faders Exempel⁴. Geistlige Stiftelser, Kirker og Klostre, hvorpaa Flandern allerede dengang var saa rigt, begavede og förögede han endnu mere. I sit förste Regjeringsaar skjænkede han anseelige Eiendomme til Benedictinerabbediet i Aldenburg⁵; nogle Aar senere berigede han Nonneklosteret i Ypern og fritog den Henniacensiske Kirke fra Lydighed under nogen verdslig Magt, ligeledes deri trædende i Hellig Knuds Fodspor⁶; ogsaa Halvdelen af Kanonikaterne ved St. Bonifacii Kirke i Brügge bleve stiftede

¹ Det var dem, som vare «de sa maison», der foruden Lemlæstelsen maatte udholde en Faste. Vi vide ogsaa af vore gamle Love, at en Forbrydelse, begaaet i Kongens Gaard, ansaaes for mere strafværdig. a. St. o. fol. 116 a.

² Meget characteristisk er den Grund, Oudegherst fol. 116 lader ham anföre for denne Voldsomhed: «*qu'il ne les vouloit souffrir, jusques a ce qu'ils eussent satisfait et amendé le meurdre par eux commis en la personne du fils de leur Seigneur.*»

³ Oudegh. a. St. siger udtrykkelig, at det var Noget, som man forhen ikke havde iagttaget. Kunde man stole paa ham, saa var det et ganske mærkeligt Bidrag til Sædernes Historie.

⁴ Gualter cap. XI. p. 86 «more pii patris.»

⁵ Miræus Tom. I. p. 679. Brevet er underskrevet af Carl selv, Provst Bertulf og flere Medlemmer af den Erembaldinske Familie, af Thanemarus og Berenvoldus de Straten o. fl. Jfr. a. St. p. 680—681.

⁶ Miræus T. I. p. 1138. «Nonnen-Bosche» i Ypern skal være stiftet 1101. Jfr. Sanderi Fland. illust. T. II. p. 342—345. Et andet ved Gent var af senere Oprindelse. Sander T. I. p. 525. — Henning-Lictard hörte til Bispestolen Arras; jfr. Miræus I. 172 m. Foppens's Note, og Ferr. Loer. II. 282, hvor Brevet er underskrevet «*Karlus.*» — Man erindre sig Inscriptionen paa Helgi-Stenen med Nygrups Afh. i Antiquar. Annal. 3 B. S. 60 fig.

af ham ¹. Men til saadanne Stiftelser og overhovedet til at optræde som Kirkers og Klostres Velgjører udfordredes store Midler, Jordegods, Enge, Skove, Möller, og Carls Regjering indtraf paa en for Fyrste og Folk meget trykkende Tid; deri turde man vel søge Grunden til, at hans Gaver ikke ere endnu rigeligere, end vi finde dem at have været. — Endelig anvendte Grev Carl ogsaa sin verdslige Dommermagt til Geistlighedens Fordeel saaledes, at vi neppe kunne prise hans Upartiskhed, saa meget end de gamle Skribenter ophöie hans Retfærdighed ². Som Dommer, fortælles der, afgjorde han altid først de kirkelige Sager, for at Klerkene ikke skulde afholdes fra deres Bedetimer, ikke opholde sig i den grevelige Gaard, men blive i deres Klostre og Kirker og tage Vare paa deres gudelige Övelser ³. Hvorledes han dönte, derom have vi som et Exempel en mærkelig Beretning fra et samtidigt Vidne ⁴. Paa Epiphaniæ Dag saae han Abbed Johannes af St. Bertin gaae ind i sin Gaard. Han kaldte paa ham og spurgte ham, hvem der idag havde læst den store Messe i Klosteret, siden han befandt sig paa dette Sted, og da Abbeden svarede, at der havde været over hundrede Munke i Messen, saa foreholdt dog Carl ham, at han paa en saadan Höitidsdag burde bede og spise med Brødrene ⁵. Men Abbeden forsvarede sin Fraværelse fra Klosteret med den Nödvendighed, at maatte klage over en Ridder, der havde berövet ham en Grund, hvoraf Klosteret i over tredsindstyve Aar havde været i Besiddelse. Carl lod da Ridderen kalde, og skjönt denne tilböd sig at bevise, at Klosteret med Urette havde besiddet den omtvistede Eiendom, saa afgjorde Greven dog Sagen kort og godt, i det han sagde til Ridderen: "Ligesom Eders Fader har tiet, saaledes skal I ogsaa tie; thi jeg sværger ved Grev Balduins Sjel, at dersom jeg hörer nogen Klage, da skal jeg handle med Eder ikke anderledes, end han handlede med

¹ Die excell. Cron. fol. XVIII. b. Meyerus p. 46 skriver Colleg. b. Mariæ, som denne Kirke senere kaldtes (jfr. Damhouder S. 86). Oudegherst fol. 115 vil, at han stiftede denne Kirke, men af Chron. S. Bavon. p. 567 seer man, at den allerede var stiftet 1091.

² Gualter p. 37. Quæcumque tractanda essent negotia, mirabili subtilitatis acumine examinabat, . . . justitiam in cunctis pro viribus exaltabat. Jfr. Joh. a. Leydis Chron. Holl. lib. XVI. cap. IV. ap. Sweert. T. I. p. 146. Anon. Monach. Egmondanus kalder ham: *Carolus Justus*, ib. p. 536.

³ Gualt. a. St. Iperii Chron. p. 620 (S. R. D. IV. p. 208).

⁴ Nemlig Heriman, der var Abbed af St. Martin i Dornick 1126—1136, og beraaber sig paa en Meddelelse af selve Abbed Johannes. Den følgende Fortælling læses efter d'Achery i Mantissen p. 197; Iperius sammesteds p. 208 har næsten ordret det samme.

⁵ Carl viser sig her vel bevandret i Lovene for Klostertugten. Jfr. Martene et Dur. vet. script. col. Tom. I, præf. p. LXII ifølge Guibertus Abbas.

den, som han i Brügge lod kaste i en kaagende Kjedel”¹. Ridderen maatte give efter, udsone sig med Klosteret og lade det beholde den omtvistede Grund.

Ligesom Grev Carl her med Magtsprog kuede en Stormand, der vilde beröve Kirken en Eiendom, saaledes var han altid rede til med sin landsherlige Bekræftelse at stadfæste, hvad de fremfarne Grever havde skjænket, eller nogen Stormand vilde skjænke til kirkeligt Brug, og saadanne Gaver vare hyppige paa en Tid, da de ansaaes for Nöglen til Himlens Porte. Endnu medens han maatte kjæmpe med Clementia og de oprørske Vasaller, underskrev han ei alene det Brev, hvorved Balduin valgte sin Begravelse i St. Bertin², men han stadfæstede ogsaa det blandiniensiske Klosters Eiendomme og Privilegier, Oprettelsen af et nyt Præmonstratenserkloster i Veurne og et Gavebrev til St. Vinnoci Kloster i Bergen³. Ligeledes hörer Oprettelsen af St. Judoci Kloster og af et Priorat i Bailleul til hans første Regjeringsaar⁴. Da hans Fjender vare betvungne og den indvortes Rolighed tilbagevunden, havde han i henved sex saa godt som fredelige Aar⁵ den bedste Leilighed til at varetage Kirkens Tarv; fra denne Periode have vi en Confirmation paa de af hans Formænd skjænkede Privilegier til Klosteret St. Bayo, Stadfæstelsesbreve for Gaver til St. Bertins Kloster og til Klosteret i Loo⁶, en

¹ Disse Ord svare godt til Gualters Characteristik cap. XII: *Superbos leonina severitate deterrens*. Den Begivenhed under Balduin Hapkin, hvortil der sigtes, er temmelig bekjendt; Chron. Comit. Fl. p. 71, Meyerus p. 43, Die excell. Cron. fol. XVII. a. b, Oudegh. fol. 111 b, Ferr. Loer. II. p. 267, Damhouder S. 31—32 o. m. fl. fortælle den gruelige Straf, som han tilkjendte *Peter van Oostcamp*, ligesom ogsaa en anden Straf over en vis *Henrik van Kaloo*. At man iøvrigt dog ikke skal tilskrive Balduin en Neronisk Opfindelseevne, vil jeg bemærke, at et lignende Ordal, som Tydskerne kaldte *der Kesselfaig*, var dengang temmelig almindeligt. Jfr. Meiners Vergleich des Mittelalt. 1 B. S. 337 efter Lambert af Aschaffenburg.

² Miræus T. III. p. 323, af Aar 1119 endnu før Balduins Död.

³ Miræus T. I. p. 372, T. II. p. 962 af Aar 1120. Brevet er paa første Sted meget mutileret. Jfr. Vrede p. 10. — A. St. T. I. p. 520—21, af Aar 1120 hvor der findes en meget slem Feil, i det Froulfus kaldes *Castellanus Burgensis* istf. *Bergensis*. — A. St. p. 322—23 af Aar 1121. Ligeledes Wrede l. c.

⁴ Begge Dele i Aaret 1120. Judoci Kl. laae ved Hesdin. Den egentlige Stifter af Prioratet var Biskop Robert af Arras: Ferr. Loer. T. II. p. 274, 275.

⁵ Die excell. Cron. fol. XVIII b. siger: *sex Aar*; men dersom man regner, at Striden med Clementia og Vasallerne først var tilendebragt i Beg. af 1122, saa bliver der netop kun fem Aar eller lidt derover indtil hans Mord. Fredsaar kunde man vel kalde dem med Hensyn til *Flandern*, da Carls Expeditioner alle gik ud over Landets Grændser.

⁶ Andr. du Chesn. Probat. ad hist. geneal. fam. Gandens et Gism. lib. II. p. 133 (Acta Sanct. Mart. I. p. 139) af Aar 1122. — Miræus T. I. p. 34 af 1122. — Sam. St. p. 573—4 af 1125, hvor der findes det mærkelige Ord *Wifverdragan*, og som er underskrevet af Daniel af Dendermonde, Walter af Lokeren, Guido af Steenfort og andre Personer, som senere spillede en Rolle i Carls Historie.

lignende Bekræftelse paa et Gavebrev fra Grev Balduin af Guines til Andernes Kloster og flere, som vi ikke ville trætte Læseren med at opregne ¹. Ja selv i hans sidste Aar, da det Uveir truede, som skilte ham ved Livet, finde vi hans Navn i et Gavebrev fra hans Svoger, Biskop Simon af Dornik og Noyon, en Mand, hvis Indflydelse, som baade Embede og Slægtskab forstærkede, vistnok har været meget betydelig ².

Men Følgen af denne Hengivenhed for Kirken var ogsaa Geistlighedens og Kirkens Hengivenhed for ham. Biskop Bouchard af Cambrai ei alene udsonede sig med ham, som vi ovenfor have nævnet, men overlod ham endog kort efter Herskabet Cambrai og Fæstningen Cambresis, som han ikke kunde forsvare mod sine urolige Naboer, og vandt i ham en fortrolig Ven ³. Kirken hævdede Carl til en Martyrs og Helgens Rang, men just dette paaminder os om, at være meget vaersomme i den Tillid, vi ville sætte til de gamle Forfatteres Beretninger. Vi have ovenfor ligefrem fulgt disse, fordi vi her ikke ere istand til at skjelne mellem det meer eller mindre troværdige; Critiken vil maaskee blive staaende ved det almindeligere men visse Resultat, at Carl paa enhver Maade befordrede Geistlighedens Rigdom, Magt og Anseelse ⁴. De geistlige Skribenter fra hine og senere Tider ere ei heller karrige i at tildele ham Roes og Hædersnavne som Kirkens Beskytter. Den Gode kalde Alle ham; men de kalde ham desuden Kir-

¹ Miræus T. I p. 576 af 1125. Foppens gjør den Bemærkning, at dette Brev tydelig viser, at Greverne af Guines vare flanderske Vasaller. — Man see fremdeles Miræus I. 577—8, Iperii Chron. p. 619, Mantis. p. 207, Ferr. Loer. II. p. 279 (Gervasii Kloster-Congregation), alle geistlige Anliggender, hvori Carl vel har taget Deel; Buzelini Gallo-Flandr. p. 528 o. a.

² Miræus I. p. 577—8 af 1126, hvor der dog blot siges: »Karolo Flandrensium Marchiam tenente«. — Et lignende Bispebrev fra Johannes af Taruane af Aar 1119 har ogsaa kun disse Ord: »Karolo Comite Flandriam regente.« A. St. p. 274—5. Simon valgtes efter Lantberts Død ved Carls Indflydelse. S. R. D. IV. 202, Meyer. p. 44.

³ *La Chron. de Cambrai* p. 494, som er den egentlige og, saavidt jeg veed, den eneste Kilde for denne Beretning, slutter saaledes: »de laquelle chose il ot moult grant joie a Cambray.« Lamb. Waterlosii chron. p. 498 er kun en Paraphras deraf, men har dog givet den Ridder Gerard, der plyndrede Bispens Eiendomme, Tilnavnet *Maufilastre*; ogsaa her siges, at Carl fra den Tid ofte kom til Cambrai. Begge henføre disse Begivenheder til 1122.

⁴ Saa fortrinlige Kilder end Sugerus, Herimannus, Iperius og især Gualter og Galbert ere, saa staae de dog, saa ofte Talen er om Carls kirkelige Fortjenester, ikke meget høiere end de senere flanderske Krøniker. Men en *almindelig historisk Critik* slaar her ikke mere til. Tidsalderens hele Aand og Stedet maa bringes med i Beregningen; men enkelte *Facta* kunne ei let bedømmes derefter, hvorimod *Totalbrevet* vel derefter kan modificeres.

kens Ynder og Kirkens Fader¹, de skreve Lovtaler og Rhythmer til hans Forherligelse² og mindede ham i deres Bønner selv paa Grændsen mellem Livet og Döden. Da Abbeden af St. Martin laae paa sit Yderste, bekymrede han sig for Carl, og da hans Sønner bade ham hellere at tænke paa sin egen Sjels Frelse, svarede han: "I Sandhed! en saa god Fyrste bör vi selv i det sidste Oieblik være bekymrede for; hans Fred er Kirkens Fred og hans Ulykke er Kirkens Ulykke: derfor vil jeg tænke paa ham, medens jeg lever, og bede for ham, naar jeg er död"³.

3. Et Sind og en Handlemaade som de, hvilke Carl i sit Forhold til Kirke og Geistlighed lagde for Dagen, vilde efter en nyere Tids Aand og Betragtningmaade blive anseet for det visse Tegn paa en svag, blödagtig Character. Men anderledes var det i hine Tider: da stod Munken og Helten ikke som Contraster imod hinanden; Bönnebogen og Sværdet vare nær beslægtede. Vilde vi ikke, at den Hellig Knud, der lod sig hudflette af sine Hofcapellaner⁴ og værgelös myrde som en usselig Munk, var den samme stolte Knud Danerkonge, der skiftede djærve Ord med de mægtige Hövdinger paa Thingene og fattede den dristige Plan at gjenoprette Store Knuds Rige hiinsides Havet? Carl var hans Søn og havde arvet hans Aand; ogsaa han delte sig mellem Bön og Kamp.

Feiden mod Clementia og de oprørske Vasaller var rimeligviis bragt derhen, at den ikke mere var farlig; men udfægtet var den neppe⁵, da Carl ligesom hans Forgjængere blev indviklet i den vidtlöftige normanniske Krig. Balduin var falden og Fulco vunden ved en Forbindelse mellem hans Datter Mathilde og den engelske Thronarving Wilhelm Atheling⁶; men Amalrich var ikke tilfredsstillt⁷,

¹ *Carolus Bonus* er hans almindelige Navn. *Zelator ecclesiarum*: Mantis p. 216, Ferr. Loer. p. 284, Meyer. p. 46. *Pater ecclesiarum*: Mantiss p. 197. *Ecclesiarum et religionis amator*: Sam. St. p. 203.

² Eet saadant har Langeb. i Mant. p. 212 flg. optaget af Martene et Durand. Vet. Sc. Col. Tom. VI. Et andet, som for faa Aar siden er fremdraget, vil jeg nedenfor finde Leilighed til at meddele.

³ Narrat. Restaur. S. Martini p. 202—3 hos Langeb.

⁴ Ælnoth i S. R. D. Tom. III. p. 543. Jfr. smstds p. 401.

⁵ I sine Følger i det mindste ikke. Man see ovenfor S. 53, Anm. 1. Efter den Orden, som Gualter følger i Fortællingen, vilde jeg formode, at Clementia selv var overvunden i Aaret 1120, saa at den værste Fjende var ydmyget.

⁶ Sugerus p. 125: *Inimicitias, tali cum eo (scilicet Henrico) amicitiae commotus copula, fraudulentus dissolvit*. Paa det tilsvarende Sted hos Orderic p. 331 omtales den höitidelige Formæling i Luxeuil i Juni 1119.

⁷ Orderic p. 330. *Amalrico quoque Rex mandavit, ut secum pacem faceret, et arce sibi reddita, omnem Comitatum Ebrouicensem quiete reciperet. At ille, quia irrequietus homo erat, stolide respuit, quod*

den unge Clito havde endnu ikke erholdt sin Fædrearv og den franske Konge endnu ikke opgivet Haabet om at ydmyge sin overmægtige normanniske Vasal. Krigen fortsattes dog uden Carls Deeltagelse. Men da Ludvig i August 1119 havde lidt et Nederlag ved Brenneville ¹, saa maatte han igjen opbyde sine Vasallers Understøttelse og blandt disse navnlig Greven af Flanderns ². Carl fik det Hverv at erobre Staden Chartres for at straffe Grev Theobald, der var en Hovedgjenstand for Kongens Had; men da han under det haardeste Angreb truede at opbrænde Byen, saa henvendte dens Borgere og Geistlighed sig med ydmyge Bønner til Kongen, og bade om Skaansel for den hellige Moders dyrebare Reliquier, som der bevarede, og Ludvig, der frygtede for, at Mariekirken tilligemed Staden skulde gaae op i Luer, befalede Grev Carl at føre Hæren tilbage og skaane Staden af Kjærlighed til Kirken ³. Hvormeget dette flanderske Tog har bidraget til at fremskynde Freden, lader sig neppe afgjøre; men allerede i Begyndelsen af det næste Aar blev et Forlig sluttet: Amalrich erholdt det omtvistede

ultra regali bonitate oblatum fuerat. Derfor vedblev Krigen. Jfr. Suger a. St., Continuator Florentii Wigorn. p. 638.

¹ Beskrivelse i Detail derover hos *Orderic* p. 335—34. Lærerigt er det, dermed at sammenholde Sugers skaansomme Beretning p. 125. *Orderic* siger angaaende dette Slag: *Ibi Guillelmus Clito, Rodberti Ducis Normannorum filius armatus est, ut patrem suum de longo carcere liberaret et avitam sibi hæreditatem vindicaret.* Udtrykket »*armatus est*» er tvivlsomt; hvis Meningen skal være, at han blev slaet til Ridder (han var dengang 18 Aar), saa staaer dette Sted lige imod den ovenanföerte aldeles bestemte Beretning af *Chron. Comit. Flandr.* p. 75. En gammel Sang hos *Henr. Huntingdon* fol. 213 a siger, at dette Slag holdtes »*Nugensi campo*», d. c. *prope Nogionem ad Andelam fluvium: Dom Bouquet Tom. XIII. p. 55. Not.*

² *Orderic*, som p. 344 ved Aar 1113 har fortalt, at Carl »*de suis rebus sollicitus cum rege Anglorum . . . pacem habuit*», siger allerede i det fölgende Aar (p. 336), at K. Ludvig erholdt Tropper »*de Insula, de Tornaco et Atrebatu . . . et de omnibus provinciis Gallie et Flandrie*»: saa at Freden ikke har varet længere, end Carl ved Feiden med *Clementia* var nödt til.

³ Hele Beretningen om denne lille Krig angaaende Chartres læses hos *Suger* p. 125: *absentes adsciscit optimates regni Comiti Carolo mandat, ut exercitum revocet et ecclesie amore et timore civitati parcat.* Hos *Orderic* findes Intet derom, men i det Sted p. 336 en Fortælling om en Feide ved Breteuil, og navnlig den ovenomtalte, som det synes forvirrede Beretning: *Pulcher et probissimus Flandrita etc.* (see ovenfor S. 26 Anm. 5). Dersom nu, hvad jeg næsten skulde troe, *Orderics* Efterretning henhörer til *Henriks* Stridigheder med *Eustach* af Breteuil, som begyndte för *Balduin Hapkins* Död (jfr. *Wilhelm af Jumiege* p. 299—500), saa er det atter aabenbart, at *Orderic*, der allerede syv Blade ovenfor, nl. p. 345 har fortalt denne, enten selv følger en urigtig Orden eller af Afskrivere og Udgivere er bleven urigtig redigeret. — Den hele Anordning af Fortællingen hos *Suger* vidner, uagtet *Chronologien* mangler, tydelig om, at Feiden om Chartres bör have denne Plads. Formodentlig er *Orderics* Taushed Skyld i, at de franske *Historieskrivere*, endog *Sismondi*, ikke omtale denne Sag.

Evreux, Carl nedlagde Vaaben og Wilhelm Clito — stod atter forladt af sine Venner ¹.

Men et kortvarigt Forlig blev det. Ikke længe efter druknede den unge Wilhelm Atheling ², og dermed ophørte tillige det Venskab, der knyttede Fulco til den engelske Konge. Da Henrik nægtede at overgive Mathilde de Godser, der vare hende udlagte som Livgeding, saa blev Fulco hans Fjende ³, og da han kort derpaa ægtede den skjønne Adelheid, en Datter af Hertug Godfred af Löwen og Stifdatter af Clementia, saa kunde Carl ikke blive hans Ven ⁴. Forholdet mellem England og Flandern er ikke tilstrækkelig bekjendt; men naar vi betænke, at Adelheids Fader og Moder vare Carls bestandige Fjender ⁵ og at hendes Gemal i en Række af Aar havde feidet mod de flanderske Grever, saa kunne vi opfatte en fjendtlig Handling fra Carls Side i et klarere Lys, skjøndt den er os meddeelt isoleret og afbrudt. De Waverleiske Annaler berette nemlig, at da Henriks Datter Mathilde, der var gift med Keiser Henrik den Femte i Tydskland, ved denne Tid vilde besøge sin Fader i England, saa nægtede Carl hende at reise den almindelige og korteste Vei gjennem Flandern ⁶. Dette viser os ialmindelighed Carls Stil-

¹ *Pises geares wurdon sehte seo cung of Englelande and se of France, and aefter heora sehte acordedan ealle hæc cynger Heanriges agene mæn wið hine innan Normandige, and se eorl of Flawdrun and se of Pontiw: The Saxon Chron. ann. 1120 p. 340—41, Orderic p. 363, Henr. Huntingd. fol. 213 b, Roger Hoved. fol. 275 a, Walter Hemmingf. p. 474 ap. Gale.*

² *Wilh. Malmesbur. fol. 95 b, The Saxon Ch. a. St., Orderic p. 363 o. m. a. fortælle den tragiske Begivenhed.*

³ *The Saxon. Chron. p. 342. Wilh. Malmesb. a. St. Socer (o: Fulco) . . . partibus Wilhelmi, filii Roberti Normanni Comitis, improbus adstitit, tradens ei alteram filiam nuptum et Cenomannicum Comitatum. Irarum stimulos in regem acuebat dos filie post mortem filii in Anglia retenta. Rimeligviis er her dog kun egentlig Tælen om en Forlovelse mellem Wilhelm og Sybille. Jfr. Orderic p. 358, hvor dog ogsaa Ordenen, der følger, eller Chronologien synes urigtig.*

⁴ *Anselm. Gembl. p. 186, Orderic p. 371, Wilh. Gemmet. p. 506, Henr. Huntin. fol. 213 b, Roger. Hoved. fol. 275 a, Walter Hemmingf. p. 475, The Saxon Chron. p. 341, Matth. Westmonast. p. 240, hvilken sidste tilføier: causa pulchritudinis et excellentis decoris sui.*

⁵ Jeg har allerede ovenfor S. 56 Anm. 6 antydnet, at Clementia maaskee endnu 1123 ikke var fuldkommen forsonet. Miræus Tom. I. p. 577 har nemlig et Gavebrev fra Clementia, som til Provstiet ved St. Maria i Cortryk skjænker noget Gods; i Begyndelsen af dette Brev siger hun, at Gaven gives *assensu venerabilis Theodoric Comitis Flandriae.* Nu har rigtignok dette Brev ingen Datum, men Miræus eller Foppens ansætter det til omtrent 1123. At disse Mænd ikke skulde have erindret, at Theodorik først 1127 blev Greve i Flandern, er meget usandsynligt, men Grundene, hvorfor de henføre Brevet til 1123, angive de desværre ikke. Jeg kan derfor ikke sige andet derom, end *hvis* deres Angivelse er rigtig, saa har Clementia 1123 ikke erkjendt Carl for Greve. En diplomatisk Chicane!

⁶ *Exspectabat (Henricus) filiam suam, Reginam Alemannia, quia mandaverat illi, se velle venire in Angliam; sed disturbata fuit, quod venire non potuit, sicut homines ajebant, per Consulem Flandriae, qui prohibuit illi transitum per terram suam: Gale Tom. II. p. 143. Det skete i Aaret 1122.*

ling mod den engelske Konge; hvorvidt han derimod har deeltaget i den nye Coalition, som til samme Tid var i Begreb med at danne sig mod Henrik mellem Fulco og flere normanniske Vasaller ¹, det vide vi aldeles ikke. I ethvert Tilfælde modtog han samtidig et Tilbud, der aabnede ham en viid Udsigt, og vel kunde give en ung, religiøs og ærekjær Fyrste Anledning til Overveielse.

4. De Christne i Jerusalem tilbøde ham Kronen i det hellige Land. Var det hans fordums Bedrifter, da han kjæmpede mod Troens Fjender, eller var det Rygtet om hans Fromhed og Hengivenhed for Kirken, eller var det nogen Mening om hans Dygtighed som Ridder og Feldtherre, der ledede Valget paa en Fyrste i Europas fjerne Egne fremfor paa en vakker Troeskjempe i Landet selv? Vi kunne neppe besvare disse Spørgsmaal; men vi ville forandre Scenen, forlade Flandern og Normandiet, og kaste et kort Blik paa det palæstinensiske Riges Tilstand for at see, under hvilke Omstændigheder man der kunde fatte en tilsyneladende saa sælsom Beslutning ².

Balduin den Første, under hvis Regjering vi maatte ansætte Carls Kors- tog, var død, og var bleven efterfulgt paa Jerusalems Throne af sine Fætter, Balduin af Edessa ³. Denne Kong Balduin den Anden havde, for at kuene hellige det egentlige Rige sin udeelte Opmærksomhed, bortforlehnet det fjerne Edessa til sin Slægtning, den tappe Joscelin, men havde ikke destomindre Aaret efter selv maattet overtage Regentskabet i Antiochien for den unge Fyrste Boemund ⁴. Dette Formynderskab blev af Vigtighed for hans Skjæbne. Antiochien befandt sig nemlig dengang i en meget farlig Stilling, udsat for idelige Angreb af Athabek Togthe- kin af Damask, af den turkomaniske Fyrste Ilgazi i Maredin, der tillige efter Rodvans Død beherskede Haleb, og især Ilgazis Brodersøn, den krigerske og dristige Balak

¹ *The Saxon Chron.* p. 547—8 Aar 1125: And weax þa micel unfríð betwux him and hise peignaf, swa þæt se eorl Walaram of Mellant and Hamalri and Hugo of Mundford, and Willelm of Romare and fela oðre wendan fram him, and helden here castles him togeanes. Jfr. Parallelstedet hos Orderic p. 875 og hos Wilhelm af Malmesb. fol. 95 b.

² Forsaauidt de følgende faa Linier skulle sætte Læseren ind i Begivenhedernes Gang, maa jeg henwise til de bekjendte Skrifter over Korstogene, navnlig Wilken, der for en Deel har været min Veileder i Brugen af Kilderne, som jeg efter Pligt, men kortelig har angivet. Men den egentlige Opgave her er at bestyrke Gallberts temmelig isoleret staaende Beretning, ved at fremdrage af andre samtidige Forfattere de Vink, der antyde, at man virkelig i det hellige Land har tænkt paa et nyt Kongevalg, og dette har Wilkens ikke taget synderlig Hensyn til, ja endog ganske forbigaaet et Hovedsted.

³ Nemlig i Aaret 1118: Wilh. Malmesb. fol. 84 b, Wilh. Tyr. p. 316, Anon. hist. Hieross. P. II. p. 615, Bongars. Matth. Westmonast. p. 259 o. fl.

⁴ Wilh. Tyr. p. 318—19: • consanguineus suus. • — Kemaladdin hos Wilken II B. S. 457.

Gazi, der fra Egnene ved Metilene udbredte sit frygtelige Navn over alle Nabolandene og kort efter Ilgazis Död endog fangede Grev Joscelin af Edessa med flere andre anseelige christelige Riddere ¹. Men Edessa var saavel hele Rigets som fornemmelig det antiochenske Fyrstendömmes vigtigste Formuur, og Kongen maatte altsaa af en dobbelt Grund bekjæmpe en saa farlig Fjende. Da Balduin drog frem, veeg Balak uovervunden tilbage for den overlegne christne Hær, men dog saaledes, at han stedse holdt sig i Nærheden, udspeidende en gunstig Leilighed til Kamp eller Overfald; og da Kongen engang altfor tryk foretog sig en Reise ind i Landet hiinsides Euphrat og sorglös vankede om med nogle faa Riddere, blev han ved Ursach pludselig overrasket af et Baghold den 8 April 1123, omringet, fangen og fört til Chortbert, hvor ogsaa Joscelin hensad i Lænker ². Saaledes var nu ikke alene de to vigtige Lehnsfyrstendömmes ved Orontes og Euphrat, men ogsaa Hovedriget selv uden Styrer. Men en ægyptisk Flaade truede Kysterne og förgædede den almindelige Bestyrtelse; Udsigterne til Balduins Befrielse vare svage og ingen Tanke naturligere end den om et nyt Kongevalg.

Foreløbig valgte man Rigets Connetable, Eustach Grenier, til Rigsforstander, og afsendte kort efter et Gesandtskab for at söge Understöttelse hos den venetianske Doge, *Dominico Michael*, som dengang laae ved Corfu med sin Flaade ³. Men Rigets Tilstand vedblev at være höist betænkelig. Da den kjække Eustach döde, da den ægyptiske Flaade nærmede sig Kysterne, da Balak erobrede Haleb, da Kongens Forsög paa at sætte sig i Frihed mislykkedes og da den af Fængslet undkomne Joscelins Kamp ikke förte til andet Resultat, end at Balduins Fængsel forflyttedes fra Chortbert til det fjernere Harran ⁴, saa syntes Omstændighederne aldeles at tilintetgjöre ethvert Haab om Balduins Befrielse og paa det meest trængende at opfordre de Christne til et nyt Kongevalg. Og

¹ Gautheri bella Antioch. p. 449, 454, 453, 460, 462, Wilh. Tyr. p. 320, 322. — Fulcher p. 429, 451. *Baladsathanas*, id est *Viccomes Baldae*, skriver Orderic l. XI. p. 323. — Wilh. Tyr. p. 324, 325, Matth. Westmonast. p. 240.

² *Sciens, dominum regem advenisse, coepit a suis incursionibus aliquantulum retardari et ejus declinare conflictus. . . . Circuibat tamen cum expeditiore militia, quasi de remoto, si ei daretur locus, ut nostris inferre damnum posset etc.* Wil. Tyr. p. 323, Anon. hist. Hier. P. II. p. 616, Marius Sanutus p. 133 og Andr. Dandolo (Muratori XII. p. 270) skrive: *Quarta petra*. Kemaleddin lader Kongen fanges i et ordentligt Slag.

³ Fulcher p. 452, Wilh. Tyr. p. 326. Denne *Domin. Michael*, var 1117 bleven Doge: Dandolo col. 267.

⁴ Wilh. Tyr. p. 326, 327, 328, Fulcher p. 454, 455, 456. *Wilhelmus de Buris* blev Eustachs Efterfølger som Rigsforstander. — Orderic Vital. p. 327. — Anon. hist. Hieros. p. 619, 620, Marin. Sanut. p. 133.

det er vist, at de alvorligt tænkte derpaa; thi derfor lod Dominico Michaelæ, der ved en blodig Kamp havde rensat Kysterne for saracenske Flaader og nu beredede sig til Beleiringen for Tyrus, udtrykkelig indføre i det Document, hvorved Republiken betingede sig Løn for sine Tjenester, den Bestemmelse, at dette Document skulde bekræftes af den Konge, der muligen maatte blive valgt i den fangne Balduins Sted¹. Og ville vi nu vide, hvem da Korsfarerne i det hellige Land havde isinde under disse vanskelige Forhold at smykke med den hellige Krone, saa maae vi vende os til Grev Carls Biographer.

Den samtidige og saa vel underrettede Galbert fortæller nemlig med bestemte Ord, at da de Hierosolymitaneres Konge sad fangen i Saracenernes Fængsel og Staten var uden Hersker, saa sendte Korsridderne efter fælleds Overlæg og eenstemmig Mening Breve til Grev Carl af Flandern og bade ham at komme til Jerusalem og modtage Riget Judæa og det catholske Kongeriges Krone i den hellige Stad². Naar dette Budskab er afsendt og kommet til Flandern, siges os ikke; men ifølge det ovenfor meddeelte feile vi neppe meget ved at ansætte dette til August eller September Maaned 1123, förend den venetianske Flaades Ankomst, da Rigets Nöd var stegen til det Höieste, og Kongens Forflyttelse til Harran syntes at have gjort hans Befrielse umulig³.

Grev Carl — saaledes fortæller den samme Forfatter — overlagde denne Sag med sine troe Venner; men da han fandt, at hans Nærverelse i Flandern var nödvendig, afslog han den tilbudne Ære⁴. Tiden, da dette Afslag er bragt til de palæstinensiske Christne, kunne vi maaskee ved en Sammenstilling med andre Efterretninger nöiere bestemme: det maa udentvivl være skeet för Midten af det næste Aar. Thi da Dominico Michaelæ d. 27 Juni 1124 havde erobret Tyrus, skulle Hierosolymitanerne have tilbudt ham den ledige

¹ Wil. Tyr. p. 829, 830, Jacob de Vitriaco p. 1071—2 Bong., Fulcher p. 435, 436. Hos Wilhelm af Tyrus findes hele Documentet p. 351: *Sin vero alter ad Hierosolymitanum regnum in Regem promovendus advenerit etc.* Andreas Dandulos Scholiast p. 275 har det samme. Jfr. Mar. Sanut. p. 139.

² *Hujus quoque vitæ tempore contigit, regem Hierosolymorum in captivitatem Saracenorum cucurrisse in sancta civitate imperii catholici coronam, dignitatemque regiam possideret.* Galb. p. 116.

³ Jeg bemærker dette, fordi Langebeks Angivelse a. St. i Ann. neppe er ganske rigtig. Kemaleddin hos Wilken angiver bestemt Kongens Fangenskab til Aaret 1123. Til den modsatte Feil synes Langebek efter Ordenen, han følger, at gaee paa et andet Sted, nl. p. 69, hvor han antyder Tilbudet af Jerusalem's Krone efter (*postea*) Henrik V's Död, d. e. 1123, hvilket umulig kan være rigtigt.

⁴ Galbert a. St. *Noluit igitur, super hoc accepto fidelium suorum consilio, deserere patriam Flandriarum etc.*

Throne, som han dog afslog ¹. Men da vare ogsaa Udsigter aabnede til Kong Balduins snarlige Befrielse: Balak var fældet, og de med Halebs nye Behersker Timurtasch begyndte Underhandlinger havde den bedste Fremgang ².

5. Under disse Forhandlinger med det fjerne Østen var imidlertid den truende normanniske Feide udbrudt og tillod ikke Carl at forblive ganske uden Deeltagelse; det kunde, som vi ovenfor have seet, ikke være ham ligegyldigt, hvis Henriks Magt blev altfor overveiende paa denne Side Canalen. Da derfor Kongens Vaaben havde en saadan Fremgang, at han i Slaget ved Bourg-Teroude 1124 fangede næsten alle sine mange Fjender ³, og nu beredede sig til at straffe dem saaledes, at de ikke oftere skulde blive istand til ved idelige Oprør at træde hans Planer iveien ⁴, saa begav sig Grev Carl, hvis Interesse det netop var at kunne opstille Modstandere mod de Planer, der udgik fra det engelske og brabantiske Hof, personlig til Rouen og talte med Dristighed til Forsvar for de fangne Riddere imod Henriks barbariske Haardhed. "Konge", sagde han, "Du gjør en uhørt Gjerning efter vore Skikke, naar Du straffer Krigsmænd, der ere tagne i Kampen under deres Herres Faner, med Tabet af Lemmer og Førlighed!" ⁵ Men Kongen

¹ Ogsaa denne Beretning bliver her af Vigtighed til Bestyrkelse af en Sag, for hvilken Galbert staaer alene som Hjemmelsmand. Wilken har ganske forbigaaet den. Den støtter sig paa *Scholiasten* i den ambrosianske *Codex af Andreas Dandolo*, hvor man col. 271 læser følgende: *In aliis codicibus scribitur, tunc omnes Christianos voluisse eligere Regem loco Balduini II captivi Dominicum Michaelen, Ducem Venetorum, et ipsum renuisse, quin omnem operam dedisse, ut liberaretur. Itaque e captivitate Soldani liberatus, confirmavit privilegia per Patriarcham Venetiis concessa etc.* Denne Scholiast er en kyndig Mand og fast alle hans Tillæg vise sig paalidelige, hvor de kunne controlleres. At han har benyttet Wilh. Tyrus, forekommer mig temmelig tydeligt.

² Fulcher af Chartres ender netop med Balaks Død. Jfr. Wilh. Tyr. p. 359, 341. Balak havde kort iforveien ladet Kongen bringe fra Harran til Haleb; derfra kom han d. 20 Juni foreløbig til en anden tyrkisk Fyrste, og endelig i Slutningen af August 1124 tilbage til sit Rige. Anselm. Gembl. p. 190 feiler, naar han ansætter Lösladelsen til 1123 og Orderic p. 351, skjönt han heraaber sig paa Öienvidner (out ab his, qui interfuerunt, audivi) endnu mere, naar han vil, at Balduin holdtes fangen i sex Aar.

³ Den egentlige Seierherre var Kong Henriks Kæmerer, Wilhelm af Tancarville: *Annal. Waverleiens.* p. 148, *Matth. Westmonast.* p. 240, *Wilh. Gemmet.* p. 502, *Henric. Huntingd.* fol. 219 a. Men Rog. Hoveden fol. 275 b. ansætter urigtig denne Begivenhed til Aaret 1123.

⁴ Orderic lib. XII. p. 380: *Goiffredum de Torvilla et Odardum de Pino pro injurii reatu oculis privavit. Lucam quoque de Barra pro derisoriiis cantionibus et temerariis nisibus orbari luminibus imperavit.*

⁵ *Rem nostris ritibus inusitatam, domine Rex, facis, qui milites bello captos in servitio domini sui debilitatione membrorum punis.* Orderic a. St. Da Carl indføres talende *ialmindelighed*, har jeg hellere villet oversætte miles ved Krigsmand eller maaskee Lehnsmand end Ridder; thi endnu i det 12 Aarhundrede betyder dette Ord ikke absolut Ridder, men Lehnsmand d. e. Krigsmand i udmærket Betydning.

gjorde ham opmærksom paa, at nogle af de fangne Riddere virkelig vare hans Mænd, der havde brudt deres Lehnsed, og at een af de andre, der oftere havde modtaget Velgjerninger af ham, havde gjengjældt disse ved at synge Smædedigte om ham. Carl taug ¹, men overbeviist var han neppe; desto villigere maatte han være til, naar Leilighed gaves, at lægge Kraft i sine Ord ogsaa med Sværdets Tunge.

Og Leiligheden var snart tilstede. Det var nemlig saa langt fra, at Seiren ved Bourg-Teroude gjorde Ende paa Krigen, at den snarere synes at have været kun et Signal for større Begivenheder. Kong Ludvig kunde nemlig lige-saalidit som Carl være tjent med Englands stigende Magt i Frankrig; hidtil en hemmelig Deeltager, erklærede han sig nu aabenbart mod Kong Henrik og stillede Wilhelm Clito, der havde ægtet Fulcos yngre Datter Sibylle, som en Bevægelsesmand i de fangne normanniske Ridders Plads ². Men Henrik vidste denne Gang at opvække Frankrig en Fjende fra en anden Side; han overtalte nemlig sin Svigersøn Keiseren, paa hvem han synes at have udövet en ikke ringe Indflydelse, til at bryde med Frankrig ³. Af personlige Grunde var Keiseren tilbøielig dertil; han troede sig nemlig paa Conciliet i Rheims under Investiturstriden fornærmet af de Franske, og haabede nu, da han var forligt med Paven og forbunden med England, at kunne tage en eftertrykkelig Hævn. Keiseren samlede altsaa, uden endnu at erklære sig, en anseelig Hær af Sachser, Bairer, Lothringer, Schwaber og overhovedet alle Folskestammer hiinsides Rhinen, og besluttede fremfor alt at angribe og ödelægge Rheims, som den Stad, hvor han havde lidt Meen paa sin keiserlige Ære ⁴. Ludvig mærkede, hvorhen de tyske Rustninger sigtede og ansaa virkelig

¹ Orderic a. St. Den samme har p. 332 et artigt Ordspil om disse Voldsomheder: *Tunc (3: 1124) bissextilis erat annus, ac . . . super proditores revera corrui bissextilis!*

² The Saxon Chron. p. 543—49 ved Aar 1124. *Eall was þes unfrid for þes eorles sunu Robert of Normandi, Willelm het. Se ilce Willelm hefde numen Fulkes eorles gingre dohter to wife of Angeow, and forði se king of France and calle þas eorles heolden mid him, and calle þa rice men, and saidon, þet se king heold his broðer Rotbert mið wrange on heftnunge and his sunu Willelm mid unrichte aflemdre ut of Normandi. Orderic p. 376, som nævner den urolige Amalrik af Montfort som Ægteskabets egentlige Stifter, og siger, at Wilhelm fik Maine med hende »donec hæreditarium jus nancisceretur,« ansætter dette Ægteskab mellem Wilhelm og Sybille til Slutningen af Aaret 1125. Men Wilhelm af Malmesbury fol. 95 b, synes at sætte det tidligere, omtrent til 1121. Det er rimeligt, at Forlovelsen dengang er skeet, og det egentlige Ægteskab 1125 fuldbyrdet. Saxelronikens Udtryk: »hefde numen« passer ligegodt til begge Tidsbestemmelser.*

³ Sugerus p. 126. — Mathilde var allerede 1109 bleven forlovet med Keiseren og havde ægtet ham 1114. Saxo Annalist, ap. Eccard Tom. I. p. 625, 651, Meyerus p. 45.

⁴ Suger a. St. er Hovedkilden for denne Beretning; men uagtet han var personlig tilstede ved den Sag, hvorom han fortæller, saa synes han dog meget at overdrive dens Storhed og Vigtighed. Imperator

den Fare, der truede ham, for saa betydelig, at han paa en Rigsdag høitidelig opfordrede alle sine Vasaller, hele sit Folk, til ved en kraftig og samdrægtig Modstand at frelse det fælleds Fædreneland. Da fremtraadte ogsaa den franske Nationalaand paa en for den Tid sjelden og udmærket Maade: alle Vasaller, endog de, der hidtil havde været Ludvigs Fjender, lovede at møde med gode og talrige Stridsmænd. Men blandt Rigets Lehnsmænd indtog Grev Carl een af de første Pladser, og han fik nu Anledning til at vise sin Styrke: han alene skulde ifølge en samtidigt Öienvidne have stillet titusinde væbnede Mænd¹. Hele den franske Hær udgjorde en forhen useet Masse, over hvilken den indviede Oriflamme udbredte krigersk Sammenhold og hellig Begeistring². Men det imposante Skuespil af et Sammenstød mellem to store Nationers bedste Kjæmper skulde denne Gang ikke gives. Da nemlig Keiseren under Paaskud af Uroligheder hjemme yeg tilbage med sin Hær, og da Grev Amalrich af Evreux lykkelig havde modstaaet Kong Henriks Forsøg paa at trænge ind i Frankrig³, saa svandt dette Aar hen uden at fremvise de store Begivenheder, som det bebudede, og Keiserens uventede Død i det næste Foraar 1125 ledede til en ligesaa uventet Fred mellem Frankrig og England⁴. Carls store Rustninger bleve saaledes overflødige.

Henricus, skriver han, collecto longo animi rancore contra dominum regem Ludovicum, eo quod in regno ejus Remis in concilio domini Calixti anathemate innotatus fuerat, exercitum, quantumcunque potest, Lotharingorum, Alemannorum, Baiuoriorum, Svevorum et Saxonum, licet eis infestaretur, colligit, alio tendere simulans, consilio regis Anglici Henrici, cujus filiam reginam duxerat, qui etiam regi guerram inferbat, Rhemis civitatem inopinate aggredi machinatur, proponens aut eam subito destruere, aut tanta dehonestatione et oppressione civitatem obsidere, quanta dominus Papa in eum agens sedit sessione. De tydske Chronicauer gjøre ikke saa mange Ophævelser af denne Krig. Det bedste Parallelsted til Suger troer jeg at finde hos den saxiske *Annalist* col. 634, der rigtignok omtaler Keiserens Expedition som en *almindelig*, men dog tillige siger, at Keiseren ikke førte mange Tropper med sig, *quia Teutonici non facile gentes impugnant exterarum*, en mærkelig Yttring, der lige indtil den nyeste Tid har stadfæstet sig.

¹ Suger p. 127. Nobilissimus etiam Comes Flandrensis cum *decem millibus militum pugnativissimorum* triplicasset exercitum, si tempus scisset, extrema acie ad peragendum ordinabatur. Det forekommer mig noget stærkt.

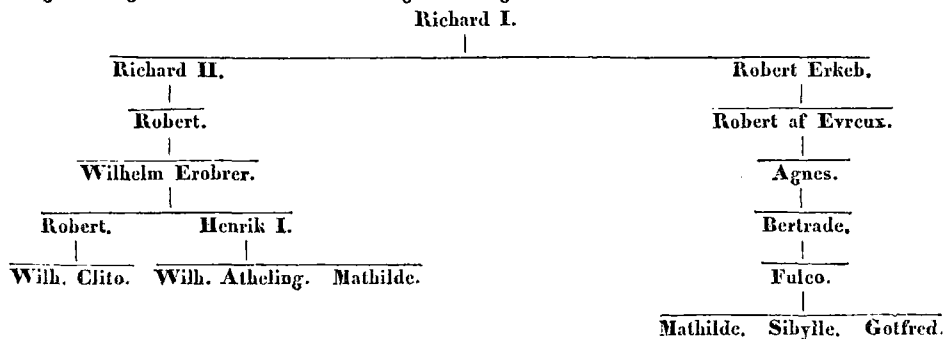
² Suger p. 126. Rex vexillum ab altare suscipiens etc. (jfr. Buzelini Gallo-Flandr. p. 38). Tantæ militaris et pedestris exercitus copiæ apparebant, ut viderentur superficiem terræ more locustarum, non tantum secus decursus aquarum, sed etiam montanis et planitie devorare. Dette er da nu Poesie. Iridlertid siger dog ogsaa den samtidige sax. *Annalist* col. 634, at Keiserens Speidere hver Dag bragte ham Efterretning om dea meget store og kamplystne franske Hær.

³ Suger p. 127.

⁴ Inimici in gratiam ultro redeuntes, amicitie dextras dederant a. St. I Freden har ogsaa Carl deeltaget; thi siden kaldes han *Henrico dilectissimus*: Henr. Huntind. fol. 249 a, Roger Hoved. fol. 274 a, hvilken sidste dog feiler imod Chronologien. — Keiserens Død (et Öienvidnes Beretning derom, jfr. Lanculph

6. Men den samme Begivenhed, der gjorde dem overflødige, frembød tillige en ny Anledning til at bruge dem, om ellers Carl havde villet benytte denne. Med Henrik den Femte uddøde nemlig den frankiske Keiserstamme i Tydskland, og Keiservalget fremkaldte de gamle Stridigheder: Sachserne i Norden og Frankerne i Syden vilde hver for sig give Riget en Hersker; Fyrsterne vilde fornemmelig have en föielig og Geistligheden tillige en from Herre ¹. De Fyrster, paa hvilke den offentlige Opmærksomhed maatte være henvendt, vare de tvende hohenstaufiske Brødre, Frederik af Schwaben og Conrad af Franken, Markgreve Leopold af Österrig, Hertug Henrik af Baiern og Hertug Lothar af Sachsen ². Ingen af disse syntes at staae Thronen nærmere end Hohenstaufferne, af hvilke dog Conrad for Öieblikket var fraværende paa en Valfart til det hellige Land:

de S. Paulo hos Muratori Tom. V. p. 307) gjorde Mathildes Haand disponibel og tilbød hendes kloge Fader et ypperligt Middel til en hurtig og stadig Udsoning med den frygtede Fulco. Jfr. Radulph. Coggeshale ap. Dom Bouq. XIII. 218, Annal. Waverl. p. 149, The Saxon. Chron. p. 332—33, Wilh. Gemmet. p. 304, Wilh. Malmesbur. fol. 99 a, Henr. Huntind. fol. 219 b. — Ved denne Tid maa da Henrik have naaet, hvad han længe arbejdede paa, at faae Forbindelsen opløst mellem Wilhelm Clito og Sibylle (see ovenfor S. 46 Anm. 3 og S. 1 Anm. 2). Han havde den Dristighed at bruge deres Consangvinitet som Paaskud, uagtet aldeles det samme Forhold fandt Sted ei alene i hans tidligere Ægteskabsplan mellem Wilhelm Atheling og Mathilde af Anjou, men ogsaa i denne Forbindelse mellem Enkekeiserinden og Godfred, — et mærkeligt Bidrag til den canoniske Ret i Ægteskabssager:

Jfr. Simeon Dunelmens. ap. Dom Bouq. Tom. XIII. p. 82, Orderic p. 338.

¹ Uldar. Babenh. Cod. epist. ap. Eccard. Tom. II. col. 533: Nullum tamen præjudicium deliberationi et voluntati vestræ facientes, nil nobis singulare ac privatum in hac re usurpamus, quin potius discretioni vestræ hoc adprimæ intimatum esse cupimus, quatenus *memor oppressionis, qua ecclesia cum univervo regno usque modo laboravit*, dispositionis divinæ providentiam invocetis, ut in substitutione alterius personæ sine ecclesiæ suæ et regno provideat, quod *tanto servitutis iugo a modo careat et suis legibus uti liceat*, nosque omnes eum subjecta plebe temporali perfruamur tranquillitate.

² Sigism. Calles Annual. eccles. Germ. Tom. VI. I. p. 273 nævner disse fire ifølge Anon. narr. de elect. Loth. Anseligere Fyrster end disse gaves ei heller i Riget.

Frederik var klog og tapper, gavmild og krigskyndig, Folkets og Riddernes Helt ¹; Conrad var en kjæk, dristig og høitfarende Aand; de vare Søstersønner af den afdøde Keiser, de eiede betydelige Arvelande, som de ved Morbroderens Død forøgede med hans og den saliske Fyrstestammes private Godser; i dem endelig syntes ogsaa Leopolds og den bayerske Henriks Ønsker at kunne forenes, da hiin var deres Stiffader og denne Frederiks Svigerfader ². Men begge Hohenstaufferne vare stolte og herskesyge og Conrad dertil trodsig og voldsom; Mange frygtede, at de paa Keiserthronen vilde gaae frem paa den af Salierne betegnede Vei, og Ingen frygtede dette mere end Paven og Erkebiskop Adalbert af Mainz, der begge havde havt Prøver paa den saliske Slægts Kraft, Herskelyst og Dygtighed ³. Leopold og Henrik kunde som forbundne med Hohenstaufferne heller ikke tilfredsstille, og den sachsiske Lothars Udvælgelse vilde öiensynlig fremkalde en alvorlig Kamp, hvis Udfald, hans Krigerdygtighed uagtet, altid kunde blive tvivlsomt.

Under disse saa vanskelige Omstændigheder maa det være skeet, hvad Carls samtidige og troværdige Biograph fortæller os, at de Visere blandt Geistligheden og Folket i Tydskland søgte en Herre, som var ædel af Byrd og af Sind, og derefter fattede den Beslutning, at tilbyde Grev Carl af Flandern den tydske Krone ⁴. Nylig havde man hørt om den anseelige Stridsmagt, hvormed han vilde møde paa Tydsklands Grændser, og troede vel, at han kunde være Hohenstaufferne voxen; længe havde man kjendt hans fromme, gudfrygtige Sindelag, og sluttede vel, at han ikke vilde blive Kirken farlig. Altsaa, det Partie, som havde erklæret sig for ham, sendte til ham tvende anseelige Herrer, Erkebiskop

¹ *Dux in bellis fortis, in negotiis ingeniosus, vultu et animo serenus, in sermone urbanus, donisque tam largus, ut ob hoc multitudo maxima militum ad eum conflueret, seque ad serviendum illi ultro offerrent.* Et Ordsprog sagde: *Dux Fridericus in cauda equi sui semper trahit Castrum*: Otton. Fr. de gest. Fred. ap. Urstis. Tom. I. p. 414.

² Saxo Analist. col. 637. *Proprietates suas atque reginam ejusdem Friderici, utpote hæredis sui, fidei commisit.* Dette maatte bestyrke Hohenstauffernes Indbildning om en arvet Ret til Thronen og Valgfyrsternes Bestemmelse, at modarbejde denne. Jfr. Balderic p. le Glay, Append. II. cap. XIII. p. 381. — De hohens. Brödres Moder, Agnes, var anden Gang gift med Markgreve Leopold af Österrig: Otto Frising. cap. X. p. 415. Frederik var gift med Hertug Henrik den Sortes Datter Judith: *ibid.* cap. XIV. p. 413.

³ Sidst i den langvarige og nylig endte Investiturstrid. Ogsaa Erkeb. Frederik af Cöln havde ligget i Feide med den afdøde Keiser. Jfr. f. Ex. Chron. St. Pantaleon. ap. Eccard. Tom. I. col. 927;

⁴ Galbert p. 113. *Igitur sapientiores in clero et populo etc.*

Frederik af Cöln og Grev Godfred af Namur ¹, som paa hele Geistlighedens og Folkets Vegne skulde bede og besværges ham, at han vilde modtage den keiserlige Værdighed: alle baade geistlige og verdslige Store ventede med Længsel at kunne vælge ham, saa at, dersom han vilde begive sig til Tydskland, vilde de eenstemmig have ham paa de catholske Keiseres Throne ².

Saaledes fortæller Galbert. Det er vel paafaldende, at de tydske Anna-
lister fra denne Tid paa en enkelt nær ikke omtale denne Begivenhed, men den kan desuagtet ikke med Grund kaldes i Tvivl. Galbert er samtidig, levede i Flan-
dern, ja i Brügge selv, og er i alle Henseender vel underrettet; han er meget omstændelig i Fortællingen og turde næppe vove at forfalske Kjendsgjerninger, hvorom enhver paa den Tid maatte vide Besked. Dertil kommer, at den Samtidige, der bekræfter Galberts Ord, nemlig Biskop Otto af Freisingen, maa saavel ved sin Character som ved sine Forhold ansees for et Vidne af første Rang ³. Men da Sagen kun var og blev et Project, er det vel tænkeligt, at nogle Krönikeskrivere have været uvidende om den, og at andre ikke have agtet den Omtale værd. Carl vilde nemlig ikke indlade sig paa det gjorte Forslag.

Galbert beretter, at da Greven havde hørt Gesandternes Ærende, holdt han desangaaende et Raad, hvori han overlagde denne Sag med den flanderske

¹ Denne Frederik var 1099 efter Herimannus bleven Erkebisp af Cöln (Sigeb. Gembl. p. 168, Saxo Anal. col. 386), hørte til Adalberts Partie, og var en Mand af stor Indflydelse. Martene et Durand, vet. sc. Coll. Tom. I. col. 640—681 giver en lang Række af Breve fra ham. Jfr. Wilh. Malmesb. fol. 94 a, 96 b. Godfred af Namur var fordum Henrik Vs, altsaa ogsaa Hohenstaufernes Fjende: Chron. St. Pantaleon col. 925. Begge vare ved en egen Interesse forbundne med hinanden. Jfr. Schateni Annal. Paterborn. Tom. I. 692. Begge finde vi ogsaa senere sammenstillede f. Ex. i et Diplom af 1151 hos Martene og Durand a St. col. 703.

² Omnes enim meliores tam in clero quam in populo eligendum sibi eum justissimo desiderio expectabant etc. Galbert p. 115.

³ Otton Frising. Chron. lib. VII. cap. 17 p. 148 skriver saaledes: Principes Moguntiae conveniunt, ibique habito de successore consilio, quatuor regni optimates, Lotharius Dux Saxonum, Fridericus Dux Svevorum, Leopaldus Marchio Orientalis, Carolus Comes Flandriae ad regnum designantur. Naar man erindrer, at denne Biskop Otto var en Søn af Markgreve Leopold og Agnes, altsaa en Halvbroder til begge Hohenstauferne, og dertil en lærd og sandhedskjærlig Mand, saa vil man see, hvilken Vægt han giver Galberts Fortælling. Naar hans Ord iøvrigt ere stillede saaledes, som om Carl havde været tilstede paa Valgdagen i Mainz, saa er det kun en Følge af den Korthed, hvormed han omtaler denne Sag. Vi maae i denne Henseende holde os til Galberts udførligere Beretning. Iøvrigt har der forundret mig, at hverken vore egne danske Historieskrivere eller de anseligere tydske (f. Ex. Raumer) have bemærket dette Sted, som dog betyder langt mere end det almindelig anførte af Alberic (Langeb. a. St. not. r), der levede et heelt Aarhundrede sildigere.

Adel og Landets store Vasaller ¹. Stemmerne vare deelte, og Carl selv synes at have vaklet i sin Beslutning. Hans virkelig hengivne og oprigtige Venner beklagede sig over, at han kunde tænke paa at forlade dem, og forsikkrede, at hans Bortgang vilde blive Landets Ödelæggelse; de derimod, som vare hans hemmelige Fjender, appellerede til den Fölelse for Hæder og Storhed, som aldrig mangler i en dygtig Sjel, og raadede ham af al Magt at modtage den keiserlige Krone; men skjult i deres Hjerter laae kun det Önske at fjerne ham fra Flandern. Carl havde imidlertid Besindighed eller Selvfornægtelse nok til at følge sine sande Venners Raad: han afslog den Krone, man vilde række ham, og forblev i sit eget Land. — Ikke længe efter mödte Frederik, Leopold og Lothar paa den bestemte Valgdag i Mainz, hvor Adalbert ved en snild Vending satte det igjennem, at Lothar paa en temmelig tumultuarisk Maade blev valgt den 30 August 1125 ².

7. Hvad der maaskee ikke lidet har bestemt Carl til at afslaae en tilbuden Krone, der dog syntes ikke at kunne vindes uden Strid, var udentvivl de Farer og Elendigheder, der til samme Tid truede hans eget Land. I det foregaaende Aar var en almindelig Misvæxt indtruffen i England ³; en Maaneformörkelse, nogle Misfostre og andre Jertegn skrækkede Flandrerne ⁴; i al Fald kunde sorgelige Erfaringer lære, at et saadant Uaar kommer sjelden alene, og denne Erfaring blev atter her bekræftet. Den fölgende Vinter 1124—1125 var nemlig saa haard og medförte en saa uhyre Mængde Sne og Iis, at Fiskene ikke kunde leve i Vandet

¹ Galbert a. St. Consilium cum Nobilibus et Paribus terræ suæ subiit etc.

² Lotharius rapitur, Lotharius humeris imponitur et regiis laudibus renitens ac reclamans extollitur. Anonym. de electione Lotharii i Eccardi Qvaternio monumentor. vett. p. 46—48, som er Fløved-bilden. Raumer 1 B. S. 264—267 har oversat ham. Jfr. Saxo Annal. col. 637. Otto af Freis a. St. Calles ann. eccl. Tom. VI. I. p. 273—76 o. a. Butkens Troph. de Brab. T. I. p. 100 nævner fem Fyrster om Valgcandidater paa selve Valgdagen, i det han tilföier Carl af Flandern og Conrad af Franken; derimod forbigaaer han Hertug Henrik af Baiern, som var tilstede, men rigtignok ikke som Competent.

³ The Saxon Chron. p. 349. *Des ilces geares (nemlig 1124) wæron fiela untine on Engle-lande, on eorne and ealle westme.* Lamberti Waterlosii chron. Camerac. hos Dom Bouquet Tom. XIII. p. 493 udstrækker dette ogsaa til de flanderske Egne.

⁴ Den sachs. Annalist col. 653 fortæller, at Conrad af Franken blev saa forskrækket over Maaneformörkelsen, at han lovede en Valfart til Jerusalem. Flandrernes Forfærdelse beskriver Galbert p. 114. Jfr. Chronogr. Saxo i Leibnitzii Access. hist. p. 286. — Misfostrene sætter Oudegherst fol. 117 b. noget senere, men det er urigtigt, hvis de skulle, som han siger, bebude Hungersnöden. Dette sees ogsaa af Anselm Gembl. p. 190.

og mange Mennesker frøs ihjel¹; den vedvarede dertil med Hagel, Regn og Kulde saaledes ud over Vinterens almindelige Grændse i disse Egne, at Skovene endnu i Mai Maaned ikke vare grønne². Endnu ved Pindsetid indtraf en stærk Frost, der tilintetgjorde alt Haab om en taaelig Viinhøst, og i Midten af Juni en saa voldsom Kulde og Regn, at Sæden paa Marken, især Hveden og Havren, for en Deel blev ganske ødelagt³.

Dette Veirlig, som udbredte sig over Tydskland, Flandern, Danmark og en stor Deel af Frankrig havde i alle disse Lande den samme Følge, en almindelig Misvæxt i Aaret 1125⁴, som allerede med Vished kunde forudsees paa den Tid, da de tydske Gesandter indfandt sig hos Carl og vel kunde gjøre ham det betænkeligt at inllade sig paa deres Tilbud⁵. Misvæxten medførte en frygtelig Hungersnød, der fornemmelig i det følgende Aar 1126⁶ steg i den Grad, at der i adskillige Egne aldeles intet Brød var at erholde, og at Folket endog i Fasten maatte tilfredsstille sin Hunger med Kjødspiser, naar det kun havde disse. Endelig, som det pleier at skee, Mangelen paa Næringsmidler og Nydelsen af fordærvede Nærings-

¹ Anselm. Gembl. p. 189 an. 1124. *Hiems solito acerbior et aggestu nivis, sæpius decidentis, nimis horrida et importuna. Multi enim pauperum infantes et mulieres asperitate frigoris defecerunt. Mortalitas quoque animalium maxima. In multis vivariis pisces absorpti sub glacie perierunt etc.* Den gammel-tydske Oversætt. af *Chronica Regie* hos Eccard T. I. col. 983 siger ogsaa: *Do was och gros hunger unde ein hart winter.*

² Chron. St. Pantaleon. col. 927: *Magnæ molis grando cedit IX Kal. Augusti (1124). Saxo Annal. col. 633 tilføier: secuta est maxima pestilentia boum, ovium atque suum. Anselm. a. St. Postea diutino frigore et pluvia, acris horrente inconstantia, vix tandem arbores floruerunt Majo mense.*

³ Conr. Urspergens. Chron. p. 207. *Quarta feria hebdomadæ Pentecostes, dirissimæ pruina, frigus plagam magnam tam novellis ubique frugibus, quam vineis abundantissimam jam foctuum suorum spem turgendo promittentibus intulit, nec multo post, id est XVI kal. Julii etc.* Jfr. Meyerus p. 43.

⁴ Meyer a. St. *Fuit parens ejus, que statim insecta est, famis.* Gualter cap. XI. p. 36 siger bestemt: *duobus annis ante mortem ipsius præteritis terræ sterilitas et messium raritas magnam alimentorum penuriam induxit.* Altsaa i Aarene 1125—1126.

⁵ Henrik V døde d. 25 Mai 1123 og Lothar blev valgt d. 30 August s. A. Gesandtskabet til Carl kunde vel da med Rimelighed henføres omtrent til Begyndelsen af Juli. Sml. Meyer an. 1123 et 1126. Galbert p. 114 vil, at Ulykken allerede 1124 kunde forudsees af — Maaneformørkelsen!

⁶ Chron. St. Bertini i Mantiss. p. 208: *qua fame et inedia durante a Kalendis Novembris usque ad novas fruges d. e. fra Novbr. 1125 til Hösten 1126.* At Hungersnöden ophørte i Slutningen af 1126, siger ogsaa Galbert p. 117 bestemt, naar han beretter, at den var ophørt för Striden med Erenbaldinerne begyndte. Jfr. Robert. de Monte ap. Dom Bouquet XIII. p. 328, Chron. Elnon. St. Amandi p. 434, Lambertii Waterlos. Chr. Cam. p. 498, Chron. Lobicens. p. 382 ibid. Chron. Comit. Flandr. p. 31, Chron. St. Bavon. p. 378 i Corp. Chr. Fl.

midler fremavlede epidemiske Sygdomme: Folk, især af de fattigere Classer, bleve blege og magre og døde i Hobetal¹.

Det maatte blive Grev Carls sørgelige og vanskelige Opgave, efter bedste Evne at raade Bod paa denne Ulykke, og alle samtidige Krønikeskrivere stemme ogsaa overeens deri, at han saavel ved sit personlige Exempel, som ved sine fyrstelige Anordninger viiste sig som en Fader for sit Folk. Selv lod han paa enhver af sine Gaarde, hvoraf han eiede mange som landsherlige Domainer, indlægge hundrede Fattige, som af ham daglig bleve underholdte med alle Fornødenheder²; han nedsatte Omkostningerne ved sit eget Taffel saameget, at hundrede og tretten Mennesker daglig kunde forsørges af det Besparede³; han modtog velvillig alle de Ulykkelige, som strømede til ham, og uddeelte sine Gaver saa rigeligt, at han paa een Dag i Ypern gav en Almisse af 7800 Brød⁴, og da han ikke eiede Brødkorn nok, lod han bage Brød af Havre, for at dog den Fattige ved Havrebrød kunde frelses fra den frygtelige Hungersdød⁵. Endelig opmuntrede han alle vegne sine mere formuende Undersaatter til Gavmildhed mod de Ulykkelige og dadlede strængt, hvor han erfarede, at de lukkede Öiet for deres Brødres Lidelser⁶. Paa samme Maade anvendte han sin fyrstelige Magt til at lette Nöden ved passende Love og Foranstaltninger. Han eftergav Landmændene en stor Deel af de Skatter, som de aarligen skulde erlægge⁷; han befalede dem, at de i dette Aar skulde besaae Halvdelen af de Agre, som ellers vare udlagte til Kornavl, med Ærter og Bønner, der kunde modnes tidligere end Kornet og saaledes give en Afgrøde, der kunde dække en Deel af det forrige Aars slette Höst⁸. Endvidere befalede han

¹ Galbert p. 114 nævner især Omegnen af Gent og Floden Lys som de Steder, hvor Nöden var størst. Saxo Annalist. col. 633: *ut pene pars tertia populi notetur occubuisse*; jfr. col. 637. Oudegh. fol. 117 b: *on trouvoit par les rues et chemins les gens morts de faim en nombre incomparable*.

² Gualter cap. XI. p. 86: *per singulas curtes suas*. Oudegh. a. St. oversætter: *lieux de son domaine*.

³ Galbert p. 113.

⁴ Gualter p. 87, Meyer p. 45, De Budt p. 282, Oudegh. fol. 117 b. Derimod siger Ægid. de Roya p. 25: 7600 Brød og Chron. Com. Fl. p. 81 kun: *amplius quam octingenti panes*. Galbert p. 114 tilføier, at han gav 100 Fattige i Brügge hver Dag et stort Brød, fra Quadragesima (1123) til det nye Aars (1126) Höst.

⁵ Galbert p. 113.

⁶ *Illos etiam ex Gandavo turpiter redarguit, qui passi sunt ante ostium domus suæ mori pauperes fame, quos pavisse poterant*: Galb. p. 114.

⁷ Gualter cap. XI. p. 86.

⁸ Galbert a. St. *quicumque duas mensuras terræ seminarent tempore sementis, alteram mensuram terræ seminarent faba et pisa etc.*

Bagerne, at de skulde bage Brød af halv Størrelse, for at derved ogsaa den Fattige kunde kjøbe et lille Brød¹; og Viinhandlerne befalede han, at de skulde sælge Vinen for en overmaade ringe Priis, hvorved han nærmest havde den Hensigt at bringe dem til at opgive en saa lidet indbringende Handel og derimod anvende deres Kræfter og Formue til at skaffe det langt nødvendigere Korn tilveie og drive Handel med dette². Han forbød over hele Flandern at holde Hunde og lod dem dræbe allevegne for derved at spare Fødemidler for Menneskene, og af samme Grund forbød han ei alene al overflødig Drik, men endog at brygge Öl i nogen betydelig Mængde³, i det han smukt sagde, at det var bedre, at de Rige drak Vand, end at de Fattige skulde døe af Hunger⁴.

Denne i hiin Tid ikke almindelige Menneskekjærlighed og skjønne Om-sorg for den fattige og ringe Almue kunde vistnok lindre Ulykken; afhjælpe den ganske kunde den ikke: mange Mennesker døde den skrækkelige Hungersdød⁵. Men Grev Carls Berømmelse udbredte sig selv til fjernere Egne og vedligeholdt sig længe efter hans Død i Folkets taknemmelige Erindring: Fremmede tyede i den haarde Nød til ham for at søge Redning og Hjælp⁶, og gamle Folkesagn, som senere Krønikeskrivere have bevaret os, have ophøiet og udmalet hans Fortjenester med poetisk Aand⁷.

8. Saa mild og menneskekjærlig en Tænkemaade end Carl under disse Ulykker lagde for Dagen, saa regjerede han dog stedse med stor Myndighed, straffede strængt begangne Forbrydelser⁸ og opretholdt med Kraft den offentlige Rolig-

¹ Gualter a. St.

² Vini quartam sex pro numis vendi præcepit et non carius, ideo ut cessarent negotiatores ab abundantia et emptione vini etc. Galb. p. 115. Om en gammel Byrde paa den flanderske Viinhandel jfr. Buzel, Annal. Gal. Fl. p. 235.

³ Meyerus p. 43. Chron. St. Bavon. p. 578 og Ægidius de Roya p. 27 sige: canes vitulosque, Ondeogh. fol. 117 b. ligeledes: les chiens et veaus. Forbudet mod Ølbrygning læse vi baade hos Gualter p. 86 og Galbert p. 114—115.

⁴ Narrat. de Abbat. Tornac. i Mantiss. p. 200: dicens, melius esse, ut divites aquam biberent, quam pauperes fame perirent.

⁵ Galbert p. 114, Meyerus p. 43 med Langeb. Not. 1.

⁶ Manrique Annal. Cisterciens. T. I. p. 160 (Suhm V. p. 235) beretter, at en Cistercienserabbed Stephan fra det sydlige Frankrig reiste til Carl for at bede ham om Hjælp.

⁷ Jeg vil siden finde Leilighed til at omtale dette. Her bemærker jeg blot foreløbig, at de flamske Folkebøger ligefrem angive Carls Omhyggelighed for Folket under Hungersnöden som den Hovedgrund, der siden paadrog ham en voldsom Død.

⁸ Sicut humilibus mansuetus, sic superbis apparebat severus; illos videlicet agnina lenitate demulcens, istos leonina severitate deterrens. Gualter cap. XII. p. 87.

hed, som Folkets Raahed og Vasallernes Feider i Flandern som i andre Lande fast daglig truede med at forstyrre. Han fulgte deri de fremfarne Grevers Exempel¹ og havde fra dem af en Grundvold at bygge paa. Allerede for et Aarhundrede siden havde Balduin IV. Skjægfager paa en Landdag i Oudenarde stiftet en almindelig Landefred, ladet denne besværges over Reliquier og derved givet den ligesom en religiøs Sanction²; kort efter havde de flanderske Bisper søgt at forplante til disse Egne den Gudsfred eller Treuga Dei, som til samme Tid ved Geistlighedens Mellemkomst var oprettet i Frankrig, og i Tidens Løb faaet den befæstet ved en paveelig Bekræftelse³; og da den senere Borgerkrig mellem den ældre og yngre Linie af den Balduinske Mandstamme atter havde forstyrret den indre Rolighed og givet den gjængse Feideaand ny Næring, saa maatte først Robert II. Jorsalafar⁴ og siden Balduin VII. Hapkin igjen fornye og bekræfte den ældre Landefred.

Ifølge det Forhold, som fandt Sted mellem Carl og Balduin, og den vigtige Deel, hiin tog navnlig i den indre Regjering paa dennes Tid, bliver det rimeligt, at Carl har havt vigtig Indflydelse paa den balduinske Landefred, ligesom paa dens Overholdelse i Landet selv⁵. Loven blev udstedet paa en Landdag i Ypern⁶ og indeholdt ifølge de gamle Annalisters Beretning i det Væsentlige følgende Bestemmelser, der paa en mærkelig Maade characterisere Tidsalderens Aand: Ingen maa om Natten bryde ind i anden Mands Huus; Ingen maa paasætte Ild eller true med Brandstiftelse, og den, som gjør det, skal have sit Liv forbrudt; Ingen maa

¹ Adrian de Budt. p. 282: quum vestigia prædecessoris sui Balduini insequeretur etc. og Ægidius de Roya ap. Sweertium T. II. p. 23: volens sequi tramites prædecessoris sui Balduini Hapkin comitis.

² Dette skeete i Aaret 1050. Jfr. Meyer s. h. a.

³ *Treuga Dei* blev paabuden af de fland. Bisper 1054. Man sammenl. Warnkönig 4 B. S. 128--29, hvor der af Liber Floridus anføres en Deel Steder, som vise, hvor overmaade meget Geistlighedens Indflydelse hidrog til at opretholde Landefreden. — Balduin Insulanus fornyede denne Fred 1065 ved Hjælp af Drogo, episc. Morinorum. Meyer. p. 50—51.

⁴ Denne Borgerkrig endtes først 1085, Aaret før Richildes Død: Meyer. p. 35. Gregor VII. havde endog 1085 sendt en Legat til Flandern for at lægge Baand paa det vilde Folks Oprørsaaend. Men ved Aar 1111 skriver Meyerus p. 42: VI Calendas Junias *pacem Flandricam*, a Balduino Pio antea factam, Robertus princeps renovavit etc.

⁵ Oudegherst fol. 116: Il fit publier en la ville de Saïnet Omer par ceux de son conseil la susdiete paix, que les Flamens appellent "*heerlycke vrede*", et que Baudouyn son predecesseur avoit introduit ou fait renouveler, adjoustant a icelle paix plusieurs autres bons articles. Og derpaa anfører Oudegherst som *Carls* Lov i Hovedsagen netop de samme, som af andre gamle Forfattere tilskrives *Balduin*.

⁶ Ferr. Loer. II. p. 266 siger udtrykkelig: in comitiis Iprensibus. Det samme siger Oudegherst, fol. 109, og tilføier fol. 110, at den endelige Beslutning toges i Winendale. Warnkön. fland. Rechtsg. 1 Th. S. 126 vil derimod, at Landdagen holdtes i Arras.

före Vaaben undtagen Grevens Fogeder, Slotsherrer og lignende grevelige Tjenere; den som saarer eller dræber en Anden, skal straffes efter Gjængjeldsens Ret¹, med mindre han ved Tvekamp, Vandprøve eller Jernbyrd beviser, at han har gjort det af Nödværge o. s. v.². Carl lod strax efter sin Regjeringstiltrædelse denne Landefred edelig bekræfte af de store Vasaller³, og satte den ved Geistlighedens Hjælp i en saadan Anseelse, at mange af dens Bestemmelser senere gik over i Flanderns gamle Landretter⁴. Frugten af denne indvortes Rolighed udeblev ikke: i Carls fjerde Regjeringsaar, sigte de Gamle, blomstrede hele Landet, Alt vandt et smilende Udseende, og Alle nöde den Sikkerhed og Lykke, som Fred og Retfærdighed udbredte⁵.

Da nu Carl saae, at den nye Tingenes Orden havde Venner blandt Folket, troede han at kunne gaae sikkrere frem ad den begyndte Vei⁶. Da derfor den Lovbestemmelse, der forbød Folket at bære Vaaben, enten endnu ikke gjaldt om dets offentlige Möder paa Thingene eller overhovedet ikke nöie nok blev overholdt, saa indskjærpede han den paany, i det han lod udgaae over hele Landet den Befaling, at alle de, som indfandt sig paa Torvet eller i de befæstede Slotte, skulde möde ubevæbnede, og at Ingen i Fredstid maatte begive sig til Thingstederne med Bue, Pile eller noget Slags Vaaben, under Straf af at tugtes med selve de Vaaben, som de ulovligen bare. Og uagtet det var en gammel, nedarvet og kjær Skik i Flandern som i Norden, at den frie Mand mödte paa Thingene med Frihedens Værge ved Siden, saa vidste han dog med Kraft at sætte sin Villie igjennem, saa at Folket böiede sig under Lovene og lod dets Stridigheder afgjøre ved Lov og Dom⁷. Ligeledes henvendte han sin Opmærksomhed paa de vilde og uregjerlige Kystboere i

¹ Denne Lov var gammel. Allerede Balduin VI (Montensis) skal have befalet: *Si quis alium occiderit vel membrum truncaverit, caput pro capite, membrum pro membro amputetur, nisi se defendendo hoc fecerit.* Meyer. p. 31.

² Jeg har oversat denne Prøve efter Ferr. Locr. p. 266. Vidtløftigere findes det samme udmalet f. Ex. hos Oudegherst fol. 114 a. b.

³ Galbert cap. 1. *Coepit utique majoris consilii prudentia pius Comes de pacis reformatione disponere, leges et jura regni revocare etc.* Jfr. Oudegherst fol. 116.

⁴ Warnkönig 1 Th. S. 123.

⁵ *Ita ut paullatim, pacis statu undecunque collecto, in quarto sui Comitatus anno per illum omnia florerent, omnia riderent, omnia justitiae et pacis securitate et multiplici jucunditate fruerentur.* Galbert a St.

⁶ Saaledes gjør Galbert Overgangen til at omtale Carls følgende Lov.

⁷ Galb. a. St. slutter sin Beretning saaledes: *Legibus et justitiis se regchant homines, omnia ingeniorum et studiorum argumenta ad placita componentes.*

det vestlige Flandern¹. Disse vare maaskee ved Normannernes tidligere Angreb saa vante til Vaabenbrug, at de ogsaa i Fredstid indbyrdes befeidede hinanden; de bestode maaskee for en stor Deel selv af Normanner, der havde nedsat sig paa Kysten og med Bibeholdelse af deres gamle nordiske Skikke tillige havde beholdt Stammefædrenes dristige Aand og krigerske Lyst². De havde den nordiske Sædvane, at tænde en Baune paa Toppen af Høiene for at kalde deres Venner til Strid mod en fælleds Fjende; men medens de Bauner, som Athelsteins ædle Fostersøn fordum havde ladet antænde paa Norges Klippetinder³, havde blusset af Fædrelandskjærlighedens hellige Ild, saa viiste de flanderske Bauner paa Carls Tid kun Rovsygens eller Partiehadets sørgelige Flammer. Naar disse raae Kystboere kom i Strid med hinanden, antændte hvert Partie sine Ildmærker for at kalde sine Hjælpere til sig og gjøre Borgerkrigen dobbelt rædselfuld, jo større Hobe der kunde fægte paa hver Side⁴. For at gjøre Ende paa saadanne Blodsudgydelser, forbød nu Grev Carl, at disse Baal mere maatte tændes, og saa stor var hans Anseelse og Frygten for ham blandt disse forvovne og vilde Mennesker, at der neppe fandtes en eneste, som vovede i ringeste Maade at overtræde hans Befaling⁵.

Istedenfor den saaledes ophævede Selvtægt stillede Carl Lov og Dom, og vænnede Folket til at adlyde begge. Han befalede, at den Anklagede skulde møde for Retten og der lovligen føre sin Sag⁶. Da nød Enhver Ret og Skjæl: Almuesmanden lærte snart at forsvare sin retfærdige Anke selv imod dem, der overgik

¹ Oudegherst fol. 116 skriver: "*le Westquartier de Flandre sur les marches et limites de la mer*", hvilket ogsaa stemmer med den samtidige Gualters Forklaring. Jfr. Damhouder S. 85.

² Det er værd at bemærke, at Flandrerne kaldte disse Folk *Barbarer* (Gualter cap. XII), hvilket Ord selv i Middelalderen beholdt en Bibetydning, der refererede sig til Sprogforskjellighed (jfr. Du Cange v. d. O.) Da nu desuden de Skikke, der tillægges dem, ere fuldkommen nordiske, og da Historien har Vidnesbyrd nok om Normannernes Tog til disse Kyster og Forbindelser med dem, saa vil man maaskee ikke finde det uantageligt, at vi i disse flamske Kystboere have Efterkommere af en nordisk Colonie.

³ Man erindre det bekjendte Sted af Saga Hakonar Goda cap. XXI: *pat seyldi oc fylgia uthodi því, at vita seyldi gera á hám föllum, sva at hvern mætti sia frá ödrom*; men tillige den Forsigtighed, som Hakon brugte derved (cap. XXII). Heimskr. 1 B. S. 147—148. Om Brugen af saadanne Blus i gamle Norden jfr. ogsaa *Finn Magnussen den første Novbr.*, især Tillægget S. 124 fgg.

⁴ Gualter p. 37: *Signa quoque, quibus in sublime levatis ad pugnas in id confederatos accesserent, quæque ob insaniam nimirum bellandi furentium Bacchas lingua illa vocare solebant.* Jfr. dertil Langebeks Note s. p. 69, Meyerus p. 45.

⁵ Gualter a. St. Men — derfor bleve disse vestlige Kystboere siden Carls Fjender og en Støtte for det Erembaldinske Partie, som Galbert p. 152 ikke utydelig tillkjendegiver.

⁶ Ut in virtute et eloquentia rhetorices unusquisque se defensaret, quum impetitus fuisset. Galbert cap. I.

ham i Lovkundskab og Veltalenhed¹, og hvad der manglede ham i en færdig og flydende Tunge, erstattede Carl ved Dommerens Skarpsindighed; thi med et beundringsværdigt Blik gennemskuede denne enhver Sag, modsatte sig de Ondes Undertrykkelser og straffede dem strængt, men frikjendte og belønnede de Uskyldige og værnede om de Fattige mod Stormands Overlast og Vold². Saaledes lyder Samtidens Stemme; men den lyder gennem Geistlighedens Mund, og vi have allerede seet, at denne Stand vel kunde lade sig bestikke til Lovtaler over hans Udøvelse af Rettens Pleie; dog, vi have ingen andre Vidnesbyrd og maae standse ved disse, om vi end ville troe ikke at burde tage Alting nøie efter Bogstaven.

Men Alle vare ikke tilfredse med ham. De Onde, siges der, syntes at mene, at den Lykke, han beredede Andre, togs fra dem. De mægtige og urolige Vasaller, der vare vante til at afgjøre deres Stridigheder med Sværdet i Haanden, ansaae hine Love for et Indgreb i deres Rettigheder³, maaskee endogsaa for et Tegn paa Fyrstens Svaghed og Blödagtighed; thi det raae Menneske begriber ikke, at Underkastelse under Loven endog hæver det ægte Mandsmod. De misundte ham hans Lykke og den Yndest, han nød hos Folket; de hadede ham, bagtalte ham hemmeligt og begyndte snart at lægge forræderske Planer imod ham⁴. Blandt disse Store var ingen ham mere fjendsk end den rige og mægtige Erembaldinske Familie.

9. Denne Familie spiller en saa vigtig Røle i Carls Historie og har en saa afgjørende Indflydelse paa hans Skjæbne, at vi nærmere maae gjøre os bekjendte med den. Dens Stammefader Erembaldus fra Veurne havde for omtrent halvfjerd-sindstve Aar siden paa Grev Balduin den Femtes Tid ved de skjændigste Forbrydelser hævet sig til de høieste Æresposter i Flandern⁵. Erembaldus tjente hos

¹ Galb. a St. p. 115. Man seer deraf, at Carl har befalet et *personligt* og mundtligt Forsvar for Retten. Iøvrigt kommer man her til at tænke paa Harald Heins Love for at forebygge Selvtægt og de Stores Vold mod de Ringere. Jfr. det meget agiterede Sted hos Saxo lib. XIV. p. 214 og Kofod Anchers Lovhist. 1 B. S. 55 i Qvartudg.

² Gualter cap. XII. Naar Galbert siger, at *Gud selv* straffede de mægtige Voldsmænd med Hungersnøden, saa ligger deri, at de havde overtraadt den hellige Treuga. For de Ringere var ellers saadan Straf en maadelig Opreisning.

³ Saaledes maa det forstaaes, naar Gualter cap. XIII siger: *Quidquid alienis videbant accrescere, suis commodis arbitrabantur deperire*. Det Privilegium, at turde tage sig selv tilrette, ansaaes i hine Tider for Frihedens Palladium; at søge Lovenes Hjælp var den fribaarne Mand uværdigt.

⁴ Prius quidem invidere, deinde occulta adversus eum odia exercere, et sic demum detractionibus lingvas laxantes, *Justi vitam caninis dentibus lacerare coepere*. Gualt. a. St. p. 33.

⁵ Balduin V. Insulanus regjerede 1034—1067, men da Erembalds Sønner endnu levede, maa hans *Ophøielse* vel henføres til Slutningen af Balduins Regjering. Anon. de passion. S. Caroli p. 72 vil

Boldrannus, dengang Castellan i Brügge. Han var født af uridderlig maaskee endog trælbaaren Slægt; men Castellanen værdigede ham ualmindelig Tillid og gjorde særdeles meget af ham¹. Erembald lønnede sin Velgjører ved at forføre hans Hustru Dedda eller Duva og tragte ham selv efter Livet. Paa et af Balduins Krigstog² laae Boldrannus, ledsaget af denne sin Tjener, paa et Skib i Scheldel-floden, og her udførte nu Erembald efter Aftale med Dedda det besluttede Mord, i det han i Nattens Mørke og Stilhed kastede sin Herre over Borde³. Natten bedækkede denne rædsomme Udaad med sin sorte Skygge; intet menneskeligt Öie havde seet Boldrans Dödskamp. Med Sikkerhed ilede den utroe Tjener til sine Misgjer-

ansætte Erembalds *Levetid* til Robert Friserens Regjering 1071—1093, hvilket vel lader sig forsvare, da Erembald i en ung Alder maa have hævet sig og virkelig paa denne Tid endnu var Castellan i Brügge.

¹ Galbert cap. XV. p. 163: "Erembaldus, miles suus, cui præ ceteris confidebat." Erembaldus kaldes altsaa *miles*, dog vel at mærke, ikke ligefrem, men *miles Castellani*, hvilket saavel efter Ordene, som med Hensyn til den følgende Fortælling blot betyder *Stridsmand*, og ikke Adelsmand, hvilken Betydning Ordet *miles* i denne Tidsalder fornemmelig har. Adelsmand eller Ridder var Erembald ikke, deri stemme ogsaa alle de Gamle overeens. Men skjönt de ogsaa stemme overeens i at fortælle, at han var Træl, *servus* (f. E. Galb. p. 117 o. m. a. St.), maa jeg dog tilstaae, at det forekommer mig at være en Overdrivelse for at gjøre Erembaldinerne mere forhadte. Trællestanden var meget nedtrykt i Flandern længe efter denne Tid, ja Warnkönig i Th. S. 353 vil endog have den almindelige Paastand, at Margrethe afskaffe Trældommen 1232 indskrænket derhen, at hun kun mildnede eller ophævede den paa sine Domainer; desto mindre synes det mig rimeligt, at en Træl skulde blive miles og dapifer (Anonym de pass. p. 72) hos Brügges Castellan, ja endog selv Castellan! — Lad nu imidlertid Erembald virkelig have været trælbaaren (*servus*), saa maa han dog visselig være bleven frigivet, f. E. af Boldrannus, förend han blev Castellan (summa olim in Flandria postestas: Sanderus Tom. II. p. 16), og var han dette, *saa var jo hans Efterkommere frie* (*liberi*); *thi de Frigivne regnedes til de Fries Classe*. Det forekommer mig klart, at der i Carls senere Paastand, at Erembaldinerne vare Trælle, ligger mere Chicane end Sandhed. Man kunde tænke sig flere Paaskud, hvoraf Carl kunde betjene sig, naaf han endelig vilde denne Familie tillivs, og rimeligst synes det mig at antage, at Erembaldinerne vel vare frie (*liberi*), men ikke frie af den höiere Classe, ikke af ridderlig Slægt eller hvad Galbert p. 117 synes at forstaae ved *proprii de pertinentia sua*. De manglede altsaa *Ritterbürtigkeit*. — Eller havde maaskee Een af Familien, som oftere skeete, gjort sig *tributair* til et Kloster? Eller vare Erembaldinerne maaskee bleve *tinglig ufrie* enten som Ministerialer eller som Beboere af et adeligt Gods? Eller havde de maaskee deres Oprindelse fra et ulige Ægteskab? — Hvorledes det egentlig hænger sammen, er det uidentvilt nu umuligt at udfinde, efterdi de Gamle ligefrem gaae ud fra den Forudsætning, at Erembaldinerne vare af trælbaarne Slægt, indrette alle deres Beretninger derefter og give den *hellige Greve* Medhold i alle Henseender. Derfor maa det her være nok at have ytret Tvivl og fremsat nogle Modgrunde til nærmere Overveielse.

² Det var i Krigen mellem Balduin og Keiser Henrik III. Meyerus ansætter denne i Aarene 1046 og 1050, men Sigebert af Gemblours mellem 1047 og 1057, som er det rigtige: Act. Sancti Mart. T. I. p. 38.

³ Saaledes Galbert p. 163. Anonym. de pass. p. 72 lader Erembald dræbe sin Herre under et Opløb, som det synes, i Brügge. Men Galbert maa vistnok have Fortrinet for Anonymen, der oftere tager fejl.

ningers Løn: han ægtede den vellystige Dedda, tilegnede sig med hende sin myrdede Herres Formue og vidste ved Hjælp af denne at vinde ogsaa hans anseelige Plads, Castellaniet eller Borggrevskaftet i Brügge¹; fem Sønner, som han avlede med hende, var den Stamme, der skulde nyde Frugten af disse Forbrydelser². Erembald og Dedda vare forlængst hjemfaldne den evige Domstol; men Slægtens Anseelse var ikke dalet. Castellaniet i Brügge syntes næsten at være blevet arveligt i Erembaldinernes Huus: efter Erembald selv fulgte hans ældste Søn Robert og derpaa Roberts Søn Walter³. Ingen vovede at bringe denne mægtige Families ringe Herkomst paa Bane; Greverne selv syntes at have glemt den⁴.

Paa Carls Tid stode Erembaldinerne i den høieste Anseelse, som nogen Undersaat kunde naae. Hovedet for dem var Bertulf, Erembalds Søn. Ved Rænker og Vold havde han sat sig i Besiddelse af Provstiet ved Donatianskirken, og i over 30 Aar beklædet denne Værdighed, hvormed fulgte Ærkecapellaniet hos Greven og det anseelige Embede, som Canzler af Flandern og Bevarer af det grevelige Segl⁵; han var dertil ved Arv og ved Gaver af de fremfarne Grever kommen i

¹ Galbert skriver: *Viccomitatum*, Anonymen skriver: *Castellanus Brugensis*, begge Dele lige rigtigt. Erembald var Castellan i over 50 Aar, (Papebrochii et Henschen. comm. præv. § VI. p. 161); jeg finder, at han har undertegnet et Diplom 1067 (Miræus T. I. p. 511—15), og et andet 1101 (Meyer. p. 41).

² Erembalds Efterkommere nævnes p. anf. St. saaledes:

Erembald g. m. Dedda.

Robert Castellan †.	Lambert Nappin †.	Desiderius Haket Castellan.	Ulfrik.	Bertulf Provst.
† Walter Castellan †.	† Albert. † Robert Barn.	Lambinus, Burchard, Robert † (Galb. p. 124).	Robert.	Robert. (Act. SS. Mart. I. 161.)

³ Castellanen Robert har undertegnet et Privilegium for Donatianskirken 1101 og et Gavebrev af Grev Robert II. 1109: Sander Fl. illust. T. II. p. 17. Walters Underskrift finde vi under Roberts Landfred 1111 og under et Mageskiftbrev af Baldiun VII. 1115: Meyerus p. 42, Sanderus a. St. Men — hvorledes kan da den samme Walter kaldes *Castellanus de Bruegis* i Aaret 1101 af Rymer, Anderson el. Holmes i *Rymeri Foeder. Tom. I. p. 1* i Anledning af Alliancetraetaten mellem England og Flandern i dette Aar? See ovenfor S. 20 Anm. 2.

⁴ Galbert p. 118. Quia Præpositus et cognati ejus a Comitibus prædecessoribus usque ad hoc tempus de servili conditione non interpellatus nec pulsatus fuit, quasi sopitum et multis temporibus neglectum foret, omnium oblivioni tradebatur.

⁵ Gualter cap. XIV. p. 33. I Aaret 1096 (Sanderus T. II. p. 65, Meyer p. 58) havde han fortrængt Lidbert: Galbert cap. XIII. p. 154. I Aaret 1089 var Provsten ved Donatianskirken udnævnt til Flanderns *bestandige Canzler*: Miræus T. I. p. 559, jfr. T. II. p. 911—12, T. III. p. 566, Die exc. Cron. fol. XVI b, Ondegherst fol. 103, Chron. Comit. Fl. p. 70, De Budt p. 230, Sanderus T. I. p. 20, Danhouder S. 79. Titelen Archicapellanus Comitibus bruger Bertulf selv i et Diplom hos Miræus III. p. 29—50.

Besiddelse af overordentlige Rigdomme¹. Haket, hans Broder, havde for tolv Aar siden efterfulgt Walter i Castellaniet i Brügge og stod saaledes i Spidsen for de vigtigste Anliggender. Andre Medlemmer af Familien eiede betydelige Jordegoder². Men jo lavere Erembaldinernes Herkomst var, og jo hurtigere de havde hævet sig, desto større var deres Hovmod og Anmasselse. Bertulf, der forenede geistlig Høihed med verdslig, kjendte ingen Grændser for sin Magt; fast til Stjerne-erne hævdede han sin stolte Nakke, siger hans Samtid³. I Begyndelsen, da han var bleven Provst, fandtes der i Capitlet endnu nogle Mænd, som ved deres Lærdom og Anseelse kunde holde ham inden de rette Skranker; men da de vare døde, overgav han sig frit til despotisk Vilkaarlighed: han solgte Canonicaterne, behandlede Geistligheden med Strænghed og kuede enhver Røst, der vilde hæve sig mod ham. Bertulf var blind af Hovmod; thi naar Bekjendte nærmede sig til ham, spurgte han dem, der sad hos ham, hvem det var⁴; men blind var han ogsaa paa Sjelen; thi naar han hørte Andre ophøie Christi Taalmodighed under Forhaanelser, pleiede han at sige, at det undrede ham, at Herren vilde taale sligt. "Jeg i det mindste," tilføiede han, "dersom saadanne Knægte haanede mig, skulde rask hævne Fornærmelsen; i det ringeste skulde jeg spytte min Forhaaner i Ansigtet."⁵ Bertulfs saae Aand levede i hans Slægtninge; hans Brodersøn Burchard lod sin voldsomme Character frit Løb, feidede og røvede, hvor han vilde, og agtede ikke Landefreden, som Carl havde paabudt⁶.

Midt i al denne Herlighed kunde Provst Bertulf dog ikke skjule for sig selv, hvor farlig en Undersøgelse om Familiens Herkomst vilde være. Han havde ikke

¹ Gualter a. St. Sanderus T. II. p. 193 giver en Fortegnelse over Provstiets uhyre Eiendomme paa sin Tid.

² Haket blev rimeligviis Castellan i Aaret 1114 (Jfr. Act. SS. Mart. I. p. 139), og var det paa den Tid, da Carl blev dræbt (Galbert cap. XV. p. 165). Vi finde hans Underskrift under Diplomer af 1113, 1117 og 1122, Act. SS. a. St., Sanderus T. II. p. 17. Familiens øvrige Eiendomme vil man see af den følgende Fortælling.

³ *Ita se elevabat, ut stellas coeli vix sibi subesse (superesse) aestimaret; Anonym. cap. II.* Jfr. Gualter a. St.

⁴ Alt dette hos Galbert cap. III. p. 122. Bertulf har vist været meget ung, da han blev Provst; dette slutter jeg saavel af den lange Tid, hvori han var det, som deraf, at han syv Aar, før han selv blev Provst, endnu kun undertegnede et Diplom (Miræus I. 339) som den femte blandt ti Canonici ved Donatianskirken.

⁵ Gualter cap. XXXVIII. p. 101.

⁶ Derpaa vilde vi senere give Beviis. Iøvrigt var denne Burchard selv i Carls Tjeneste som en Slags Amtmand i Straten (Anon. de pass. S. Car. p. 75), og jeg maa med Langebek finde det rimeligere, at Forvexlingen mellem Familierne Straten og Erembald er opstaaet deraf, end af den Grund, som Papebroch og Henschen (comm. præv. p. 160) angive.

glemt, at hans Fader var af uridderlig Slægt, og vidste heelt vel, at denne Omstændighed i et Öieblik kunde benyttes til at omstyrte den hele Bygning af Anseelse og Höihed, som hans Fader og han selv havde opført. Derfor søgte han ved Forbindelser med Landets mægtigste Familier at tilbagetrænge en saadan Undersøgelse og saaledes i Tidens Løb at tilhævde sin Slægt den höie Byrd, hvorpaa den ikke lovmæssig kunde gjøre Fordring. Hans Brödres Döttre, som opholdt sig i hans Huus, skulde være ham Middelet til at udføre denne Plan. Han benyttede sin anseelige Stilling til at bortgifte disse til fornemme Adelsmænd eller Riddere af Flanderns höieste Slægter, og syntes virkelig derved at hæve sit Huus til lige Værdighed med disse ¹. Og skjönt Erembalds Herkomst hverken var eller kunde være nogen Hemmelighed, skulde maaskee denne Plan i al Stilhed have ledet til det forönskede Maal, hvis ikke en uventet Begivenhed for tidligt havde bragt det ömme og farlige Spørgsmaal om den Erembaldinske Families Herkomst for Domstolens Afgjörelse.

10. Carl hadede den Erembaldinske Slægt, hvis Hovmod og Voldsomheder stod hans Planer imod. At bryde ligefrem med den vovede han ikke; men han kjendte det Sted, hvor han kunde ramme den uden at faae Udseende af netop derhen at have rettet sit Slag. Da Hungersnöden var forbi, begyndte han altsaa over hele Landet at anstille Undersögelser om, hvilke der vare af Ridderslægt, hvilke der vare af fri undersaatlig Byrd og hvilke der vare trælbaarne. Selv rørte han ikke ved Erembaldinerne; men hans Venner, Ridderne i hans Gaard, vidste meget vel, hvorhen han sigtede, og behövede kun en Anledning for at komme hans vanskelig skjulte Anslag imöde ².

¹) Galb. p. 117. Quasi occasione illa nubendi ad libertatem secularem quodam modo accederent ipse et sui. Blandt disse Riddere, der have ægtet Provstens Broderdöttre nævnes en vis *Robert* hos Galbert p. 152, *Alard af Varnestine*, gift med *Agantrude*, hos Gualter p. 100, *Meyerus* p. 47; *Walter Crommelin af Liswega* hos Galb. 151, 178. Dertil hörer vel ogsaa den *Arnulf af Niellis*, som *Sanderus II.* 17 omtaler, og *Berevald af Jabbeke*, som *Bertulf* kalder sin "Nepos" i et Diplom hos *Miræus T. III.* p. 50.

² Jeg har ikke taget i Betænkning at fremstille Carl som den egentlige Ophavsmand til Striden med Erembaldinerne, skjönt de samtidige Skribenter ikke directe gjøre det. Det er nemlig klart af hele Sammenhængen baade hos Gualter og Galbert, at han var det, men at de söge at vælte Skylden derfor fra ham. Man læse blot *Overgangen* hos Galbert p. 117; først siger han: *volens itaque Comes pius iterum revocare honestatem regni perquisivit, qui fuissent de pertinentia sua proprii, qui servi, qui liberi in regno*; derpaa fortæller han, at Erembaldinerne vilde unddrage sig *Grevens servitus et pertinentia*, og strax derefter omtaler han Striden mellem Ridderne "*in presentia Comitis*." Gualter siger ogsaa med Eftertryk p. 89, at den udfordrede Ridder var en "*nobilis miles in Curia Comitis*." Dertil kommer, at Provsten

Da hændte det sig, at een af hine Adelsmænd, der havde ægtet en Broderdatter af Provsten, ragede i Strid med en anden Riddersmand af Grevens Følge og efter Datidens Viis udfordrede denne til Tvekamp¹. Den udfordrede Ridder nægtede at give sin Modstander den forlangte Opreisning, idet han paastod, at han ved at ægte en Pige af ufri Stand havde beskjemmet sig selv, nedsat sig i en Træls Classe og gjort sig uværdig til at møde en fribaaren Adelsmand, efterdi Grev Carl udtrykkelig ved Lov havde bestemt, at den Adelsmand, der levede eet Aar i Ægteskab med en trælbaaren Hustru, skulde høre til samme Stand, som hun.² Var nu end den grevelige Ridders Beskyldning mere drillende end grundet, saa bragte den dog den frygtede Undersøgelse om den Erembaldinske Families Herkomst paa Bane, og det paa en saa piquant Maade, at den umulig længere kunde henstaae uafgjort: tvende Ridders Ære stod paa Spil derved. Provst Bertulf var rasende over, at en Ridder turde sigte ham, næst Greven selv den mægtigste Mand i Landet³, som født af Trælleæt; han paastod djærvt, at Beskyldningen var falsk og at baade hans Forfædre og hans hele Slægt vare fribaarne Mænd, og i det han ikke lagde Skjul paa den Mistanke, at Greven selv havde foranlediget sin Ridder til hiin ærekrænkende Sigtelse, pralede han af, at denne "Carl Danske" kunde takke ham for, at han var Greve, og bebreidede ham skammelig Utaknemmelighed⁴. Carl gik sindigere tilværks; thi skjönt Bertulfs Mistanke om hans hemmelige Indflydelse paa denne Sag udentvivl var vel grundet, lod han sig dog ikke ved Provstens Heflighed overile til at tage directe Partie. Striden blev henviist til Afgjørelse ad Lovens Vei og Dommen faldt, at hiin Riddersfrue, Provstens Broderdatter,

ligefrem erklærede Carl for Stridens egentlige Aanstifter. — Saaledes give baade Galbert og Gualter Vink til deres egen Gjendrivelse.

¹ Galbert a. St., Gualter cap. XV, Meyerus p. 45, Oudeghert fol. 113 a-b. Det er værd at lægge Mærke til, at den udfordrede Adelsmand af Galbert blot kaldes *liber*, men af Gualter *nobilis* og af Meyerus *eques*. Man seer deraf, at Ordet *liber* tages i vidtløftig Betydning.

² Lovenes Ord angives saaledes: "Quicumque ancillam liber in uxorem duxisset, postquam annuatim eam obtinisset, non erat liber, sed ejusdem conditionis erat effectus, ejus et uxor ejus." Galb. p. 117. — Chron. St. Bertini siger uden at angive nogen Anledning, at en Ridder i Grevens Nærværelse forekastede Erembaldinerne deres servitus.

³ "Post Comitem in regno potentior," siger Galbert p. 118.

⁴ Galb. a. St. Der synes at være en Deel Sandhed i dette Provstens Forsvar, som vi ovenfor have bemærket. Anon. de pass. St. Car. p. 75 lader ogsaa Bertulf sige, at Greven "tametsi secreto" var den, som søgte at nedsætte Familiens Stand. Sandt er det maaskee ogsaa, at Bertulf kunde ligesom Geistligheden i Almindelighed rose sig af, at have sat Carl paa Grevethronen. Det er fremdeles mærkeligt, at Provsten her urgerer, at Carl var en Dansk ("iste Carolus de Dacia"), hvoraf man seer, at hans fremmede Herkomst ikke blev glemt af hans Fjender.

ved tolv Mænds Vidnesbyrd skulde godtgjøre sin fribaarne eller adelige Herkomst, og at Grevens Tiltale til den övrige Deel af den Erembaldinske Slægt i ethvert Tilfælde skulde være ham forbeholden ¹.

Denne Sag havde bragt Gemytterne paa begge Sider i Oprör og var endnu ikke afgjort, da en ny Strid opstod, som end mere fjernede Tanken om et mindeligt Forlig. Hovedmændene, Carl og Bertulf, stode ogsaa her i Baggrunden; men de handlende Personer vare ikke meget andet end deres Redskaber, og Stridens Anledning kun den gjensidige Forbittelse ². Provstens Brodersön Burchard begyndte af en ubetydelig Grund en blodig Feide med en vis Ridder Thankmar van Straten, der var Grevens Ven og som denne en Velgjörer mod Fattige og Munke ³. Carl opfordrede Burchard til at holde Fred og rette sig efter den paabudne Treuga; men Provstens Tilhængere, der troede sig stærkere end Thankmar, vilde kun Strid og allerhelst med Carls Venner; de paastode, at Greven i dette Tilfælde blot vilde opretholde Landefreden for at beskytte sin Yndling, og at hans Befalinger, (der sigtede til Alles Bedste) kun vare en Undertrykkelse mod dem. De fortsatte derfor dristigt den begyndte Feide, og da Thankmar i Tillid til Landefreden og Grevens Kræfter til at overholde denne var uforberedt paa Modværge, bröde de ind i hans Gaard, omhuggede hans Skove, ödelagde Alting i de lavere Egne og nödte ham til at söge Sikkerhed og Frelse i hans befæstede Borg ⁴. Saasnart Leilighed gaves, bragte Ridderen af Straten sin Klage for Greven, viiste den Fare, hvori han svævede, og den Foragt, hvormed man overtraadte Landsherrens Befalinger til Landefredens

¹ Saaledes Gualter cap. XV. p. 89. Langebek bemærker herved: *Duodecima manus est duodecim virorum juramentum, idem quod in vetustis nostris legibus Scanicis, Sialandicis, Norvegicis sæpius occurrit, Tylter-Ed, ab Andrea Sunonis dictum duodenum bondonum juramentum. In legibus Castrensibus Canuti M. (S. R. D. Tom. III. p. 157 habetur: sexta commilitonum manus.* — Jfr. Meyer. p. 45, Oudegherst fol. 118 b., Marchant. p. 75.

² Galbert p. 118 siger det næsten reent ud: *Lætus ergo Præpositus erat, quod lites et seditiones ortas inter nepotes suos et Thanemarum, cujus parti justæ Comes favebat etc.* Han nævner slet ingen Anledning til Striden. Gualter cap. XVI siger blot: *licet minimis ex causis.* Den egentlige Anledning er let at finde. Jfr. Joh. a Leydis lib. XVI. cap. IV. p. 146.

³ Thankmar eiede Slottet Straten, og Burchard havde en Gaard i Omegnen deraf eller var, hvis vi turde stole paa Anon. de pass. p. 75, Grevens Embedsmand i denne Egn. — I Gualters Ord om Thankmar (*in elemosynis pauperibus et præcipue monachis expendendis magnum, ut ferebatur, studium habebat*) ligger vel Grunden til, at saa mange Forfattere have forvexlet Thankmar med Temard eller Tammard, der i de flamske Folkeböger udgives for Grevens Almosenier.

⁴ Gualter cap. XVII. Ordene *virgulta succidunt* have ogsaa givet den senere Tids romantiserende Fremstillere af disse Begivenheder Anledning til et heelt Digt, hvormed vi nedenfor nærmere skulle tale. Jfr. Meyer. p. 45.

Opretholdelse¹. Carl stævnedes Burchard og hans Medskyldige til at møde paa bestemt Tid og Sted for at aflægge Regnskab; men de vilde ikke indstille sig hos ham. Han skjulte sin Vrede over denne Fornærmelse, besluttede at gjentage sin Indstævning og havde i den Anledning en tilsyneladende venskabelig Samtale i Brügge med Provsten², der ogsaa lovede ham, at Burchard næste Dag skulde indfinde sig hos ham og underkaste sig hans Dom; men hverken Provsten eller Burchard opfyldte dette Løfte. Ikke destomindre synes Greven at have ladet det beroe derved, rimeligviis stolende paa, at Feiden dermed vilde have Ende³; han ønskede Fred og mindelig Afgjørelse, saameget mere som hans Nærværelse til samme Tid blev nødvendig paa et andet Sted.

11. Det var indvortes Uroligheder i Frankrig, der bevægede Carl til under saa vanskelige Omstændigheder at forlade sit eget Land og stille sig under sin Frændes og Lehnsherres Kong Ludvigs Fane⁴. Greven af Auvergne havde allerede i længere Tid ligget i aaben Feide med Bispen af Clermont, hvis Rettigheder Kongen for flere Aar siden med Vaaben havde maattet beskytte⁵. Men, som det pleier at gaae, Tvisten udbrød paany og blev saameget farligere, da Greven troede at kunne regne paa Understøttelse hos sin Lehnsherre, den mægtige Hertug Wilhelm IX af Aquitanien. Biskoppen maatte atter vige for Grevens Voldsomheder og Overmagt, og begav sig til Kongen for at søge Opreisning og Hævn; og denne opbragt over, at den nylig tilveiebragte Fred atter var brudt, men vel vidende, at en Befaling formaade lidet, naar den ikke var understøttet ved Vaa-

¹ "*Non sine contentu illius*" (o: Caroli) sammest. p. 90. maa vel være saaledes at forstaae; thi der er ikke talt om, at Carl endnu ligefrem havde deeltaget i Striden.

² Gualter cap. XVIII: *Qui quum postea Brugis Præpositum super omnibus his familiariter convenisset et modeste satis, ut ei mos erat, corripuisset* etc. At dette Venskab har været Forstillelse paa begge Sider, har jeg tilladt mig at antage.

³ Meyerus p. 45: *Ceterum inter eos summa ope Carolus pacem sarcendam curavit*. Ogsaa Iperius p. 209 (Mantiss.) siger: *quibus Comes Treugas imposuit*. Gualter derimod omtaler ikke bestemt, at Forlig blev sluttet, skjøndt det maaskee kunde ligge i Ordene: "*iterum et iterum*." At Carl nogenledes har endt Striden, før han forlod sit Land, er ogsaa rimeligt.

⁴ Gualter omtaler dette Tog ganske kort med de Ord: *quum in Franciam forte perrexisset* (cap. XIX. p. 90) og Anon. de pass. S. Car. cap. III. p. 72 endnu kortere, i det han blot nævner "*Comitem absentem*." Jfr. Chron. St. Bertin. p. 209 Mantiss. Men man maa erindre, at den første er en Samtidig, der vel ikke har anseet det fornødent at fortælle, hvad Alle vidste, og at den anden er meget kort i hele Fremstillingen.

⁵ *Sugeri vit. Ludov. Gross.* p. 123. Pith. Denne Begivenhed maa henføres til Aaret 1121 eller 1122, hvorom jeg strax nærmere skal tale.

ben, rustede sig af alle Kræfter og bød sine Vasaller at følge sig, navnlig de mægtige Grever af Anjou, Bretagne og Flandern¹.

Saaledes maatte da Carl i Juli Maaned 1126 drage langt bort fra sit Land til Frankrigs sydlige Egne. Vi have allerede seet Prøver paa, hvor betydelig en Stridsmagt han kunde stille; hvor mange væbnede Mænd han denne Gang førte i Marken, sige de franske Historieskrivere os ikke, men den ene af Carls samtidige Biographer beretter, at han engang gjorde et Tog til fjernere Egne udenfor Normandiets og Franciens Grændser med tohundrede Riddere, og synes derved ikke utydelig at henpege paa denne Expedition til de fjernere auverniske Lande². Den kongelige Hær banede sig seirende Veien til Clermont og beleirede Fæstningen Montferrand, bag hvis Mure Fjenderne søgte Sikkerhed³. Efterat hele Auvergne havde underkastet sig, vilde Hertugen af Aquitanien komme Greven til Undsætning, drog frem med en Hær og leirede sig i Nærheden af de Kongelige; men da han fra Høiene overskuede den mægtige og glimrende franske og flanderske Hær, der udbredte sig over Sletten⁴, fik han fredeligere Tanker, tilbød selv at ville straffe sin urolige Vasal, lovede at ville underkaste sig Kongen og stille Gidsler for sin fremtidige Lydighed. Kongen modtog Gidslerne, gjenoprettede Freden, henviiste Her-

¹ Meyerus p. 45 siger, at Greven af Clermont og Hertug Wilhelm havde drevet Bispen ud af Byen. Suger. a. St. *Qui* (i. e. rex) *se casso labore adeo defatigatum dedignans* (dette sigter til det foregaaende Tog) *collecto primo multo majore exercitu, terram repetiit Alvernorum . . . Erant in expeditione Comes præpotens Flandrensis Carolus etc.* og den udrustede Hær var saa stor, at den endog "*Hispaniam perdomare sufficeret,*" en Superlativ med Hensyn til de daværende krigerske Konger paa den pyrenæiske Halvøe, Alphons VII i Castilien, Alphons I Batallador i Aragonien og Alphons I Erobreren i Portugal. Ogsaa Kong Henrik leverede Lefnshjælp af Normandiet. — Hvorledes Suhn (V. S. 506) er kommen til at skrive, at Carl var i Frankrig *inod sin Broder*, forstaaer jeg ikke.

² Galbert cap. 115—116 omtaler en Expedition, som jeg ikke veed at henhøre til nogen anden Begivenhed end denne. Til de normanniske Krige kan den paa ingen Maade henføres; thi han siger utrykkelig, at Greven paa den Tid ikke havde Leilighed til at gjøre noget Feldttog *in confinibus et terminis suis*, og at han derfor "*certamina secularis militiæ aliquando ultra regnum Franciæ arripuit.*" Da nu Francia strax iforveien er stillet mod Normannia, saa seer man, at det ikke betyder hele Frankrig, men sandsynligviis blot *Ducatus Franciæ*. Ordet *regnum* er ikke til Hinder for denne Forklaring; thi det bruges meget ofte og af let begribelige Grunde hos Middelalderens Skribenter ogsaa om et Lehn; navnlig bruger Galbert det om *Flandern selv*. — Hvad der endelig ogsaa kunde tjene til at bestyrke min Formodning om, at Galbert her sigter til Carls auverniske Tog, er den Omstændighed; at han ikke paa noget andet Sted omtaler dette, som dog baade Gualter og Suger og Anonymen nævne som bekjendt.

³ Man vil erindre, at det nuværende Clermont eller Clermont-Ferrand i Middelalderen var to Byer, som først i den nyere Tid ved Alleer ere forbundne.

⁴ *Qui* (o: Hertug Wilhelm) *quum in montanis castra metatus, in plano Francorum intueretur rutilare phalanges, admiratus exercitus tanti magnitudinem, poenituit etc.* Suger p. 129.

tugen til et Möde i Orleans og vendte selv tilbage med sin Hær¹. Hvad Grev Carls personlige Bedrifter under denne Feide angaaer, da synes de, saafremt vi turde antage, at det er denne Expedition, hvortil den ovennævnte Biograph sigter, at have været betydelige. Han leverede, siges der, Fjenden hæderlige Rytterfægtninger med sine tohundredede Riddere og forhøiede derved sit eget Rygte og sit Lands Indflydelse og Ære².

12. Men medens Carl saaledes høstede Ære og Roes i fremmede Egne, herskede den største Forvirring i hans eget Land. Eremhaldinerne ansaae hans Fraværelse for et gunstigt Öieblik til at fornye Feiden med Thankmar³, og fornemmelig Provst Bertulf pustede af al Magt til Ilden. Hvorfor, sagde han til sine urolige Slægtninge, skal denne Danske plage og undertykke os? hvad Ret har vel han til Grevskabet, han som er en Sön snarere af en dansk Kok end af en dansk Konge⁴! I kjække unge Mænd, mine Been og mit Kjöd, hvi ville I taale, at han

¹ Suger er Hovedkilden til denne hele Fortælling; men mærkeligt er det mig, hvorledes alle de franske Historieskrivere, jeg har kunnet eftersee, ene med Undtagelse af Sismondi, meer eller mindre have misforstaaet ham, og at endnu den nye Udgave af Mézerai, som i denne Tid udgives "par une société de Professeurs d'Histoire de l'Université de Paris," ikke ganske har undgaaet Misforstaaelsen, skjönt den rigtige Forklaring af Stedet hos Suger allerede 1781 var i det mindste antydet: jfr. Dom Bouquet Tom. XII. p. 55, not. c. De ansætte for det meste Ludvigs første auverniske Tog til 1126 og det andet, hvori Carl deeltog, til 1151, eller de sammendrage dem begge til Aaret 1126. Da Ingen har oplyst de Vanskeligheder, som have foranlediget denne Vildfarelse, skal jeg med et Par Ord paavise dem. Suger, efterat have fortalt Ludvigs Demonstration mod Keiseren 1124—1125, gjør (p. 127) Overgangen til den auverniske Krig med disse Ord: "ea etiam tempestatis temperie" d. e. 1126; men nu gjør han først en lille Excurs, som gaar indtil: "victor in omnibus restituit", hvori han fortæller den første Feide. Dette har man overseet. Derpaa optager han igjen Traaden saaledes: "Verum temporum lustro peracto etc." d. e. fem Aar efter den første Krig, eller kort efter (eadem tempestatis temperie) Keiserkrigen. Da vi nu af Carls Historie bestemt vide, at dette andet Tog var i Aaret 1126, saa følger deraf, at det første maa have været udført 1121.

² Illic cum ducentis equitibus formationes exercuit, qua in re famam suam et Comitatus sui potentiam ac gloriam sublimavit: Galb. p. 116. *Tornatio* er det samme som det almindeligere *Tornamentum*, og betyder proclium, conflictus, interdum etiam decursio equestris vel bellica, siger Ducange in Gloss. man, og henviser netop til dette Sted hos Galbert.

³ De Gamle nævne bestemt Carls Fraværelse som det, hvorpaa Urostifterne stoled. *Omnibus iniquitatis operariis semper gravis erat et quasi carcer quidam intolerabilis ejus presentia*, skriver Gualter cap. XIX. p. 90. Jfr. Iperius p. 209, Mantis., Anon. p. 72, Meyer. p. 45.

⁴ Jeg kan ikke med Langebek (p. 75. not. 1.) antage, at det har været Provstens egentlige Mening, at ville beskyldte Carls Moder, eller at hans Ord ere meente i bogstavelig Betydning. Det synes mig snarere at være en kaad Vittighed, og vi have ovenfor seet, at Provsten havde en vis Styrke deri. (See ovenf. S. 60). Jeg troer, at et Ordspil, som i Latinen (*qui non Regis, immo unius cocorum in Dania*

reiser sig mod Eder og truer Eders Ære og Magt? Lumpne Karle ere I, at I ikke tage denne landflygtige Eventyrer ved Hovedet og skaffe Eder Fred for ham! Mistede han ogsaa Livet, denne lumpne Danske, hvo vilde vel løfte Haanden for at hævne ham? ¹ Til disse Bebreidelser og Opfordringer föiede han store Löfter og Bemærkninger, som ikke kunde forfeile deres Virkning. Han lovede at udnævne een af dem til Greve i Flandern og give dette Land for evig til deres Slægt; han gjorde dem opmærksomme paa, at hiint Spørgsmaal om Familiens Stand kunde lede til hele deres Lykkes Omstyrning, og viiste endelig, i det han gjentog sin Opfordring til at rydde Greven afveien, at man ved Hjælp af de rövede Skatte let kunde böie og vinde dem, der maatte tænke paa at hævne et saadant Drab ². Saaledes talte Bertulf inden lukte Døre; udvortes derimod gav han sig Skin af at elske Freden og at mishellige sine Slægtninges Voldsomheder ³. — At bringe en formelig Mordplan istand lykkedes ham imidlertid endnu ikke; derimod lykkedes det ham at forstyrre den Landefred, som Carl för sin Afreise med Möie havde faaet gjenoprettet. Burchard, hvis voldsomme Character han kjendte, og som han derfor isærdeleshed havde udseet til Redskabet for sine Planer, befæstede efter hans Raad en Gaard i Egnen af Straten, hvor han havde sin Embedskreds, samlede en stor og anseelig Hær, og hærgede hele Egnen med Ild og Sværd ⁴: han nedbrød Huse og adsplittede alt rörligt Gods, plyndrede de Fattige, hængte Nogle, dræbte Mange med Sværdet ⁵. Fornemmelig gik det ud over Thankmar, den egentlige Gjenstand for Erembaldinernes Had og Hævn. Burchard forfulgte ham og omringede ham allevegne, brød ind over hans Enemærker og omhuggede Haver og Hegn ⁶. Endelig kom det til et blodigt Slag inellem dem, hvori mange paa begge

fuit filius) er gaaet tabt, ligger skjult heri. Man kunde f. Ex. tænke, at Bertulf havde sagt: *•niet van eenen koning, maar van eenen kok is hij de zoon;* og man vilde da mærke Ordspillet i Lighed mellem Lydene: *koning* og *kok*. Jeg har søgt at gjøre dette tydeligt i min Oversættelse.

¹ Anonym. de pass. S. Car. p. 72—75. Hvor meget der skyldes Forfatteren af denne Tale, er det naturligtviis umuligt at bestemme.

² Ligeledes Alt af Anon. cap. IV, hvor Ordene egentlig lyde, som om det endnu alene var *Bertulfs* Stand eller Byrd, der af Greven var anfægtet; hvilket, som stridende mod Gualters og Galberts bedre Auctoritet, ikke kan antages.

³ Galbert p. 113 siger om Bertulf: Absens et quasi nihil fecisset, *consilio et dolo omnia fecit*; inimicis dicebat se dolere, quod nepotes sui tot lites, tot homicidia peragerent. Anon. p. 72 tilføier ogsaa udtrykkelig, at han förte den ovenstaaende Tale, *•cum nepotibus in conclavi veseens.*

⁴ Anon. de pass. cap. V. Meyerus p. 43 har: *villam et castellum in Orscamp.*

⁵ Gualter cap. XIX. p. 90.

⁶ Galbert cap. II. p. 113. Her have vi igjen Beretningen: *•detruncavit pomeria.* See ovenfor S. 69 not. 4. — Jfr. Chron. S. Bertin. p. 209 Mantiss.

Sider bleve saarede eller faldt¹; og da Provsten, som det lader endnu under Kampen, erfarede, at Erembaldinerne fik Overhaand, saa lod han de Haandværkere, som arbejdede i Conventgaarden, bringe deres Öxer og Værktöi til Hæren, samlede selv fra Brügge deslige Ödelæggelsens Redskaber og sendte det Alt til Burchard, at han ikke skulde savne Midler til at nedrive og tilintetgjøre Fjendens Befæstninger, Huse og Haver. Og da nu ud paa Natten Blodbadet var ophört og Hævnen tilstrækkelig mættet, saa modtog Provsten sine Brodersöner med femhundrede Ryttere og utallige Fodfolk i sit Kloster og lönnede deres Misgjerninger med et rigeligt Maaltid i Brödrenes Refectorium². Dermed vare imidlertid Urolighederne ingenlunde forbi. Bertulf kjøbte for sit Partie stedse flere Tilhængere, og hans leiede Hære plyndrede og rövede efter egen Lyst Böndernes og Landmændenes Qvæg og Eiendomme i al den Tid, Grev Carl var fraværende³.

Til disse Ulykker synes endnu at være kommen til samme Tid en Fordring, maaskee endog en truende Fordring, udvortes fra. Gentergau, nemlig de fire saakaldte Ambachter, Grevskabet Alost, Landskabet Waes, fem zeelandske Öer og overhovedet alt hvad der laae Östen for den Ottoniske Grav og Scheldedfloden, var siden Balduin V. den Frommes Forlig med Keiser Henrik den Tredie 1057 indlemmet i Flandern⁴; men derved vare ogsaa de flanderske Grever blevne en Rigsstand i det tyske Rige, Vasaller af den tyske Konge, og som saadanne forpligtede til at aflægge Keiseren deres Hylding⁵. De vedvarende Uroligheder,

¹ Det kunde maaskee være i dette Slag, at Burchards Broder Robert faldt for Henrik af Løkernes Haand: Galb. p. 124.

² Hele denne Beretning hos Galbert p. 113. »*Clastrum fratrum*» er formodentlig den Gaard eller de Gaarde, hvori de til Donationskirken hørende Kanniker tilligemed Provsten boede.

³ Galb. a. St. Gualter siger cap. XX, at disse Voldsomheder vare saa meget mere strafværdige, som de var udövede i den hellige Tid efter Septuagesima. Hvis dette forholder sig saaledes, saa maae Feiderne være fortsatte efter Carls Hjemkomst ind i det følgende Aar 1127. I dette Aar indtraf Septuagesima (d. e. den 70de Dag fra Löverdagen för Paaskesöndagens Octav) den 25de Januar. Carl maa allerede i August eller September 1126 være kommen hjem. Men det synes mig virkelig, at den hele övrige Fremstilling taler derimod, da netop Carls *Fraværelse* nævnes som det, hvoraf Urosterne betjente sig, og jeg er derfor tilböielig til at troe, at Gualter har tænkt paa Carls eget Mord i den hellige Tid og derved er kommen til at skrive urigtigt.

⁴ Joh. a Leydis lib. XI. cap. V p. 127 ap. Sweert., Meyerus p. 50 ad an. 1037: *ea pace terram omnem inter flumina Scaldem et Teneram, quinque insulas Zelandicas, castrum Gandense cum quatuor officiis Balduinus retinuit*. Saaledes næsten alle flanderske Kröniker. De fem zeelandske Öer (Nord-Beveland, Syd-Beveland, Walcheren, Borsele og Wofersdyck el. Scaldia) vare imidlertid forlehmede til Greverne af Holland og Grevskabet Alost til en egen Greve, dog som *Asterlehn* under flandersk Høihed. De saakaldte *quatuor officia* vare: Assende, Hulst, Axel og Boucholt.

⁵ Hele Flandern hörte oprindeligt til det tyske Rige, men kom ved Forliget til Verdun under det vestfrankiske, da Schelden blev Grændsen mellem Flandern og Lotharingien (Nedre-Lothringen), Bra-

under hvilke Carl hidtil havde regjeret, først Borgerkrigen, siden de normanniske Feider, saa Hungersnöden og endelig det sidste Tog til det sydlige Frankrig maae have hindret ham i at opfylde denne Pligt, og det lader til, at Keiser Lothar netop paa denne Tid har mindet ham om at oprette denne Forsømmelse¹. Om Keiseren har frygtet for, at Carl skulde være uvillig dertil, og just derfor valgt et Tidspunkt, da Greven truedes af de alvorligste indvortes Uroligheder, til at fremføre sin Fordring, kan man ikke sige; men det er ikke rimeligt, at en saadan Betragtning har havt Indflydelse. En Lehnstagelse betydede ikke meget, og Carl var desuden neppe nogen Fjende af Lothar. Det var Lothars Venner, der for nogle Aar siden havde villet vælge Carl til Keiser, og det var Carls Partie, som efter at have modtaget hans Afslag forenede sig om at vælge Lothar selv, der maaskee virkelig mindre stræbte efter at vinde Keiserkronen for sig end efter at beröve Hohenstaufferne den².

13. Carl fandt altsaa ved sin Tilbagekomst en dobbelt Fordring paa sin Opmærksomhed, en dobbelt Regentpligt at opfylde: Folket flokkedes om ham og

bant): Meyerus lib. II. p. 14. — Men Otto den Store eröbrede Landstrækningen fra Gent af indtil Vester-schelde og den store Schelde-Bugt, og ved Freden 1037 skabtes deraf atter et Flandern *under det tyske Rige* (Rigsflandern, *Flandria imperialis*, la Flandre sous l'Empire), der var Lehn af Keiseren, i Modsætning til det egentlige Flandern (Flandriæ Comitatus, la Flandre sous la couronne), der var fransk Lehn. Dette Lehnsforhold til Keiseren var ogsaa erkjendt, (jfr. Tractaten hos Rymer I, p. 1 art. 6: »*propter Imperatoris Romani summonitionem*») og Greverne maatte hylde ham med Hensyn til disse Lande (jfr. f. Ex. Oudegh. fol. 106 om Robert I. 1034). Wielant antiq. de Fl. p. XXXIX: *La conté gist sous la couronne de France, à cause de la quelle le conte est ung des douze pers de France et le premier des contes. La seignourie* (en Benævnelse, som dog tillige indbefatter de senere Allodier, Gerhardsbergen, Dendermonde og Borahem: Warukön. Bericht, z. ersten B. S. 29) *gist sous l'empire et à cause d'icelle le Sr. de Flandre se porte prince du Saint-Empire, princeps sacri imperii.* Jfr. Damhouder S. 84, Marchant. ap. Feyerab. p. 75. — Disse Forhold ere lidet paaagtede af Historieskriverne, og Suhm (V. 503) er ved ganske at have overseet dem kommen til at fremføre aldeles ugrundede Bemærkninger. Man sml. Warukön. I. S. 236 fgg. Endnu maa jeg bemærke, at den angivne Inddeling er ganske forskjellig fra en anden: *Flandre flamigante* og *Flandre gallicante*, der alene gaar paa Sprog- og National-Forskjelligheden: Jfr. Wielant a. St.

¹ Om en Fordring eller Opfordring fra Keiserens Side taler Anselmus Gemblac. p. 191 egentlig ikke; men ligesom Keiserne ialmindelighed vare skinsyge over deres Lehnshöihed över disse Lande, saaledes er det ei heller rimeligt, at Carl under de vanskelige Forhold, hvori han befandt sig, vilde have tænkt paa denne Formalitet, uden dertil at have været opfordret.

² Erkebiskop Frederik af Cöln nævnes udtrykkelig ved Siden af Adalbert som den, der satte Lothars Valg igjennem: Saxo Annal. col. 637—638; han salvede Lothar, og den senere Uenighed mellem begge blev snart bilagt: Chron. S. Pantalcon. col. 928.

forlangte Landfredens Overholdelse¹; Keiseren skulde modtage den skyldige Lehnshylding med Hensyn til de tyske Lande.

Den sidste Sag synes ikke at have mödt nogen Vanskelighed og blev strax afgjort paa en tilfredsstillende Maade. Carl sendte nemlig Abbeden af St. Petri og Castellanen af Gent til Keiser Lothar, som dengang i Festtiden mellem Fastelavn og Paaske opholdt sig i Cöln eller Aachen, hvor de afgave den Erklæring, at Greven, deres Herre, var beredt til personlig at indfinde sig for at aflægge den Troskabseed og Hylding, hvortil han var forbunden med Hensyn til de Rigslehn, han besad. Keiseren modtog venlig de flanderske Gesandter og bestemte, at Hyldingen skulde skee förstkommende St. Hansdag i Antwerpen².

Meget farligere og vanskeligere var den med Erembaldinerne fornyede Strid. Paa den ene Side strömmede de udplyndrede Landboere og Bönder, næsten to hundrede i Tallet, sammen til Greven, og bade og besvore ham paa den meest trængende Maade at skaffe sig deres Heste og Qvæg, Klæder og Penge og Alt, hvad hine Voldsmænd havde rövet; paa den anden Side maatte Carl være meget forsigtig i en Sag, hvori han ikke havde kunnet skjule, at han var Partie, og han maatte vel betænke, hvad han foretog sig mod en Slægt, der var saa frygtet, at de klagende Bönder kun hemmelig og om Natten turde fremføre deres Besværinger for Landsherren³. Imidlertid hine Voldsomheder vare udövede paa en Maade, som hidtil var uhört i Flandern, hvor man selv under de almindelige Feider aldrig gik ud paa at gjöre Bytte eller Fanger⁴; de vare dertil udövede saa nær ved de:

¹ Galbert cap. II. p. 119.

² Hovedkilden er den samtidige Anselmus Gemblacensis, som p. 191 ved Aar 1127 skriver saaledes: «Rex Lotharius natalem Domini Coloniae celebrat; . . . inde *Aquis-Grani* venit in Theophania. Ibi legati Comitum Morinorum Karoli, scilicet Castellanus Gandæ et Abbas sancti Petri, ad eum venerunt, nunciantes, dominum suum Comitum subjectionem se ei facturum.» Theophania maa her, ligesom oftere hos Middelalderens Skribenter, være d. s. s. *festum Epiphaniae*, der holdtes den 6 Januar, saa at de flanderske Gesandters Ankomst derved bestemmes til Begyndelsen af Januar 1127. Jfr. Chron. St. Bavon. p. 379. — Det Övrige af Fortællingen grunder sig paa Oudegherst fol. 117, hvis Beretning i Hovedsagen stemmer hermed; thi i det han angiver Aaret 1126, siger han selv «environ», og naar han fortæller, at Lothar paa den Tid holdt sin Paaskefest i Cöln, saa kan det vel forenes med ovenstaaende Ord af Anselm. Paaske-Søndag indtraf rigtignok d. 3 April (Søndagsbogstavet var B); men man maa erindre, at Paaskefesten begyndte med Aske-Onsdag, som altsaa i dette Aar 1127 var d. 16 Februar. — Angaaende de Høitideligheder, hvorved Keiseren hyldedes af den flanderske Greve, see Wickant antiqu. de Fl. cap. LII. i Corp. Chron. Fl. Tom. I. p. XLI.

³ Ad quem nocte et clanculo usque ad ducentos transierunt, pedibusque ipsius convoluti observantes paternum et consuetum ab eo auxilium etc. Galb. a. St.

⁴ Dette er meget mærkeligt; men Gualter cap. XIX skriver udtrykkelig: *Ab antiquo et Comitibus terræ nostræ statutum et hactenus quasi pro lege est observatum, ut quantacunque inter quoslibet homines*

grevelige Kammer i Brügge, at de umulig kunde blive uændsede ¹. Carl sammenkaldte altsaa Landets Store til et Möde i Ypern, hvor han dengang opholdt sig. Her forsamledes da Søndagen den 27de Februar de höieste flanderske Baroner; her indfandt sig ogsaa flere af Erembaldinernes Slægtninge, som Carl savde været saa forsigtig eller saa upartisk at indbyde; her var upaatvivlelig ogsaa tilstede Borggreve Wilhelm af Ypern, Carls gamle Fjende og snart Erembaldinernes hemmelige Forbundne ². Ogsaa den oftere nævnte Gualter, Kannik i Teruanne, af hvem vi have de paalideligste Efterretninger om dette Möde, kom paa denne Tid til Ypern, hvorhen Greven havde ladet ham kalde, dog i en anden Anledning ³. Carl forelagde de forsamlede Herrer en Fremstilling af hele Begivenheden i den Orden, hvori den var foregaaet, og begjærede at höre alles Mening og Raad. Som Klagere indstillede sig de, der af Provstens Partie ⁴ vare plyndrede og mishandlede, fremførte deres billige Besværinger og anraabte i de meest bevægelige Udtryk om Retfærdighed. Under Raadslagningen yttrede sig forskjellige Meninger: Nogle vilde, at Greven ufortövet skulde begive sig til Burchards Gaard og ved Nedrivelsen af denne Röverrede for Fremtiden gjöre Ende paa de Feider, Röverier og Mord, som udgik derfra ⁵. Andre, mere maadeholdne, raadede, at Greven först personlig skulde tage de anrettede Ödelæggelser i Öiesyn, höre og spørge sig for

guerra emergeret, nemo in Flandria quicquam prædari vel aliquem capere aut spoliare præsumeret. Denne Auctoritet tör vi ikke forkaste. Galbert p. 113 in fin. sigter bestemt til det samme. Meyerus p. 45 taler lige saa bestemt derom.

¹ Anon. de pass. S. Car. p. 74: *Camera enim antiquorum Comitum dictam est Brugense oppidum.*

² Gualter cap. XX angiver bestemt Dagen og Stedet. Ligeledes Meyerus a. St. Galbert p. 119 tilföier, at Erembaldinernes Slægtninge tilstededes Adgang. At Wilhelm af Ypern var nærværende, kan man neppe tvivle paa. Naar derimod Anonymen a. St. vil, at Burchards Sag kom for *Scabinernes Domstol*, hvilket Suhm (V. S. 306) gjentager, da strider dette mod alle Middelalderens og Feudalvæsenets Institutioner, ligesom man ogsaa fra denne samme Tid og samme Sted vil finde et Beviis derimod hos Galbert p. 184, hvor han taler om de Proscriberedes Tilbagekomst. — Scabinernes Domstol var et ganske andet Forum. Jfr. Marchant. ap. Feyerab. p. 79, Buzelin. Gallo-Fl. p. 309, Leo zwölf B. Nederl. Gesch. 1 B. S. 17—18, Warnkön. II. S. 30 fgg, S. 144 fgg. o. a.

³ Gualt. a. St. og cap. XXVII. p. 94. Derfor er Gualters Beretning om Mödet i Ypern ogsaa af fortrinlig Betydenhed.

⁴ *Brugenses*, siger Gualt. p. 91. Sammenhængen viser, at det maa være Bertulf's Partie i Brügge, hvorfra vi jo ogsaa ovenfor have seet, at han hentede Understöttelse.

⁵ Dette er Galberts Beretning p. 119, og vi see, at dette Raad endelig blev fulgt. Anonymen p. 73 siger, at det især var *Thannard* og *Walter af Lokern*, der stemmede for denne Straf, og Burchards Ord (Galb. p. 125), da han lod den sidste dræbe, synes at bekræfte det. Hvis *Fromold den Yngre* har været tilstede, maa han vel have stemmet eller raadet ligesom Walter (jfr. Galb. p. 126—127).

paa Stedet selv, og derpaa selv bestemme Straffens Haardhed efter Brødens Størrelse ¹. Denne sidste Mening fik Overhand, og Carl besluttede at handle i Overeensstemmelse dermed.

Det kunde ikke blive skjult for Grev Carl, hvilke Farer han gik indø. De mægtige Erembaldiners Forbittrelse var stegen til det Høieste, og Burchard navnlig lagde ikke Skjul paa sine Anslag mod Grevens Liv ². Alligevel blev han fast i sin Beslutning at udføre Dommen. Da derfor nogle af hans Venner under Mødet gjorde ham opmærksom paa Burchards Planer, svarede han rolig og bestemt: jeg vil gaae derhen, og jeg skal gaae trygt under Guds Beskjermelse; er det min Lod at miste Livet, saa er det dog ikke saa farligt at døe, som det er hæderligt at døe for Retfærdighed ³. Det synes, som om han med Flid anvendte den piinlige Mellemtid mellem Dommens Afsigelse og dens Udførelse, som næste Dag skulde skee, til at gjøre sig fortrolig med Tanken om Døden og styrke sig ved Haabet om en Martyrkrands ligesom den, hans Fader havde vundet; thi da Provsten ved Capitlet i Ypern, ledsaget af den ovennævnte Gualter, om Aftenen kom til ham for at søge Beskyttelse mod nogle verdslige Stores Trusler, saa trøstede han dem vel dermed, at Ingen skulde vove at krænke dem, saalænge han levede, men tilføiede dog ligesom i en sagte Ahnelse af det, der forestod ham selv, disse Ord: traf det sig alligevel, at I skulde opoffre Livet for Sandhedens Skyld, hvad var da vel hæderligere end en saadan Død? hvad er herligere end Martyrdøden? ⁴

Altsaa urokkelig i den tagne Beslutning, begav Carl sig den følgende Dag, Mandagen den sidste Februar, ledsaget af nogle Riddere til Skuepladsen for Erembaldinernes Voldsomheder for at undersøge, hvorvidt Klagerne vare grundede. Men da han her fandt Huse omstyrtede, Alting ødelagt og adspredt, og de Fattige udplyndrede lige til Livets første Fornødenheder, saa rørtes hans Hjerte af den

¹ Saaledes Gualter cap. XX. p. 91.

² Gualter a. St. tillægger her Burchard de Ord: «si quis Comitem occideret, quis cum vindicaret?» Anon. de pass. S. Car. p. 73 har et lignende Udtryk, men i en anden Sammenhæng og tillagt Provst Bertulf.

³ Gualter cap. XXVII. p. 94. Men Anonym. c. III. vil derimod, at Carl ikke troede, at Nogen turde lægge Haand paa ham, der var Danerkongens Søn og den nærmeste Slegtning af Kongerne i Frankrig og England: jfr. p. 71 not. c og e. Vidcbatur ei fabula, quasi mus Iconem vellet interficere, siger han.

⁴ *Quid martyrio excellentius in gloria!* Gualt. p. 93. Meyerus p. 45 har urigtig henlyttet disse to Udsagn af Carl til det Öieblik, da han om Onsdagen den 2 Marts gik til Kirken, og Suhm V. B. S. 506 har aldeles misforstaaet Sammenhængen i Öienvidnet Gualters Beretning.

inderligste Medlidened, medens hans Villie bestemte sig for den haardeste Straf¹. Han drog mod Burchards Gaard, som laae i Nærheden, og afbrændte eller nedrev lige til Grunden denne Planteskole for Landerövere². Det var i hiin Tidsalder en ikke ualmindelig Maade at straffe paa: den oprørske Vasals Undergivne maatte ofte haardt undgjælde sin Herres Bröde³.

14. Carl vendte endnu samme Dag tilbage til Brügge⁴, hans sædvanlige Opholdssted; men det var saa langt fra, at han ansaae Sagen med Erembaldinerne for endt, at han meget mere fremdeles fordrede, at Burchard skulde erstatte den Skade, som hans Röverier havde foraarsaget, og at hele Familien skulde vende tilbage til dens virkelige Stand⁵. Hans Venner søgte at gjøre ham forsigtig ved at forestille ham, at den nylig udövede Straf end mere vilde bestyrke hans Fjender i deres hemmelige Anslag imod hans Liv⁶; men det var forgjæves. Sagen skulde drives videre, og allerede den næste Dag, Tirsdagen den förste Marts begyndte Forhandlingerne⁷. Ogsaa syntes det, som om Provsten vilde böie sin stive Nakke; han kaldte til sig Ridder Guido af Steenfort og nogle faa Andre, og overdrog dem at begive sig til Grevens Gaard og bede om Tilgivelse for hans Brodersönnner⁸. Om Eftermiddagen indfandt denne Deputation sig hos Carl⁹;

¹ Gualt. cap. XXI, hvor der udtrykkelig siges, at det skeete Dagen efter Mötet i Ypern: *in crastinum*.

² »*Mali seminarium*.« Gualt. a. St., Galb. p. 119, Anon. cap. V.

³ »*More antiquo*« siger ogsaa Anon. a. St. p. 74.

⁴ Gualter cap. XXI. Det var altsaa *Mandag Aften d. 23de Februar*. Men Forhandlingerne forlagdes fra Ypern til Brügge af Frygt for Erembaldinerne, som ved deres Forbindelse med Wilhelm af Ypern netop paa dette Sted kunde være ham farligst? I Narrat. restaur. St. Martini p. 396 (Mantiss. p. 198) tales om et Möde i Cassel, hvor Bertulf indfandt sig med 5000 Krigsfolk, »ita ut Comes timens, ne tumultus aliquis a tanto populo excitaretur, causam ipsam in diem alium distulerit.« Det er vist en Forvexling med Mötet i Ypern; thi hverken Galbert eller Gualter omtaler noget Möde i Cassel.

⁵ Denne sidste Fordring anförer Galbert p. 119 endnu efter Ödelæggelsen af Burchards Gaard. At Carl gjorde begge, vil man see af den fölgende Fortælling.

⁶ Venerunt ad eum, qui familiares erant ei, et præcautum reddiderunt etc. Galb. a. St.

⁷ Gualter p. 91 angiver bestemt Dagen: sequenti die, Kalendis Martii. — Meyerus p. 45 fremstiller endog Sagen, som om slet intet i Ypern var afgjort uden den Beslutning, at forlægge Tribunalet til Brügge. Dette er urigtigt. Gualter var selv tilstede i Ypern og om Grevens Person; han maa fortrinlig staae til Troende.

⁸ Jo. Iperii Chr. S. Bertini in Mantiss. p. 209 nævner Guido alene; men Gualter cap. XXII tilføier: »et alios paucos.«

⁹ Galbert p. 119: *Postquam vero comes coenaverat, ascenderunt coram eo intercessores etc.* Han navngiver Ingen.

men hvad enten det virkelig kun var Provstens Hensigt at gjøre Greven tryg, eller disse Deputerede selv ønskede at forøge Spændingen ¹, saa førte de et Sprog, som om de vare komne mere for at klage over lidt Uret end for at bede om Tilgivelse for begaaet Uret. Greven maatte dog lade det være nok, sagde de, at have mættet sin Vrede ved Burchards Afstraffelse og Beskjæmmelse; han maatte dog være tilfredsstillt, efterat have brændt den Gaard, som var Burchards og hele Familiens Hjem; han burde dæmpe sin Forbittrelse og tilgive en Forseelse, hvortil en ung Mand ved altfor mange Fornærmelser var bleven tilskyndet, og hvorfor han allerede havde lidt en ufortjent Straf; han maatte lægge Tømme paa sit lidenskabelige Hæd og, skjönt forsilde, forsone dem, som han saa haardt havde krænket ². Carl afviiste med Alvor den Beskyldning, at han i Hidsighed og med Urette havde straffet Burchard, erklærede, at Nedrivelsen af et lille Huus ikke kunde være en forholds-mæssig Straf for saa store Forbrydelser, og vedblev at paastaae, at Burchard skulde erstatte alt, hvad han havde rövet og anerkjende sin Slægts virkelige Stand. Paa disse Vilkaar lovede han ikke alene Tilgivelse ³, men endog en bedre Gaard end den ödelagte, kun ikke paa det Sted, hvor denne havde ligget, fordi han tydelig indsaae, at Naboskabet med Thankmar vilde lede til Fornyelsen af den gamle blodige Tvist ⁴.

Da Provstens Afsendige fandt Greven uböelig, og som Medvidere i den længe paatænkte Mordplan forudsaae, hvad der vilde skee, saa gjorde de sig ikke megen Umage for at overtale eller formilde ham ⁵; tvertimod søgte de at give sig Skin af at være tilfredse med eller i det mindste rolig finde sig i Grevens

¹ Det første synes mig at ligge i Gualters: *quasi veniam petituos.* Det andet vil man vel finde rimeligt af Gesandternes Opførsel ved deres Tilbagekomst til Provsten, hvorom strax skal tales.

² Gualter cap. XXII. p. 91—92, giver saaledes Guidos Tale til Carl. Chron. St. Bertini a. St. siger kort: Guido, precibus omissis, Comiti superbe imposuit injurias Botsardo (i. e. Burchardo) illatas.

³ Alt dette af Gualter p. 92. Jeg bemærker blot, at naar Greven kalder Burchards nærevne Gaard *domuncula*, saa var den vel saaledes oprindelig og burde være en mindre ube-fæstet Gaard, siden den formodentlig laae paa Godset Straten, hvor altsaa Thankmars Borg var det egentlige Herresæde; men vi have dog ovenfor (S. 75) seet, at den nylig var bleven befæstet, saa at Udtrykket vel skal betegne Gaardens Ubetydelighed i Sammenligning med Burchards betydelige Forseelse. Jfr. Anon. de pass. S. Car. p. 75, Iper. p. 209.

⁴ Dette Tilæg giver Galbert p. 119, og jeg maa ret gjøre opmærksom derpaa; thi det synes ligefrem at staae i Modsigelse med hans Beretning, at den Stand, hvortil Greven vilde nedsætte Ermbaldinerne var en *Trællestad*. Kunde da Trælle eie store Herregaarde? — —

⁵ *Qui vero intercessores fuer, partim conscii traditionis, non multum super reconciliandis vexabant Comitem.* Galb. a. St.

Beslutning. Carl lod fremsætte Viin for dem, og efterat de, som det synes med Overlæg, havde nydt deraf saa rigelig, at Enhver maatte troe, at de vilde gaae hjem for at sove ud, toge de en venlig Afsked ¹. Men de begave sig til Provstens Huus, hvor de ogsaa traf Burchard, Isaak, Provstens Slægtning, og tvende Adelsmænd, Wilhelm af Werui og Ingram af Esne, Burchards Venner, samt den unge Robert Barn, en Søn af Bertulfs afdøde Broder, Castellanen Robert ². Det Svar, de af Carl virkelig havde modtaget, var lidet skikket til at dæmpe Erembaldinernes Vrede; men Guido og hans Ledsagere fordreiede det dog og gjorde det endnu haardere, for at udslette ethvert Haab om mindelig Udsoning ³: "Der var aldeles ingen Naade at vente hverken for Provstens Brodersønner eller for deres Medskyldige ⁴; Alt skulde gaae efter den strænge Ret, og aldrig skulde de erholde Tilgivelse, før de alle erkjendte sig for Grevens Trælle" ⁵ — Saaledes lod deres Beretning.

15. Da Provsten havde hørt dette Svar, blev han næsten rasende af Forbittrelse. Han udbrød i Forbandelser og frygtelige Trusler, og ophidsede alle sine Tilhængere, der flokkede sig om ham, til at gribe det Mordersværd, hvormed de saalænge havde truet ⁶. Öieblikket var afgjørende: Carls Död eller Erembaldinernes Skjændsel! Strax blev Guido og de övrige Afsendinge fjernede; men Provsten førte sine Slægtninge og fortrolige Venner ind i et hemmeligt Kammer

¹ Denne Fortælling synes mig at være et ganske mærkeligt Bidrag til Sædernes Historie. Den peger hen paa den gamle her i Norden endnu bekjendte Skik, at drikke Forlig, som det hedder. Galbert siger udtrykkelig, at disse Mæglere selv bade Greven, at lade bringe en god Viin.

² Galbert cap. III. i Beg. Gualter cap. XXIV skriver Ingrasus og Iperus p. 209 (Mantiss.) har Formen: Ingelramus. Jfr. Meyerus p. 43, hvor dog ifølge de flamske Folkebøger ganske feilagtigt ogsaa den allerede afdøde Lambert (Lambertus) nævnes som her tilstedeværende.

³ Verba comitis depravantes: Gualt. cap. XXIII. Parallelstedet hos Galbert har: denunciaverunt responsum Comitum.

⁴ Galb. p. 120. Udtrykket: »fautoribus predictis» er noget utydeligt. Det maa nok referere sig til de kort ovenfor nævnte Mænd, som vare i Provstens Huus, og er altsaa ikke egentlig Gesandternes Beretning, men Galberts Forklaring; thi at disse Mænd just af Greven vare betegnede som skyldige, siges ingensteds. Jeg har derfor blot oversat: Medskyldige.

⁵ Dette sidste Tillæg er Gualters, cap. XXIII. p. 92.

⁶ Præpositus . . . coecata mente magis coepit insanire et suis motibus nimium exasperatus et diabolico spiritu inflammatus, dira innumurans et graves minas spirans, simulos Suis currentibus et arma sævientibus ministravit etc. Gualt. p. 92.

for at aftale det Fornödne. Selv stillede han sig som Dörvogter udenfor Dören: han gjorde Alt; han syntes Intet at gjöre ¹.

I det hemmelige Kammer befandt sig i denne Aften ² Provstens Broder Ulfrik, Burchard, Isaak og de tvende ovennævnte Adelsmand, Wilhelm og Ingram ³. De bleve snart enige om det, som iforveien var afgjort hos hver enkelt: Carl skulde dræbes. De lovede hinanden ubrødelig Troskab og kraftig Bistand. Derefter kaldte de til deres Forsamling den unge Robert, opfordrede ham til at indtræde i deres Forbund og aflægge Löftet om at ville deeltage i den Plan, som de nylig med Haand og Mund havde tilsvoret hinanden at ville udføre ⁴. Ynglingen nægtede standhaftig at ville give et saadant Löfte, förend han blev underrettet om Hensigten af deres Forbund, og da de desuagtet trængte ind paa ham og vilde tvinge ham, ilede han mod Dören for at undflye dem. Men Isaak og Wilhelm raabte til Provsten, at han ikke maatte lade ham slippe bort, för han havde föiet sig efter deres Önske. Da tog Bertulf selv sin unge Brodersön for sig og bragte ham tilsidst ved Smigrerier og Trusler til at give efter: Robert vendte tilbage og aflagde det höitidelige Löfte at ville deeltage i Planen, — som han endnu ikke kjendte ⁵. Nu först aabenbarede de ham deres Hensigt; Greven, sagde de, vilde gjöre hele Familien til sine Trælle, og de vilde dræbe ham for at forebygge deres egen Undergang. Men da Ynglingen hörte dette, blev han betaget af Forfærdelse, udgjöd Taarer og bad Gud befrie dem fra den Misgjerning at myrde deres Herre; derpaa tog han Mod til sig og truede dem med at aabenbare deres

¹ Galbert p. 120 siger bestemt og to Gange, at Provsten var Dörvogter; men Gualter i. St. skriver: *Præposito cum legatis illis, ut qui totum faciebat, ac si nihil facere videretur, amoto.* Begge Betænelser har jeg forenet i Udtrykket: *udenfor Dören.*

² Det var endnu Tirsdagen den 1ste Marts. Kilderne blive nu saa rige, at vi næsten timevis kunne følge Begivenhederne.

³ Gualter cap. XXIV nævner Ulfrik, hvis Navn han skriver: *Guelricus*; Galbert nævner ham ikke. Men naar den første tillige uden videre anfører Robert Barn som Deeltager, saa bör vi uden tvivl hellere følge Galbert, der saa detaillerede viser, i hvilket Forhold Robert stod til de övrige. Senere blev Robert mod sin Villie virkelig Deeltager, og derfor kunde Isaak i sine Bekjendelser (hos den samme Galbert p. 141) gjerne nævne ham ved Siden af de andre. — Meyerus lægger endnu trede Mænd til de Sammensvorne: *Robert den Ældre og Lambert Nappin*, som begge vare döde, og *Wilhelm, Lamberts Sön*, der neppe nogensinde har existeret uden i de flamske Folke-Dramaer. Jfr. Papebr. et Henschen. Comment. præv. § IV. p. 159.

⁴ Ut daret dexteram id idem simul cum ipsis peracturus, quod et ipsi peractum trent, pro quo et dexteram in invicem contradidissent: Galbert p. 120.

⁵ Galbert a. St. *ignarus quidem, quid cum illis acturus foret.*

Plan for Greven selv; han sagde sig lös fra deres Forbund og beredte sig til öieblikkelig at forlade dem ¹. De övrige Sammensvorne, frygtende, at den unge Mands Standhaftighed skulde kuldkaſte Planen og fremkalde Ulykken over deres egne Hoveder, fattede hurtigt det Forsæt at udrede sig af denne Vanskelighed ved et snildt Bedragerie. Strax stemte de om i en anden Tone: de vilde blot stille Robert paa Pröve; de havde kun nævnet Grevens Mord for at forsöge, om han duede til at tage Deel i en alvorlig Sag; det var en ganske anden Sag, hvortil de vilde benytte den Troskabsed, der knyttede ham til deres Forbund, og hvori denne bestod, derom skulde han siden nærmere blive underrettet. Robert syntes tilfredsstillt; Forsamlingen oplöste sig under forstilt Spög og Latter, og hver begav sig uden Ophold hjem til sit Huus ².

Isaak oppebiede i sit Hjem Nattens Frembrud. Derpaa besteg han en Hest og red hemmelig tilbage til Borgen ³, hvor Burchard opholdt sig, kaldte ham og de övrige Sammensvorne til sig og begav sig med dem til en vis Ridder Walter. Saasnart de her alle vare forsamlede, bleve Lysene slukkede for ikke at vække nogen Opmærksomhed, og i Nattens Mörke blev Sammensværgelsen formelig sluttet og alle Aftaler gjorde ⁴: Mordet skulde udföres strax den fölgende Morgen; Burchard skulde være den egentlige Drabsmand; en udvalgt Skare af hans mest forvovne Huuskarle blev ved Penge kjøbt til at staae ham bi ⁵. Isaak indtog i denne Forsamling Provstens Plads; han var Sjelen i det Hele og han anordnede Enkelthederne til Udförelsen. Endelig skiltes de Sammensvorne

¹ »Nec super hoc facto consilium vel auxilium, volente Deo, unquam præstabo.« a. St.

² Denne hele Beretning læse vi alene hos Galbert cap. III. Men den fölgende Fortælling, især den om Mordernes Straf, hvilken Galbert som Öienvidne meddeler, stadfæster Roberts Uskyldighed.

³ *In Castrum, descendens in hospitium Borsiardi* — siger Galbert. Castrum betyder Brügges Borg, hvori Donatianskirken laae og Provsten boede. Burchard har da vel havt sin Bolig hos denne, hvorimod Isaak maa have havt sin Gaard inde i Byen Brügge eller maaskee endog kun i Nærheden af denne By, siden han red til Borgen.

⁴ Altsaa Natten mellem den 1ste og 2den Marts, mellem Tirsdag og Onsdag. Chron. St. Bertini p. 209 (Mantiss.) nævner syv Hovedmænd ved denne natlige Sammenkomst, uden at tage Bertulf med; men denne Angivelse bærer og andre Spor af Forvanskning. Tallet *Syv* kunne vi kun faae ved at regne Bertulf og Walter med.

⁵ Der var baade Milites og Servi i denne udvalgte Flok »de familia Borsiardi.« Prisen var for hver Miles fire Mark og for hver Servus to Mark. Angaaende Beregningen af disse Værdier henviser Langebek (Ann. c) efter Udgiverne af Actt. SS. til Matth. Paris ad an. 1253. Man har nok af slige Calculer, uden at man dog fra et vist Land og en vis Tid tör slutte noget bestemt for andre Lande og Tider.

ad mod Slutningen af Natten, og Isaak kom i Dagbrækningen tilbage til sin Gaard ¹.

16. Men hvad enten den unge Robert, uden at lade sig føre bag Lyset af de Sammensvornes List, har opfyldt sin Trusel at ville røbe deres Planer, eller Rygtet derom paa anden Maade er kommet ud blandt Folket, saa skal dog Carl endnu om Tirsdagen have faaet Vink om, at hans Liv svævede i Fare, og skjönt han ogsaa denne Gang med udvortes Rolighed afviiste Rygtet og styrkede sig ved Bevidstheden om sin Retfærdighed og gode Samvittighed ², saa var dog denne Rolighed mere en tilkjæmpet Form, der skulde bære den fyrstelige Character til Skue, end en naturlig, fast Overbeviisning, der kunde give Hjertet Fred. De idelig gjentagne Advarsler og frygtelige Rygter kastede endelig en Braad i hans Indre, og jo mere han syntes at ville skjule den for Andre, desto smerteligere følte han den selv. Han søgte Hvile i Nattens Stilhed i det eensomme Kammer; men Søvnen flyede hans Öjne, hans Sind var forvirret, mangehaande Tanker kastede ham om paa Leiets, og den udmattende Sjelekamp fortæredede hans Kræfter ³. Det var i de samme Timer, da den djævelske Plan endelig var kommen til Modenhed i hiin Ridders Huus.

Den skjæbnesvangre Dag oprandt, saa mørk og taaget, at man neppe kunde see en Spydængde for sig. Det var Onsdagen den 2den Marts ⁴. Græven stod tidlig op, dog noget sildigere end han pleiede, og begyndte som altid Dagen med fromme Övelser: med egne Hænder uddeelte han Almisse til de Fattige, der havde samlet sig i hans Gaard ⁵. Derpaa begav han sig i Dagbrækningen til den

¹ Circa crepusculum diei, d. e. den anden Marts om Onsdagen: Galbert p. 120. Galbert bliver fra nu af steds den udførligste Fortæller og vor Hovedkilde.

² Gualter p. 92—95: Qvæ omnia, licet in occulto factitarentur, latere tamen non poterunt. Nam rumusculis quorundam delatum, et ipsi, quod de periculo ejus ageretur, est nuntiatum. Ille autem et hæc crederet, nequaquam potuit persuaderi. Qvippe quem conscientia sua etc.

³ Alene af Galbert p. 121; men han beraaber sig paa Öienvidner, der havde været om Grævens Person (sicut referebant Capellani ejus). Man seer deraf, hvorledes Fortællingen om Carls Rolighed bliver at forståe.

⁴ Galb. a. St. dies obscura valde et nebulosa, ita ut haste longitudine nullus a se discernere posset rem aliquam. Aar (1127), Dag og Datum angiver den Samme (cap. IV. p. 125) med saa mange Bestemmelser af Datidens Chronologie, at der ikke kan være mindste Tvivl derom, skjönt mange Forfattere feile deri og navnlig de nationale flamske Krøniker.

⁵ Galbert siger: surrexerat multo mane. Gualter (cap. XXV) tilføier: quum paullo diutius solito in strato suo genuisset. Jfr. Chron. St. Bertin. p. 209 Mantiss., Meyerus p. 43.

nærved Slottet liggende Donationskirke, ledsaget, som det synes, af sin Drost Walter af Lokeren, sin Kæmerer Arnold, sin Notarius Fromold den Yngre, fremdes af Themard, Castellan i Broucburg med hans to Sønner Walter og Giselbert, samt en vis Ridder Henrik ¹. Da lød allerede ved Morgengry den deilige Ambrosianske Lovsang: "O store Gud, vi prise Dig!" ² Grevens Følge fordeeltes sig omkring i Bedestolene og Klosterets Hospitier; men han selv steg op til et høiere Sted, et "Solarium" eller et Slags Pulpitur, og knælede i Andagt for Guds Moders Alter, medens hans Capellaner og Klerker hilsede den frembrydende Solstraale med den første Times Takkesang ³. Carl bad længe og uddeelte under Bønnen af de Penge, som hans Capellan efter Sædvane havde lagt foran ham; i brændende Iver faldt han paa sit Ansigt til Gulvet og begyndte at synge de syv Poenitentsepsalmer til sine Synders

¹ Gualter p. 93 skriver: « nullis comitatus militibus » og ham følger Ferr. Locr. p. 285. Derimod skriver Galbert p. 121: « cum paucis », og ham følger Iperius og Meyerus a. St., ja Orderic. Vital. lib. XII. p. 384 vil endog, at Carl var fulgt af tyve Ridderer foruden Themard. Hvem der har fulgt med Carl, har jeg troet at kunne slutte af den følgende Fortælling. — Iøvrigt vil man af dette Sted see, at Grev Carl holdt ved sit Hof de saakaldte høie Ministerialer eller Hofbetjente (Ministeriales domus) ligesom Kongerne og navnlig de franske Konger; men deri er, som vi ovenfor S. 52 Anm. 1 have bemærket, ikke noget for Carl særegt. De store Vasaller efterlignede deri meget tidlig Kongerne, og Greverne af Flandern skulle endog i denne Henseende have haft et særegt Privilegium eller Prærogativ (jfr. Oudegherst fol. 37 b, Wielant ant. de Fl. cap. XVII, Jo. Buzelini Gallo-Fl. p. 451—452 o. a.). Disse høie Ministerialer vare da: 1) *Cancellarius Flandrie*, før Tiden Provst Bertulf; see ovenf. S. 63 Anm. 3. 2) *Constabularius* (Comes stabuli) *Flandrie*, hvilken Værdighed vi paa Carls Tid finde besat med en Gerhard af Ninove (jfr. Miræus Tom. II. p. 1141) og som siden blev arvelig for Castellanen af Lille: Oudegh. a. St. 3) *Camerarius Comitis* (Cubicularius, Chambrier, Chambellan, Kæmerer, Hofmester), i hvilken Værdighed Galbert nævner os baade denne Arnold og den siden saa berømte Gervasius van Praet, ligesom ogsaa et Diplom hos Miræus Tom. I. p. 680—81 nævner os tvende samtidige Camerarii, Balduin og Eustachius; i en senere Tid finde vi Herrerne af Oudenburg forlehede dermed. 4) *Buticularius Comitis* (Butelgir, Pincerna, Grand-Bouteiller), paa Carls Tid en vis Walter (Galb. p. 156. 150) og en Razo af St. Ægidius (stds. p. 157), senere Kerrerne af Gavere: jfr. Miræus T. II. p. 1157, 1142—44. 5) *Seneschallus Flandrie* (*Dapifer*, Drost), hos Carl den nævnte Walter af Lokeren, siden Herrerne af Wawrin, og ligeledes stundom tvende paa samme Tid (Miræus T. II. p. 1155, 1166), hvorfor vi ogsaa finde Benævnelsen: *summus Flandrie Dapifer* (Gislebert. Montens. Chron. Hannon. ap. Dom Bouquet Tom. XIII. p. 373). 6) *Duo Mareschalli Flandrie*, som jeg dog ikke finder navngivne paa Carls Tid, men noget senere nævnes en vis Elbodo hos Miræus a. St. (Buzelin. p. 451—52). Ligeledes havde Flandern sine tolv Pairs (Pares Flandriæ), f. Ex. Daniel af Dendermonde (Galb. p. 156), hvoraf de fire Bers af Pamele, Heinc, Boulers og Cisoing i udmærket Betydning kaldtes Flanderns Baroner (Pares Curia): De Budt p. 268. Jfr. Warnkön. Bericht. u. Zus. z. 1 Band S. 51.

² Missa matutinalis (Galb. p. 125) holdtes af de Seculargeistlige i Dagbrækningen: Clausen Cathol. o. Protest. S. 677. Gualter p. 101 lader Provst Bertulf i sin Dødsstund gjentage denne Sang.

³ Gualter cap. XXV. og Meyerus p. 43 kalder det superior pars ecclesiae, som Galbert p. 121 kalder *solarium*. Dette *Solarium* synes at have været noget Eiendommeligt her; for danske Læsere veed jeg intet bedre Udtryk end det just ikke ganske passende *Pulpitur*. Det Følgende vil forklare Sagen. — *Hora prima*, som de begge nævne (Galb. p. 125), holdtes ved Solens Opgang.

Forladelse ¹. Allerede havde Choret istemmet den tredie Hora, Responsum var fuldendt og Pater Noster var bedet; allerede havde Carl med høi Röst tre Gange gjentaget den halvtredsindstyvende Psalme, den fjerde Poenitentsepsalme, — da stod Burchard bagved ham med det dragne Sværd ².

Denne havde beredet Alting saa sikkert, at Greven ikke kunde undgaae ham. Allerede før Dagens Frembrud havde han udsendt nogle Trælle, der skulde iagttage, naar Carl begav sig til Kirken og ufortövet give ham Efterretning. Saa snart disse havde seet Carls fromme Vandring, löb de tilbage til Burchard for at forkynde ham den, og denne ilede strax afsted, ledsaget af de kjøbte Svende og Trælle, alle med blottede Sværd skjulte under deres Kapper ³. De S sammensvorne listede sig hemmelig op paa Pulpituret og besatte begge dets Udgange for at ingen af deres udseete Slagtoffere skulde undflye; men Burckard selv med sex Drabanter, udvalgte af hans egne og Provstens Huuskarle, nærmede sig Greven ⁴. Her saae han Carl i den inderligste Andagt liggende for Alteret paa en lille Skammel og under Bönnen uddelende Almisser til en fattig Kone, der var traadt hen til ham ⁵; men Stedets Hellighed, den Bedendes Fromhed, Öieblikkets Rædsel kunde hverken rokke hans blodige Beslutning eller forstyrre hans frygtelige Besindighed. Med koldt Overlæg berörte han först sagte den böiede Greve for at bringe ham til at oplöfte Hovedet, og i samme Öieblik, da Carl vendte ham Ansigtet, udförte han Hugget med en saadan Kraft og Voldsomhed, at den Dræbtes Hjerne besuldede Kirkens Gulv. Stax styrtede de övrige S sammensvorne sig som glubende Dyr over Carl for at fuldende Mordet; men Burchard havde berövet dem Ären: hans Hug havde gjort Ende paa Carls Liv ⁶.

¹ Tandem pronum se in pavimento projecit, et septem poenitentiales psalmos etc. Iperias in Mantiss. p. 209 nævner ogsaa de 13 Gradualer, hvorom jeg ovenfor (S. 59 Anm. 6) har talt.

² Galbert cap. IV Beg., Gualt. a. St., Narrat. restaur. S. Martin. p. 198 Mantiss. Hora tertia blev sunget Kl. 9, saa at Carl er bleven dræbt lidt efter Kl. 9. Jfr. Meyerus a. St., Ferr. Loer. p. 235.

³ Galb. cap. III. p. 121. Orderic. Vital. p. 384 angiver deres Antal til to og tredive. Foruden Mordplanens egentlige Hovedmænd maa vel ogsaa den Adelsmand eller Ridder Erik, der dræbte een af The-mards Sønner, have været i Burchards Følge.

⁴ Gualter p. 95: *sex sibi spatariis ex clientela Præpositi et sua adjunctis.* Jfr. Galb. a. St.

⁵ Gualt. p. 94, Galb. a. St. (in humili scabello). Det Maleriske i denne Scene have de dramatiserende Folkedigtere ikke glemt at benytte og udsmykke.

⁶ Simeon Dunelmens. ap. Dom Bouquet Tom. XIII. pag. 82 antyder Burchards beregnende Kulde, i det han siger om Carl: *ante morte præventus, quam mortem inferentes nosse poterat.* Sugerus p. 129, Gualter a. St. fortælle den ligefrem. Jfr. iövrigt Galbert p. 121, 125, Annal. Waverleyens. p. 149, The Saxon. Chron. p. 534, Chron. S. Bertin. p. 209 Mantiss., Meyer. p. 43, Oudegherst fol. 120, Dodechin. ad

Uden Ophold og benyttende sig af Öieblikkets Forvirring vendte Morderne sig mod Carls Ledsagere og Venner, dræbte nogle og forjog andre. Först traf de Themard, som paa Solariet med Greven var bleven haardt saaret, slæbte ham til Kirkens Udgang og forlode ham efterat have givet ham hans Banesaar ¹. Derpaa gjennemstreifede de hele Borgen for at söge Walter af Lokeren, der var en Hovedgjenstand for deres Had og Hævn, og da de ikke fandt ham, vendte de atter tilbage til Kirken, fuldendte her Mordet paa den endnu med Döden kjæmpende Themard, og traf endelig Walter i det Öieblik, da han forlod sit Skjulested paa Orgelet for at söge et andet midt i Kirken; de slæbte ham efter Klerkernes Begjæring til Kirkedören, og overgave ham til nogle Trælle, der dræbte ham med Knipler og Sværd ². Endelig gjennemsögte de Sacristiet ved Alteret, og fandt her Grevens Capellan Balduin, de tvende Klerker Godebert og Odger, Eustachius en Broder til Walter af Lokeren, Kæmereren Arnold og Notarius Fromold den Yngre ³. Blandt disse var Fromold, som Carls erklærede Yndling dem især forhadt, og han skulde, skjönt beslægtet med Isaak, strax være bleven opoffret, hvis de ikke först havde skaanet ham for at udpresse Grevens Skatte af ham og Arnold, og siden vare blevne hindrede ved Provstens Mellemkomst ⁴. Efterat have fuldendt Undersegelserne i Kirken, Grevens Gaard og hele Borgen, drog en Skare af Morderne ud af Brygge til det nærliggende Straten. De traf ikke Thankmar, der paa Efterretning om sin Beskytters Mord med alle Sine havde sögt Sikkerhed i fjernere

an 1127 og Rob. de Monte ap. Pistor. hos Calles Tom. VI, I. p. 290 fgg., Saxo Anal. col. 662, Anal. Bosov. col. 1007, Chron. Lüneb. col. 1575, Chron. Reg. col. 936 ap. Eccard, Ægid. de Roya p. 27, Haræi Ann. Brab. I. 210 o. m. fl. — Anselm. Gembl. p. 191, Dodechin a. St., den saxiske Annualist, Chron. S. Pantaleonis col. 923 og efter dem adskillige Nyere f. Ex. Butkens Troph. de Brab. Tom. I. p. 102, berette som mærkeligt, at netop til samme Tid Wilhelm II. af Burgund blev myrdet paa en lignende Maade. Jeg seer vel, at Francisc. Guilimanus de reb. Helv. lib. II. c. 14 vil bevise, at Wilhelm allerede var dræbt d. 9 Febr. 1126 (Calles a. St. p. 284, 291); men saa bestemte Vidnesbyrd af samtidige Skribenter lade sig neppe omstøde.

¹ Galbert. p. 125, 125, Gualter cap. XXVIII. p. 95, Walteri de Clusa hist. Ardens. dom. ap. Dom Bouq. T. XIII. p. 445.

² a. a. St. St. jfr. Meyerus p. 45. Ferr. Locr. p. 235 kalder denne Walter af Lokeren »Caroli Principis Progeusta.»

³ Galbert. cap. IV. p. 126.

⁴ Om Fromold siges: Verum tamen fuit, quod nullus de Curia Comiti ita familiaris esset, quum viveret, neque ita carus sicut præfatus Fromoldus: Galb. p. 127. — Fromold kalder sine Börn Isaaks *nepotes* hvilket efter den Tids og Galberts almindelige Talebrug vel bör forståes om Sösterbörn, saa at altsaa Fromold den Yngre var gift med Isaaks Söster. — Af dette Sted skulde jeg ogsaa slutte, at Arnold har egentlig været Carls Skatmester, i hvilken Betydning Ordet Camerarius vel ogsaa kunde tages, saa at vi derved kunne begribe, at der nævnes os tvende Camerarii paa samme Tid.

Egne; men de ödelagde de tomme Huse, og plyndrede og rövede lige til Aften Gods, Qvæg og Klæder; og flere af deres Medvidere angrebe og udplyndrede de Kjöbmænd, som til samme Tid vare paa Veien til den store Messe i Ypern ¹.

Nogle af Carls Tilhængere havde imidlertid søgt Redning ved Flugten, men fundet en meget forskjellig Skjæbne. Themards Sønner Walter og Giselbert, to udmærkede unge Mænd, havde strax ved Allarmens Begyndelse begivet sig ned af Solariet og flygtede tilhest igjennem Byen; men i Forstaden bleve de indhentede og dræbte, den ene af en vis Ridder Erik, der hørte til de S sammensvorne, den anden af en Borger ved Navn Lambert Berakin ². Andre havde været lykkeligere. En vis Richard af Woldman, der var besvogret med Thankmar, Gervasius Grevens Kæmerer, og Johannes een af Carls Yndlingstjenere undkom lykkelig ved Flugten ³. Selv Castellanen af Brügge, Provstens Broder Haket, der synes endnu ikke ligefrem at have deeltaget i S sammensværgelsen, viiste Menneskelighed mod dem, der under det almindelige Blodbad tyede til ham, og reddede navnlig den ovennævnte Ridder Henrik og en Broder til Walter af Lokeren, og det uagtet Henrik var mistænkt for at have dræbt Burchards Broder Robert, og Walter var alle Erembaldinernes bittreste Fjende ⁴. Endelig syntes ogsaa Provsten selv at være tilfredsstillet ved Carls Död: alle dem, som vare fangne i Sacristiet, tog han under sin Beskyttelse og førte dem til sit Huus, hvor dog Fromold maatte udlevere Nöglerne til Grevens Gjemmer, der bleve givne Castellanen Haket og Walter af Reddenburg i Forvaring ⁵. Bertulf vedblev endnu bestandig at fuldføre

¹ Meyerus siger urigtigt, at de S sammensvorne droge mod Orscamp eller Oostcamp. Den almindelige Lovlösheds Tilstand, der opstod ved Carls Drab, beskriver Narr. de rest. S. Martin. p. 397 (Mant. p. 193) med stærke Farver. — Af megen Betydning i *Handelens Historie* paa denne Tid er Galberts (c. IV. p. 124, c. V. p. 127, c. VI. p. 131) Notitser om *den store Messe i Ypern*, der besøgtes endog af italienske Kjöbmænd (ex Longobardorum regno). Flandern var allerede i det tolvte Aarhundrede Centralpunktet for Handelen i det nordvestlige Europa.

² Gualter cap. XXVIII, Galbert p. 124. Af Walter de Clusa a. St. p. 445 seer man, at Themard foruden disse to Sønner endnu havde en tredie ved Navn *Henrik*, der blev Castellan i Boucburg. — Istedensfor Walter nævner Suhm H. D. V. 307) Erik, som neppe er rigtigt; vi finde nemlig ogsaa Walter i Underskriften af et Diplom fra 1121 hos Miræus T. I. 322—23.

³ Galbert a. St. Hvad denne Johannes egentlig har været hos Carl, er vanskeligt at sige. Galbert skriver: *Johannes quidam serviens Comitibus, qui Cameram observare consueverat, et quem præ servis dilexerat Comes.*

⁴ Anf. St. Om Walter af Lokern siges strax efter p. 125: quem maxime oderant.

⁵ Galbert cap. IV. p. 126—27, cap. V. p. 128. De fordrede hos Fromold — *claves de domo ive de seriniis et cistis, quæ in domo erant.* Derefter maa man danne sig et Begreb om, hvad der skal forståes ved det tvetydige Udtryk: *Notarius.*

sin Rolle, som om han ikke var Deeltager i Mordplanen: han erklærede Kannikerne i sit Kloster, at han intet havde vidst forud derom; han lod Themards, dennes Sömmers og Walter af Lokerens Lig strax indskibe og afgaae til deres Hjem¹; han tillod endelig Fromold den Ældre, en Farbroder til den yngre Fromold, at indsvöbe Carls Lig, hensætte det paa en Baare midt i Choret og hædre det med tændte Voxlys og sörgende Qvinder, som Datidens Sæder medførte. Bertulf beregnede med Klogskab sin og Sagens sande Stilling; han indsaae, at Carl endnu efter Döden kunde blive ham farlig og at Folket kun var vundet ved en Overrump-ling; derfor aftalte han endog med Abbeden af det blandiniensiske Kloster i Gent, at han skulde afhente Grevens Lig, for at ikke Synet af dette skulde ophidse Folket og give hans Fjender Vaaben i Hænderne².

¹ Galb. cap. V. i Begynd.

² Gualter cap. XXIX. p. 96. Galb. p. 123. Meyerus siger p. 43 at Carls Lig blev sat "a sacerdotibus ante aram maximam".

III. Følger af Carls Död, hans Hellighed og festlige Erindring i Kirken og blandt Folket.

1. **E**n Martyrs Historie er ikke sluttet med dette Liv. I Döden födes han paany, og Martyrdagen er hans Födselsdag. Hvis han da fremdeles vedbliver at være enten Aarsagen til eller Midtpunktet for en Række af mærkværdige Begivenheder, saa har han ikke med Döden öphört at være Gjenstand for en historisk Betragtning¹.

Det er ikke Dödsmaaden, men Aarsagen til Döden, der skaber en Martyr, og Carl Danske var ikke alene myrdet i en Kirke under Almisser og Bön, men var tillige myrdet "for sin Retfærdigheds Skyld"². Derfor havde Ber-

¹ Hensigten er ikke her at gjengive *alle* de Meddelelser, som især Galbert med en tröttende Vidtlöftighed tilbyder. See ovenf. S. 3. Men det, som tjener til at vise den pragmatiske Forbindelse mellem Mordet og de fölgende Begivenheder, er optaget, dog ogsaa dette i en meget *sammentrængt Fremstilling*. Paa den anden Side vil man efter denne Plan maaskee finde en god Deel mere end baade Galbert og Gualter have. — Ovenstaaende Afbildning er efter Montfaucon Mon. de la Mon. Fr. Tom. II p. 48.

² *Martyrem non tam facit poena quam causa*. Sed hujus rogo, ut ita dicam, quæ fuit causa nisi *justitia*: Gualter cap. XXVII, Jfr. Nom. Com. Flandr. p. 7., Geneal. forest. et com. Fl. p. 15 i Corp. Chron. Fl. Tom. I.

tulf allerede ahnet, hvad der kunde skee og taget Forholdsregler derefter; men de første Middel, han havde valgt for at standse det truende Uveir, bragte det netop nærmere til Udbrud. Da nemlig Abbed Arnulf fra det Blandiniensiske Kloster ifølge hans Begjæring den følgende Dag indfandt sig i Brügge for at bortføre Carls Lig, saa vilde hverken Folket eller Geistligheden give sit Samtykke dertil: de Fattige, som ventede, at rigelige Almisser skulde blive uddeelte for Grevens Sjelefrelse, omringede Provsten allevegne og skrege høit imod denne Bortførelse; Kannerne samlede sig i deres Kirke, paastode, at en saadan Martyr ikke imod deres Villie kunde beröves dem, og at de ikke vilde miste en saa mægtig Talsmand hos Gud¹. Provsten og Abbeden vilde bruge Vold; men Klerkerne, grebne af hellig Iver, væbnede sig med Kirkens Prydelser, Bænke, Lysestager og andre Ting, ringede med Klokkerne, sammenkaldte Folket, tilbagedrevne Vold med Magt og bragte Liget i Sikkerhed til de höiere Steder i Kirken². Da indtraf et Mirakel, som gjorde Ende paa Striden.

En Dreng, der var födt Kröbling og længe havde modtaget Almisse af Greven, slæbte sig ved Rygtet om hans sorgelige Död til Donationskirken, kastede sig ned ved sin Velgjörers Lig, bad andægtige Bönner og vædede sig med det friske Blod. Og pludselig — saa fortælles der — bleve hans Lemmer styrkede: han var fuldkommen helbredet og stod op og gik omkring og prisede Gud³. Dette Mirakel var skeet for Manges Öine, og Rygtet derom foer som en Löbeild igjennem Byen. Folket jubledede; Mænd og Qvinder, Oldinge og Börn strömmede til, opsamlede Blodet paa Linned, skrabede det af Kirkegulvet, grebe det afrevne Haar og Skjæg, og gjemte alle disse Helligdomme som et kraftigt Middel mod Sygdomme og Farer;

¹ Galbert p. 129 fortæller vidtlöftigt hele denne Tumult i Kirken. Hans Udtryk *tabulis* har jeg oversat ialm. *Prydelser*; thi det synes mig noget stærkt at troe, at Klerkerne skulde have brugt Helgebillederne som Vaaben. Meyerus p. 46 angiver Dagen meget rigtigt: die Jovis.

² Gualter cap. XXIX: "*in superiora ecclesiae.*" Om det var til det Sted, hvor han siden blev nedsat i Graven, vide vi ikke. De andre Forf. omtale ikke denne Forflyttelse.

³ Gualt. cap. XXX p. 96—97 giver den fuldstændigste Beretning. Et Tillæg af Act. SS., som Langebek anfører i Ann. I., stemmer ikke ganske dermed, men synes at være en Udsmykkelse fra sildigere Tid. Meyerus p. 45 kalder denne Kröbling *Roger*, og Sanderus Tom. I. p. 32 nævner ham *Rogerus Tolencarus*. Andre give Navnet en anden Form. — Iövrigt vidner Gualter cap. XXXI. höitidelig, at han har denne Fortælling af tvende anseelige Mænd, som selv vare tilstede, nemlig Helias, Decanus i Brügge og Fromold, Provst i Veurnes. Den ligeledes samtidige Herimannus in narrat. de restaur. St. Martini p. 198 (Mantis.) fortæller det samme Underværk og beraaber sig ligeledes paa et godt Vidne, Abbed Gislebert af St. Peter i Gent, der personlig kjendte den helbredede Kröbling! — Galbert p. 129—150 omtaler ogsaa dette Under, men er her meget kortere end ellers.

endog Carls Hat helbredede mange Syge¹. Hvad Folket allerede iforveien formodede, havde disse Underværker klarlig beviist: Carl var en Helgen! Miraklerne havde ikke gjort ham dertil, men viist, at han var det². Höitidelig forkyndte Klokkernes Lyd dette Evangelium for den hele Stad, og Arbeidere bleve satte i Bevægelse for at opføre en Grav paa det Sted, hvor Martyriet var lidt³. Bestulf forfærdedes, men hans Modstand var forgjæves. Ved at spærre Kirkedøren for de sammenløbne Hobe kunde han vel standse Opløbet paa denne Dag; men hans Tvivl mod de foregivne Mirakler kunde ikke rokke Folkets Overbeviisning. Den stormende Begeistring gjenembrød enhver Dæmning, som han søgte at opreise imod den, drog Alle med sig, og nødte tilsidst ogsaa ham til at følge den rivende Ström. Han maatte lade den Blandiniensiske Abbed vende hjem og bestemme den følgende Dag til Ligets festlige Begravelse⁴.

Paa denne Dag, Fredagen d. 4 Marts, forsamlede sig Provsten med Geistligheden og nogle faa af den afdöde Greves Mænd i St. Peders Kirke i Byen, og holdt Bön og Messe for Carls Sjel, medens Arbejderne i Donatianskirken fuldendte Steengraven paa Solariet. Efter Messen begav Geistligheden sig ogsaa herhen, hvor den ældre Fromold uddeelte Almisser til en Deel Fattige, som vare indladte, og endelig blev Liget nedsat i den nye i Hast opførte Sarcophag. Fromold og Provsten udgjöde Taarer, — vistnok under meget forskjellige Fölelser⁵.

For Provsten og hans Partie kunde nemlig den vundne Martyrkrones Glands ikke være anderledes end et Lynglimt paa den fjerne Horizont, der bebuder et optrækkende Uveir. At besværges og afvende dette var det Maal, hvortil de stræbte baade ved overtroiske og ved klogere Midler. Burchard og Morderne grebe til de første: om Natten begave de sig til Graven, satte et Bæger Öl og Bröd paa Gravbordet, og spiste og drak over Liget i den Tanke, at Ingen derefter vilde fremstaae

¹ Gualt. cap. XXXI, Meyerus a St.

² "*Miracula sanctitatem non faciunt, sed ostendunt*" — var den i Kirken gjeldende Sætning. Jfr. et Brev fra tre Franciscanermünke angaaende den hellige Franciscus i Martene et Durand. vett. scriptt. col. Tom. I. col. 1298.

³ Galbert p. 150 viser, at denne Bygning begyndtes allerede om Torsdagen.

⁴ Gualter cap. XXXI. Af Galberts Udtryk (a. St. lætus quod evasisset) skulde man troe, at Abbedens Liv endog har været i Fare under disse Uroligheder.

⁵ St. Peders Kirke laac *extra muros* d. e. udenfor Castellet, altsaa i Byen: Galb. a. St. Donatianskirken var nemlig endnu ei udsonet, og Sarcophagen blev først færdig om Fredagen: Gualt. cap. XXXII. Narrat. rest. S. Mart. p. 198 (Mantiss.) beskriver dette Gravmæle meget prægtigt; Ordet *coenaculum* er her d. s. s. solarium.

som Hævner ¹. Provstens Forholdsregler vare klogere: paa den ene Side stræbte han at vinde sine Fjender ved at løstade den unge Fromold ², ved at indbyde Carls Svoger, Biskop Simon af Dornick og Noyon til at udsone den besmittede Kirke og ved at sende Forsikkringer om sin Uskyldighed saavel til denne som til Biskop Johannes af Teruanne ³; men paa den anden Side søgte han ligesaa meget at være beredt paa et mulig forestaaende Angreb. Derfor havde han allerede ladet Kirken og Taarnet forsyne med Levnetsmidler og væbnede Mænd ⁴; derfor opfordrede han sine Venner og Slægtninge til at befæste deres Gaarde, og Borgerne i Brügge til at befæste deres By ⁵; derfor endelig indlod han sig i Underhandlinger med Borggreve Wilhelm af Ypern, Mordplanens hemmelige Medvider, og lovede denne Greveværdigheden for derved at sikkre sig selv ⁶.

2. Men uagtet Bertulfs Forholdsregler klogelig vare beregnede paa baade at afvende Uveiret og at gaae det imøde, og uagtet Erembaldinernes Overmagt i flere Dage underkuede enhver fri Yttring hos Folket og Carls Venner ⁷, saa ulmede dog den almindelige Forbittrelse, der ved hine Hellighedsprøver vandt ny Næring, i Folkets Hjerter, og det første Vindpust vilde blæse den op til fulde Flamme. Da derfor den flygtede Thankmar var vendt tilbage og kjækt havde afslaaet et for-

¹ Denne meget mærkelige Beretning har Galbert glemt paa rette Sted, men meddeler den senere Cap. XVIII. p. 174: *notandum, quod, occiso Comite Carolo, Borsiardus et sui secleris participes, more paganorum et incantatorum, nocte qua primum sepultus erat comes Carolus, acceperunt scyphum plenum cerevisie et panem, considentes circa sepulchrum, posuerunt potum illum et panem in mensa sepulchri, edentes et bibentes super b. Comitis corpus ea fide, ut nullo modo illum quis vindicaret.* Det er aldeles utvivlsomt, at vi her have Efterretning om en gammel Overtro eller et Slags Tryllerie.

² Skjönt rigtignok paa saadanne Betingelser, at denne foretrak en frivillig Landflygtighed. Galbert cap. VI. i Beg.

³ Galb. p. 152; jfr. p. 128. Det var Søndagen d. 6 Marts.

⁴ Dette var allerede skeet strax efter Mordet, Natten mellem Onsdag og Torsdag (d. 2 og 3 Marts): A. St. p. 128.

⁵ Provstens Opfordring til Robert i Kerseca see ovenf. S. 67 Anm. 1. Borgerne og Geistligheden arbejdede Dag og Nat paa Brügges Befæstning *under Castellanen Hakets Ledelse*; thi nu begynder han at fremtræde som sin Slægts Forsvarer: Galb. p. 152, Comm. præv. § V. i Actf. SS. Mart. T. I. p. 139. Ogsaa søgte Bertulf Hjælp hos de flanderske Kystboere, der vel ikke havde glemt Forbudet mod deres Bauner (see ovenf. S. 62); eller havde Wilhelm af Ypern maaskee virkelig Besiddelser i denne Egn? (see ovenf. S. 57. Anm. 4).

⁶ Galbert cap. VI. p. 151.

⁷ Dette viiste sig ogsaa ved Carls første Begravelse d. 4 Marts, i det meget faa af hans Tilhængere vovede at indfinde sig: Galb. p. 150, Gualt. e. XXXII. p. 98. Af de Store skal iøvrigt Carl?

nyet Angreb paa sin Gaard¹, og da Biskop Simon havde hævnnet sin afdøde Svoger ved at udtale Kirkens frygtelige Ban over Morderne og alle deres Medhjælpere²: saa vovede allerede Dagen efter, den syvende Marts, Carls Kæmerer Gervasius van Praet først af Alle aabenbart at forkynde sig som sin myrdede Herres Hævner og med væbnet Magt at give sig i Kamp med Erembaldinerne hidtil saa frygtede Overmagt³.

Gervasius angreb først Ravenshot, en stærkt befæstet Stad og et af Mordernes bedste Støttepunkter, men dengang uforsigtig blottet for Forsvarere. Byen gik op i Hævnens Luer, Indbyggerne flygtede til Brügge, Gervasius forfulgte dem, og snart saae Brüggeneserne Flamme opstige fra Ulfriks nærliggende Gaard, som et Tegn paa, at Hævneren stod for deres Porte⁴. Den største Deel af Borgerne, som hidtil kun havde bøiet sig for Overmagten, glædede sig ved hans Ankomst og sluttede hemmelig et edeligt Forbund med ham om at indlade ham i Byen, og da han allerede den følgende Dag ved en let Seier under Brügges Mure havde kastet den banlyste Hær under Isaak, Burchard og Robert tilbage til Byen, saa ledede Borgerne strax Seierherren gennem den vestlige Port, der vendte ud imod Dünerne, ind i deres Stad⁵. Der blev kjæmpet i Gaderne; der stod en skarp Strid

ikke have været meget elsket, "quod nimis religiosus nimisque tenax justis esse videretur: Meyer. p. 13. Dertil sigter ogsaa Marchantius i Riimkröniken (ap. Feyerab. p. 89):

Sedulus imprimis tenuem defendere plebem,
Adversus fastum Nobilitatis erat.

Det var vel ogsaa derpaa, at Erembaldinerne stoledede.

¹ Dette Angreb skeete *Löverdagen d. 6 Marts*. Vilissimam repulsam passi, cum timore et verecundia in castrum redierunt, siger Galb. p. 151.

² Restaurat. Abb. St. Martini in Mant. p. 198. Sammenligner man Galbert p. 129 og p. 122, synes det, at denne Bansættelse kunde henføres til *Söndagen d. 6 Marts*.

³ Meyerus p. 46 skriver: Gervasius *Pratensis*, og Adr. de Budt p. 268 nævner Slægten *Praet* blandt de syv Baroner i Tydsk Flandern. — Gualter cap. XXXIII anslaaer den Hær, som Gervasius samlede til "circiter triginta equites"; men deels gjør hans Udtryk *suorum* det tvivlsomt, hvad han ved *equites* vil have forstaaet, deels er det uvist, hvilken Tid han sigter til. I det Hele angiver han Gervasius's Stridskræfter ringere end de Sammensvornes ("quum illi et numero et viribus et munitione præstarent"), og anseer Gervasii Seier næsten for et Mirakel. Galbert derimod synes bestandig at have anset Gervasius for overlegen i Stridsmændenes Antal. Sagen er vel denne, at Gervasius's lille Hær efterhaanden voxede op til en anseelig Styrke. Saaledes har jeg fremstillet det. — Iövrigt vil Balderic. p. 16 Glay p. 535 tilskrive Daniel Æren, at have været Hævnens første Mand, og Jo. Iperius p. 210 (Mant.) mener, at Gervasius først paa den tyvende Dag efter Carls Mord har grebet til Vaaben. Begge feile.

⁴ Galbert cap. VI. p. 155.

⁵ Galb. anf. St. og cap. VII Beg: A civibus nostris infra *suburbium* susceptus est, apud *Harenas* etc. *Suburbium* betyder Byen i Modsætning til Castellet (Castrum) og *harenæ* troer jeg vel at turde

paa Broerne, som forbandt Byen med Castellet. Dette forblev i Mordernes Hænder, og Isaak fandt Leilighed til at undflye; men den ottende Dag efter Carls Død, Onsdagen den niende Marts, var Gervasius, hans Hævner, Herre af Brügge. Det gjaldt nu en Kamp om Castellet¹.

Imidlertid blev Gervasius's Hær betydelig forstærket. Rygtet om Carls gruelige Mord havde ved Flanderns literaire og merkantile Forbindelser udbredt sig overordentlig hurtigt endog ud over Landets Grændser², og de, som hidtil af Frygt eller Svaghed havde holdt sig tilbage, ilede nu hobeviis til Brügge for at tage Deel i Striden og Æren. I de første otte Dage efter Indtoget i Brügge voxede Gervasius's Hær i den Grad, at Kampens Udfald ikke længere kunde være tvivlsomt. Balduin, Castellan af Gent, Iwan, Broder til Greven af Alost, Daniel af Dendermonde, den ovenomtalte Richard af Woldman, Didrik, Castellan af Dixmude, Walter Butelgir af Liliers, Razo Butelgir af St. Ægidius og en stor Deel Borgere fra Gent stødte i disse faa Dage til Beleiringshæren³; ja selv en fremmed Fyrstinde, Grevinde Petronelle af Holland indfandt sig i Brügge, dog kun ledet af egennyttige Hensigter⁴. Angrebene paa Castellet, som hidtil forgjæves vare fortsatte, kunde nu ud-

oversætte: *Dünerne*. Her maa vel ogsaa Isaaks Broder *Desiderius* have forenet sig med Gervasius; thi Gualter (cap. XXXVI.) nævner ham i Begyndelsen af Hævnkrigen som Hovedanfører ved Siden af Gervasius, skjönt Robert Barn senere hebreidede ham Deeltagelse i Mordplanen; jfr. Galbert p. 143.

¹ Galbert p. 154—155. Isaaks Flugt: stds. p. 156, Gualter c. XXXIV, Chron. St. Bertin. p. 210 Mantiss. En Beskrivelse over Localiteterne, dog fra en nyere Tid, findes i Butkens Troph. de Brah. Tom. III, I. p. 22—25.

² Gualter cap. XLIII. p. 104: ipsa eadem die usque ad triginta fere leugas extenditur (fama). Som et Exempel paa den hurtige Udbredelse anfører Galbert p. 121—122, at man allerede to Dage efter Mordet vidste det i London og Lyon; er nu end denne Beretning ikke ganske uimodsigelig (jfr. Langebeks Note f.), saa er dog Galberts Vidnesbyrd et mærkeligt Bidrag til Culturhistorien, forsaavidt han støtter det paa Udsagn af *flanderske Studenter, der studerede i Lyon, og flanderske Kjöbmand, der handlede paa London*. Ogsaa den berönte *Messe i Ypern* maatte bidrage til Rygtets Udbredelse. S. ovenfr. S. 33. Anm. 1.

³ Galbert cap. VII. p. 156 og cap. VIII. p. 157 har den fuldstændigste Fortælling, skjönt han dog i enkelte Punkter suppleres af Gualter cap. XXXVI. p. 100. Angaaende *Balduin af Gent* er Meyerus i megen Vilderede: p. 44 lader han ham döe 1125 og efterfølges af sin Broder Iwan; men p. 46 nævner han ham netop ved denne Leilighed og p. 43 anfører han hans Død ved Aaret 1127. Narr. rest. St. Martin. p. 199 (Mantiss.) tilskriver Balduin, at Mange forlode de Sammensvornes Partie. *Richard af Woldman* kaldes af Gualter R. Walnensis, af Meyerus p. 46 Regnardus Walnensis, af Oudegest fol. 120 b. *Richard van Biest* og i Chron. Com. Flandr. p. 37 *Riquardus de Berst*. Meyerus, som nævner endnu flere, vil at 60 Riddere samlede sig med Gervasius.

⁴ Petronelle var en Søster til Keiser Lothar, Enke efter den hollandske Greve Florentius den Tykke og Formynderinde for sin Søn, Theodorik VI, hvem hun ved denne Leilighed haabede at tilvinde Flandern. Galb. a. St. Jfr. Not. af Joh. a Leydis p. 144, 149 fg.

föres med Kraft, og de hvilede kun i enkelte Mellemrum, snart for at redde Donatianskirkens Reliquier fra den Ödelæggelse, hvormed Castellets forestaaende Erobring truede dem¹, snart for at underhandle med og frelse de Ulykkelige, som Skjæbnen mod deres Villie havde tvunget ind i den banlyste Hær². Endelig efter en heel Dags rasende Storm, under hvilken Beleirerne forgjæves opböde alle deres Kræfter og udviklede al den Kunst med Kastespyd og Slyngestene, Stormstiger og Muurbækkere, som Datiden kjendte, lykkedes det i et ubevogtet Öieblik under Nattens Hvile mellem den attende og nittende Marts at trænge ind i Castell³. Besættningen vaagnede, greb til Vaaben og böd Fjenden en blodig Dyst; hver enkelt Plads maatte erobres for sig, Grevens Slot, Provstegaarden, Klosteret, Dormitoriet⁴. Burchard stred som en Löve, der hjemsöges i sin Hule: stærk og uforfærdet, vild og rasende ragede han frem i den forreste Kamprække, skrækkede ved sit bistre Aasyn og nedhug med Sværdets Kjölleslag de forskrækkede Fjender; men overvældet af Mængden blev han nödt til at trække sig tilbage til Donatianskirken, hvilken han iforveien ved Befæstning og Levnetsmidler havde beredet sig som et Tilflugtssted⁵.

I denne Kirke indsluttede sig altsaa Levningerne af de Sammensvornes Hær under Burchard, Haket, Ulfrik, Robert Barn og Walter fra Reddenburg⁶. Provsten var undsluppen Natten för Castellets Erobring⁷. De deelte sig i tvende Hobe, hvoraf den ene forsvarede Kirkens faste Taarn, den anden Indgangen til Kirken. Men efterat Seierherrerne fuldkommen havde taget den övrige Deel af Castell⁸ i Besiddelse, angrebe de paa begge Punkter, og trængte endnu samme

¹ Ogsaa disse Helligdomme bragtes indtil videre i Sikkerhed til St. Christophori Kirke, "quæ in medio fori consita est." Galb p. 153.

² "Plures inclusi fuerant intra castrum, qui in morte Comitis rei non fuere, opere vel consensu, sed vel intercepti erant simul cum reis eo die, quo clausi sunt infra muros primum." A. St. p. 159. Dem tilböd Anförerne for Beleiringshæren fri Afgang. Stds. cap. IX. i Beg.

³ Gualter cap. XXXVI. p. 100 og Galb. p. 142 beskriver hele dette Stormangreb. Den sidste giver tillige p. 153 en interessant Beretning om Stormstigerens Bygning.

⁴ Det er ret mærkeligt, at Dormitoriet saavel her (Galb. p. 159) som senere p. 145. 153--59) udtrykkelig adskilles fra Klosteret. Det er jo vel tænkeligt, at det har været anbragt i en Tilbygning; men det er maaskee mere rimeligt, at Dormitorium her ligesom κοιμητήριον betyder Kirkegaarden ved St. Donas. Jfr. Estrup om Mindesm. i Soröe Kirke S. 49. Anm. 1.

⁵ Borsiardus, qui immanis et iracundus, ferox et imperterritus, robore corporis validior restitit civibus semper in faciem, multos vulnerans, sternens et ictu malleatorio gladii sui attonitos plurimos dejiciens: Galb. p. 145 og cap. X i Beg.

⁶ Galb. a. S. p. 144 nævner netop disse fem Mænd som *capita inter obsessos*.

⁷ Gualt. cap. XXXVII siger, at Provsten havde bestukket nogle af Beleirerne til at lade sig undslippe.

Dag, Löverdagen den nittende Marts, ind i Kirken. Dermed var dog ingenlunde Alt vundet. De Sammensvorne droge sig kjæmpende tilbage fra Kirkens nederste Dele op til Solariet, hvor Grevens Sarcophag var bygget, forvandlede dette saa at sige til en lille Fæstning og anrettede derfra med Stene og Kastevaaben et saadant Blodbad paa deres Angribere nede i Kirken, at hele Kirkegulvet blev bedækket med Lig¹, medens Andre fra Taarnet af kjæmpede med Beleirerne udenfor Kirken, udmattede dem ved natlige Udfald og truede med at forvandle alle de omliggende Bygninger til en Askehob². Paa dette Solarium og paa Taarnet forsvarede de Sammensvorne sig i fire Uger og derover³ med en Standhaftighed, der var en bedre Sag værdig, og med en Lykke, der vilde synes os utrolig, dersom vi ikke vidste, at Angriberne til samme Tid havde maattet dele deres Opmærksomhed og deres Kræfter.

3. Det var Valget af en ny Greve, der nu i nogen Tid beskjæftigede de flanderske Store. Erembaldinerne, hvis Velfærd beroede paa Valgets Udfald, havde det længe beskjæftiget, og allerede den fjerde Dag efter Mordet hvervede de alle vegne Tilhængere for Borggreven af Ypern⁴. Men Wilhelm havde seet det glimte i Kiningen, — glimte fra Thankmars Sværd; han havde hidtil offentlig bevaret en Stilling, der tillod ham at vælge Partie efter Omstændighederne, og manglede den raske Resolution til i det kritiske Moment at tage bestemt Partie; hellere havde han paa egen Haand ved en tiltvungen Hylding i Ypern villet opkaste sig til Landets Herre, uden tydelig at erklære sig hverken for Erembaldinerne eller imod dem. Dog een Dags Nölen havde fordærvet hans Sag for bestandig. Gervasius var fremstaaet som Carls Hævner og havde hurtigt gjort Ende paa Erembaldinernes Overmagt⁵. Paa dette Signal havde nye Medbeilere reist sig. Grevinden af Holland

¹ Galbert p. 145. Et Slag inde i Kirken! Ganske den samme Scene som i St. Albani Kirke i Odense 1086.

² De kastede fra det høiere Taarn Ild ned paa de lavere Bygninger, ut claustrum et domorum tecta circa templum flammis destruerent. Galb. p. 146—147.

³ Solariet blev først erobret den 14 April og Taarnet fem Dage senere. Hos Sanderus Tom. II. p. 62 fg. findes en Beskrivelse over St. Donatian og et Kobber, der viser Kirken med et stort og svært Taarn og tvende anseelige Fløie.

⁴ Næmlig siden Søndagen d. 6 Marts, da en vis Godtskalk Thaihals hemmelig ankom, sendt af Wilhelm til Provsten for at tilbyde ham Hjælp; quo tempore non cessabat Præpositus et sui consulere et circumvenire quoscunque etc. Mandavit Wilhelmo Comitatum se donaturum etc. Galb. cap. VI. p. 151.

⁵ Naar man lægger Mærke til Tidsfølgen vil man kunne tydeliggjøre sig, hvilken Rolle Wilhelm spillede. Han var hemmelig deelagtig i Mordplanen; men d. 2, 3 og 4 Marts vovede han, skjönt ikke en Haand hævede sig mod Erembaldinerne, endnu ikke en offentlig Erklæring; endelig den 5te formodentlig

havde stræbt at kjøbe de flanderske Herrer for sin Søn Didrik¹; Grev Balduin af Hennegau, Carls Söstersön Arnulf og Grev Didrik af Elsass havde anført Retsgrunde for deres Fordringer, den første som nærmeste Agnat af den Balduinske Stamme, de to andre som nærmeste Cognater i Robert Friserens Linie²; Intriguer og falske Rygter vare satte i Bevægelse og havde krydset hinanden i de forskjel- ligste Öiemeed³. Forgjæves havde Wilhelm senere givet sig Skin af at være Carls Hævner og Erembaldinernes dødelige Fjende; forgjæves tilrev han sig med Vold Slottene Vormzele, Cassel, Veurne, Aire og Bergen⁴: Mistankens Plet klæbde fast til ham, men det afgjørende Öieblik var undsluppen hans usikre Haand. — Da greb den raske Kong Ludvig med Klogskab og Fasthed ind i denne Kamp mellem Vold og Bestikkelser, Paastand og Intriguer, og gav hurtigt Sagen en Ret- ning efter sine Önsker: som Lehnsherre vilde han bortforlehnne Flandern og ved Forlehnningen skabe sig en paalidelig Ven og sin Modstander Kong Henrik en mag- tig Fjende; den normanniske Clito skulde være Flanderns Greve og ved Flanderns

tog han sin Beslutning og den 6 indtraf hans Tilbud om aabenbar Hjælp hos Provsten. Men netop den 3 Marts fandt Erembaldinerne den første Modstand hos Thankmar og blev slagne af denne, — en *Bigi- venhed*, der maatte gjöre *Opsigt!* Derfor turde Wilhelm ikke opfylde det Provsten givne Löfte om en offentlig Erklæring og Understöttelse den 6te, — og den 7 Marts var Alting tabt ved Gervasius's raske Daad! At Afgjørelsen netop for Wilhelm hængte i Öieblirket, beroede paa en resolut Handling: siger Galbert a. St. bestemt: *et quidem in Consulatum sublimatus fuisset Wilhelmus eodem tempore (d: den 6 Marts), si statim Brugas descendisset* etc. Nu var ham, siden den 7de, kun den Vei aaben, at erklære sig *mod Erembaldinerne*; — men nu var der ikke til hans Hjælp nogen Trang, der kunde quæle Mistanken mod ham.

¹ Galbert cap. VIII. p. 157. Senere gjentog hun dette Forsög under Urolighederne mod Wil- helm Clito: Sammesteds cap. XX. p. 178.

² Restaur. St. Martini in Mant. p. 199. — Gualter cap. XLIV. p. 105 nævner os allerede her *Arnulf*; jfr. Chron. S. Bert. in Mant. p. 204—5, Galbert cap. XV. p. 162, de Budt p. 235, Brthens T. I. 102 og ovenf. S. 29 Ann. 1. — Meyerus p. 47 tilkjender bestemt og med Rette Arnulf og Didrik den nærmeste Arveret; jfr. Mantiss. p. 201, 205, Marchant p. 75, Damhouder S. 33—39, Ferr. Loer. p. 233.

³ En saadan Intrigue gik ud paa at standse Petronelles Planer: Galbert p. 157—158; et andet Partie beskyldtes for at cabalisere for Didrik ved falske Breve: p. 148; et tredje opdigtede, sagde man, Beretninger for at understötte Wilhelm af Ypern: p. 149; dog turde disse sidste Beretninger maaskee have været noget mere end reent Digt.

⁴ Galbert cap. XV. p. 162. Chron. St. Bert. in Mant. p. 210 sætter Bailleul istedenfor Vorm- zele. Meyerus p. 46 skriver saaledes: *Ariam enim, Fanumque Venantii, Hypram, Bellulam, Bergam, Furnas omnemque prope infernatam Flandriam Hyprensis (d. e. Wilhelm) statim a cæde Caroli occupavit, seque per interregnum Regentem Flandriæ nominari voluit, repullulantemque quorundam rebellionem et atrocina strenue cohibuit.*

Kræfter vinde Normandiet. Ludvig stævnedes den 20 Marts de flanderske Høvdinger til et Grevevalg i Arras¹.

Beleiringen af Taarnet og Solariet maatte altsaa hvile eller forandres til en simpel Blokade, og de flanderske Castellaner og Store begave sig til Arras²; Stædernes og Gauernes Deputerede bleve ikke tilkaldte. Efter en Uges Forløb bleve de flanderske Herrer den tredivte Marts enige med Kongen om Wilhelm Clitos Valg, som de strax ved Tilbagekomsten høitidelig proclamerede³; men Ludvig selv førte den nye Greve uden Ophold fra Arras til Lille og derfra til Deinse, hvor ogsaa Stæderne og Landskaberne, navnlig Brüggenserne og Genterne, samtykkede i hans Valg og svore ham Troskab. Saaledes formelig anerkjendt som Landets Herre begyndte Wilhelm sin Regjering med en Handling, der maatte vinde ham Popularitet og vise Erebaldirerne, hvad de havde at vente: han udnævnte strax den fortjente og kjække Gervasius, Hævnens første Mand, til Castellan af Brügge⁴.

Endnu stod den høitidelige Hylding tilbage, før man kunde tænke paa at fornye Angrebet paa Morderne; men Kong Ludvig forfulgte sin Plan Slag i Slag, og faa Dage efter Mødet i Deinse holdt han tredie Paaskedags Aften med Wilhelm ved Siden det festlige Indtog i Brügge. I de tre følgende Dage, den sjette, syvende og ottende April, vare Kongen og Greven med deres Riddere, den flanderske Adel, Borgere og Landboere forsamlede paa den sædvanlige Hyldingsmark⁵. Helgenskrin og Reliquier bleve fremsatte; Landets Privilegier bleve oplæste, Privilegierne for

¹ Wilhelm af Jumieges p. 299 tilskriver alene Dronningens Indflydelse, at Ludvig valgte Wilhelm Clito, som i Januar 1127 (Orderic. p. 334) havde ægtet hendes Søster Johanne; det samme gjør Balderic. p. 536, Annal. Waverl. p. 149, Simeon Dunelm. ap. D. Bouq. T. XIII. p. 32. Men Grunden til Kongens Valg var aabenbart mere Politik end Slægtskab: Flandern skulde fornemmelig gjøres til en evig Fjende af England. Derfor forkastede Ludvig ogsaa den Plan at bortforlehne det til een af sine Sønner: Rest. Ab. St. Mart. in Mant. p. 199. Galbert c. XI. p. 147—148 meddeler ordret Ludvigs Breve til de flanderske Store om at indfinde sig i Arras til Grevevalg. Arras var paa en vis Maade Flanderns Hovedstad: Meyerus p. 18, Ferr. Loer. II. p. 125.

² De drog afsted Mandagen og Tirsdagen d. 21 og 22 Marts, "ordinatis illis, qui turrim nocte et die armati caute et fideliter, ne quis obsessorum subterfugeret, observarent." Galb. p. 148.

³ Forhandlingerne varede fra d. 25 til d. 30 Marts. Galbert p. 150 meddeler det af Castellanerne udstedede Valgcharte, der tillige indholdt en Opfordring til Borgerne at tiltræde Valget. Walter Butelgir oplæste det for Borgerne.

⁴ Galbert cap. XII. p. 131. Dette skeete den 31 Marts—2 April. Meyerus p. 47 tager uden-tvivl fejl, naar han vil, at Greven ogsaa drog til Gent.

⁵ Indtoget "in crepusculo noctis" var den 5 April. Convenerunt rex et comes cum suis et nostris militibus, civibus et Flandrensibus multis in agrum consuetum. Galb. p. 152. Man seer deraf, at Flandrerne udenfor Brügge have haft en Hyldingsplads under aaben Himmel paa gammel frankisk og gammel nordisk Viis.

Kirken, for Stæderne, for Ridderskabet og Adelen: Kirken skulde have fri Valgret under Landsherrens Sanction, Stæderne skulde have Skattefrihed og Toldfrihed, Lehnsmændene og de høie Embedsmænd skulde bekræftes i deres Lehn og Værdigheder, men den Erembaldinske Slægt skulde for evig banlyses af Landet¹. Da Greven høitidelig havde lovet at overholde alle disse Bestemmelser og bekræftet sit Løfte ved Ed over de hellige Reliquier, saa aflagde ogsaa Geistligheden, Borgeme og Lehnsmændene over Reliquier den skyldige Hyldingsed i den brugelige Form. Greven spurgte sin Vasal: "vil Du trofast være min Mand?" og Valsallen svarede: "det vil jeg!" medens han lagde begge sine Hænder i Grevens og sluttede Forbundet med et Kys; derpaa svoer han over Reliquier. Og saa gav Greven ved en Stav Investituren til dem, som havde aflagt Eden. Saaledes beskriver et Öienvidne Wilhelms festlige Hylding².

Dagen efterat disse Høitideligheder vare tilendebragte, forlod Kong Ludvig Brügge og begav sig til Winnendale for at bevirke en Udsoning med Borggreven af Ypern; men denne, rimeligviis stolende paa Kong Henrik af England, der let gjennemskuede Ludvigs Planer, vilde ikke give efter³. Greven af Hennegau besatte Oudenaarde og syntes ei heller tilbøielig til Forlig; Didrik af Elsass taug for det Første og Kong Henrik lurede med normannisk List⁴. Men Wilhelm Clito antog Regjeringen som Landets virkelige Herrø⁵, og begyndte fra nu af at udføre

¹ Det sidste Tillæg blev nærmest foranlediget ved et Brev fra de Herrer, der havde beleiret Reddenborg. Dette Brev, som indeholder mærkelige Oplysninger om Flanderns Forfatning paa den Tid, meddeles af Galbert cap. XII. p. 132—133. — Efter Udtrykkene hos Galbert skulde man troe, at Wilhelm aldeles ophævede Told og Landskat i Flandern; det var da intet Under, at han senere ikke kunde holde de store Løfter.

² Galb, p. 133: *Figulā, quam manu Consul tenebat, investiturā donavit etc.*

³ A. St. Man ville bemærke, at Winnendale paa en vis Måde var de flanderske Grevers Lystslot eller Residents, saa at Wilhelm af Ypern synes at have grebet betydelig om sig.

⁴ Naar Balduin besatte Oudenaarde, siges os ikke; men en Uge senere finde vi ham der beleiret af Wilhelm Clitos Tilhængere: Galb. cap. XV. p. 163, Narr. rest. St. Mart. in Mantis. p. 290. — Nogle opstille Henrik ligefrem som Competent til Grevethronen (jfr. Alberic. ap. D. Bouq. T. XIII. p. 692, Oudegherst. fol. 125); men Gualter og Galbert tage ikke meget Hensyn til ham; hans Planer gik især ud paa, at hindre Wilhelm Clitos Valg og siden at skaffe ham bestandige Fjender, der kunde beskæftige ham. At han hemmelig har taget sig af Wilhelm af Ypern, er ikke urimeligt; om han opstillede Stephan af Blois mod W. Clito (Meyerus p. 47) og allerede nu tilskyndede Didrik af Elsass til at angribe ham (Annal. Waverl. p. 149), er uvist; men Henrik var en klog Politiker.

⁵ I Slutningen af April blev Wilhelm af Ypern fangen (Flandr. generos. p. 204, Chron. S. Bertin. p. 210. Mantiss.) og ført til Lille, og i Begyndelsen af Mai var den unge Clito i Besiddelse af hele Carls Magt og hans efterladte Skatte: Galbert p. 169—170. Vredii Geneal. p. 148 af Aimois lib. V. fol. 321.

en regjerende Greves Pligter, blandt hvilke den i nogen Tid opsatte Hævn over Carls Mordere baade var den mest trængende og den, hvorved han lettest kunde vinde Folket og bekjæmpe sine egne Modstandere.

4. En Deel af de Sammensvorne forsvarede sig endnu paa Taarnet og Solariet; men deres Tal var ringe, deres Kræfter svækkede og deres fordums Selvtillid nedsjunken til en Modløshed, der spaaede den forestaaende Undergang. En anden Deel af dem havde ved en ilde overlagt Flugt fremskyndet den Skjæbne, som de søgte at afværge: Isaak og Bertulf havde efter mange Lidelser endt deres Liv i Galgen i Ypern¹; en vis Lambert sad fangen i Brügge², og Haket var den eneste af de undflyede Hovedanførere, som endnu holdt sig skjult hos en Ridder, der var hans Svigersøn³. Saaledes vare Udsigterne for det Erembaldinske Partie, da den nye Greve, efterat være kommen i rolig Besiddelse af Landets vigtigste Dele, i Kongens Overværelse igjen fornyede den afbrudte Krig.

Som et Forspil til denne saae man en Retskamp paa Liv og Død mellem de tvende Riddere Guido af Stenfort og Herman Ferreus. Guido var en tapper og berømt Krigsmand og havde havt Sæde i den afdøde Greves Raad; men han var gift med Isaaks Søster og stærkt mistænkt for Deelagtighed i Mordplanen⁴. Bestemte Beviser manglede; men en anden kjæk Riddersmand, Herman Ferreus fremstod som hans Anklager og tilbød efter Datidens Skik ved Tvekamp at bevise sin Beskyldning⁵. Den samme Dag, da Bertulf blev hængt, indstillede begge Riddere sig hver paa sin Stridshest med Sværd, Skjold og Pantser paa Slotspladsen ved

¹ *Isaak* var ved Brügges Indtagelse flygtet til Ypern, derfra til Stenfort og endelig til Teru-
anne, hvor han anlagde Munkkaaben; men Arnulf en Søn af Fogeden af Teru-
anne udleverede ham til Wilhelm af Ypern, der d. 20 Marts gjerne lod ham hænge for at afværte Mistanken fra sig selv: Gualter
p. 100, Galbert p. 153. 158, Suger in Mant. p. 193, Meyerus p. 47. — *Bertulf* var undvegen for Citadel-
lets Erobring og vandrede over Kaibe og Veurne til Warnestine, men faldt ogsaa i Hænderne paa Wil-
helm af Ypern, der ogsaa lod ham hænge d. 11 April: Galb. p. 144, 147, 154—55, Gualter cap.
XXXVII og XXXVIII, Chron. S. Bertin. in Mant. p. 210.

² Galbert cap. XI. p. 148.

³ Næmlig i Liswega hos Walter Crommelin, siden d. 1 April: Galb. p. 151. 173. Haket er-
holdt Tilgivelse og levede endnu 1155 som en anseelig Mand: Act. SS. p. 161. — Jeg nævner ikke de
mange mindre anseelige Tilhængere af Erembaldinerne, som allerede vare faldne f. E. en Georgius, en
Robert, en Fromold, en Gisclbert o. fl. Jf. Galb. p. 153, 145 o. a. St.

⁴ Galbert cap. XIII. p. 133: *Wito* (Guido, Veit) *miles famosus et fortis, qui de consilio Co-*
mitis Flandrie precipuus fuerat.

⁵ Saa-
danne retslige Tvekampe var et Ordal, i det man ansaae Gud for Dommer over de skjulte
Ting. Jfr. Büsching Ritterz. u. Ritterw. 2 B. p. 184—205.

Reninge i Nærheden af Ypern¹. Kampen begyndte. Allerede i de første Sammenløb kastede Guido sin Modstander af Sadelen og syntes at skulle vinde en let Seier; men efterat Herman oftere forgjæves havde søgt at hæve sig igjen²; lykkedes det ham at gjennebore sin Fjendes Hest og derved atter at bringe Kampens Vægtskaal i Ligevægt. Nu fæstede begge Fod paa Jorden; de hæftigste Hug afløste uden Ophør hinanden og Kræfterne sank, uden at Seiren vilde vise sig. Da kastede tilsidst begge Skjoldene bort og kjæmpede med Legemet's Kraft for at fremskynde det afgjørende Öieblik³. Herman faldt; Guido kastede sig over ham og syntes med sine staalklædte Hænder at ville knuse hans Hoved; men medens de saaledes liggende paa Jorden kjæmpede med Rovdyrs Raserie, lykkedes det Herman at kaste sin Modstander fra sig med en saadan Kraft, at han med knuste Ledemod blev liggende paa Pladsen. Gudsdommen var falden; i en Galge maatte den Overvundne udaande Resten af sit Liv⁴.

Imidlertid havde Castellanen Gervasius ordnet Beleiringsredskaberne og Kongen efter Overlæg med sine Mænd udkastet Angrebsplanen⁵. De Sammen-svorne ahnede deres Skjæbne: Robert Barn tryglede fra Solariet af Kongen og Folket om Tilgivelse; men Burchard søgte sin Frelse ved en hemmelig Flugt⁶. Endelig den trettende April ved Middagstid aabnedes Angrebet, og der kjæmpedes skarpt fra begge Sider med Slyngestene og Kastespyd, indtil Nattens Mørke afbrød Striden. Den følgende Dag lagde Beleirerne en bedre Plan. Klosterets "Dormitorium" var kun ved en Trævæg eller Plankeværk skilt fra den Side af Kirkemuren, indenfor hvilken Solariet befandt sig, og denne samme Muur havde et

¹ Reninge var uden tvivl en Gaard ved Ypern, maaskee beboet af Castellanen; thi Gisleb. Montensis hos Dom Bouquet Tom. XIII. p. 364 Not. nævner en Johannes de Ypra, dominus de Rencaghe, og Galberts Udtryk p. 133: *reversi sunt ad curtem*, efter at han iforveien har talt om Ypern, synes nærmest at gaae paa denne By selv. Gualter p. 102 og Meyerus p. 47 nævne ogsaa Kamppladsen: *Rinunga*; den sidste skriver p. 43: "*Isaluis* (d. e. Isaak) *Renengensis*." Chron. St. Bertin. in Mant. p. 210 har: *Rumighem*. — Det var iøvrigt mindre sædvanligt, at saadanne Retskampe holdtes tilhest.

² "*Resurgere*"; men Meningen synes at være: *stige op paa sin Hest igjen*.

³ Sammenhængen viser, at Vaabenkampen gik over til en Nævekamp eller Bryden. *Rejectis clypeis luctaminis viribus pugnae victoriam accelerarent*, siger Galbert p. 133, og antyder strax efter, at Guido intet andet Vaaben brugte end Staalhandsken paa sin Haand.

⁴ Saaledes læses Beretningen næsten ordret hos Galbert a. St. Jeg har vogtet mig for at gjøre nogen Til sætning. Gualter cap. XXXIX har en summarisk Fremstilling. Jo. Iperius p. 210 siger, at Guido blev trukken ved Halen af en Hest fra Reninge til Ypern. Jfr. Meyerus p. 47.

⁵ Galbert p. 156 157.

⁶ Gualter cap. XL. p. 102, Galb. p. 133, Jo. Iper. a. St. Det var den 15 April, at det lykkedes Burchard at undkomme.

Vindue, som altsaa vendte ud imod Dormitoriet. Beleirerne borttog nu hiint Plankeværk, bragte en stor Muurbrækker ind paa Dormitoriet, opreiste mod Kirkemuren lange Stormstiger, der vare saa brede, at ti Mænd kunde staae paa det överste Trin, byggede sig et Stormtag til Beskyttelse mod Fjendens Angreb fra det höiere Taarn og Kirkevinduet, og begyndte nu at anbringe vældige Stöd paa Muren op imod Vinduet, fornemmelig i den Hensigt at udvide dette til en Indgang paa Solariet. Denne Plan lykkedes: ved det förste Hug med Muurbrækkeren styrtede en stor Steendynge til Jorden¹, og lidt ud paa Eftermiddagen var hele Muren gjenembrudt. Da strömmede Beleirerne frem tæt sluttede, som om de udgjorde en Bro fra Dormitoriet ind paa Solariet, nedsløge Alt, hvad der gjorde Modstand og nödte den lille Rest af de Sammensvorne til at drage sig tilbage til Taarnet, den eneste Plads, som endnu var i deres Hænder².

I de tre fölgende Dage hvilede Kampen. Carls fromme og hengivne Tjenere glædede sig ved den længe önskede Besiddelse af hans hellige Levninger, Wilhelm Clito holdt sit Indtog i St. Omer, og den ulykkelige Robert gjentog sine Bönner om Naade og Frelse³. Men paa den fjerde Dag, den attende April, begyndte igjen Angrebet paa Taarnet, og Muurbrækkeren gjorde atter Udslaget. Da dette Taarn endelig efter to Dages Bestormelse var saaledes ödelagt, at hvert Bjælkestöd rystede det fra Grunden til den överste Tinde, saa besluttede de Sammensvorne hellere at overgive sig til Kongens og Grevens Naade end at knuses eller levende begraves ved dets öiensynlig forestaaende Fald⁴. Capitulationen blev antagen, og de Overvundne steg ned paa opstillede Stiger: syv og tyve Mænd vare den sidste Rest af Erembaldinernes fordums anseelige Hærmagt. Robert Barn

¹ Brugen af Muurbrækkeren detailleres meget nöie: *Igitur retro a muro, et pariete templi reducto per laqueos ariete, quantum extensis brachiis suspendi possent, uno impetu et uno clamore arietis ruinam et casum valde ponderosum, virium suarum fortitudine et maximo conatu templo appulere: ex cuius singula percussione maximus lapidum cumulus in terram corruit etc.* Galb. p. 159.

² Galbert p. 160, 161. — Mon der ikke i hele denne Fortælling ved *Dormitorium* kan forstaaes: *Kirkegaarden* (dormitorium defunctorum)? det forekommer mig rimeligt af Sammenhængen. See ovenf. S. 96 Anm. 4. Dog har jeg helst villet beholde det os overleverede Udtryk.

³ Vaabenhvile altsaa d. 15—17 April. Kongen selv viiste Carls Levninger Ære; Kannikerne satte nogle Brödre til Vogtere ved Graven. — Ret artig er den Notits, at Drengene i St. Omer gik Wilhelm imöde med Bue og Pile og forklarede ham, at de derved vilde betegne den gamle Ret, de havde til at skyde Fugle og Ræve i Skovene paa Helligdagene. Galb. a. St.

⁴ Galbert p. 166: *Namque ad singulas malleorum percussiones in summitate turris senserunt repercussiones et mutationes, et turrem quasi trepidantem et contrementem.* Mon der ikke bör læses: *mutationes?*

blev for det Første overgivet i Borgernes Forvaring; de øvrige maatte i et frygteligt Fængsel vente den kommende Straf¹.

Saaledes var da hele Kirken, efter en meget mærkelig Kamp, der havde varet netop en heel Maaned², fuldkommen frareven Morderne, og disse selv vare alle enten forjagne, dræbte eller fængslede. Snart leed ogsaa Burchard den fortjente Straf³. Af de Mistænkte blev endnu Lambert af Reddenburg indsluttet og beleiret i sin Borg⁴. Hovedmaalet for den langvarige Kamp var lykkelig opnaaet: Kirken var rensed for Fjender, Carls Levninger vare udrevne af vanhellige Hænder, og Adgangen var aabnet til at bevise disse hellige Reliquier den Hæder, hvortil de længe havde været bestemte.

5. Det synes nemlig, som den høie Mening om Værdien og Helligheden af Carls afsjelede Leer steeg i samme Grad, som det kostede Blod og Kamp at tilvinde sig det. Genterne, som allerede strax havde gjort eet forgjæves Forsøg paa at erhverve denne Helgen for deres Kirke⁵, kunde end ikke under Kampen med Erembaldinerne, den fælleds Fjende, opgive denne Plan: umiddelbart efter Castellet's Erobring havde de gjort det andet Forsøg paa at stjæle Liget hemmelig ud af Kirkevinduet⁶, og en Uge senere det tredie af de S sammensvorne understøttede Forsøg paa at bringe det ned fra Solariet⁷. Men begge Gange vare de med Magt blevne forhindrede af Brüggenserne, som netop ved denne Iver end mere maatte bestyrkes i deres hellige Sværmerie. Derfor vare ogsaa Kirken og Liget aldrig saasnart udrevne af de S sammensvornes Hænder, før man traf Forberedelser til at vise den hellige Reliquie en Helgens Ære. Kirken blev rensed, Gulvet, Altrene og Væggene bleve vaskede, de nedbrudte Trapper ved Solariet igjen

¹ Die excel. Cron. fol. XXI d. fortæller, at Kongen tilbød nogle af de Belciredede at komme til sig "bi saufconduyt" for at underhandle; men det er vel kun et Digt. Jeg har fulgt Galbert a. St.

² Man ville erindre, at Kampen om Donatianskirken begyndte, da Gervasius var trængt ind i Citadellet d. 19 Marts. See ovenfor S. 96—97. Og nu d. 19 April var den først tilendebragt.

³ Neml. d. 1 Mai: Gualter cap. XL—XLII, Galb. p. 169, Sugerus in Mant. p. 193, Meyerus p. 46, Die excel. Cron. fol. XXI c, o. m. fl.

⁴ Galb. cap. XVI, p. 167.

⁵ See ovenfor Side 91.

⁶ Cives nostri (i. e. Brugenses) armis occurrebant, nec unquam perpassi sunt Gendenses vel etiam loqui coram se de auferendo Comit' corpore: Galbert cap. X, p. 144. Dette skeete den 19 Marts.

⁷ Galb. cap. XI, p. 149: "simulque ex consensu traditorum". Dette Samtykke var let at faae, da de S sammensvorne ligesaa gjerne vilde af med Liget, som Genterne gjerne vilde have det; det var ogsaa nödvendigt til en Bortførelse, da de S sammensvorne endnu dengang forsvarede Solariet.

opbyggede og hele Kirken forsynet med nye Prydelser. Da kastede Solen atter sine lyse Straaler ind i det ærværdige Tempel¹.

Faa Dage efter foretoges Ligets høitidelige Opløftelse af Graven. Fredagen den to og tyvende April begave nemlig Kirkens fromme Tjenere sig til Solariet, hvor Liget nu i syv Uger siden den første foreløbige Bisættelse havde henstaaet, antændte Røgelsekar omkring Sarcophagen, og rensede Luften og indviede Festen ved vellugtede Røgelse og balsamiske Salver². Derpaa lode de Gravstenen, som dækkede Graven, tage bort. Og see — et Under! Da de bragte det i tre og halvtredsindstyve Dage begravede Legeme frem for Dagens Lys, saa fandt de det ikke alene aldeles friskt og frit for ethvert Tegn paa Kjødets forgjængelige Skrøbelighed, men de mærkede ogsaa fjernt og nær den yndigste Duft, som paa en guddommelig Maade opfyldte Kirken. Det var dem alle klart, at Gud vilde forherlige sin Hellige³. Nu blev Liget nedlagt i et af Hjortehuder forfærdiget Gjemme og bevaret i et Skriin eller en Kiste⁴, og saaledes hensat paa en Baare midt i Choret. Kong Ludvig og hans Mænd og en utallig Skare af Folket og Borgerne omgave det. Imidlertid drog Biskop Simon, hvem Kongen i denne Anledning havde kaldet til Brügge, ledsaget af tre Abbeder og hele Geistligheden og förende med sig Helgenskriin, der gjemte Donatiani, Basillii og Maximi Reliquier, i høitidelig Procession ud af St. Christophers Kirke og nærmede sig Castellet. Paa Broen mellem dette og Byen gik Kongen ham imøde og overleverede ham Helgenskrinet, hvori Carl var nedlagt. Da vendte Processionen under Taarer og Suk atter tilbage til St. Christophers Kirke, hvor Biskoppen og hele Præste-

¹ Quo die (d. e. d. 20 April) fulgore solis et levitate aeris Deus mundum circa nos renovavit, quia traditores et templi et ecclesiae coinquinatores expulerat a sacro loco: Galb. cap. XVI. p. 167.

² En saadan *Elevatio* s. *Sublatio* kjende vi ogsaa i Hellig Knud Konges Martyrhistorie; den var saa at sige Canonisations-Høitidelighedernes første Act. — «Cum thymiamate, thure et pigmentis», siger Galb. a. St. Pigmentum synes at have været en vellugtende Salve. Potio ex melle et vino in diversis speciebus confecta et odorifera, eller *species aromatis*, siger Gloss. man. med. æv. T. V. p. 293—94.

³ Gualter cap. XLVII. p. 106 er her den omstændeligste Fortæller, og beraaber sig paa Abbed Absalon af St. Amandus. Jfr. Narr. rest. Ab. St. Mart. in Mant. p. 200, Chron. St. Bertin. ib. p. 210, Ferr. Loer. II. p. 284. At commentere over saadanne Beretninger turde være overflødig. Oudegh. fol. 120 b tilføier: toute ladicté Eglise fust remplié d'une clarté admirable — rimeligviis hans egen Opfindelse. Chron. Comit. Flandr. p. 92 beskriver denne Duft som fra en «pratum floribus singularibus et præcipuis plenum; men Die excell. Cron. fol. XXII a siger heel comisk: aldœ so rooc noch dat selue lichame also soete ende also wel offer eene gheheele apotecary ontdaen hadde gheveest, — og det er vel det rimeligste!

⁴ Forfærdigelsen af begge d. 21 April: Galb. p. 167.

skabet endelig sluttede Dagens Höitideligheder ved en Messe for den gode Greves Sjelefredelse¹.

Her forblev nu Carls Lig i tredje Dage, medens Donatianskirken berededes til at modtage det; men den fjerde Dag, Mandagen den fem og tyvende April, bestemtes til den festlige Tilbageførelse². Paa denne Dag gjenløde Donatianskirkens Haller allerede fra den tidlige Morgen af Messer og hellige Sange, og Biskoppen udsonede og indviede dem til den forestaaende Höitid. Derpaa vandrede Bispen, Abbederne og hele Geistligheden i Procession til St. Christophers Kirke for at afhente Liget; Kongen selv med de verdslige Store og Folket sluttede sig til Toget. Og efterat de havde modtaget den ærværdige Reliquie, vendte de atter tilbage til St. Donatiani Kirke, hvor de under Geistlighedens og Folkets Bön endelig hensatte og indsluttede den i en Grav i Choret. Saaledes fandt da Carls jordiske Levninger tilsidst den Hvile, som de saalænge og under saamange voldsomme Begivenheder hidtil havde savnet³.

Da Höitidelighederne efter Kirkens Fordringer ganske vare tilendebragte, fik ogsaa Donatianskirken og Klosteret en ny Provst istedenfor den banlyste og nu afdøde Bertulf. En vis Roger erholdt denne Værdighed⁴, — og dermed syntes da den ved Carls Mord foraarsagede Forstyrrelse i Kirkens Orden og Fred paany at være fuldkommen gjenoprettet.

6. Men i Staten vedbleve Urolighederne, og udviklede en Række af vigtige Begivenheder, der give Carls voldsomme Död ei alene for Flandern, men ogsaa for fjernere Lande en Betydenhed, som selv hans stærkt bevægede Liv neppe nogensinde havde havt⁵.

¹ Pro salute animæ boni Comitiss: Galb. p. 168, hvor den hele Sag fortælles.

² Denne *Translatio*, som den anden Canonisations Actus, finde vi ogsaa i Hellig Knuds Historie. I Angivelsen af Dagen stemme de Gamle ganske overeens; Meyerus p. 47 ligeledes; men naar han strax efter siger: »turrim ejus templi adhuc tenentibus parricidis», da er dette urigtigt. Taarnet var, som vi have seet, allerede for sex Dage siden erobret.

³ Ligeled. af Galb. a. St. Jfr. Gualter p. 107, Geneal. forest. et com. Fl. in corp. Chron. Fl. Tom. I. p. 13.

⁴ Narr. rest. St. Mart. in Mant. p. 200, Galb. a. St. Denne Roger findes 1127, 1150, 1157, 1116, 1151 i Diplomer hos Miræus Tom. IV. p. 512, I. p. 581 (hvor vi ligeledes have Gervasius Castellans og Hanemarus de Straten), III. p. 550, 571, IV. p. 207. Han var den ottende Provst ved St. Donas og døde 1157: Sander. Fl. illust. Tom. II. p. 64, Act. SS. Mart. Tom. I. p. 161.

⁵ Det følgende Stykke indholder kun korte Antydninger; den første Afdeling deraf er et meget concis Udtog fornemmelig af Galberts overordentlig udførlige Fortælling; de to andre Afdelinger derimod indeholde Vink til Betragtninger, hvorom de samtidige Skribenter ikke havde og tildeels ikke kunde have nogen Ahnelse.

Efterat nemlig den gjenstridige Borggreve af Ypern var overvunden og kastet i Fængsel¹, bleve de i Taarnet fangne Misdædere stillede for Domstolen og derefter otte og tyve i Tallet nedstyrkede fra det samme Taarn, som de havde forsvaret; Robert Barn blev bunden til sin Hest og slæbt tildöde²; de fleste af de Mistænkte tilsatte ligesom efter guddommelig Foranstaltning Livet ved en brad Död³. Men forgjæves søgte man ved Fornøelse af den gamle Landefred at tilbagekalde Rolighed og Orden i Landet. Undersøgelser bleve indledte mod de Mistænkte; voldsomme Midler bleve anvendte for at bringe Carls rövede Skatte for Lyset; flanderske Borgere bleve i hundredviis gjorte fredløse i deres Fædreneland⁴. Dertil kom endnu Stridigheder mellem Stæderne og de normanske Riddere⁵. Wilhelm havde nemlig lovet Flandrerne meget mere, end han kunde eller vilde holde dem; han havde ikke betænkt, at hans franske og normanske Stridsmænd ogsaa vilde fordre deres Lön, og nu stod han midt imellem begge Partier, uden Klogskab og Kraft til at udrede sig af Vanskeligheden. Det lykkedes ham at dæmpe alvorlige Uroligheder, som udbröde först i Lille, siden i Brügge selv⁶; men den almindelige Misfornöielse kunde han ikke undertrykke. De ikke tilfredsstillede og nærmere berettigede Prætendenter löftede atter Hovedet og bearbejdede Partierne: i Begyndelsen af det næste Aar, 1128, reiste Arnulf

¹ Han blev d. 26 April efter et Slag ved Ypern fanget og sendt til Lille; derfra bragtes han d. 10 Septbr. til Brügge, og derfra atter d. 8 Octbr. tilbage til Lille: Galb. p. 163, 172, 174, Jfr. Meyerus p. 47.

² Meyer. p. 43, Galb. p. 169—170. Blandt de Nedstyrkede nævnes udtrykkelig *Ulfrik, Walter*, en Sön af Lambert af Reddenburg, og en vis Ridder eller Adelsmand *Erik*. Da der kun gjordes syv og tyve Fanger ved Taarnets Erobring, og Robert Barn ikke blev straffet paa denne Maade, maae altsaa flere af de tidligere fangne Mordere her regnes med. Narrat. restaur. St. Martini in Mantiss. p. 200 forhöier endog Antallet af de saaledes dræbte til *tredive*. — Roberts Död d. 6 Mai: Galb. p. 170.

³ F. Ex. *Walter af Floerdesto*: Galb. p. 173—4, *Balduin af Alost*: p. 174—3, *Desiderius*, Isaaks Broder: p. 175, *Lambert af Reddenburg*, der dog ved Jernpröve havde retfærdiggjort sig: p. 181, 185 o. fl. Ligeledes *Ingram af Esne*: Meyerus p. 43, *Wilhelm af Werui*: a. St.

⁴ Landfredens Forkyndelse skeete d. 22 Mai: Galb. p. 172. Fortsatte Voldsomheder og Proscriptioner: Galb. p. 175, Meyerus p. 43. De Fredløses Gaarde bleve nedrevne, og Pladserne vare endnu i *det 15 Aarhundrede* ikke alle bebyggede: Oudeghest fol. 122 b.

⁵ Galb. p. 175, Oudegh. fol. 123—126.

⁶ Joh. a Leydis lib. XVI. cap. IV. p. 146 (Sweert): *Wilhelmus Dux Normanniæ et Comes Flandriæ tiranizavit in Flandria, fornicationesque maximas exercuit cum sua familia*. — Opröret i Lille har Galbert glemt paa rette Sted, men omtaler det p. 173 mod Aarets Slutning, dog saaledes, at han ved Ordet *retro* viser, at det hörte til den 15 Aug. 1127. Opröret i Brügge (pag. 175) udbröd d. 7 Septbr. foranlediget ved Riddernes höie Fordringer og Borgernes Fastholden ved de tilstaaede Privilegier.

Oprørsfanen i St. Omer¹; faa Dage efter erklærede tvende mægtige Vasaller i Rigsflandern, Iwan af Alost og Daniel af Dendermonde, sig aabenbart for Grev Didrik af Elsass², og Grev Balduin af Hennegau besatte med væbnet Magt Arras selv³. Fire Herrer sønderslede det ulykkelige Land; Mord, Rov og Brand hørte til Dagens Orden, og mange af de Fredløse vendte tilbage for at dele Bytte med Landeröverne eller gjenvinde under forandrede Forhold, hvad de havde tabt⁴. Arnulf støttede sig til Kong Henrik af England, Wilhelms Arvefjende, men synes at have manglet Dristighed og Klogskab til at benytte sine Hjælpekilder⁵; Balduin stod alene og var derved mindre farlig. Desto farligere var Didrik: den ellefte Marts rykkede han ind i Flandern, fandt en venlig Modtagelse af Genterne og holdt endnu før Maanedens Ende sit Indtog i Brügge⁶. Da her Gervasius erklærede sig for ham, da Brüggenserne med Raskhed afviiste Kong Ludvigs Mæglingsforsøg, og da endelig Arnulf, opgivende egne Fordringer, udsonede sig med ham⁷,

¹ St. Omer var netop een af de Byer, som havde faaet et vigtigt Frihedsbrev af Wilhelm: Miræus Tom. IV. p. 195. Oprøret begyndte d. 3 Febr. 1128: Galb. p. 173; jfr. De Budt p. 285, Flandr. Generos. in Mant. p. 205. Med Rette erklære de flanderske Krøniker denne *Arnulf*, som de ofte give Tilnavnet *Danske*, for den nærmeste Arving til Grevskabet efter Carls Død: Meyer. p. 48, Die excell. Cron. fol. XXII c, Damhouder S. 90 o. a.; men naar nogle af dem derimod fortælle, at han efter sit ubældige Forsøg vendte hjem til Norge, da er dette urigtigt. Miræus Tom. I. p. 679 har bevaret et af Didrik af Elsass 1150 udstedet Diplom, som er underskrevet af Arnulf. Jfr. Vredii Geneal. Com. Fl. p. 151.

² Flandr. Generos. a. St. vil, at Oprøret var fremkaldt ved K. Henriks Penge. Det udbrød d. 16 Febr. 1128, og kort efter sendte Iwan og Daniel Bud efter Didrik: Galb. p. 176—77. Didriks Slægtskabsforhold ere paaviiste ovenfor S. 29 Anm. 1: jfr. Vredii Geneal. p. 155—4, Butkens Troph. de Brab. Tom. I. p. 218. Anselm. Gemblac. p. 192 kalder Oprørets Anstiftere: Equitius og Daniel; men Meyerus p. 48 fortæller, at Planen til Wilhelms Forjagelse var udgaet fra syv Stæder: Arras, Gent, Brügge, Ypern, St. Omer, Lille og Douay. Jfr. Orderic lib. XII. p. 333.

³ Galb. p. 177 med Langeb. Anm. a.

⁴ Tota vero terra in periculis agitabatur, in rapinis, incendiis, traditionibus, dolis, ita ut nemo discretus viveret securus etc. Galbert p. 184.

⁵ K. Henrik vilde gifte Arnulf, hvis han blev Greve, med en Søster til sin anden Gemalinde, en Datter af Hertug Godfred af Löwens første Ægteskab med Ida af Namur (Butkens Tom. I. p. 106—7); ogsaa Castellanerne af Veurne og Broburg vare paa Arnulfs Side: Galb. p. 179—180. Men Arnulf blev overvunden af Wilhelm: Chron. St. Bertin. in Mant. p. 211, Chron. Com. Flandr. p. 94. — Nogle nævne ogsaa her K. Henrik selv som Prætendent: men det har i al Fald blot været en Demonstration.

⁶ Galb. p. 177—178, Nom. Com. Fl. i Corp. Chron. Fl. Tom. I. p. 7. Hvad der fortælles om hans Forhold til Petronelle af Holland (Suhm V. S. 315) kunde være tvivlsomt; jfr. Langeb. S. 157 Anm. c af Joh. a Leydis. Didriks Indtog i Brügge holdtes allerede d. 26 Marts 1128.

⁷ Gervasius reddede ved dette Frafald i rette Tid (Galb. p. 181) Castellanværdigheden for sig, og vi finde ham i samme Aar 1128 at have undertegnet et af Didriks Diplomer: Sander. Flandr. illustr.

saa kunde hverken Kongens Trusler eller Erkebispens Banstraaler standse hans Fremgang¹. Wilhelm, mere hurtig og tapper² end besindig og klog, forstod ikke at vælge og bruge de Venner, der kunde frelse ham: saavel Borggreven af Ypern, der blev lösgivet, som Thankmar af Straten, der var bleven ham tro, og hans övrige Mænd fægtede adspredt og planlöst³. Det lykkedes ham imidlertid at overvinde Didrik i et aabent Slag⁴ og indeslutte ham i Alost; men for Beleiringen af denne Stad fik han sit Banesaar og efterlod Didrik Enebesiddelsen af hele Grevskabet. Dette skeete den 27 Juli 1128, og först fra denne Stund af vendte den ved Carls Mord forstyrrede Rolighed tilbage⁵.

Tom. II. p. 17. Han döde omtrent 1133, da Radulph blev Castellan. — Brüggensernes Svar til Kongen (Galb. p. 132) er rask og procuratorisk i Formen. — Forliget med Arnulf er af d. 31 Mai: Galb. p. 135.

¹ Narr. restaur. Abb. St. Mart. in Mant. p. 201.

² Ad militare facinus *damnabiliter promptus*, siger Orderic p. 332, og Annalerne af Waverl. p. 150 sætte ham et saadant Minde:

— — — *cujus non terga sagittam,
cujus nosse pedes non potuere fugam.
Nil nisi fulmen erat, quotiens res ipsa manebat,
et si non fulmen, fulminis instar erat.*

³ Galb. p. 179, under den 27 Marts, fortæller *Wilhelm af Yperns* Lösladelse og Thankmars Bedrifter. Wilhelm af Ypern blev posteret i Cortryck, men udsonede sig efter Clitos Död med Didrik og besad sit Herskab Loo. Jfr. Act. SS. Mart. T. I. p. 157—8. Hvad der fortælles om hans Forhold til England (Meyer. p. 43, Oudegh. fol. 126 a, Die excell. Cron. fol. XXII b, Vredii Geneal. p. 147—48, Miræus I. p. 187 Not.) vedkommer i al Fald ikke denne Sag. — Om *Thankmar*: Galb. p. 132. *Lambert af Wingilina*: smstds., *Lambert af Reddenburg*: p. 135, *Cuno af Floerdeslo*: p. 135, og *Richard af Woldman*: p. 137 vare alle paa Wilhelms Partie. Ligeledes Hert. *Gotfred af Löwen*: Galb. p. 139—90, Narr. rest. St. Mart, p. 201—2, Meyerus p. 43.

⁴ Chron. S. Bertin. in Mant. p. 211, Chron. Comit. Flandr. p. 93, 96, Flandria Generos. ap. Dom Bouquet T. XIII. p. 412, Galbert p. 187, Meyerus p. 49, Oudegherst fol. 127 a. Stedet hvor Slaget stod kaldes Axpele, Hackspeol (Kakespol), Axle.

⁵ Galbert cap. XXII. p. 189—192 slutter med denne Begivenhed sin saakaldte *Historia S. Caroli Dani*. Han vil, at Didrik *illige* blev engelsk Vasal, hvilket neppe er rigtigt. De engelske Kröniker forklare denne Beretning, i det de paastaae, at K. Henrik understötte ham (Annal. Waverl. p. 150), opholdt sig hele Tiden i Normandiet for at være ved Haanden (The Saxon Chron. S. 537), gjorde et Indfald i Frankrig for at hindre K. Ludvig i at holde Wilhelm under Armene (Walter Hemmingf. p. 476) og maaskee mæglede Forliget mellem Didrik og Gotfred af Löwen (jfr. Butkens T. I. p. 102). Men Flandern kunde kun bortforlehnes af Kong Ludvig, som ogsaa meddeelte Didrik Forlehningen: Anselm Gembl. p. 192. — Ferr. Loer. II. p. 236 nævner Wilhelms Banemand: Nicasius Borlutus; men Die excell. Cron fol. XXIII c kalder ham: Casin. — Denne Begivenhed gjør Epoche i Flanderns Historie og slutter Rækken af de Omvæltninger, som Carls Mord foranledigede, forsaavidt Samtiden kunde blive dem væer.

Følgerne af disse voldsomme Rystelser udbredte sig langt ud over Flanderns Grændser. Mangfoldige af Landets Indbyggere maatte som fredløse forlade deres Hjemstavn og søge et Fristed i fremmede Lande; paa een Dag havde Wilhelm prosciberet alene i Brügge og Reddenburg over halvandet hundrede Borgere; den samme Straf udvidedes strax efter til alle dem, der havde understøttet Morderne¹, og hvormange disse vare, kan man slutte af den frygtelige Stridsmagt, hvorover Erembaldinerne raadede ved Oprørets Begyndelse. Den følgende Kamp mellem Wilhelm og Didrik, der fremkaldte nye Bansættelser, Proscriptioner og Ödelæggelser, og aabnede en ny Vei for Gjerrighed, Rovlyst og Hævnesyge, har vistnok forøget Antallet af de Ulykkelige og Landflygtige². Didrik synes vel at have udstedet en Amnestie, der reddede endog nogle af Erembaldinerne selv³; men store Hobe søgte eller maatte søge sig et Fristed i fremmede Lande. De tyede, siges der, først til Zeeland, Brabant og Hennegau; men da de her formedelst Mordet paa den hellige Greve bleve hadede og afskyede som Spedalske, skulle de være vandrede til Bulgariets yderste Grændser, hvor de grundlagde en Colonie, som de opkaldte efter deres Fædrene-stad⁴: mon det ikke er disse Flandrer, som under Geisa den Anden og maaskee

Jfr. Meyerus p. 49, Marchant. p. 74, Contin. Balderici p. 386, Annales de Margan. p. 6, Wilhelm. Genenet. p. 301, Orderic. p. 386, Geneal. brev. forestar. p. 13, Die excell. Cron. fol. XXIII c. — Brud Butkens T. I. p. 102 fortæller om Arnulf, er i det mindste stærkt blandet med Vildfarelser. — Didrik ægtede først Carls Enke Margrete og siden Fulcos Datter Sibylle, der havde været bestemt for Wilhelm Clito: Vredii Geneal. Com. Fl. p. 136—133.

¹ Tribunalet holdtes i Brügge d. 16 Septbr. 1127, og fordømte i Brügge 123 og i Reddenburg 30 af de Sammensvorne. Kort efter fattedes følgende Beslutning: »Quicunque eduxerit contra assersum Principum obsidionis quemquam de obsessis, quali poena erat mulctandus eductus, tali tormento daraabitur eductor.» Galb. p. 175.

² Saaledes belagde Biskop Simon alle dem, der forlode Wilhelms Partie, med Kirkers Ban. Galbert p. 185.

³ Saa almindeligt end de flanderske Krøniker berette, at *alle* de Sammensvorne bleve for evig forviiste (f. Ex. Galb. p. 175, Meyer. p. 48), saa forholder det sig dog ikke saaledes. Du Chesne Probat. ad. lib. II. hist. geneal. fam. Gandens. et Gism. p. 71 har to Breve af 1153, hvorved Didrik nægler Forlig mellem Abbed Giselbert af St. Petri paa den ene Side, og »Haketum, quondam Castellatum Brugensem, Robertum filium Haketi et Walterum Crommelin, generum ejus» paa den anden Side, og det ene af Brevene er forseglet af de tre sidstnævnte. Af dette slutter Papebroeck og Henschen p. 161, at Didrik maa have udgivet en Amnestie, der endog maa have været meget viid, siden den kunde omfatte Erembaldinerne egen Familie.

⁴ Denne meget mærkelige Beretning læses i den nylig udgivne Chron. Com. Flandr. i Corp. Chron. Fl. Tom. I. p. 92: *Omnibus proditoribus et occisoribus pii Caroli justitialiter interemptis, proscri-*

tidligere nedlode sig i Siebenbürgen, hvor deres Efterkommere som en lösreven Green af den tyske Folkestamme endnu i denne Dag have Boliger? ¹ En anden Deel skal have søgt til Irland, ja maaskee til England, uden dog at kunne aflægge den Oprørslyst, der havde jaget dem fra Fædrelandet, og uden at finde i Tiden den Sikkerhed, som de der synes at have ventet ².

Endelig foranledigede denne Revolution ogsaa en höist vigtig og vedvarende Forandring i den flanderske Statsret og hele Landets Forfatning. Flandern var nemlig et arveligt Lehn ³, og altsaa burde Kong Ludvig som Over-

buntur ceteri usque ad decimam genealogiam attingentes, sive servitores olim fuerant vel eis familiares: hi omnes quocumque per Zeelandiam, Brabantiam, Hannoniam irent, tanquam leprosi vitabantur. Ea propter se congregantes iverunt ad ulteriores partes Bulgariae, ubi se exceperunt et unum oppidum, quod Brugis vocatur, construxerunt.

¹ De Ungarske Historiekrivere værdige den sachsiske d. e. flanderske Colonie i Siebenbürgen saare liden Opmærksomhed, og vi ere — som det synes mig — efter de nyere Arbejder af Fessler og Mailáth (baade Gesch. d. Magyaren og Gesch. d. östr. Kaiserst.) ikke meget videre i denne Sag, end Schlözer allerede 1793 havde bragt os. Hovedkilden er den pavelige Legats Gregorii Brev i Anledning af Striden mellem Provsten af Hermanstadt (præpos. Cibiniensis) og Bispen af Siebenbürgen, som Schözer har ladet aftrykke S. 26—28. Af dette Brev sees, at en betydelig Colonie af Flandrer 1141 eller 1145, altsaa 13—14 Aar efter disse Uroligheder kom til Siebenbürgen (jfr. Ann. vet. Transilvan. ap. Schwandt. T. I. p. 373, 385), og at der foruden dem ogsaa gaves andre flanderske Colonister (*alii Flandrensens*). Naar man nu sammenligner det ubestemte Udtryk: *ulteriores partes Bulgariae* med Beliggenheden af den siebenbürgske Egn ved Hermanstadt, og erindrer, at de saakaldte Sachser i denne Egn vare Flandrer (hvorfor ogsaa *Reychersdorf* Chor. Trans. p. 797 skriver: sive ex Saxonia, sive a Rheno venerint.) og længe vedbleve at beholde den flanderske Dialect (Schlözer S. 284), saa forekommer det mig ikke usandsynlig, at vi her have et maaskee ikke uvigtigt, men hidtil upaaagtet Bidrag til de saa sparsomt meddeelte Efterretninger om de siebenbürgske Colonister. Hvad det angaaer, at disse Colonister skulde have anlagt en By, som de kaldte Brugis, da skal jeg blot gjøre opmærksom paa, at flere af de gamle "sachsiske" Byer ende med Ordet: *Burg* f. Ex. Clausenburg, Schässburg o. a., samt at det yderste Grændseland af Siebenbürgen imod den Walachiske Grændse i det mindste paa Andreas II Tid forekommer under Benævnelsen *Bureza*, *Bortza*, *Burcia*. (Reychersd. a. St. p. 791, Chor. Moldav. p. 803 i Schwandtneri S. R. Ung. T. I). — Chron. Com. Fl. er aabenbart fra en meget senere Tid, saa kjendeligt det end er, at Forf. ogsaa har havt gamle Kilder til Benyttelse.

² Saa skriver Meyerus p. 43: *Reperio apud quosdam proditum memoriae, partem horum parricidarum patria extorres pervenisse in Hyberniam, permissuque regis Angli quandam ibi coluisse insulam, nomine Gerinam, ibique in tantam excrevisse gentem, ut ipsi aliquando regi ausi sint rebellare.* Oudegh. fol. 125 siger: *unc petite ysle nommée Gherma*, og tilføier, at det var i Aaret 1287, at de gjorde Oprør mod Edvard I., der forjog dem og nødte dem til at sværme omkring paa Havet som Søerøvere. — At nogle Flandrer kunne have begivet sig til England, turde jeg maaskee slutte af de Waverleiske Aarbøger, hvor jeg p. 158 ved Aaret 1153 finder antegnet, at K. Henrik II. betryggede Landefreden "Castella noviter facta destruendo et expellendo de regno maxime Flandrensens. — Hvad Suhm (V. 314) vil slutte af en meget ubestemt Bemærkning i Lodge Peerage of Irland II. 294, forekommer mig temmelig søgt.

³ Ganske vist paa denne Tid. Striden om Grevskabets Arvelighed hører til en meget ældre Periode og dreier sig egentlig kun om det første Forlehningsbrev.

lehnsherre efter Carls Död have sammenkaldt sit Pairshof og ladet dette undersøge Retmæssigheden af Prætendenternes Fordringer. Men Politiken foreskrev ham en anden Lov: Wilhelm Clito skulde hæves. Kongen forbigik det franske Riges Pairs og afgjorde Sagen paa egen Haand, og for at besmykke sin ulovlige Handling lod han de flanderske Castellaner og Store ligesaa lovstridigt stemme for den Greve, han havde valgt ¹. Borgerne, der hidtil hellerikke tilegnede sig nogen Stemmeret til den arvelige Landsherres Udvælgelse, ansaae sig med Grund for ligesaa valgberettigede som Cattellanerne og vidste snart ligesom disse at sælge deres Samtykke for den Priis, de selv foreskrev ². Men fra det samme Öieblik af ansaae de flanderske Store sig stedse for berettigede til at afgive deres Stemme i alle Successionstilfælde, og denne formeentlige Ret fik de snart Leilighed til at gjøre gjældende i Striden mellem Wilhelm og Didrik: de afsatte den første og valgte den anden, som særlig maatte søge Byernes og Castellanernes Samtykke ³. — En ligesaa betydelig Forandring udgik fra disse Uroligheder for Landets gamle Inddeling. Flandern bestod hidtil af et Forbund af Gauer paa gammel-germanisk Viis: Stæder og Borge fandtes i disse Gauer, men Gauerne selv vare hverken dannede efter eller bestaaende ved disse ⁴. Nu derimod de Castellanerne havde viist sig som de egentlige umiddelbare Landstænder, hævede sig Chatelenierne til et Lehnsaristocratie, og Gauerne Forbund tabte efterhaanden al Betydning. Det var Borggreverne, der have repræsenteret paa Valg-

¹ Dette er alt ovenfor anført og belagt med de fornødne Beviissteder.

² Om Borgernes gamle Rettigheder taler Oudegherst fol. 57, hvormed dog maa sammenholdes Warnkönig S. 113. Forhandlingerne i nærværende Anledning er et i høieste Grad vigtigt Bidrag til Historien af Middelalderens Communalvæsen i dets Begyndelse. Efterat Castellanerne havde begivet sig til Arras, samledes Brüggenserne Palmesøndag (d. 27 Marts) paa den Mark, der laae udenfor Byen men paa dennes Grund, og aflagde følgende Eed: »Jeg Folbert Dommer svæger at vælge til Greve den, som vil reggere nyttigt, kan forsvare Landet, er from mod Fattige, frygter Gud og gavner Fædrelandet.« Det samme svore de øvrige flanderske Borgere (Galb. p. 149—50). Da Castellanerne d. 30 Marts vendte tilbage med Wilhelms Udnævnelsesdecret, vilde Borgerne ikke strax afgive noget Svar, men opsatte Forhandlingerne derom til næste Dag, og nu bleve de d. 31 Marts enige om, at sende *tolv Adelsmænd og tolv Borgerdeputerede* med deres Svar *Kongen* imøde (Galb. p. 131); og først Paaske Löverdag d. 2 April gave de paa visse, ovenfor anførte, Vilkaar Wilhelm *deres* Stemme. Man vil let see, at den hele Manoeuvre gik ud paa ret tydelig at lægge Borgercommuncens Selvstændighed for Dagen.

³ Vi have ovenfor seet, at Stæderne lidt efter lidt og hver for sig gave Didrik deres Stemme. Det samme var Tilfældet med Castellanerne: Galb. p. 192.

⁴ En Udsigt over den gamle Gau-Inddeling vil man finde f. Ex. hos Bylandt p. 27—43, Warnkön. i B. S. 93. Jfr. Leo i B. S. 17—18 og S. 54—53.

mødet i Arras; Exemplet var givet og upaatalt givet; Inddelingen efter Chateleanier blev snart den eneste almindelige Inddeling i Flandern¹.

Alle disse vigtige og mærkelige Begivenheder i og udenfor Flandern ere at betragte som de meer eller mindre umiddelbare Følger af Carls Mord². Hans Person staaer vel derved i Baggrunden; men Historien opleder og fremdrager de skjulte Aarsager, og her var det ikke vanskeligt at finde dem.

7. I Aarhundreder levede nemlig Carls Minde i det flanderske Folks Erindring og lever der maaskee endnu. Hans Gavnildhed, hans Retfærdighed, hans Hellighed, hans Martyrium, de frygtelige Scener ved hans blodige Død og de blivende Følger af denne, — Alt bevirkede, at end ikke de stormende Omvæltninger, som dette Land fremfor de fleste andre har gennemgaaet, have kunnet udslutte Mindet af den Gode Greve, den hellige Carl Danske. Men medens Fortællingen om ham gik fra Mund til Mund, modtog den ved Folkelivets Poesie saamange Tilsætninger og Udsmykkelser, at den sande Historie ofte meget ukjendelig bliver i Baggrunden. Alligevel er det ikke alene smukt at kjende disse saa at sige paa fri Mark opvoxede Blomster, men det er her endog nödvendigt; thi de allerfleste flanderske Historieskrivere have i den Grad indblandet disse Digtninger mellem de virkelige Begivenheder, at der behöves en Anviisning til at skjelne mellem begge³.

Begyndelsen til at udsmykke Carls Historie udgik fra de Folkesange og sceniske Fremstillinger, der ved Messer og andre offentlige Sammenkomster gaves for Folket⁴; thi Emnet til disse toges her som andetsteds hyppigt af Kirkens Historie, og intet Emne kunde vel mere tiltale Flandrerne end det, der angik deres feirede Helgen. Midtpunktet for denne dramatiske Bearbejdelse udgjorde naturligviis Carls Mord med dets Aarsager og Følger, og derfor er det fornemmelig i disse

¹ Inddelingen i Castellanier eller Chateleanier viser Sanderus, Marchantius, Grammaye o. m. fl., saa ogsaa Bylandt p. 169 fgg., som vel er det Fuldstændigste, man derom har.

² Man see, hvad denne sidste Statsforandring angaaer, den fortræffelige Afhandling hos Warnkönig i Th. S. 157—45, der udtrykkelig viser, at disse Forandringer maac betragtes som en Følge af Carls Mord og de Begivenheder, som dette medførte.

³ Ei alene Die excell. Cronie, Damhouder, Oudegherst o. a. lign., men selv den flanderske Histories Fader, Jacob Meyer, har gjort sig skyldig i denne Feil i større eller mindre Grad; ligeledes har den Krönike, som er optagen i Corp. Chron. Flandr. Tom. I. p. 53—96, en stærk Tilsætning af Digt. Ubehageligt er det, at end ikke Leo i Aaret 1852 har kunnet undgaae at lade sig føre bag Lyset af disse Folke-romaner, da han har været saa uheldig ikke at kjende Hovedkilderne til denne Historie.

⁴ Dette skeete samtidig med Brüggens blomstrende Handel i det 15de Aarhundrede: Act. SS. Mart. Tom. I. p. 133.

Stykker, at de flamske Kröniker, som ere byggede paa Folkesangene, afvige fra Sandheden ¹. Nogle Træk, laante af de nationale Kröniker ialmindelighed, skulle vise Beskaffenheden af disse Udsmykkelser ².

En svar Hungersnöd trykkede Flandern; Folket savnede Alt; Sygdom og Elendighed bortrev den fattige Almue. Men den gode Greve udnævnte Tammard, en Borger i Brügge, til sin ordentlige Almisseuddeler, og skjænkede hver Dag de Fattige Bröd og Klæder med den rundeligste Gavmildhed ³. Paa en ganske anden Maade vise sig tvende Brödre af den mægtige Slægt van Straten, Bertulf Provst ved St. Donas og Lantbert: de opkjöbe alle Korntienderne af Klostrene i Gent, St. Omer og Winnoxbergen, og da hanseatiske Kornskibe lande ved Havnen, ile de ligeledes med at afkjöbe dem Ladningen for en ringe Priis; men dette Korn sælge de igjen kun til de höieste Priser, og see rolig paa, at de Fattige omkomme af Hunger ⁴. — Rygtet om Stratensernes Kornpugerie og Udsugelser kommer for Grev Carls Ören, og han kalder Provsten og Lantbert for sig; men Bertulf sværger paa, at han kun eier Korn for sex Uger til Kannikerne og sit Huustyende, og Lantbert vil kun have Forraad for een Maaned. Den gode Greve bestemmer, at de skulle beholde saa meget, som et halvt Aars Forbrug maatte kræve, men at Resten, hvis der er mere, skal sælges eller uddeles, og sender derpaa Tammard for at undersøge deres Oplagshuse. Tammard finder en saadan Overflödighed af Korn, at den kunde afhjælpe hele Brügges Nöd i to Aar. Da tiltaler Carl dem haardt som Aagerkarle og Lögnere, uværdige til sin Tjeneste

¹ Dette bör vi udtrykkelig bemærke: man tør neppe oversee *alle Beretninger* i de nationale Kröniker, fordi de indeholde Noget, som ikke andetsteds fra er beljendt. Navnlig synes Oudegherst, saa meget han end følger senere Folkesagn, dog ofte at være ikke ilde underrettet.

² Uden just at binde mig til en enkelt af de flamske Kröniker, skal jeg dog i det følgende Omrids nærmest holde mig til *Die excellente Cronike*, som een af de ældste og som den, der af Bollandisterne (a. St. p. 134) udpeges som et Repertorium og en Kilde for slige Romaner.

³ *Die goede graue maecte eenen poorter van Brügge, geheeten Tammaert sijn aelmoesenier, bevelende him, dat hi alle dage soude gheven elchen aermen menschen een broodt o. s. v.* Die excell. Cron. fol. XVIII. b. Ogsaa Meyerus p. 45 skriver: *elemenem suum*, og Oudegherst fol. 118: *son aumonier appellé Thammaert*.

⁴ *Lambrecht van Straten ende Bertolf, sijn broedre, die proost was van sinte Donas, end Bosschaert van Straten.* — Kornskibene kaldes her: *Oosterlingen*: Die excell. Cron. fol. XVIII. c. Meyer. a. St. har ogsaa: Bertulfus Stratensis . . cum fratribus Lantberto, Roberto, som begge vare döde; Chron. Com. Flandr. p. 81, Oudegh. a. St. Marchantius p. 75 og i Rümkrön. p. 89. Leo I. S. 58—40 ligeledes. Det aldeles urigtige heri er for halvandet hundrede Aar siden tilstrækkelig beviist af Bollandisterne, og jeg har intet videre at tilføie. Kun angaaende Aarsagen til Forvexlingen kan jeg, som ovenfor antydet, aldeles ikke være enig med dem; havde man saa nöie studeret hver Linie hos Galbert, vilde man neppe have digtet, som man digtede. See ovenf. S. 66 Anm. 6.

og alle gode Menneskers Selskab; han levner dem det Korn, som han havde lovet; men alt det øvrige lader han sælge til billige Priser. Stratenserne blive rasende; i indædt Harmе ville de ikke modtage Pengene for deres solgte Korn¹. — En ny Person optræder, Burchard, Lantberts Søn, og bliver Hævnens Furie: ved at flytte Grændsepælene mellem Tammards og sin Faders Gaard ypper han Strid med denne Stratenserne saa forhadte Mand, og om Sommeren lader han sine Folk voldelig røve først Kirsebærrene og kort efter ogsaa Blommerne paa dennes Grund; han fortsætter sine Røverier, og da han bliver saaret under sine Modstanderes Forsvar, drager han med alle Stratenserne mod Tammards Gaard, nedriver denne, omhugger Træerne og dræber saavel Tammards gamle Farbroder som hans frugt-sommelige Datter. Men Burchard stævnes for Grevens Domstol og forpligtes til fuldkommen og i enhver Henseende at erstatte Skaden². — Under et nyt Optrin fremstiller sig i Grevens Gaard Abbeden af St. Bertin og klager over, at Burchard i tre Aar har forholdt Klosteret dets Tiender. Carl tier; men han indbyder alle de Store i Brügge til et festligt Maaltid i sin Gaard, hvorhen ogsaa Bertulf glad og ubekymret begiver sig. Her maa nu Abbeden i alle Gjesternes Paahør gjentage sin Klage, hvorefter Greven fælder den Dom, at Klosteret inden otte Dage skulde fyldestgjøres, og lader saa Provsten gaae beskjemmet bort³. — Atter forandres Scenen: hele Bertulfs Slægt og otte Kamiker holde et Möde i Ypern, og aftale der at dræbe Greven næste Fredag den tredie Marts, naar han begav sig til Kirken. Burchard udfører Planen med umenneskelig Koldblodighed, og Stratenserne myrde Övrigheden i Brügge⁴. — Men et Mirakel, skeet ved Liget, foranlediger en total

¹ Die excell. Cron. fol. XVIII d, giver det ganske dramatisk. Carl siger til dem: *dat sij onghenadich wouchnaers waren ende nyet weerdich en waren officieren te sine, end dat si waren als onnutte vermalendyde end verwaten lieden, end weerdich hunt allen goeden gheselschepe verstecken te sine ende hunt allen goeden steden als valske lueghenaers, sueraers end onprofytelicke allen goeden kersten menschen*, o. s. v. Chron. Com. Fl. p. 32 og de øvrige Krøniker af denne Slags have noget lignende, varieret efter Behag.

² Die excel. Cron. fol. XIX a—b, har vidtøftig hele denne Beretning: *end Tammaardt was seere bedruet om syn Oom end om sine dochtre, dat si so jammerlicke gedoot waren*, — hvortil den Bemærkning er gjort (Actt. SS. Mart I. p. 156), at Tammard d. e. her Thankmar, rimeligviis ingensinde havde nogen Börn. Carls Dom meddeles ligeledes meget nøiagtig. Chron. Com. Fl. p. 34 supplerer her adskilligt i Udmalingen, som endog den gamle flamske Krøn. ikke har. Jfr. Oudegh. fol. 113.

³ Abbeden klager over, *dat Boscaert van Straten heift ons beloeft over drie iaer onse thienden te bevarene van Couckelare end van Lisseweghe end bi Houdenburch, end wi connen van hem noch van sinen vader niet gheeryghen*, o. s. v. Die excell. Cron. fol. XIX. c—d. Motivet til dette Digt kjende vi af Iperius. Chron. Com. Fl. p. 32 lader det være Lantbert (Burchards afdøde Fader), over hvem Abbeden klager.

⁴ Die excel. Cron. fol. XIX d—XX a har en heel udmalende Beskrivelse af dette, hvori dog maaskee ikke meget digtet, da Begivenheden selv har nok af det romantiske. Det besynderligste er

Omvæltning: Morderne flygte til Borgen, og Folket bringer de hellige Levninger til St. Christophers Kirke og begraver dem der. Wilhelm af Ypern fremstaaer som Hovedanföorer for Hævnerne og som Flanderns egentlige Behersker i ni Uger, indtil Kong Ludvig forlehner den normanniske Wilhelm dermed og overlader ham at straffe Morderne ¹. — Kirkens Renselse og Ligets höitidelige Tilbageförelse slutter denne historiske Farce eller Roman ².

Man maa tilstaae, at her findes Motiver til Folkesange og Skuespil, der kunne underholde Almuen; men man kan ikke nægte, at den historiske Sandhed er krænket i de væsentligste Stykker ³. En Almosenier kjendte man dengang endnu ikke, og Themard var en ganske anden Person end Thankmar ⁴. Familien van Straten var Carls Venner og ganske forskjellig fra Erembaldinerne, og Lantbert var for længe siden död ⁵. Hansestæderne, som endnu ikke havde hævet sig, dreve paa denne Tid ingen Handel med Brügge, og Striden mellem Carl og Erembaldinerne, der först udbröd efter Hungersnöden, angik ingeniunde deres formeentlige Handelsplaner ⁶. Alt hvad der fortælles om Röveriet af Kirsebær og Blommer er uden Hjemmel; lige saa uhjemlet er den Beretning, at det var over Burchard, at Abbeden klagede, og at Bertulf ved et Gjestebud i Grevens Slot blev beskjenmet. Sammensværgelsen blev ikke sluttet i Ypern, Mordet ikke udfört hverken paa en Fredag eller den tredie Marts, og Liget ingeniunde dengang bragt til St. Christophers Kirke. Intet er mere falsk, end at fremstille Wilhelm af Ypern som Carls Hævner ⁷.

Feiltagelsen af Datum: den 5 Marts var desuden ingen Fredag. Meyerus p. 45 og Ferr. Locr. p. 285 lader Burchard være ifört »mendici habitu«; Chron. Com. Fl. p. 83 lader *alle Scabinerne* dræbes; Oudegh, fol. 120 lader *en Deel Danske* blive myrdede i Kirken med Carl, — Alt uden Hjemmel i gode Kilder.

¹ Den helbredede Kröbling gives Navnet: Roegelkin Tookan eller Roegelkin Tolnaro: Chron. Com. Fl. p. 86, jfr. Ferr. Locr. p. 284. — Oudegh, fol. 121. — Damhouder S. 87. Die excel. Cron. fol. XX b—d. Straffen over Morderne udgjorde et meget bearbejdet Emne, »*waer van menige Historyboecken vol z iin*«, siger Damhouder S. 86. Jfr. Chron. Com. Fl. p. 88—91. Ogsaa Gualter og Galbert har nok derom, hvad jeg dog ikke har troet det passende at optage i min Fremstilling.

² Die excel. Cron. fol. XXII a, hvor dog Begivenheden selv gjorde Udsmykkelse mindre nödvendig.

³ Jeg maa for at undgaae Gjentagelser ialmindelighed henvise til min foregaaende Fremstilling, hvor man vil finde Beviserne for denne Paastand.

⁴ Papebr. et Henschen. comm. præv. § III. p. 156. Themard, hvoraf Navnet Tammaert el. Tamnard er dannet, var, som bekjendt, Castellan i Broucburg.

⁵ Anf. St. p. 157.

⁶ Det ældste Bremiske Privilegium, som Sartorius II. S. 3. anförer, er fra 1181 (?), Hamborgs og Lübecks Forbindelse fra 1210 (S. 14), og Margrethe af Flanderns Toldrulle fra 1252 (S. 54). Den egentlige Blomstren af Brügges Handel med Hansestæderne begynder först i det næste Aarhundrede.

⁷ Papebr. et Hensch. a. St. p. 157—161, og min foreg. Fortælling.

Vi kunde meget forøge denne Kritik, hvis vi vilde optage mere af de flanske Folkebøger; men det er ikke Hensigten. Om den historiske Sandhed spørges ikke her: vi vilde kun paavise de Midler, hvorved og den Maade, hvorpaa Carl Danishes Navn i Aarhundreder er vedligeholdt i den nationale Erindring i det Land, hvis Herre han var.

8. Kirken i Brügge bevarede ikke mindre trofast Erindringen om en Helgen, der havde lidt Martyrdöden indenfor dens egne Mure. De kirkelige Digtere kappedes med Folkedigterne om at bearbejde, udpynte og dramatisere hin blodige Catastrophe i hans Liv ¹, og det er ikke at tvivle paa, at de gjensidig benyttede hinandens phantastiske Fostre. Thi ogsaa Kirken havde sine Farcer og

¹ Om Beskaffenheden af saadanne dramatiserede Bearbejdelser i Prosa til kirkeligt Brug kan man danne sig et Begreb ved at læse de Stykker, som Langeb. Tom. III. p. 590 fgg. i sin Legende-Samling til Hellig Knud Konges Historie har meddeelt af gamle Missaler, Breviarier, Passionaler o. desl. — Foruden disse eiede Kirken ogsaa gamle Rhythmer til Carls Ære; »super hujus Comitis morte multi multa carmina flebili voce finxere» — siger Balderic's Fort. hos Le Glay S. 585. Et saadant kirkeligt Digt har Langebek ladet aftrykke i S. R. D. Tom. IV. p. 212—15; et andet mindre er for faa Aar siden fremdraget af Le Glay med den forhen *utrykte Fortsættelse af Balderic*, og da det baade er kort og i sin Art smukt, skal jeg her lade det aftrykke som et for Elskere af Fædrelandets Historie maaskee ikke ukjært Tillæg til Langebeks Samling. Det findes hos Le Glay, Append. II. cap. XIV. p. 585—586 og lyder saaledes:

<i>Huc ades, Calliope, vires mihi suggere;</i> <i>Carmen fingo lugubre, nobili de principe,</i> <i>Quem produxit Dacia, satum stirpe regia;</i> <i>Mater fuit Athala, Frisionis filia,</i> 8. <i>Pater eujus hostia factus in ecclesia,</i> <i>Mortem pro justitia pertulit in Dacia.</i> <i>Noster autem Carolus, clam sublatus hostibus,</i> <i>Fugit ad avunculum, comitem Flandrensiun.</i> <i>In qua proles regia marchionis curia</i> 10. <i>Crevit sapientia atque morum gratia,</i> <i>Ubi vero inelytus obiit avunculus,</i> <i>Baldunum patrio statuunt in solio.</i> <i>Hic vicinis regibus terror fuit omnibus,</i> <i>Cultor suæ patriæ, hostis injustitiæ.</i> 13. <i>Morbo insanabili, fracta carne fragili,</i> <i>Sithiu fit monachus et successit Carolus.</i> <i>Quo regnante, Flandria vigit militia,</i> <i>Cujus sub imperio floruit religio.</i> <i>Auxit patrum gloriam, comitum potentiam.</i> 20. <i>Plurimas Flandrensis terras junxit finibus.</i>	<i>Heu, heu! magne marchio, digne regni solio,</i> <i>Forma digna principe, digna tanto nomine!</i> <i>Heu, pater ecclesiæ, nostræ decus Flandriæ.</i> <i>Ultor injustitiæ et munimen Franciæ,</i> 23. <i>Dux bonorum prævius, cleri defensor pius,</i> <i>Monachorum clypeus, terror malis omnibus!</i> <i>Te Flandrorum comite, quiescebant semitæ:</i> <i>Nec audebat quis tuam conturbare patriam.</i> <i>Præda nunc efficiuntur, undique diripimur.</i> 50. <i>Fit, pastore mortuo, ovium direptio.</i> <i>Nemo justum sequitur, paxque tecum moritur,</i> <i>Et abscisso capite, membra pugnant undique!</i> <i>Dole, plange, Flandria, quasi patrem filia!</i> <i>Nulla sunt solatia, perit tua gloria.</i> 33. <i>Ad lamentum convoca quæque regna proxima,</i> <i>Et ad tua finera planctus pulset æthera.</i> <i>Cum facit justitiam, passus est invidiam,</i> <i>Et pro causa pauperum pertulit martyrium.</i> <i>Ergo pro justitia coronatur gloria.</i> 40. <i>Et letandum potius, sed tamen non possumus.</i>

Skuespil. I Kannikernes Capel i Donatianskirken oplæstes hvert Aar paa hans Martyrdag en dramatiseret Fremstilling af hans Fortjenester, og hans Reliquier fremvistes ofte det tilbedende Folk til Tröst og Helbredelse. Paa Knælestedet ovenfor Höialteret opreistes til hans Erindring et Kors med fire Arme, saaledes som de forud fandtes paa offentlige Veie til Erindring om dræbte Helgene ¹. Epitaphier gjenkaldte i korte Træk hans Gavmildhed, Gudsfrygt og Död ².

Imidlertid var den provstelige Donatianskirke bleven Cathedral, og i Begyndelsen af det syttende Aarhundrede syntes det, som om Carls Dyrkelse endog skulde modtage en Forhöielse i Værdighed og Glands. Den fjerde Brüggensiske Biskop, Carl Philip de Rodoan ³, havde gjort den hellige Carl Danske til sin

*Cogit nos continuo flere desolatio ,
Cujus in absentia conturbantur omnia.
Fleat pontus et Anglia , totaque Normannia.
Te plus his, o Francia, sed minus quam Flandria.*
45. *Flandria, tu misera, tua tuade pectora ;
Sciunde genas unguibus, neque parcas fletibus.
Hinc dolet Italia , totaque Sicilia ,
Duraque Germania atque Lotharingia.
Nostra nam miseria terræ pulsat intima ,*
80. *Doletque cum Dacia Thule remotissima.
Glacialis Rhodope stupet tanto scelere,
Geticusque Ismarus et exclusa Bosphorus ,
Ploret et Hispania juncta cum Galatia.
Nec letetur Græcia, lachrimante Flandria.*
85. *O Flandrenses miseri, porta patens inferi
Devoret vos penitus, nec evomat amplius.
Quæ vos, servi, furia compulit ad talia?
Sicut Judas proprium tradidistis dominum,
Superatis nimium facinus Lemnadium ,*
90. *Danaique funera vestra vincunt scelera.*

*Ergo Judæ perditæ facti estis socii ;
Secum in supplicium vos expectat mansio.
Imo pene miserum fecistis innocuum.
Tradens enim Dominum implet vaticinium ;*
65. *Multis quippe profuit, Dominum quod tradidit ;
Sed vestra traditio multis est perditio.
Fecit ergo nescius, quod prodesset pluribus :
Sed vestra vesania multis erit noxia.
Quæ jam vestro scelere poena possit fieri ,*
70. *Quærere non desino, nec tamen invenio.
Non est tam sacrilego poena digna populo.
Vos expectant omnia tormentorum genera ;
Tantalus purgatus est, vester ejus locus est.
Et nocentum agmina cedunt vobis omnia.*
75. *Ixion jam exilit, rotam vobis deserit ,
Saxumque volubile vos aportet volvere.
Stupet mundi machina ; pavent Ditis abditæ.
Horrent coeli sydera tam nefanda scelera.
Et nos exhorrescimus, unde finem facimus ,*
80. *Ne sordescant sæcula talium memoriâ.*

¹ Saaledes beretter Joh. Molanus i Midten af det 16de Aarhundrede, altsaa för Biskop Rodoans Tid: Act. SS. Mart. Tom. I. p. 154. Jacob Meyer, der levede noget tidligere, i den første Halvdeel af samme Aarhundrede, antyder det samme p. 48: *etiam nunc.*

² De trende Epitaphier, som Meyerus meddeler p. 46—47, og som ere de tre første i Langesbeks Mantissee p. 215—216, ere fölgelig ældre end 1551, da Meyers Krönike udkom, eller i al Fald ældre end 1580, da Feyerabend udgav denne Samling. De vare altsaa ogsaa til för B. Rodoan.

³ Förögelsen af Bispestolene skeete, som bekjendt, ved K. Philip II. I Aaret 1559 blev Petrus de Corte den første Bisp i Brügge; Remigius Driutius var den anden, og Matthias Lambrecht den tredje: Sander. Flandr. illustr. Tom. II. p. 41, 48, 50. Derpaa fulgte Carl Philip Rodoan, som sad fra 1602 til 1616: Sander. Tom. I. p. 240, 346, II. p. 51. Jfr. Miræus Tom. II. p. 911 fgg, hvor der haves en Afhandling om Bisperne af Brügge.

udvalgte Helgen og søgte ved nye Hædersbeviisninger at fremme hans Anseelse og Tilbedelse. Efter Overlæg med og Samtykke af sit Capitel lod han Helgenskrinet pryde med et Overtræk af rød Silke og derefter i Capitlets Overværelse høitidelig henføre til Omgangen over Choret i Vor Frue Capel og opsætte paa Alteret den tre og tyvende Februar 1606. Capellet blev lukket og paa Biskoppens Befaling indrettet til denne Helgens Gravkammer. Men Rodoan var endnu ikke tilfreds med denne Ære for sin Helgen; han vilde for evig Tid betrygge ham en høitidelig Dyrkelse. Derfor udvirkede han fire Aar efter ved indstændige Bønner og under mange Paaskud den bestemte Beslutning af Domcapitlet, at der stedse for Fremtiden, saaledes som hidtil havde været Skik, paa Martyrdagen, den anden Marts, skulde holdes en høitidelig Messe over den hellige Trinitet til Carls Erindring¹. Paa samme Tid læste man i Donatianskirken følgende maaskee af Biskoppen forfattede eller opsatte Epitaphium:

Templa, Deum, viduas reparando, colendo cibando
 Martha, Maria, pius Samaritanus eras.
 Servus, justitia, templum Martisque secunda,
 Cæsor, causa, locus, lux tibi mortis erant².

Og virkelig gjentoges aarlig de kirkelige Høitideligheder lige indtil det sjette Aar for dette Aarhundredes Begyndelse³. Martyrdagens Gjenkomst blev forkyndt ved Basuners stærke Toner, der samlede Folket om Domkirkens ærværdige Mure. Da fremtraadte andægtige Klerker og oplæste foran Kirkens Port en Fremstilling af Carls Martyrium, og Folket beskuede de udstillede Reliquier og prisede Gud for hans hellige Udvalgte⁴.

¹ Denne hele Beretning have vi hos Henschen og Papebrock p. 134, som til Slutningen tilføie: sunt hæc allegatis verbis Registro Actorum Capitularium ejusdem ecclesiæ Brugensis inscripta, quorum extractum etiam a Domino Matino Secretario subsignatum nobis procuravit Archidiaconus Brugensis D. Arnoldus Crabeels, J. U. et sacræ theol. Licentiatas.

² Ferr. Locrius Tom. II. p. 284 siger udtrykkelig, at han finder dette Epitaphium i Donatianskirken; han døde 1614. Da det nu ikke fandtes der fiirsindstyve Aar tidligere, da Meyer skrev, ja maaskee end ikke fire og tredive Aar tidligere, da Feyerabends Samling udkom, eftersom det der ikke anføres, — saa synes det mig temmelig sandsynligt, at det netop (1610) fire Aar før Ferr. Locrius's Død i Anledning af Rodoans øvrige Indstiftelser til Carls Ære kunde af denne være anbragt.

³ Warnkönig 1 Th. S. 158. Et Vidnesbyrd om denne Sag fra Midten af det 17de Aarhundrede (eller maaskee fra den første Halvdeel af det 18de Aarhundrede, da den nye Udgave udkom) have vi hos Sanderus Tom. II. p. 79.

⁴ Saaledes beskrives Festlighederne i Aaret 1668 i Actt. S. S. Mart. T. I. p. 134, hvor der ligledes udtrykkelig siges, at den Fremstilling, der oplæses for Folket, indeholdt det samme, som læses i en Krønike paa Belgisk, der udkom 1551. Denne Krønike er netop *Die excellente Cronic van Vlaanderen*, som vi ovenfor lagde til Grund for vore Beretninger om Udsmykkelsen af Carls Historie i de fland-

Men 1794 blev Donationskirken ødelagt, og denne Ødelæggelse synes at have gjort Epoche i Carls Dyrkelse. Hans Helgenskrin blev reddet; men det maatte forlade sin Hæders Skueplads og Donationskirkens Ruiner. Nu seer man det i Kirken St. Sauveur og ligeoverfor det hænger et gammelt Billede ¹, der viser en smuk Mand, med høi Pande, aabent Blik og kraftige Træk ². Naar engang en dansk Mand besøger denne Kirke og lader Tanken gjennemløbe de fremfarne Tider, saa vil han ikke glemme at spørge om det unge Skud af Danmarks Kongestamme, der brødes af Stormen i disse Egne, og hans Veiviser vil pege paa hiint Billede og sige: dette er den hellige Carl Danske!

derske Folkebøger. En anden og udførligere Beretning fra 1688 (eller 1700) læses hos Damhouder S. 87, der ender saaledes: *maer dit geschiedt uyt eene byzondere liefde, die 't gemeente, door vele mirakelen verweect zijnde, aldaer noch dagelijckx voor zijn Graf betoont.* — Ogsaa i Nonnenbosche i Xpern festligholdtes Carls Martyr dag: Sandér. T. II. p. 345.

¹ Warnkön, 1 Th. S. 158 skriver saaledes 1853, og deri er vel neppe Forandring foregaaet. Derimod er Donationskirkens længe tilnærede Archiv ifølge en senere Beretning (Warnkön, Zusatz, u. Bericht, z. erst, B. S. 5) siden 1854 igjen aabnet. See ovenf. S. 5, Anm. 4.

² Jeg formoder, at dette Malerie maa være det samme som eller stemme overeens med det, som Montfaucon monum. de la mon. Franc. Tom. II. p. 48 har ladet stikke i Kobber og troer at være forfærdiget i Carls levende Live. Jeg har derfor ovenf. S. 90 meddeelt en formindsket Copie deraf, som dog ikke ganske gjengiver Originalens Udtryk. Carls Hue er der af en besynderlig Form; saavel den, som Kjolen og Knapperne ere røde; Rosenkrandsen er brun. — Foruden dette har jeg seet endnu to andre Portraiter af Carl, nemlig et gammelt Træsnit i Die-excell. Cron. fol. XVII d, som er meget slet, og et tredie hos Sanderus Tom. I. p. 51, som uidentivt er en Fiction af Kunstneren selv.